SC.SUP. 23. Pl. 4.

B
2

Digitized by Google

THEOLOGIA
UNIVERSA

AD USUM

SACRÆ THEOLOGIÆ CANDIDATORUM.

AUCTORE

R. P. THOMA
EX CHARMES,

Provinciæ Lotharingiæ Capuccinorum Definitore, Cuſtode Generali, necnon antiquo Sacræ Theologiæ Profeſſore.

TOMUS SECUNDUS.

CONTINENS TRACTATUS

DE DEO UNO, TRINO.

EDITIO TERTIA VENETA;

Omnibus, quæ ab ipſo AUCTORE *vel addita, vel emendata ſunt, locupletata.*

VENETIIS,

Ex Typographia Balleoniana.

MDCCLXXIX.

SUPERIORUM PERMISSU.

INDEX TITULORUM.

TRACTATUS DE DEO ET ATTRIBUTIS.

DISSERTATIO I.

DE exiſtentia unius Dei. 1

Cap. I. Utrum aliqua Dei notio ſit nobis innata. 2

Cap. II. Utrum hæc propoſ. Deus eſt, ſit per ſe nota, tum quoad ſe, tum quoad nos? 10

Cap. III. Utrum exiſtentia Dei poſſit demonſtrari? 14

Cap. IV. Quibus argumentis poteſt demonſtrari exiſtentia Dei? 22

§. I. Demonſtratio ex ente neceſſario & contingenti. ibid.

§. II. Demonſtratio ex neceſſitate primæ cauſæ effectricis, & primi moventis immobilis petita. 26

§. III. Demonſtratio ex mirabili mundi hujus fabrica & diſpoſitione. 29

§. IV. Demonſtratio moralis exiſtentiæ Dei ex communi hominum ſenſu. 31

Cap. V. Utrum Deus poſſit invincibiliter ignorari? 32

Cap. VI. De unitate Dei. 35

DISSERTATIO II.

De natura, ſeu eſſentia Dei. 43

DISSERTATIO III.

De attributis divinis generatim. 53

Cap. unic. *De diſtinctione attributorum abſolutorum a ſe invicem, & attributorum, tum abſolutorum, tum relativorum ab eſſentia divina.* ibid.

DISSERTATIO IV.

De attributis ſpeciatim. 79

Cap. I. *De attributis Dei negativis.* ibid.

Quæſt. I. *De ſimplicitate Dei.* ibid.

Quæſt. II. *De infinitate & perfectione Dei.* 93

Art. I. *Utrum Deus ſit quoad eſſentiam infinitus?* ibid.

Art. II. *Utrum, & quomodo Deus contineat omnium creaturarum perfectiones?* 96

Quæſt. III. *De immutabilitate Dei.* 98

Quæſt. IV. *De Dei incomprehenſibilitate.* 103

Quæſt. V. *De ineffabilitate Dei.* 107

Quæſt. VI. *De inviſibilitate Dei.* 108

Art. I. *Utrum eſſentia Dei videri poſſit ab oculo corporeo?* 109

Art. II. *Utrum eſſentia divina videri poſſit ab intellectu create per ſolas naturæ vires?* 115.

Cap. II. *De attributis Dei poſitivis.* 118

Quæſt. I. *De viſibilitate Dei.* ibid.

Art. I. *De poſſibilitate intuitivæ Dei viſionis.* ibid.

Art. II. *De exiſtentia intuitivæ Dei viſionis.* 125.

§. I.

§. I. *Utrum aliquibus in hac vita conceſſa fuerit intuitiva Dei viſio?* ibid.
§. II. *Utrum animæ juſtorum viſione intuitiva nunc fruantur in cælis?* 129
Art. III. *De principiis effectivis viſionis Dei intuitivæ.* 146
Art. IV. *De objecto intuitivæ Dei viſionis.* 151
§. I. *De primario viſionis intuitivæ objecto.* 152
§. II. *De ſecundario viſionis beatificæ objecto.* 157.
§. III. *De modo quo creaturæ videntur in Verbo divino.* 160
Art. V. *De æqualitate & inæqualitate viſionis Dei intuitivæ.* 164
Quæſt. II. *De Dei æternitate.* 170
Quæſt. III. *De immenſitate Dei.* 173
Quæſt. IV. *De bonitate Dei.* 181
Quæſt. V. *De intellectu & ſcientia Dei.* 184
Art. I. *De exiſtentia, proprietatibus & diviſione ſcientiæ Dei.* 185
Art. II. *De ſcientia ſimplicis intelligentiæ.* 188
Art. III. *De ſcientia viſionis.* 194
Sect. I. *Utrum Deus videat præſentia & præterita, & quo in medio?* 195
Sect. II. *Utrum Deus videat entia futura, & quo in medio?* 197
§. I. *An Deus cognoſcat omnia futura libera abſoluta?* 198
§. II. *In quo medio ſeu motivo Deus videat futura libera abſoluta?* 502
Art. IV. *De ſcientia conditionatorum.* 216
Sect. I. *Utrum Deus certo videat futura libera conditionata?* 217
Sect. II. *Quo in medio, ſeu motivo Deus videat libera ſub conditione futura, ſeu, ut alii loquuntur, futuribilia.* 221
Art. V. *De cauſalitate ſcientiæ Dei.* 243
Art. VI. *De ideis divinis.* 247

Quæſt. VI.

Quæſt. VI. *De voluntate Dei.* 249
Art. I. *De exiſtentia & quidditate divinæ voluntatis.* ibid.
Art. II. *De diviſione divinæ voluntatis.* 250
Art. III. *De proprietatibus divinæ voluntatis.* 253
§. I. *De cauſalitate divinæ voluntatis.* ibid.
§. II. *De efficacia divinæ voluntatis.* 255
§. III. *De libertate divinæ voluntatis.* 257
§. IV. *De omnipotentia divinæ voluntatis.* 260
Art. IV. *De objecto divinæ voluntatis.* 262
§. I. *Quidnam ſit objectum divinæ voluntatis?* ibid.
§. II. *Quomodo Deus amet ſeipſum & creaturas?* 263
§. III. *An Deus velit mala?* 266
§. IV. *An Deus velit omnium ſalutem; & an Chriſtus mortuus ſit pro ſalute omnium?* 271
Cap. III. *De attributis poſitivis quæ Deo, in ordine ad creaturas ſpectato, tribuuntur.* 289
Quæſt. I. *De juſtitia & miſericordia Dei.* ibid.
Quæſt. II. *De providentia Dei.* 292
Art. I. *De exiſtentia providentiæ divinæ.* ibid.
Art. II. *De efficacia divinæ providentiæ.* 296
Quæſt. III. *De prædeſtinatione.* 297
Art. I. *De exiſtentia prædeſtinationis.* 300
Art. II. *De cauſa prædeſtinationis morali & meritoria.* 301
Art. III. *De effectibus prædeſtinationis adæquata.* 337
Art. IV. *De proprietatibus prædeſtinationis.* 341
Quæſt. IV. *De reprobatione.* 348
Art. I. *De cauſa reprobationis motiva.* 350
Art. II. *De effectibus reprobationis.* 359

TRA-

TRACTATUS

DE DEO TRINO.

DISSERTATIO I.

De myſterio SS. Trinitatis in genere. 361
Cap. I. *De exiſtentia SS. Trinitatis.* 382
Quæſt. I. *De Trinitate perſonarum in Deo.* ibid.
Quæſt. II. *De divinarum perſonarum conſubſtantialitate.* 397
Art. I. *De divinitate Verbi divini.* 398
Art. II. *De divinitate Spiritus ſancti.* 418
Cap. II. *De modo cognoſcendi SS. Trinitatem.* 422.
Cap. III. *De Proceſſionibus divinis.* 427
Quæſt. I. *De exiſtentia & numero divinarum proceſſionum.* 428
Quæſt. II. *De principiis divinarum proceſſionum.* 434
Quæſt. III. *De diſcrimine proceſſionis Filii a proceſſione Spiritus ſancti.* 440
Quæſt. IV. *De ratione diſcriminis proceſſionis Filii, a proceſſione Spiritus ſancti.* 443
Quæſt. V. *De cognitione, ex qua procedit Filius.* 448
Quæſt. VI. *De perſonis ex quibus procedit Spiritus ſanctus.* 451
Cap. IV. *De perſonalitatibus & relationibus divinis.* 467
Quæſt. I. *De perſonalitatibus, ſeu ſubſiſtentiis divinis.* 468
Quæſt. II. *De relationibus divinis.* 473
Art. I. *De numero & eſſentia relationum originis.* ibid.
Art. II. *De diſtinctione relationum originis a ſe invicem.* 476

Art. III. *De qualitate relationum originis: utrum nimirum ſint perfectiones.* 478
Art. IV. *De munere & officio divinarum relationum.* 480
Cap. V. *De his quæ tribus perſonis ſunt communia.* 482
Quæſt. I. *De notionibus divinis.* ibid.
Quæſt. II. *De circuminſeſſione divinarum perſonarum.* 487
Quæſt. III. *De miſſione divinarum perſonarum.* 489.

DISSERTATIO II.

De perſonis divinis in particulari. 491
Cap. I. *De nominibus primæ Perſonæ propriis & appropriatis.* 492
Cap. II. *De nominibus ſecundæ perſonæ propriis & appropriatis.* 494
Cap. III. *De nominibus tertiæ perſonæ propriis & appropriatis.* 497

DISSERTATIO III.

De modo quo loquendum eſt de myſterio SS. Trinitatis. 499
Cap. I. *De vocibus quibus unitas naturæ exponitur.* 500
Cap. II. *De vocibus quæ numerum perſonarum exprimunt.* 502
Cap. III. *De vocibus quibus diſtinctio perſonarum exprimitur.* 504
Cap. IV. *De mutua prædicatione nominum abſolutorum, de relativis, &c.* 505
Cap. V. *De ſuppoſitione nominum abſolutorum pro perſonis.* 507

TRA-

TRACTATUS DE DEO, ET ATTRIBUTIS.

HUjus Tractatus quatuor erunt Diſſertationes, quarum *prima*: De Dei exiſtentia; *ſecunda*: De Dei natura, ſeu eſſentia; *tertia*: De divinis attributis generatim; *quarta*: De divinis attributis ſpeciatim.

DISSERTATIO I.

De exiſtentia unius Dei.

Nota: DEI nomine nullus eſt qui non intelligat ens omni perfectionum genere infinitum, a quovis alio independens, cæ-

terorumque omnium originem & finem, quod, ut ait D. Aug. (*a*) *ita cogitatur ut aliquid, quo nihil melius ſit, neque ſublimius*: de quo quæritur, 1. Utrum, quam habemus De Deo, idea nobis ſit innata, & a natura ita intime impreſſa, ut nullo medio indigeamus ad exiſtentiam ejus cognoſcendam. 2. Utrum hæc prop. *Deus eſt*, ſit per ſe nota. 3. Utrum exiſtentia Dei poſſit demonſtrari. 4. Quibus argumentis poſſit demonſtrari. 5. Utrum poſſit invincibiliter ignorari. 6. Utrum Deus ſit unus, ſeu unicus.

CAPUT PRIMUM.

Utrum aliqua Dei notio ſit nobis innata?

Nota: 1. Idea alia eſt *innata*, ſeu ingenita, alia *adventitia*, alia *factitia*.

Idea *innata*, eſt ea, quæ nec ex diſcurſu, nec ex ſenſibus habetur, ſed ab ipſo authore naturæ nobis eſt impreſſa; talis eſt cognitio iſtorum primorum principiorum, *Totum eſt majus ſua parte: quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris*, &c. his enim mens noſtra acquieſcit, ſtatim atque termini ipſi auditi fuerunt.

Idea *adventitia*, eſt ea, quæ ad præſentiam objectorum extrinſecorum, quæ in ſenſus incurrunt, e mente, vi ac facultate propria, cuduntur, talis eſt idea animalis rationalis.

Idea *factitia*, eſt ea, quam mens, ex multis præcedentibus notionibus, componit; ut ſi quis ex duplici hirci & cervi notione, ideam hirco-cervi ſibi effingat.

Nota

(a) L. 1. de Doctr. Christ. c. 7.

Nota 2. Hæc quæſtio, quæ, prima fronte, mere Philoſophica apparet, in Theologicam tamen évaſit ex eo tempore quo Socinus (*b*) ejuſque Sectatores, novitatis pro more ſuo amantes, docuerunt ideam unius Dei nobis potius factitiam eſſe, quam innatam, contra quos ſit:

CONCLUSIO.

Eſt in unoquoque homine ingenita Dei notio.

Prob. 1. EX Script. Pſal. 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui, Domine.* Et Iſaiæ 16. *Redite prævaricatores ad cor, recordamini prioris ſæculi, quoniam ego ſum Deus, & non eſt ultra Deus.* Ex quibus patet notitiam Dei nobis eſſe impreſſam, ſufficeretque cuique, etiam prævaricatori, ut cor conſulat, ad conſequendam Dei notitiam.

Prob. 2. Ex SS. Patribus, tum Græcis, tum Latinis:

D. Juſtin. Apolog. 2. ait: *Dei appellatio, nomen non eſt, ſed rei inenarrabilis, naturæ hominum inſita opinio.*

D. Clem. Alex. (*c*) *Omnibus*, inquit, *ſimpliciter hominibus, maxime autem iis qui verſantur in Doctrina & Litteris, inſtillatus eſt quidam divinus influxus, qua de cauſa, vel inviti quidem, fatentur unum eſſe Deum, ab interitu alienum & ingenitum.*

D. Cyprian. (*d*) dicit poſt Tertullian. *Vulgus in multis Deum naturaliter confitetur, cum mens & anima ſui authoris ac principis admonetur, dici frequenter audivimus*: *O Deus! &, Deus videt; &, Deo commendo, &c. atque hæc eſt*

(b) Tom. 1. prælect. Theolog. c. 2.
(c) In protreptico, ſeu admonitione ad gentes.
(d) L. de Idolor. vanitatibus.

eſt ſumma delicti nolle agnoſcere, quem ignorare non poſſis.

D. Joan. Damaſc. (*e*) *Nemo mortalium eſt*, inquit, *cui non hoc ab eo* (Deo) *naturaliter inſitum ſit, ut Deum eſſe cognoſcat.*

Prob. 3. Ex Philoſophis Gentilibus. Plotinus ex ſecta Platonica, ait: *Omnes naturali quodam inſtinctu clamant, in unoquoque noſtrum eſſe Deum.*

Jamblicus Porphirii diſcipulus (*f*) *Cohaeret*, inquit, *noſtra ipſi ſubſtantiae de iis innata cognitio*; unde Tullius (*g*) ait: *Nulla gens, neque tam immanſueta, neque tam fera, quae non, etiamſi ignoret qualem habere Deum deceat, tamen habendum ſciat.* Ergo, tum ex Patribus, tum ex Philoſophis, notio Dei nobis eſt ingenita.

Reſpondent Sociniani, ex his Patrum & Philoſophorum teſtimoniis, equidem ſequi Deum hominibus naturale lumen indidiſse, per quod facillime Dei exiſtentiæ cognitionem, per demonſtrationem ex creaturis petitam, aſsequi poſſint; non vero ex eis poſse concludi cognitionem Dei eſſe ingenitam. Sed;

Contra eſt, Patres & Gentiles loquuntur de cognitione Dei, quæ eſt naturæ hominum inſita, congenita, & antecedens quodlibet ſtudium, quamlibet demonſtrationem, ſic Clem. Alex. (*h*) aſſerit omnes homines habere de Deo *anticipatam*, id eſt, quæ præcedit omne ſtudium, *notionem*. Sic Jamblicus cit. dicit: *Humanus animus conjectura, aut opinione, aut ſyl-*

(e) L. 1. Orthodox. fidei, c. 1.
(f) L. 1. de Myſteriis, cap. 3.
(g) L. 1. de Legib. n. 24.
(h) L. 5. Stromat.

ſyllogiſmo quopiam temporaneis rebus accomodato, minime divinorum eſſentiam tempore ſuperiorem aſſequitur, ſed puris & incorruptis intelligentiis, quas hauſit ab æterno, divinitus per has notiones divinas, divinis copulatur.

Prob. a ratione evidenti: Dei notitia, aut eſt animæ ab ipſa natura ingenita, aut eſt decurſu temporis effecta, nullum enim datur medium; atqui non eſt decurſu temporis effecta; ergo, &c.

Prob. min. Si notitia Dei eſſet decurſu temporis effecta, eam mens, vel ex ſeſe, vel ex rebus ſenſibilibus efformaſſet; atqui neutrum dici poteſt; ergo, &c. *non primum*; mens enim nullam ex ſeſe poteſt cudere imaginem, niſi illarum perfectionum, quas aut in ſe habet, aut in aliis videt; atqui infinitas perfectiones, quas idea Dei repræſentat, mens, nec in ſe habet, nec in aliis videt; ergo &c. *Non ſecundum*; nam rerum ſenſibilium univerſitas, eſt quid maxime finitum; atqui ex rebus finitis non poteſt erui idea entis infiniti, cum idea, quæ eſt imago ab aliquo tanquam exemplari expreſſa, non poſſit plures exhibere perfectiones, quam in ipſo exemplari ex quo profluit, reperiantur; ergo, &c.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Si nobis ingenita foret notio Dei, nulli unquam fuiſſent, aut hodie eſſent Athei; atqui falſum utrumque conſequens; ergo, &c. *Reſpondent nego minorem.*

Prob. min. Ante Chriſti adventum *Protagoras, Diagoras, Melius*, &c. fuerunt Athei; tales etiam poſt Chriſti adventum fuerunt *Vaninus*, vivus ob impietatem Toloſæ combuſtus; *Spinoſa*, qui nullum alium agnoſcit Deum, quam mundum univerſum; ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Plures fuerunt, & ſunt, Athei *impropria* dicti, *conc.* proprie dicti, *ſubdiſt.* practice & in corde, *conc.* ſpeculative & in mente, *nego ant.* Itaque Athei nomen non ſemper idem ſonat apud authores, namque alius eſt Atheus *improprie*, alius *proprie*, ſive ſit talis practice, ſive ſpeculative.

Atheus *improprie*, eſt is, qui deos vulgares non veneratur; ſic teſte Juſtino, *Apologia* 1. Ipſimet Chriſtiani paſſim a Gentilibus vocabantur Athei.

Atheus *practice*, ſeu cordis, eſt qui libidine excæcatus, ita perdite vivit, ac ſi non eſſet Deus, quem, (utpote vindicem criminum intimo conſcientiæ ſenſu reformidans) vellet non eſſe; talis fuit *inſipiens* ille, qui, pſalmo 13. *dixit in corde ſuo*: *Non eſt Deus*. Quare dixit in corde ſuo? quia, inquit Auguſtin. in hunc locum, nemo aperte audet dicere, non eſt Deus, *etiamſi auſus fuerit cogitare*, contra intimum conſcientiæ ſenſum, unde, *corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis*: tales ſunt etiam, qui *confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant*. Ad Tit. c.1. v. 16.

Atheus *ſpeculative*, ſeu mentis, eſt is, qui omnem divinitatis ac religionis ſenſum deponit: tales fuiſſe Atheos ac eſſe, prorſus negamus.

Inſt. 1. Gentes dicuntur Deum non noviſſe, Pſalm. 76. *Effunde iram tuam in gentes quæ te non noverunt*, imo dicuntur Deum penitus ignoraſſe, (1) *ſicut & gentes quæ ignorant Deum*; Ergo fuerunt Athei ſpeculative.

Reſp. diſt. ant. Dicuntur ignoraſſe Deum practice, *conc.* ſpeculative, *nego ant.* Gentes itaque dicuntur Deum ignoraſſe, quia non coluere; & idẽo addit Pſaltes Regius, *Effunde iram.....*

&

(1) 1. Theſſal. 4. v. 5.

& in regna quæ nomen tuum non invocaverunt. Sed non dicuntur ignoraſſe Deum hoc ſenſu; quod nullum de divinitate ſenſum habuerint; idololatria enim intimum divinitatis ſenſum a. nimis noſtris impreſſum demonſtrat.

Inſt. 2. Gentes ex Apoſt. (*k*) dicuntur eſſe *ſine Deo in hoc mundo*. Ergo nullum habuerunt de divinitate ſenſum.

Reſ. diſt. ant. Dicuntur fuiſſe ſine Deo vero quem colerent, *conced.* ſine ulla generali Dei, ſaltem exili, notione, *nego anteced.* nam *opinio de Deo naturaliter quidem inſita eſt omnibus hominibus*, ait Greg. Nyſſ. (*l*) *ſed ignorantia veri Dei, peccatur contra id quod colitur.* Cum, nempe, ingenita Dei notio ad vana ſimulacra detorquetur.

Inſt. 3. Juxta narrationem eorum qui primi prædicaverunt Braſilienſibus, Peruſianis, Virginienſibus, & aliis Americanis, illi populi nullum, neque verum, neque falſum, coluerant vel agnoverant Deum; ergo illi nullum habuerant divinitatis ſenſum.

Reſp. tranſeat ant. nego conſeq. Nulla enim gens fuit, quæ omni penitus numinis ſenſu deſtitueretur, quamvis, propter immanem animi ſtuporem, publicos Conventus ad ſua numina colenda non uſurparent, alii enim ſolem, alii idola colebant.

Dixi, *tranſeat ant.* quia, in illo altero orbe homines ita barbari inventi fuerunt, ut non tam homines, quam feræ eſſe viderentur; quid autem mirum, ſi qui ratione vix utebantur, ingenita Dei notione, quæ eſt rationis quaſi appendix, pariter non uterentur?

Inſtabis 4. Si Dei notio eſſet ingenita, eadem omnibus ineſſet; falſum conſeq. ergo.

Pro-

(k) Epheſ. 2. v. 12. (l) Orat. 5. de beatitudine.

Probat. min. Si eadem omnibus ineſſet idea Dei, unus, idemque, omnibus eſſet Deus; falſum conſequens; alii enim Jovem, alii Venerem, &c. adorarunt; ergo, &c.

Reſp. nego maj. Nam idea Dei unice dictat aliquem exiſtere Deum, quinam vero ſit ille, non determinat; unde in eo eligendo, pro prava inſtitutione, aut propria libidine, variarunt homines.

Objicies 2. Quod ex ſenſibus oriri debuit, nobis non eſt innatum; atqui notio Dei ex ſenſibus oriri debuit; ergo.

Prob. min. hoc axiomate: *Nihil eſt in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu.* Ergo.

Reſp. diſt. axioma, Nihil corporeum eſt in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu, *conced.* nihil ſpirituale, *ſubdiſt.* Si cognitio ſit acquiſita, *conc.* ſi ſit innata, *nego.* Unde axioma non eſt univerſaliter verum, ſic quoniam cognitio hujus principii, *impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, nobis eſt ingenita, illud cognoſcimus immediate, & ſine ullo ſenſuum exteriorum miniſterio.

Inſt. 1. Illa notio non prius eſt in intellectu, quam fuerit in ſenſu, quæ ex rerum ſenſibilium conſideratione excitatur; atqui talis eſt notio Dei; ergo, &c.

Reſpond. diſt. maj. Quæ ex rerum ſenſibilium conſideratione, tanquam a cauſa efficiente, excitatur, *conc. maj.* tanquam a cauſa occaſionali, *nego maj.* atqui notio Dei ex rerum ſenſibilium conſideratione excitatur, tanquam a cauſa occaſionali, *conc. min.* tanquam a cauſa efficiente, *nego min.* Itaque, occaſione rerum ſenſibilium, idea Dei, nobis a natura impreſſa, excitatur, non autem ab illis rebus efficitur, cum res finitæ entis infiniti perfectiones non poſſint nobis repræſentare.

Inſt.

Inſt. 2. Illius notio nobis a natura non eſt ingenita, cujus exiſtentia ex creaturis manifeſte demonſtratur; atqui exiſtentia Dei ex creaturis manifeſte demonſtratur; ergo.

Reſp. nego maj. Non enim repugnat multiplici via exiſtentiam Dei cognoſci, per ideam nempe ab ipſa origine animo impreſſam, & per multiplicem e creaturis petitam demonſtrationem, atque tantum abeſt, ut hæ variæ probationes ſeſe mutuo impediant, quin potius mutuam ſibi lucem ſubminiſtrent, ut quod, nonniſi ſubobſcure, ex uno habetur, ex altero certius colligatur.

Inſt. 3. Ideo non poſſumus probare iſtud principium metaphyſicum, *impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, quia illius notio nobis eſt a natura ingenita; ergo illius notio non eſt nobis ingenita, cujus exiſtentia ex creaturis demonſtratur.

Reſp. nego ant. Non enim ideo iſtud principium non poteſt demonſtrari, quod ejus notio nobis ſit a natura indita, ſed quod, utpote pure ſpeculativum, nullos producat effectus, unde probari poſſit; at Deus, cum ſit rerum omnium author, ex his, tanquam cauſa ex effectibus, invicte poteſt demonſtrari.

Objicies 3. Si quæ nobis ineſſet a natura inſita Dei notio, cognoſcere poſſemus quid ſit Deus; falſum conſeq. ergo.

Reſp. nego maj. Idea enim, quam de Deo nobis indidit natura, terminatur ad ejus exiſtentiam, non vero pertingit ad ejus eſſentiam.

Inſt. Notio Dei, ſi quæ ſit nobis a natura indita, nobis exhibet Deum ut ens perfectiſſimum; ſed non poteſt nobis exhibere Deum ut ens perfectiſſimum, quin nobis exhibeat quid ſit Deus; ergo non eſt in nobis notio Dei innata.

Prob. min. Idea Dei, ſi quæ ſit innata, non po-

poteſt nobis exhibere Deum ut ens perfectiſſimum, quin omnes ejus perfectiones cognoſcamus; ſed non poſſumus omnes Dei perfectiones cognoſcere, quin cognoſcamus quid ſit Deus; ergo.

Reſp. diſt. maj. Quin omnes ejus perfectiones cognoſcamus, in genere & implicite, *conc.* in ſpecie & explicite, *nego maj.* atqui non poſſumus omnes Dei perfectiones cognoſcere in ſpecie & explicite, quin cognoſcamus quid ſit Deus, *conced. min.* in genere & implicite, *nego min.* Equidem, Deus non poteſt a nobis cognoſci ut ens perfectiſſimum, quin ſaltem implicite & in genere cognoſcatur in eo eſſe omnium perfectionum cumulum, ſed cum multæ ſint reipſa perfectiones, quæ non illico perfectiones intelliguntur, (qualis eſt, v. g. immenſitas, qua Deus in locis etiam obſcœniſſimis præſens eſt), ideo non ſtatim intelligitur, illas Deo eſſe tribuendas, ac proinde rationis auxilio ſunt probandæ adverſus eos qui illas negant.

CAPUT II.

Utrum hæc prop. Deus eſt, *ſit per ſe nota, tum quoad ſe, tum quoad nos?*

Nota 1. PRopoſitio *per ſe nota quoad ſe*, eſt ea, cujus prædicatum eſt de eſſentia ſubjecti, quocum per ſe immediate eſt connexum, talis eſt hæc prop. *homo eſt rationalis;* rationalitas enim eſt de eſſentia hominis, cui immediate, & ſine ullo alio medio, convenit. E contra hæc prop. *homo eſt riſibilis*, non eſt per ſe nota quoad ſe, quia riſibilitas nec eſt de eſſentia hominis, nec ei immediate convenit, ſed mediante rationalitate, homo enim

enim ideo riſibilis eſt, quia rationalis.

Propoſitio *per ſe nota quoad nos*, eſt ea, cujus veritas nobis attendentibus innoteſcit ſtatim atque intelligimus terminos quibus conſtat; talis eſt hæc prop. *Totum eſt majus ſua parte*: ejus enim veritas intellectui attendenti innoteſcit ſtatim atque intelligit ſignificatum horum vocabulorum, *totum*, *majus*, & *pars*.

Nota 2. Conveniunt omnes Theologi hanc prop. *Deus eſt*, eſſe per ſe notam quoad ſe, quia illius prædicatum eſt de eſſentia ſubjecti, cum quo ita immediate connexum eſt, ut ea connexio non poſſit demonſtrari a priori: verum, utrum ſit etiam per ſe nota quoad nos, non conveniunt; negant Tomiſtæ & Scotiſtæ, affirmant alii, cum quibus ſit:

CONCLUSIO.

Hæc propoſitio, Deus eſt, *nota eſt per ſe quoad nos*.

Prob. Illa propoſitio nota eſt per ſe quoad nos, cujus termini non poſſunt intelligi, quin ſimul concipiatur prædicatum ſubjecto eſſentialiter, & ſine ullo alio medio a priori, convenire, ſic hæc propoſit. *Triangulus tribus angulis eſt diſtinctus*, eſt propoſitio per ſe nota quoad nos, quia non poteſt cogitari triangulus, quin ſtatim concipiatur tres ei angulos inesse; atqui termini hujus prop. *Deus eſt*, non poſsunt intelligi, quin ſimul intelligatur prædicatum, nempe exiſtentiam, ſubjecto, nempe Deo, eſsentialiter convenire, & hoc ſine ullo medio a priori; ergo, &c.

Prob. min. Per terminum, *Deus*, intelligitur ens perfectiſſimum, quo nihil melius, aut eſse, aut cogitari poteſt: per terminum, *eſt*, intelligitur omnium perfectionum prima, &

ſedes omnium aliarum; atqui illi termini non poſſunt intelligi, quin ſimul intelligatur exiſtentiam Deo neceſſario competere, alias eſſet ens perfectiſſimum, & non eſſet, eſſet ex hypotheſi: non eſſet, quia careret perfectione omnium prima; ac aliud ens eo perfectius cogitari poſſet, ens nimirum cui realis exiſtentia conveniret; ergo, &c.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Illa prop. non eſt per ſe nota quoad nos, quam plerique homines quondam ignorarunt; atqui ex Apoſt. (*m.*) *ignorantiam Dei quidam habent*; ergo.

Reſp. diſt. maj. Quam plerique homines attendentes ad iſtius termini, *Deus*, ideam, ignorarunt, *conc. maj.* non attendentes ad iſtius termini, *Deus*, ideam, *nego maj.* atqui plerique quondam ignorarunt Deum, non attendentes ad termini, *Deus*, ideam, *conc.* attendentes ad illam ideam, *ſubdiſt.* ignorarunt practice, *conced.* ſpeculative, *nego min.* Itaque, plerique homines, licet de Dei exiſtentia conſcientiam habuerint, tamen ad illius ideam non ſufficienter attendentes, ſupina negligentia ad quid nomen, *Deus*, ſe extendat, comprehendere non curarunt; idque contingit Deo ſpargente pœnales cæcitates ſuper illicitas illorum cupiditates, ait *Auguſt. in Pſalm.* 13.

Objicies 2. Prop. quæ poteſt demonſtrari, non eſt per ſe nota quoad nos; atqui hæc prop. *Deus eſt*, poteſt demonſtrari.

Reſp. diſt. maj. Prop. quæ poteſt demonſtrari a priori, *conc.* a poſteriori, *nego maj.* Porro hæc prop. *Deus eſt*, non poteſt demonſtrari a prio-

(m.) 1. Cor. 15, v. 34.

priori, bene vero a poſteriori per effectus a Deo productos: poteſt enim fieri quod ſubjectum propoſitionis per ſe notæ quoad nos habeat aliquos effectus, ac proinde ut illius exiſtentia per eos demonſtrari poſſit.

Inſt. Atqui prop. per ſe nota quoad nos, non poteſt, nequidem a poſteriori, demonſtrari, ut patet in hac prop. *Totum eſt majus ſua parte*. Ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Non poteſt demonſtrari nequidem a poſteriori, quando ejus ſubjectum nullos producit effectus, *conced.* quando aliquos producit effectus, *nego ant.* non ideo ergo hæc prop. *Totum eſt majus ſua parte*, non poteſt demonſtrari a poſteriori, quod ſit prop. per ſe nota quoad nos, ſed quod illius ſubjectum nullos extra ſe producat effectus, per quos poſſit demonſtrari, quod de Deo dici non poteſt.

Objicies 3. Ideo hæc prop. *Deus eſt*, dicitur per ſe nota quoad nos, quod terminus iſte; *Deus*, concipi, non poſſit ſine reali exiſtentia, atqui falſum conſequens, ergo.

Prob. min. Ens perfectiſſimum poteſt cogitari duntaxat ut poſſibile; ergo terminus iſte, *Deus*, poteſt concipi ſine reali exiſtentia.

Reſp. nego ant. Pugnat enim in terminis, quod ens aliquod cogitetur ut perfectiſſimum, & ſimul cogitetur duntaxat ut poſſibile, eſſet enim perfectiſſimum ſimul & imperfectum; perfectiſſimum eſſet ex hypotheſi, imperfectum vero quia careret maxima perfectione, nimirum exiſtentia.

Inſt. A ſtatu ideali ad ſtatum realem, non eſt legitima conſequentia; ergo ex eo quod Deum exiſtentem concipiamus, non ſequitur quod realiter exiſtat.

Reſp. diſt. ant. A ſtatu ideali ad ſtatum realem, non eſt legitima conſequentia, in iis de quo-

ſedes omnium aliarum ; atqui illi termini non poſſunt intelligi , quin ſimul intelligatur exiſtentiam Deo neceſſario competere , alias eſſet ens perfectiſſimum , & non eſſet, eſſet ex hypotheſi : non eſſet , quia careret perfectione omnium prima ; ac aliud ens eo perfectius cogitari poſſet, ens nimirum cui realis exiſtentia conveniret ; ergo, &c.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Illa prop. non eſt per ſe nota quoad nos , quam plerique homines quondam ignorarunt ; atqui ex Apoſt. (m) *ignorantiam Dei quidam habent* ; ergo.

Reſp. diſt. maj. Quam plerique homines attendentes ad iſtius termini , *Deus* , ideam, ignorarunt , *conc. maj.* non attendentes ad iſtius termini , *Deus* , ideam , *nego maj.* atqui plerique quondam ignorarunt Deum, non attendentes ad termini , *Deus* , ideam , *conc.* attendentes ad illam ideam, *ſubdiſt.* ignorarunt practice, *conced.* ſpeculative , *nego min.* Itaque, plerique homines, licet de Dei exiſtentia conſcientiam habuerint , tamen ad illius ideam non ſufficienter attendentes , ſupina negligentia ad quid nomen , *Deus* , ſe extendat , comprehendere non curarunt ; idque contingit Deo ſpargente pœnales cæcitates ſuper illicitas illorum cupiditates, ait *Auguſt. in Pſalm.* 13.

Objicies 2. Prop. quæ poteſt demonſtrari , non eſt per ſe nota quoad nos ; atqui hæc prop. *Deus eſt* , poteſt demonſtrari.

Reſp. diſt. maj. Prop. quæ poteſt demonſtrari a priori, *conc.* a poſteriori , *nego maj.* Porro hæc prop. *Deus eſt* , non poteſt demonſtrari a prio-

(m) 1. Cor. 15, v. 34.

priori, bene vero a poſteriori per effectus a Deo productos: poteſt enim fieri quod ſubjectum propoſitionis per ſe notæ quoad nos habeat aliquos effectus, ac proinde ut illius exiſtentia per eos demonſtrari poſſit.

Inſt. Atqui prop. per ſe nota quoad nos, non poteſt, nequidem a poſteriori, demonſtrari, ut patet in hac prop. *Totum eſt majus ſua parte*. Ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Non poteſt demonſtrari nequidem a poſteriori, quando ejus ſubjectum nullos producit effectus, *conced.* quando aliquos producit effectus, *nego ant.* non ideo ergo hæc prop. *Totum eſt majus ſua parte*, non poteſt demonſtrari a poſteriori, quod ſit prop. per ſe nota quoad nos, ſed quod illius ſubjectum nullos extra ſe producat effectus, per quos poſſit demonſtrari, quod de Deo dici non poteſt.

Objicies 3. Ideo hæc prop. *Deus eſt*, dicitur per ſe nota quoad nos, quod terminus iſte; *Deus*, concipi, non poſſit ſine reali exiſtentia, atqui falſum conſequens, ergo.

Prob. min. Ens perfectiſſimum poteſt cogitari duntaxat ut poſſibile; ergo terminus iſte, *Deus*, poteſt concipi ſine reali exiſtentia.

Reſp. nego ant. Pugnat enim in terminis, quod ens aliquod cogitetur ut perfectiſſimum, & ſimul cogitetur duntaxat ut poſſibile, eſſet enim perfectiſſimum ſimul & imperfectum; perfectiſſimum eſſet ex hypotheſi, imperfectum vero quia careret maxima perfectione, nimirum exiſtentia.

Inſt. A ſtatu ideali ad ſtatum realem, non eſt legitima conſequentia; ergo ex eo quod Deum exiſtentem concipiamus, non ſequitur quod realiter exiſtat.

Reſp. diſt. ant. A ſtatu ideali ad ſtatum realem, non eſt legitima conſequentia, in iis de quo-

quorum eſſentia non eſt exiſtentia actualis, *conc.* in ea re de cujus eſſentia, & notione, eſt realis exiſtentia, *nego ant.* porro in notione Dei includitur exiſtentia actualis, ut probatum eſt.

CAPUT III.

Utrum exiſtentia Dei poſſit demonſtrari?

Nota: Ex Logicis, demonſtratio, quæ eſt *ſillogiſmus pariens ſcientiam*, dividitur in demonſtrationem a priori, & a poſteriori.

Demonſtratio *a priori*, eſt ea, quæ fit per cauſas rei quæ demonſtratur, ſive, eſt ea, qua effectus demonſtratur per cauſam; ſic riſibilitas demonſtratur per rationalitatem, *rationale* enim, eſt cauſa cur *riſibile*, conveniat homini.

Demonſtratio *a poſteriori*, eſt ea, quæ fit per effectus rei quæ demonſtratur, ſic rationalitas demonſtratur per riſibilitatem. His poſitis ſit:

CONCLUSIO I.

Exiſtentia Dei non poteſt demonſtrari a priori. Eſt contra Ariminenſem, *in* 1. *diſt.* 3. *q.* 4.

Prob. Demonſtratio a priori fieri debet per cauſam rei quæ demonſtratur; atqui Deus nullam habet ſuæ exiſtentiæ cauſam, cum nomine Dei intelligatur, *ens a ſe*, ſeu a quovis alio independens; ergo, &c.

Dices: Eſſentia Dei, eſt cauſa, ſeu ratio, cur exiſtentia conveniat Deo; ergo Dei exiſtentia poteſt demonſtrari a priori.

Reſp. nego ant. Nam, ut eſſentia eſſet cauſa cur exiſtentia conveniret Deo, deberet, ſaltem per operationem intellectus, eſſe diſtincta ab exiſtentia; atqui eſſentia in Deo, nequidem per operationem intellectus, eſt diſtincta ab exi-

exiſtenti; nam Deus eſt ens a ſe: atqui ens a ſe non poteſt concipi ſine exiſtentia; ergo.

Inſt. Valet hic ſillogiſmus, *Ens quo nullum perfectius poteſt excogitari, neceſſario exiſtit: atqui Deus eſt ens, quo nullum perfectius poteſt excogitari: ergo*, &c. Atqui ille ſillogiſmus eſt vera demonſtratio a priori; ergo.

Reſp. nego min. Nam ad veram demonſtrationem, medium debet eſse diſtinctum ab ipſa re demonſtranda, alioquin idem demonſtraretur de eodem; atqui exiſtentia Dei, nequidem per mentem, eſt ab ejus eſsentia diſtincta; nam ens quo nullum perfectius excogitari poteſt, & ens neceſsario exiſtens, idem omnino eſt; ergo, &c. Unde hæc prop. *Deus neceſſario exiſtit*, non eſt illatio ex iſta, *Deus eſt ens quo nullum perfectius poteſt excogitari*, ſed eſt tantum illius explicatio.

CONCLUSIO II.

Exiſtentia Dei poteſt demonſtrari a poſteriori.

Eſt contra Atheos, & quoſquam Socinianos.

Prob. 1. ex Script. Pſal. 18. *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum*. Sap. 13. *Vani ſunt omnes homines in quibus non ſubeſt ſcientia Dei, & de his quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui eſt, neque operibus attendentes cognoverunt quis eſſet artifex ..... a magnitudine enim ſpeciei & creaturæ, cognoſcibiliter poterit creator horum videri*. Apoſtol. Rom. 1. ait: *Quod notum eſt Dei*, (id eſt, quod de Deo cognoſci poteſt naturaliter) *manifeſtum eſt illis* (Philoſophis) *Deus enim illis manifeſtavit*, (lumine ſcilicet naturali, & per diſcurſum a rebus creatis ad creatorem) *Inviſibilia enim ipſius a creatura mundi, per ea quæ*

facta

facta ſunt, intellecta conſpiciuntur: ſempiterna quoque ejus virtus & divinitas, ita ut ſint inexcuſabiles; quia cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt. Atqui cæli non enarrarent gloriam Dei; inviſibilia Dei, per ea quæ facta ſunt, intellecta non conſpicerentur; non eſsent vani & inexcuſabiles homines qui non noverunt Deum, &c. niſi ex creaturis demonſtrari poſset ejus exiſtentia; ergo.

Reſpondent Sociniani, ex illis Scripturæ teſtimoniis, probari quidem nos poſse per rationes naturales ex creaturis habere cognitionem exiſtentiæ Dei probabilem, non vero efficacem & demonſtrativam; ſed:

Contra eſt, Nam hæc Scripturæ verba, *Notum eſt, manifeſtum eſt, intellecta conſpiciuntur, cognoſcibiliter videri*, evidentem exprimunt ſcientiam, & ita hos textus interpretati ſunt SS. Patres; ſic D. Hieron. hæc verba, *intellecta conſpiciuntur*, exponens, ait: *Id eſt, tam evidenter intellecta ſunt, ut conſpecta dicantur*. Et Div. Auguſt. Tract. 2. in Joann. *Deus*, inquit, *poteſt inveniri per creaturas evidenter, dicente Apoſtolo, Inviſibilia Dei, &c.*

Prob. 2. Ratione: Exiſtentia rei poteſt demonſtrari a poſteriori per effectus ab ea neceſsario pendentes, ſic exiſtentia mentis ab ejus cogitatione certiſſime cognoſcitur; atqui omnes creaturæ ſunt effectus Dei, a quo neceſsario, *in eſſe, in conſervari, & in gubernari*, pendent; ergo, &c.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. cum Socinianis: Objectum fidei ſupernaturalis, non poteſt demonſtrari; atqui exiſtentia Dei, eſt objectum fidei ſupernaturalis: *credere enim oportet accedentem ad Deum quia eſt*, ait Apoſt. (*u*) ergo, &c. *Reſp. nego maj.*

Prob.

(u) Hebr. 12. v. 1.

Prob. maj. Scientia & fides non poſsunt eſse ſimul in eodem intellectu de eodem objecto: ergo objectum fidei ſupernaturalis non poteſt demonſtrari.

Reſp. diſt. ant. Non poſsunt eſse ſimul in eodem intellectu de eodem objecto, per idem motivum, *conc.* per diverſa motiva, *nego ant.* Nam Dei exiſtentia creditur propter ſummam Dei revelantis authoritatem, & evidenter cognoſcitur propter neceſsariam connexionem quæ concipitur inter creaturas exiſtentes, & earum creatorem; quæ ſunt motiva valde diſtincta.

Inſt. Atqui ſcientia & fides non poſsunt, &c. etiam per diverſa motiva, &c.

Prob. ſubſumpt. Quæ ſeſe invicem excludunt ab eodem ſubjecto, non poſsunt ſtare ſimul in eodem ſubjecto, etiam propter diverſa motiva; atqui fides & ſcientia, &c.

Prob. min. Evidentia & inevidentia ſeſe mutuo excludunt ab eodem ſubjecto; atqui fides parit inevidentiam; eſt enim *argumentum non apparentium*, Hebr. 11. ſcientia vero parit evidentiam; ergo.

Reſp. Sub data diſtinctione, *nego maj.* quia per diverſa motiva, idem objectum, modo evidenti & modo inevidenti cognoſci poteſt.

Prob. maj. Si evidentia & inevidentia ſeſe mutuo non excluderent ab eodem ſubjecto, idem actus eſset ſimul evidens & inevidens; abſurdum conſeq. Ergo.

Reſp. nego ſequel. maj. Quæ eſt de falſo ſupponente, ſupponit enim hominem, qui ex revelatione & demonſtratione cognoſcit Deum exiſtere, uno eodemque actu aſsentiri huic prop. *Deus eſt*, quod falſum eſt; nam duobus actibus illi aſsentitur, uno propter revelationem, & altero propter evidentem rationem.

Obji-

Objicies 2. *cum nonnullis Philoſophis*: Nulla Dei notitia comparari poteſt ſine ſupernaturali Dei gratia; ergo non poteſt acquiri per demonſtrationem.

Prob. ant. Eccli. I. *Omnis ſapientia a Domino Deo eſt*. Ergo notitia Dei non poteſt acquiri ſine gratia ſupernaturali.

Reſp. diſt. conſeq. Notitia Dei ſalutaris, id eſt, conducens ad vitam beatam, *conc.* notitia naturalis; *nego conſeq.* De notitia ſalutari loquitur Eccleſiaſticus.

Inſtabis I. Scientia Dei in Philoſophis paganis fuit mere naturalis; atqui Apoſtol. *Rom.* I. illam refert ad gratiam Dei: *Deus enim*, inquit, *illis manifeſtavit*; ergo.

Reſp. diſt. min. Refert ad gratiam ordinis naturalis, *conc.* ordinis ſupernaturalis, *nego min.* Itaque duplex eſt genus beneficiorum Dei; alia ſunt *naturalia*, quæ naturam ipſam, etiam poſt lapſum, conſequuntur; alia *ſupernaturalia*, quæ naturam non conſequuntur, ſed quæ, per peccatum ablata, ex mera Dei miſericordia reſtituuntur. Porro Apoſtol. loquitur de donis naturalibus, addit enim illico, *Inviſibilia ejus a creatura mundi, per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur*: quo textu relato, ait Div. Auguſt. ſerm. 68. *Fuerunt ergo..... non adjuti Spiritu Dei.*

Inſtabis 2. Clem. Alexand. (*o*) Philoſophiam comparat legi Moſaicæ: *Ipſa Philoſophia*, inquit, *Græcos Pædagogi more ducebat*, *ſicut lex Hebræos ad Chriſtum*. Atqui lex Moſaica revelatione ſupernaturali Judæis a Deo conceſſa eſt; ergo & Philoſophia.

Reſp. diſt. maj. Philoſophiam legi Moſaicæ comparat, quoad aliqua, *conc.* quoad omnia, *nego*

(*o*) L. I. Stromat. p. 282.

nego maj. Itaque Clem. Alex. confert Philoſophiam cum lege, in eo quod utraque a Deo data ſit ad notitiam Dei, & virtutis, comparandam, non vero eas confert in hoc quod Philoſophia ſit bonum ordinis ſupernaturalis ad vitam æternam ſpectans, ſicut lex Moſaica; dicit enim (*p*) *Philoſophos non fuiſſe a Deo afflatos ſicut Moyſen & Prophetas.*

Inſt. 3. Ea gratia eſt ordinis ſupernaturalis, quæ hominem juſtificat; atqui ex Clem. Alex. Philoſophia Græcos, juſtificabat: *Iis*, inquit ibid. *qui ex Philoſophia fuere juſtificati, auxilium, tanquam theſaurus reconditus*; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Quæ hominem juſtificat, perfecta, interna, & ſalutari juſtitia, *conc.* Imperfecta, externa, & civili juſtitia, *nego maj.* Juſtitia perfecta, eſt ea, quæ acquiritur per actus virtutum ſupernaturalium, qualis nulla unquam eſſe poteſt ſine vera in Chriſtum fide. Juſtitia imperfecta, eſt ea, quæ acquiritur per actus virtutum moralium ex motivo naturalis honeſtatis exercitarum; eſtque ea quam acquirebant Philoſophi, dum opera ſua ad Deum, tanquam ad authorem naturæ naturaliter cognitum, referebant, *His, qui erant juſti ex Philoſophia, non ſolum opus erat fide in Dominum*, ait Clem. Alex. l. 6. Strom. p. 669. *ſed etiam ut diſcederent a cultu ſimulacrorum.*

Objicies 3. Entis neceſſarii exiſtentia, non poteſt demonſtrari per exiſtentiam entis contingentis; atqui Deus eſt ens neceſſarium, creaturæ vero ſunt contingentes; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Si entis contingentis exiſtentia non habeat neceſſariam connexionem cum exiſtentia entis neceſſarii, *conc.* ſi habeat, *nego maj.* porro creaturarum exiſtentia ita neceſſariam

(p) L. 6. Stromat. p. 637.

riam habet connexionem cum exiſtentia Dei, ut ſi ille non exiſteret, hæ non eſſent, proindeque Deus per creaturas demonſtrari poteſt.

Inſt. 1. Ens contingens non exigit cauſam neceſſariam; ergo creaturæ, quæ ſunt contingentes, non habent neceſſariam connexionem cum exiſtentia entis neceſſarii.

Reſp. diſt. anteced. Non exigit cauſam neceſſariam ſecundariam, *conc.* primariam, *nego ant.* nam in reſolutione cauſarum, ad eam tandem deveniendum eſt, quæ, a ſe exiſtens, omnes alias ex nihilo creaverit, illa autem cauſa, eo quod a ſe exiſtat, neceſſaria debet eſſe & infinita.

Inſt. 2. Medium demonſtrationis debet eſſe neceſſarium, atqui creaturæ non ſunt neceſſariæ; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Debet eſſe neceſſarium, hypothetice, & quoad neceſſariam connexionem cum re demonſtrata, *conc.* abſolute, & quoad exiſtentiam, *nego maj.* atqui creaturæ non ſunt neceſſariæ, abſolute, & quoad exiſtentiam, *conc.* hypothetice, & quoad neceſſariam cum re demonſtrata connexionem, *nego min.* nam ex hypotheſi quod ſint, neceſſariam habent cum Deo, a quo dependent, connexionem; ergo dependentia earum non eſt contingens, ſed neceſſaria.

Inſt. 3. Omnis demonſtratio fit ex prioribus; atqui creaturæ non ſunt Deo priores; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Fit ex prioribus cognitione, *conc.* ex prioribus exiſtentia, *nego maj.* atqui creaturæ non ſunt Deo priores exiſtentia, *conc. min.* cognitione, *nego min.* Porro, cum adverſus Atheos exiſtentiam Dei ex creaturis demonſtramus, prius eſſe creaturas probamus, ut inde in Creatoris exiſtentiæ notitiam veniamus.

Inſt. 4. Atqui creaturæ non ſunt Deo priores

res cognitione; nam correlativa ſunt ſimul natura & cognitione: atqui Creator & creatura ſunt inter ſe correlativa; ergo, &c.

Reſp. diſt. min. Creator & creatura ſunt correlativa, quando creaturæ ſpectantur formaliter, ut ſunt creaturæ, *conc.* quando ſpectantur materialiter, ut ſunt entia contingentia, *nego min.* Porro quando primo creaturas inſpicimus, eas conſideramus ut ſunt in ſe, ex qua conſideratione intelligimus eas non habere a ſe ut exiſtant, ex quo concludimus res ab aliquo ente neceſſario fuiſſe creatas, quod ens, eſt verus & ſolus Deus.

Inſt. 5. Per creaturas non poteſt demonſtrari eſſentia Dei; ergo nec ejus exiſtentia: utraque enim identificatur in Deo; ergo ſi una demonſtrari nequit, nec altera poteſt demonſtrari.

Reſpond. 1. *diſt. ant.* Eſſentia non poteſt demonſtrari, explicite, *conc.* implicite, *nego ant.* cum enim demonſtratur exiſtentia Dei, demonſtratur exiſtentia entis exiſtentis a ſe, ſeu entis omnimode independentis a quocumque alio; illa autem *aſeitas*, ſeu omnimoda independentia, eſt ipſamet eſſentia Dei; ergo, &c.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Reſp. 2. Non poteſt demonſtrari quid & qualis ſit, *conc.* quod ſit, ſeu quod exiſtat, *nego ant.* hinc licet demonſtrari non poſſit in quo poſita ſit eſſentia ſolis, recte tamen ex ſolis effectibus demonſtratur illius exiſtentia; ergo a pari, &c.

Objicies 4. Prima veritas non poteſt demonſtrari; atqui Deus eſt prima veritas; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Prima veritas in cognoſcendo, quale eſt hoc principium Metaphyſicum, *impoſſibile eſt idem ſimul eſſe & non eſſe*, non poteſt demonſtrari, *conc.* in eſſendo, *nego maj.* atqui Deus eſt prima veritas, in eſſendo, *conc.* in cognoſcendo, *nego min.* Deus enim non eſt primum cognitionis principium, cum, ex ejus

exi-

exiſtentia nobis cognita, alias veritates deducere non poſſimus.

CAPUT IV.

Quibus argumentis poteſt demonſtrari exiſtentia Dei.

Nota: THeologi, contra Atheos, variis demonſtrationibus, tum Metaphyſicis, tum Phyſicis, tum Moralibus probant Dei exiſtentiam; nos amicæ brevitati ſtudentes, tres aut quatuor, inter eas efficaciores, hic aperiemus; ſit itaque.

§. I. *Demonſtratio ex ente neceſſario & contingenti.*

Neceſſe eſt, ut in rerum natura exiſtat aliquod ens neceſſarium, de cujus ratione ſit, quod neceſſitate ſuæ naturæ, & independenter ab omni alio exiſtat; ſed illud ens eſt Deus: nomine enim Dei nihil aliud intelligimus; ergo datur Deus.

Prob. maj. Si non daretur aliquod ens neceſſarium, ſequeretur omnia, quæ ſunt in rerum natura, eſſe contingentia; ſed hoc implicat contradictionem; ergo in rerum natura; neceſſe eſt dari aliquod ens neceſſarium.

Prob. min. Si omnia, quæ exiſtunt, ſint contingentia, potuerunt exiſtere, aut non exiſtere; contingens enim definitur, *quod poteſt eſſe, aut non eſſe*; ſed dici nequit omnia entia, quæ exiſtunt, ex æquo potuiſſe exiſtere, vel non exiſtere; ergo non omnia ſunt contingentia.

Prob. min. Si quæcumque exiſtunt, potuerint ex æquo exiſtere, vel non exiſtere, poſſunt ſupponi ea omnia non exiſtere; nam, juxta vul-

vulgare adagium, *Poſito poſſibili in actu, nihil ſequ'tur abſurdi;* atqui ſupponi non poteſt omnia non exiſtere, tunc enim ſimul eſſent poſſibilia, & non eſſent; *eſſent poſſibilia*, quia omne contingens eſt poſſibile; *non eſſent poſſibilia*; quia nullum ens neceſſarium exiſteret, a quo illa entia ponerentur in rerum natura; ergo non poteſt ſupponi omnia entia non exiſtere; ergo neceſſe eſt ut ſit ens omnino neceſſarium; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicit impius Spinoſa, Ex neceſſitate entis necesſarii non demonſtratur exiſtentia Dei; ergo infirma eſt noſtra demonſtratio.

Prob. ant. Materia, ex qua res quælibet conſtat, & conſequenter univerſa ſubſtantia, eſt necesſaria; ergo ex exiſtentia entis necesſarii, non poteſt Dei exiſtentia demonſtrari.

Reſp. nego ant. Nam ens necesſarium debet esſe infinitum in omni genere perfectionis, ac immutabile, tum quoad exiſtentiam, tum quoad exiſtendi modum: utrumque enim habet ex neceſſitate ſuæ naturæ; atqui materia non eſt infinita in omni genere perfectionis, cum ſit iners & otioſa; *item*, non eſt immutabilis; neque quoad exiſtentiam, alias esſet a ſe, & conſequenter infinite intelligens, juſta, ſapiens, provida, &c. quod evidenter eſt falſum: neque immutabilis eſt quoad exiſtendi modum, cum ſit infinitarum modificationum ſuſceptiva; ergo, &c.

Inſt. I. In rerum natura non poſsunt dari plures ſubſtantiæ; ergo unica eſt ſubſtantia univerſa, quæ, cum ſit necesſaria, eſt noſter Deus.

Reſp. nego ant. Subſtantiam enim hominis esſe diſtinctam a ſubſtantia lapidis, ſubſtantiam materialem, esſe diſtinctam a ſubſtantia intelligente & cogitante, luce clarius eſt.

In-

Inſtat. 2. Illa diſtinctio, quæ videtur in rebus, eſt tantum apparens, conſiſtitque in diverſa ejuſdem ſubſtantiæ æternæ & indiviſibilis modificatione; ergo unica eſt in rerum natura ſubſtantia quæ Deus eſt.

Reſp. Horrenda illa impietas eſt, quæ ſi eſſet vera, Deus eſſet ſimul materia & Spiritus, homo & brutum, juſtus & impius, &c. & ideo juxta impium illud ſyſtema non dicendum eſſet, *Sol calefacit terram; Brutus trucidavit Cæſarem; Judas tradidit Chriſtum;* ſed dicendum foret, *Deus modificatus in ſolem, calefacit Deum modificatum in Terram; Deus modificatus in Brutum, trucidavit Deum modificatum in Cæſarem; Deus modificatus in Judam, tradidit Deum modificatum in Chriſtum*: quis unquam tam horrenda cogitare auſus eſt? Inde enim ſequitur nefanda hominum opera ex neceſſitate divinæ ſubſtantiæ promanare, cum nihil aliud ſint, quam divinæ ſubſtantiæ modificationes.

Inſtat 3. Non neceſſe eſt, ut ens neceſſarium ſit infinitum; ergo, licet hujus univerſi materia non ſit infinita, nihilominus eſt neceſſaria.

Reſp. nego ant.

Prob. ant. Eſſentiæ rerum creaturarum ſunt neceſſariæ; atqui tamen non ſunt infinitæ; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Eſſentiæ rerum creatarum ſunt neceſſariæ, hypothetice, & quoad eſſentiam Metaphyſicam, *conc. maj.* abſolute, & quoad exiſtentiam, *nego maj.* & ſic ad conſeq. *Itaque*, eſſentiæ rerum creatarum dicuntur neceſſariæ, eo vero ſenſu, quod, poſitæ in rerum natura, tales debeant eſſe, quales concipiuntur; v. gr. homo, ſi exiſtat, neceſsario debet eſse animal rationale; porro infinitas perfectionum non fluit ex neceſſitate hypothetica & metaphyſica, ſed exi-

ex neceſſitate abſoluta & phyſica exiſtentiæ.

Inſt. 4. Quod eſt neceſsarium abſolute, & quoad exiſtentiam, non minus in ſuis perfectionibus limitari poteſt, quam quod eſt neceſsarium hypothetice tantum, & quoad eſsentiam; ergo neceſse non eſt, ut ens neceſsarium ſit infinitum.

Reſpond. nego ant. Diſparit. eſt, quod, quæ ſunt neceſsaria hypothetice tantum, & quoad eſsentiam, neceſsario debent habere ſuæ exiſtentiæ cauſam a qua limitantur; at quod eſt neceſsarium quoad exiſtentiam, nullam agnoſcit cauſam; ergo a nulla poteſt in ſuis perfectionibus limitari.

Objicies 2. Licet ſingula entia ſint contingentia, tota nihilominus entium contingentium collectio eſt neceſsaria; ergo ex ente neceſsario invicte non probatur Dei exiſtentia.

Reſp. nego ant. Nam ens neceſsarium, quod probamus, debet eſse infinite perfectum, & conſequenter ſimpliciſſimum; atqui tota prædicta collectio non eſt ſimpliciſſima, a ſuis enim partibus componentibus pendet ut ſit, quod eſt maxima imperfectio, ergo non eſt quid unum infinite perfectum.

Inſt. 1. A ſenſu diſtributivo ad collectivum, non valet argumentatio; v. g. non valet, *ſinguli milites non ſunt exercitus*; *ergo tota collectio militum non eſt exercitus*; ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. A ſenſu diſtributivo ad collectivum non valet conſequentia, in prædicatis accidentalibus & quantitativis, *conc. ant.* in prædicatis eſsentialibus, *nego ant.* valet enim iſta illatio: *quilibet homo eſt animal*; *ergo tota hominum collectio eſt animal*. Ratio diſparitatis eſt, quia prædicata accidentalia & quantitativa ita ſingulis conveniunt, ut collectioni repugnent, quia major eſt quantitas in collectione,

quam in partibus collectionis; e contra vero prædicata eſsentialia tam conveniunt ſingulis partibus, quàm earum collectioni, quia petuntur ab eſsentia, quæ non ſuſcipit majus & minus, ſicut quantitas.

Inſt. 2. Atqui in prædicatis eſsentialibus, non valet a ſenſu diſtributivo ad collectivum argumentatio; ergo.

Prob. ſubſ. Hæc illatio: *qualibet creatura poſſibilis, eſt eſſentialiter producibilis; ergo tota collectio creaturarum poſſibilium eſſentialiter producibilis eſt*, non valet; alias exhauriri poſset Dei infinita potentia; ergo, &c.

Reſp. nego ant. Nam eodem modo tota collectio poſſibilium eſt producibilis, quo, ſingulæ creaturæ poſſibiles, ſunt producibiles; atqui ſingulæ creaturæ poſſibiles, ſunt tantum producibiles diſtributive; ergo & tota collectio eſsentialiter producibilis eſt diſtributive, non collective.

§. II. *Demonſtratio ex neceſſitate primæ cauſæ effectricis, & primi moventis immobilis petita.*

Neceſse eſt, ut, in rerum natura, exiſtat aliquod ens improductum, & primum movens immobile; ſed illud ens eſt Deus; nomen enim Dei nihil aliud intelligimus quam ens a ſe, improductum, ac primum movens immobile; ergo, &c.

Prob. maj. Si omnia entia, quæ ſunt, vel fuerunt, producta fuiſsent ac mota, ſaltem unum ex illis ſe ipſum produxiſset ac moviſset; abſurdum conſequens, nihil enim poteſt eſse ſui ipſius cauſa, & *quidquid movetur, ab alio movetur*, juxta axioma; ergo, &c.

Probat. prima pars minor. Si in tota entium du-

ductorum collectione, unum ſeipſum produxiſſet, fuiſset ſe ipſo prius & poſterius, cauſa enim eſt prior ſuo effectu, & effectus ſua cauſa poſterior; atqui hoc eſt abſurdum; ergo nihil potuit ſe ipſum producere; ergo omnia entia producta, ſupponunt primam cauſam improductam, aliorum entium effectricem; atqui illa cauſa eſt Deus; ergo.

Prob. ſecunda pars minor. Si in tota entium motorum collectione, unum ſeipſum moviſset, ſive ad eſse, ſive ad qualitatem, ſive ad locum, fuiſset ſecundum idem ſimul in potentia & in actu; in potentia quidem, quatenus potuiſset recipere motum, quem (ut ſupponitur) non habuiſset; in actu autem, quia (ut ſupponitur) ſeipſum moviſset; ſed implicat, quod idem, ſecundum idem, ſit in potentia & in actu; nam quod eſt ſimul in potentia & in actu, v. gr. ſecundum eſſe, ſimul eſt & non eſt; item quod ſimul eſt in potentia & in actu ſecundum eandem qualitatem, eam habet & ſimul non habet, quod eſt contradictorium; ergo datur primum movens omnino immobile, a quo moveantur cætera quæ moventur; ergo datur Deus.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. In cauſis producentibus & productis, moventibus & motis, datur proceſſus in infinitum, ita ut una ſit, & moveatur ab alia, & hæc ab altera uſque in infinitum; ergo non neceſſario recurrendum eſt ad aliquam cauſam primam & univerſalem, a qua cæteræ ſint.

Reſp. nego ant. Repugnat enim talis in infinitum proceſſus, nam in enumeratione cauſarum ſubordinatarum, tandem deveniendum eſt ad cauſam primam; hæc autem, vel eſt *a ſe*, vel

non; ſi eſt *a ſe*, ergo eſt improducta, & conſequenter Deus; ſi non eſt *a ſe*, ergo eſt ab alio, ſed illud aliud eſt *a ſe*, cum ſit extra collectionem cauſarum ab alio productarum; ergo eſt Deus.

Objicies 2. *cum Epicuro*, Materia eſt improducta, & æterna; ergo non poteſt probari exiſtentia primæ & univerſalis cauſæ.

Reſp. nego ant. Quod non tantum repugnat fidei, quæ docet in principio Deum creaſſe cælum & terram, ſed etiam rationi, nam ens æternum & improductum, eſt infinitum, cum a nulla cauſa limitari potuerit; at materia eſt finita, loco circumſcripta, & maxime iners & otioſa; ergo.

Prob. ant. Ex nihilo, nihil poteſt fieri; ergo admittenda eſt materia æterna & increata, a qua præjacente omnia fiant.

Reſp. 1. *diſt. ant.* Ex nihilo nihil fit ab homine, cujus virtus finita eſt, ac limitata, *conc. ant.* a Deo qui eſt infinitæ virtutis; *nego ant.*

Reſpond. 2. *nego conſeq.* Suppoſito enim, non conceſſo, quod detur materia æterna. 1. Ex ea nunquam poſſet fieri ens ſpirituale cogitans; atqui extant ſubſtantiæ ſpirituales; ergo non poſſunt eſſe a materia; ergo ſunt a ſolo Deo omnium creatore. 2. Eſſet otioſa, & omnis motus expers; ergo agens ſuperius & infinitæ virtutis, eſſet adhuc neceſſarium, a quo illa materia motum ad hanc, vel illam formam acciperet; atqui tale agens eſt Deus; ergo.

Objicies 3. Dantur entia æterna *a parte poſt*, id eſt, quæ nullum habitura ſunt finem; ergo & poſſunt dari entia æterna *a parte ante*, id eſt, quæ nullum habuerint initium.

Reſp. nego conſeq. Diſparitas eſt, quod ens, non habens ſuæ exiſtentiæ initium, ſit a ſe, & plane independens, quod repugnat creaturæ; ſed ens quod non habiturum eſt finem, ſemper pen-

pendet a ſuo conditore, qui, ſicut illud ex nihil libere creavit, ita illud in nihilum poteſt redigere.

§. III. *Demonſtratio ex mirabili mundi hujus fabrica & diſpoſitione.*

Opus, in quo relucet ſumma rerum multitudo & varietas, fixa tempeſtatum viciſſitudo, immenſa cælorum moles, ſyderum definitæ converſiones, totius denique naturæ ordo ita ſapiens, ut nullus ſapientior: ita pulcher, ut nullus pulchrior; ita conſtans, ut nullus conſtantior inveniri queat, a ſuprema quadam mente & intelligentia ſapientiſſima prodiit, regitur, & ordinatur; atqui talis eſt tota hujus mundi machina; ergo a ſuprema quadam intelligentia prodiit, &c. atqui illa intelligentia eſt Deus; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objiciunt Athei, omnia, quæ in hoc univerſo cernuntur, ex fortuito atomorum, in vaſtiſſimo nihili ſinu ſeſe moventium, occurſu coaluiſſe; ergo ad illa explicanda, non eſt neceſſe recurrere ad ſupremam quandam intelligentiam.

Reſp. nego ant. Inſipiens enim ſit oportet, qui magnificum aliquod palatium ex fortuito lapidum, cœmentorum, lignorum occurſu, factum dicit: magis inſaniens, qui hujus univerſi perpetuo ſibi conſtantem fabricam in fortuitum atomorum fictorum occurſum, refundit; quis ſanæ mentis conſiderans ſolem, lunam, & alia aſtra conſtanti & perpetuo motu lucem quocumque diffundentia, ſolem ab oriente ad occidentem conſtantiſſime moveri, nunquam ab occidente ad orientem, &c. quis, inquam, talia

contemplans, *poteſt exiſtimare nullo effecta conſilio, nulla convenientia, nulla ratione divina; ſed ex atomis ſubtilibus & exiguis concreta eſſe tanta miracula? nonne prodigio ſimile eſt, aut natum eſſe hominem qui hæc diceret, aut extitiſſe qui crederent*. Ait Lactant. (q)

Inſtat, Omnia equidem ſunt facta, ſed a caſu & fortuna, non vero ab aliquo intelligere; ergo demonſtratio ex mundi fabrica nulla eſt.

Reſp. nego ant. Quis enim dixerit ferrum ex caſu fortuito talem habuiſſe motum, qui neceſſarius eſt ad horologium producendum? ergo a pari, *quis adeo rationis expers*, ait Seneca (r) *ut hoc, quo neque formoſius quidquam, nec diſpoſitius, nec in propoſito conſtantius, exiſtimet fortuitum & caſu volubile, & non a ſuprema aliqua ratione ordinatum?*

Objiciunt Libertini, Univerſum hoc regitur a ſola natura, quæ uno curſu & ordine ſemper eadem agit: ergo non datur illius intelligens moderator.

Prob. ant. Nox ſemper eodem curſu ſuccedit diei, æſtas veri, autumnus æſtati, & autumno hyems, homines ſemper eodem modo naſcuntur & moriuntur, &c. atqui illa non ſuccederent ita regulariter, niſi a ſola natura regerentur: ergo.

Reſp. nego min. Nam quod illa ita regulariter ſibi ſuccedant, hoc habent ab ipſo Deo authore naturæ, cui placuit ipſi naturæ regulas permanentes ſtatuere, a quibus ſeipſa non poteſt recedere; verum tantum abeſt, ut tam mirabilis ordo afficiat exiſtentiæ Dei, quin potius illam, ſumma cum energia, ſtatuat, nam, ut docet Minutius Felix in Octavio, *hic ordo fa-*

(q) L. 1. de ira Dei, cap. 10.
(r) L. 1. quæſt. nat. in præfat.

facile turbaretur, niſi maxima ratione conſiſteret.

Inſtant: Legislator intelligens, ſuas leges ad libitum, aut ſaltem pro temporum & negotiorum exigentia, poteſt mutare, aut in illis diſpenſare; atqui leges naturæ ſunt invariabiles, nec in illis poteſt quis diſpenſare; ergo.

Reſp. nego min. Contrarium enim colligitur ex miraculis quotidianis, quibus videmus, in hyeme, flores & fructus; in æſtate, nives & glacies; in aquis, ſoliditatem & regreſſum; in igne, ardoris ſuſpenſionem; in ſole, retrogradationes & eclypſes extraordinarias, &c. hæc ſpectant ad Dei providentiam.

Itaque, nullus eſt, qui, ex his quæ facta ſunt, ſummam divini illorum artificis ſapientiam non agnoſcat, ſed maxime ex miranda hominis ſtructura, ait Minutius Felix in Octavio, *ſtatus rigidus, vultus erectus, oculi in ſummo, velut in ſpecula, conſtituti*, &c..... *& quod magis mirum eſt, eadem figura omnibus: ſed quædam unicuique lineamenta deflexa; ſic & ſimiles univerſi videmur, & inter ſe ſinguli diſſimiles invenimur.*

§. IV. *Demonſtratio moralis exiſtentiæ Dei ex communi hominum ſenſu, ſic proponitur.*

Quod omnes homines unanimi & conſtanti conſenſu exiſtere fatemur, illud certiſſime exiſtit; nam *de quo omnes conveniunt*, ait Cicero, *id verum eſſe, neceſſe eſt*. Atqui populi, quotquot unquam extiterunt, etiam ii qui vix humani quidquam præter ſpeciem habent, omnes unanimi conſenſu Deum exiſtere fatentur, *Perſa*, ait D. Hieron. (ſ) *Gothus, Ægyptius, Tur-*

(ſ) Epiſt. ad Nepotian.

Turca ipſum agnoſcunt ... & totius mundi una vox eſt, Deus eſt.

CAPUT V.

Utrum Deus poſſit invifibiliter ignorari?

Nota 1. Ignorantia duplex eſt, vincibilis, ſcilicet & invincibilis. Ignorantia *vincibilis*, eſt ea, quæ, adhibita morali diligentia, vinci ac ſuperari poteſt, hæc cenſetur voluntaria ſaltem indirecte, ac proinde culpabilis. Ignorantia *invincibilis*, eſt ea, quæ, nullo ſtudio, nulla diligentia, ſuperari poteſt; hæc eſt, involuntaria & inculpabilis.

Nota 2. Aliqui Theologi auſi ſunt ſcribere, nonnullos homines adultos & rationis compotes, poſſe per totam vitam invincibiliter ignorare Dei exiſtentiam, ita ut nec ſemel toto vitæ tempore de ipſo cogitent, *ita Poncius*. Alii quidam docuere ejuſmodi ignorantiam, homini cogitanti non poſſe quidem per totam vitam ineſſe, ſed per breve tempus, contra quos ſit:

CONCLUSIO.

Nemo, poſt adeptum rationis uſum, etiam ad breve tempus, poteſt invincibiliter ignorare Deum.

Prob. 1. Ex omnibus momentis, quibus debellavimus Atheos; nam illius exiſtentia a nemine rationis compote poteſt invincibiliter ignorari, cujus idea nobis ita eſt ingenita, ut hæc propoſ. *Deus eſt*, omnibus *per ſe* nota ſit; cujus exiſtentia invictiſſimis argumentis demonſtrari poteſt; atqui idea Dei, nobis eſt ita ingenita, ut hæc propoſ. *Deus eſt*, omnibus ſit *per ſe* nota, exiſtentia Dei invictiſſimis argumentis demonſtrari poteſt, &c. ergo.

Prob. 2.

Prob. 2. Ignorantia invincibilis excuſat a peccato; atqui nulli ignorantes Deum, excuſantur a peccato, dicuntur enim *inexcuſabiles* Rom. 1. ergo, &c. *Prob. min.* Illi non excuſantur a peccato, quibus pœna infligitur, cum nemo, niſi propter peccatum, a Deo juſto puniatur; atqui omnibus ignorantibus Deum pœna infligitur, Pſalm. 78. *Effunde iram tuam in gentes quæ te non noverunt*, &c. ergo.

Confirm. Si homo rationis compos ignoraret Deum, nullum ejus peccatum eſset mortale; abſurdum conſeq. ergo, &c. *Probat. maj. ſeq.* Malitia peccati mortalis petitur ex injuria Dei; ſed Deus non poteſt injuria affici, niſi cognoſcatur; ergo ſi homo ignoraret Deum, nullum ejus peccatum eſset mortale.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Plures ſunt, qui Dei ignorantiam ſuperare non poſsunt; ergo Dei exiſtentia poteſt invincibiliter ignorari.

Prob. ant. Ignorantia Dei non poteſt ſuperari, niſi per diſcurſum, ex creatura rum ſcilicet exiſtentia colligendo exiſtentiam Dei creatoris; atqui multi ſunt barbari ita agreſtes, ut non ſint hujuſmodi diſcurſus capaces; ergo.

Reſp. 1. *nego maj.* Quippe omnibus innata eſt Dei idea, ita ut ad illius cognitionem, ſola attentione ad conſcientiæ teſtimonium opus ſit.

Reſpond. 2. *nego min.* Nullus enim eſt homo rationis compos, qui non ſit capax rationum, quibus demonſtratur Dei exiſtentia; nemo enim eſt ita ſtupidus, qui ex creaturis non eruat cognitionem, ſaltem probabilem, quod in hoc univerſo ſit ſupremus aliquis gubernator cui ſit parendum, qualiſcumque tandem ille ſit; hoc enim ipſo, tenetur inquirere quis ille ſit. &

qua ratione colendus? quare dicit Tullius (t), *Nulla eſt gens tam barbara, qua non fateatur eſſe aliquem Deum, adeoquidem ut homines falſum Deum habere malint, quam nullum omnino*.

Inſtat. 1. Saltem per breve tempus, poteſt quis invincibiliter ignorare Deum; ergo.

Prob. ant. Puer educatus in ſylvis, poſtquam adeptus eſt uſum rationis, indiget aliquo temporis intervallo, ut ex idea ſibi a natura indita, & ex creaturis concludat exiſtentiam Dei; ergo illo ſaltem brevi tempore eam invincibiliter ignorabit.

Reſp. nego ant. Nam ſtatim atque talis puer uſum rationis adeptus eſt, ſi ad propriæ conſcientiæ teſtimonium, & ad alias creaturas attendat, cognitionem Dei comparabit; ratio eſt, quia tam clarum eſt conſcientiæ de Deo teſtimonium, tam evidens eſt creaturarum cum creatore connexio, ut is qui, ut par eſt, attenderit, ne momento quidem temporis eſse queat ſine cognitione Dei, ſi non ſtatim demonſtrativa, ſaltem probabili, & moraliter certa.

Inſt. 2. Ut puer ſic in ſylvis educatus, ex creaturis concludat exiſtentiam Dei, debet aliquo modo præcognoſcere terminos, *Deus*, & *eſt*; atqui non poteſt hos terminos præcognoſcere, niſi per aliquos doceatur; ergo.

Reſpond. diſt. maj. Ut concludat exiſtentiam Dei, ſub ratione propria deitatis, *conc*. ſub ratione aliqua communi & confuſa deitatis, *nego maj*. atqui non poteſt illos terminos præcognoſcere, ſub ratione propria deitatis, *conc*. ſub ratione primæ cauſæ, entis primi, improducti, infiniti, *nego min*. Porro hæc confuſa Dei cognitio ſufficit, ut ſerio inquirat diſtinctam

(t) L. 1. Tuſcul. quæſt.

ctam Dei cognitionem, ad quam, juvante lumine rationis, & præveniente gratia Dei, quæ *facienti quod in ſe eſt, nunquam deeſt*, facile poteſt pervenire; unde ſi ignoret Dei exiſtentiam, non illam ignorat, niſi quia vult illam ignorare, aut negligit illam cognoſcere; quare ſi male agat, non ſolum contra rectam rationem peccat, ſed etiam contra Deum, quem a ſe offendi, non, niſi vincibiliter & culpabiliter, ignorat, ut conſtat ex hac prop. ab Alexand. VIII. damnata, *Peccatum philoſophicum, ſeu morale, eſt actus humanus diſconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi: Theologicum vero & mortale, eſt tranſgreſſio libera divinæ legis. Philoſophicum, quantumvis grave in eo qui Deum, vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, eſt grave peccatum, ſed non eſt offenſa Dei, neque peccatum mortale diſſolvens amicitiam Dei, neque pœna æterna dignum.*

C A P U T VI.

De unitate Dei.

Nota: UNitatem Dei impugnarunt, 1. Gentiles, quorum tanta fuit dementia, ut innumerabilem plane deorum multitudinem adoraverint. 2. Nonnulli Hæretici, ut Marcionitæ, Cerdoniani, Manichæi, qui duos admiſerunt deos, unum bonum boni, & alterum malum mali principium. 3. Tritheitæ, qui tres SS. Trinitatis perſonas, tres Deos numero & natura diſtinctos dixerunt; hinc *Polytheiſmus* & fide contra hæreticos, & ratione naturali contra gentiles, eſt debellandus.

CONCLUSIO I.

Fide conſtat unicum eſſe Deum.

Prob. 1. ex Scriptur. Pſalm. 85. *Tu es Deus ſolus.* Deut. 32. *Videte quod ego ſim ſolus; & non ſit alius Deus præter me.* Marci 12. *Unus eſt Deus, & non eſt alius præter eum.* Et 1. Cor. 8. *Scimus .... quod nullus eſt Deus, niſi unus.* Ergo.

Prob. 2. Contra Tritheitas ex Patribus, tum Græcis, tum Latinis.

D. Epiphan. (u) *Num deorum multitudinem putaverunt, qui vere cultum Trinitatis offerunt? profecto non ſic.... unam deitatem novit Eccleſia, unus eſt Deus veritatis Pater, Pater perfectus in ſubſtantia, Filius perfectus in ſubſtantia, Spiritus ſanctus perfectus in ſubſtantia; una deitas, unus principatus, &c.*

Joann. Maxentius in confeſſione fidei, *Eſt Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus ſanctus; non tres, ſed unus Deus, una ſubſtantia, una dominatio.*

D. Auguſt. Serm. 6. de tempore: *Maledictus, qui indiviſam deitatem Patris, & Filii, & Spiritus ſancti non confitetur: maledictus, qui propria nomina perſonarum, tres Deos .... confitetur.*

Prob. 3. ex Concil. Nicæno I. in ſymbolo, *Credo in unum Deum.* Tolet. XI. *Sancta Trinitas unus & verus eſt Deus.* Later. IV. *Firmiter credimus, ac fideliter confitemur, quod unus ſolus eſt Deus verus, æternus, & immenſus.*

Sol-

(u) Hæreſ. 57. contra Neotianos.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Pſalm. 81. dixit Deus: *Ego dixi, dii eſtis.* Ergo ſunt plures dii.

Reſp. diſt. conſeq. Sunt plures dii, impropriè & participative, *conc.* proprie, & natura, *nego conſeq.* Ibi autem Pſalmiſta loquitur de Judicibus, quos vocat deos, propter authoritatem judicandi populum, quam a Deo participant, non vero loquitur de diis natura, addit enim, *Vos autem ſicut homines moriemini*: quod non poteſt dici de Deo vero.

Inſt. 1. Apoſt. (*x*) ait: *Sunt dii multi & domini multi*; ergo ſunt plures dii natura.

Reſp. diſt. ant. Sunt plures dii falſi, *conc.* dii veri, *nego ant.* Ibi Apoſtolus loquitur de idolis, quæ ſunt falſa numina, ut ex illorum multitudine eruat unitatem Dei: ait enim, *Scimus quia nihil eſt idolum in mundo, & quod nullus eſt Deus, niſi unus: nam etſi ſunt qui dicantur dii, ſive in cœlo, ſive in terra (ſi quidem ſunt dii multi & domini multi) nobis tamen unus eſt Deus.*

Inſt. 2. Illi ſunt veri dii, qui habent veros characteres divinitatis; atqui dii gentium habent veros characteres divinitatis; ergo.

Prob. min. Tres ſunt præcipue characteres divinitatis, nempe patratio miraculorum, Pſ. 71. *Qui facis mirabilia ſolus.* Infirmitatum repentina curatio. 1. Reg. 2. *Dominus mortificat & vivificat.* Futurorum prædictio, Iſaiæ 41. *Annuntiate quæ ventura ſunt, & ſciemus quia dii eſtis vos*; atqui dii gentium hos habent characteres; ergo.

Reſp. nego min. Namque 1. ea miracula, quæ ad invocationem falſorum deorum dicuntur facta, a dæmonibus, ſub deorum nomine, fuerunt patrata, *ut numina lapides crederentur,* &

(x) 1. Cor. 8. v. 5.

& Deus verus non quæreretur, ait Tertull. in Apologetico c. 22.

2. Curationes morborum a falſis numinibus operatæ, fuerunt potius infeſtantium dæmonum quies, quam ægritudinum depulſio, *lædunt enim primo*, ait Tertull. ibidem, *dehinc remedia præcipiunt ad miraculum nova ſive contraria: poſtquam deſinunt lædere, & curaſſe creduntur*.

3. Prædictio futurorum facta fuit a dæmonibus, qui mira ſua velocitate in momento orbem luſtrant, & referre poſſunt quæ, in remotioribus plagis, geruntur, ut docet Tertull. ibidem, qui addit, *diſpoſitiones etiam Dei, & nunc concionantibus excerpunt, & nunc lectionibus reſonantibus carpunt, ita & hinc ſumentes quaſdam temporum ſortes, æmulantur divinitatem, dum furantur divinationem*.

Objicies 1. *cum Manichæis*: Tot admitti debent dii, quot prima rerum principia; atqui duo ſunt prima rerum principia; ergo. *Reſp. nego min.*

Prob. min. Tot ſunt prima rerum principia, quot ſunt effectus oppoſiti; atqui duo ſunt effectus maxime oppoſiti, malum nempe & bonum; ergo duo ſunt prima rerum principia.

Reſp. nego maj. Nam effectus diverſi oppoſiti, licet arguant diverſitatem cauſarum ſecundarum, quarum virtus eſt ita limitata & ad certos effectus producendos determinata, ut alios non poſſint producere, v. g. ignis ignem, non aquam, producere poteſt; tamen non arguunt diverſitatem cauſæ primæ, quæ, cum ſit infinitæ virtutis, quoslibet effectus producere poteſt, ſive ſimiles, ſive diſſimiles, ſive etiam contrarios, unde Deus, *creator viſibilium & inviſibilium*, dicitur.

Inſt. 1. Malum non poteſt oriri a principio bono;

bono; ergo neceſſario debet oriri a principio malo.

Reſp. diſt. ant. Malúm culpæ, non poteſt oriri a principio bono, *conc. ant.* eſt enim mera rectitudinis privatio, quæ veram non habet cauſam effectricem, ſed potius deficientem. Malum pœnæ, *nego ant.* Nam a Deo juſto in ultionem criminum infligitur, & ſic conſideratum, rationem boni induit.

Inſt. 2. Si unicus eſset Deus, illeque bonus, malum culpæ impediret ſi poſset; atqui non impedit; ergo.

Reſp. nego ſeq. maj. Ad Deum enim, qui eſt proviſor generalis, pertinet & boni productio, & mali permiſſio; quippe creavit hominem liberum, ut, vel bonum, vel malum eligeret, oblata ipſi gratia ad bonum proſequendum, & malum fugiendum neceſsaria, atque etiam propoſita æterna felicitate, ſi bene, æterno vero ſupplicio, ſi male ageret. Quid porro ſapientius & ad laudem ſupremi proviſoris opportunius? culpa igitur hominis eſt, ſi miſere pereat, beneficium vero Dei, ſi æternum vivat.

Objicies 3. cum Tritheiſtis, Tres ſunt perſonæ in SS. Trinitate, quarum quælibet eſt Deus; ergo ſunt tres dii.

Reſp. nego conſeq. Quia tres illæ perſonæ habent eandem numero naturam; ergo ſunt unus Deus.

Inſt. 1. Perſonæ divinæ a ſe invicem realiter diſtinguuntur; ergo.

Reſp. diſt. ant. Realiter diſtinguuntur perſonalitate, *conc.* ſubſtantia ſeu natura, *nego ant.* Porro pluralitas deorum ex pluralitate numerica naturarum deſumitur, non ex pluralitate numerica perſonarum.

Inſt. 2. Perſonalitas in Deo non diſtinguitur a natura in Deo; ergo ſi perſonæ divinæ per-

ſonalitate a ſe invicem realiter diſtinguantur, realiter a ſe invicem diſtinguuntur natura.

Reſp. diſt. ant. Perſonalitas & natura in Deo non diſtinguuntur realiter *conc.* virtualiter, *nego ant.* Nam modus exiſtendi *per ſe*, diſtinguitur virtualiter ab ipſa re exiſtente *per ſe*, ſed perſonalitas in Deo, eſt modus ſubſiſtendi *per ſe*, natura vero eſt res quæ *per ſe*, ſubſiſtit; ergo diſtinguuntur virtualiter; porro diſtinctio illa virtualis ſufficit, ut perſonæ divinæ, natura omnino indiſtinctæ, a ſe invicem realiter diſtinguantur perſonalitate.

Inſt. 3. Perſonalitas in Deo eſt de conceptu naturæ; ergo non diſtinguitur virtualiter a natura.

Prob. ant. Perſona definitur: *rationalis naturæ individua ſubſtantia*; ergo perſonalitas eſt de conceptu naturæ.

Reſp. nego conſeq. Quia, in allata definitione, *individua ſubſtantia*, non ſignificat eſſentiam, ſeu naturam divinam, ſed ſubſiſtentiam, ſeu modum ſubſiſtendi *per ſe*; unde non eſt ſubſtantia ſimpliciter, ſed *individua ſubſtantia*, hoc eſt, ſubſtantia incommunicabilis alteri tanquam ſuppoſito.

CONCLUSIO II.

Ratione demonſtratur unicum eſſe Deum.

Prob. Afferendo varias unitatis Dei demonſtrationes.

1. *Demonſtratio ex notione Dei*, ſic proponitur: Deus eſt ens ſumme magnum & infinitum, quo nihil majus aut melius eſſe, aut cogitari poteſt; atqui non poſſunt eſſe duo entia ſumme magna & infinita; ergo unicum eſſe Deum neceſſe eſt, non multiplicem.

Prob. min. 1. Eſſe ſumme magnum ex Tertull.

tull. (y) eſt *parem non habere*; at parem non habere ita uni competit, ut nullo modo poſſit duobus competere; ergo non poſſunt eſſe duo entia ſumme magna. 2, Eſſe infinitum, eſt complecti omne genus perfectionum; atqui duos eſſe hujuſmodi impoſſibile eſt; nam ſi eſſent duo infiniti, unus ab altero diſtingueretur, alias plures non eſſent; atqui id per quod unus ab alio diſtingueretur, eſſet aliqua perfectio, Deus enim nonniſi perfectione quadam poteſt conſtitui; ergo uni deeſſet ea perfectio, qua alter conſtitueretur; ergo non haberet omnes perfectiones, ac proinde non eſſet infinitus; ergo *Deus, ſi non eſt unus, non eſt*, concludit Tertull. *ibid.*

Dices: Non magis divinæ naturæ infinitas impedit pluralitatem deorum; quam perſonarum; atqui tres ſunt perſonæ infinitæ; ergo poſſunt eſſe plures Dii infiniti.

Reſp. nego maj. Diſparitas eſt, quod, ſi plures eſſent dii, differrent a ſe invicem per aliquam perfectionem infinitam qua unuſquiſque conſtitueretur, & qua quilibet alius careret; quare nullus ex eis eſſet revera infinitus; econtra cum tres SS. Trinitatis perſonæ habeant unam, eamdemque naturam, nihil habet una, quod, ejuſdem naturæ divinæ beneficio, cui omnia identificantur, non habeat alia.

2. *Demonſtratio ex omnopotentia Dei*, ſic proponitur: repugnat eſſe plures omnipotentes; ergo & plures deos.

Prob. ant. Si eſſent duo omnipotentes, & unus vellet producere aliquam creaturam, vel alter poſſet illius creaturæ productionem impedire & productam deſtruere, vel non poſſet;

(y) L. 1. contra Marcion. cap. 5.

ſet; ſi non poſſet, non eſſet omnipotens, cum non poſſet exequi quodcumque vellet; ſi poſſet, alter non eſſet omnipotens, cum non poſſet ſuum opus facere & conſervare; unde merito concludit D. Athanaſ. (z) *dicere plures deos æqualiter potentes, eſt dicere plures æqualiter impotentes.*

3. *Demonſtratio*, Deus eſt primum omnium rerum principium, finis ſimpliciter ultimus, mundique rector & gubernator; atqui unicum eſt rerum omnium principium, unicus finis ſimpliciter ultimus, unicus mundi rector; ergo unicus Deus.

Prob. prima pars min. Si eſſent plura rerum omnium prima principia, quodlibet eorum eſſet principium totale, vel non; *non primum*, quia implicat ejuſdem rei eſſe plures cauſas totales; *non ſecundum*, alias nullus eſſet Deus, cum nullus haberet virtutem infinitam, ſed alterius adminiculo indigeret; ergo unicus eſt Deus.

Prob. ſecunda pars min. De ratione finis ultimi ſimpliciter eſt, quod ad ipſum omnia ordinentur, ipſe vero ad nihil aliud referatur; atqui implicat duo dari, quæ ita ſe habeant; ergo implicat dari duos fines ſimpliciter ultimos; *Prob. min.* nam vel unum illorum ad aliud referetur, vel non; *ſi primum*, illud quod refertur, non haberet rationem ultimi finis, de cujus ratione eſt, ut ad nihil aliud referatur; *ſi ſecundum*, aliud, ad quod non refertur, non eſſet finis ultimus, de cujus ratione eſt, quod omnia ad ipſum referantur. Ergo.

Prob. tertia pars min. Quæ diverſa ſunt & diviſa, in unum ordinem non poſſunt conveni-

re,

(z) L. contra gentiles.

re, niſi ab aliquo uno dirigantur & ordinentur; atqui in mundo eſt omnium partium conſtans harmonia & concors conſpiratio; ergo eſt unicus mundi rector; *nam ſi plures mundo præeſſent*, ait D. Athanaſ. contra gent. *ordo ille ſervari non poſſet, ſed omnia confuſione & perturbatione plena eſſent, dum unuſquiſque omnia ad ſuum arbitrium traheret, & adverſus alium pugnaret.*

Dices: Deus eſt ens, quo melius excogitari non poteſt; atqui melius eſt plures eſſe deos, quam unum; ergo.

Reſp. nego min. Illud enim non eſt melius, quod repugnat; atqui, &c.

Prob. min. Plura bona paucioribus ſunt meliora; atqui plures dii, ſunt plura bona; ergo.

Reſp. nego min. Deus enim eſt infinitum bonum, ergo omne bonum, juxta illud Exod. 33. *Oſtendam tibi omne bonum*; ergo non poteſt ejus bonitas augeri per alterius boni additionem.

DISSERTATIO II.

De natura, ſeu eſſentia Dei.

Nota 1. Eſſentia, ſeu natura Dei duplici modo conſiderari poteſt. 1. Prout eſt *in ſe a parte rei*, quo ſenſu eſt actus puriſſimus omnes omnino includens perfectiones, & cum illis identificatus; ſic conſiderata natura Dei neque in terris, neque in cælis poteſt perfecte & comprehenſive cognoſci, ut contra Eunomium, ejuſque diſcipulos ſuos loco demonſtrabimus. *Secundo*, poteſt conſiderari per quandam analogiam & proportionem ad rerum creatarum eſſentias, quæ ſolent explicari per definitionem ex genere proximo & differentia ſpecifica conſtan-

ſtantem ...... Deus *primo modo* ſpectatus non poteſt definiri, cum non habeat genus & differentiam, genus enim eſt totum potentiale & perfectibile, at in Deo, qui eſt actus puriſſimus, nihil poteſt eſſe potentiale & perfectibile. Item differentia excludit genus a ſuo conceptu, at omnia ita imbibuntur in conceptu divinæ eſſentiæ, ut, nequidem per mentem, ſejungi poſſint; hinc D. Ambr. (a) ait: *Deus hic eſt, qui, cum dicitur, non poteſt dici; cum æſtimatur, non poteſt æſtimari: cum definitur, ipſa ſua definitione creſcit...* Deus *ſecundo modo* ſpectatus, poteſt definiri, quia licet in Deo omnia ſint unum & idem, ubi non obviat relationis oppoſitio, nonnulla tamen ſunt in eo, quæ per modum eſſentiæ ſpectantur, ut ſunt genus, quo cum creaturis convenit, & differentia, qua ab illis differt; alia per modum attributorum, ſeu proprietatum, quæ ex ipſa rei eſsentia, ſecundum noſtrum concipiendi modum, ſequuntur; hoc modo Deus in hac vita, imperfecte ſaltem & abſtractive, poteſt cognoſci, & quidem duplici via. 1. *Via negationis*, removendo a Deo quod in creaturis imperfectum eſt ac limitatum, v. gr. cum Deum immortalem, inviſibilem, immutabilem, dicimus. 2. *Via affirmationis*, affirmando nimirum de Deo omnes, quæ enti creato inſunt, perfectiones, ab omni labe potentiæ & limitationis defæcatas, verb. gr. cum Deus concipitur juſtus, omnipotens, æternus, &c.

Nota 2. Circa genus Dei nulla eſt difficultas; nam *conſtat*. 1. Deum non eſse in aliquo genere proprie dicto, id eſt, quod Deo uni-

voce

(a) L. 1. de fide contra Arianos.

voce conveniat cum creaturis; nam ſi quod haberet, eſſet *ens*, ſed *ens* non convenit univoce Deo & Creaturis, nam *ens*, ſeu *eſſe Dei*, neceſſario eſt actu, & conſequenter non poteſt concipi ut potens recipere actum exiſtendi, ſicut genus concipitur ut potens recipere ſuam differentiam; econtra *ens*, ſeu, *eſſe creaturæ*, poteſt concipi, ut non exiſtens actu, quoniam poteſt concipi, ut potens recipere actum exiſtendi; ergo nihil eſt in Deo quod univoce ipſi conveniat & creaturis. *Conſtat* 2. Deum eſſe in aliquo genere improprie dicto, id eſt, quod analogice tantum conveniat Deo & creaturæ; illud autem genus, eſt *ens* ſimpliciter, nam per *tò ens*, Deus convenit analogice cum omnibus creaturis.

Nota 3. Gravis eſt controverſia inter Theologos circa differentiam Dei, & quæritur quænam, inter Dei perfectiones, ſit differentia eſſentialis naturæ divinæ, ſeu quinam ſit gradus conſtitutivus eſſentiæ divinæ, circa quod:

Nota 4. In gradu conſtitutivo eſſentiæ alicujus rei quatuor requiruntur conditiones; 1. Ut ſit quid *proprium* illi ſoli rei quam conſtituit, & a qualibet alia diſtinguit. 2. Ut ſit quid *primum* in ipſa re, nec ab alio præſuppoſito derivatum. 3. Ut ſit *fons* & *radix* aliarum proprietatum, quæ in illa re reperiuntur. 4. Ut ſit quid *adæquatum rei*, totumque id complectatur, quod eſt de conceptu rei quidditativo.

Nota 5. Circa præſentem quæſtionem, quæ ad fidem minime pertinet, quatuor ſunt potiſſimum opiniones.

Prima, eſt *Thomiſtarum*, quorum alii pro gradu conſtitutivo eſſentiæ divinæ aſſignant ipſam intellectionem radicalem, ſeu facultatem intelligendi; alii communius intellectionem actualem, a qua tamen ſententia aliqui, ut *Bannez*, *Ledeſma*, *Contenſonius*, &c. receſſerunt.

Se-

Secunda, eſt *Nominalium*, quibus placet, eſſentiam divinam conſtitui per collectionem omnium perfectionum in Deo.

Tertia, eſt *Scotiſtarum*, qui eandem collocant in infinitate radicali, hoc eſt, in exigentia omnium perfectionum.

Quarta, eſt aliorum omnium Theologorum, qui docent eſſentiam Dei in aſeitate, ſeu in omnimoda ab alio, & tanquam a cauſa, & tanquam a principio, & tanquam a radice independentia, collocandam eſſe.

CONCLUSIO I.

Gradus eſſentiæ divinæ conſtitutivus, non eſt intellectio.

Prob. Quia intellectio, ſive ſit radicalis, ſive actualis, non habet conditiones ad gradum eſſentiæ divinæ conſtitutivum requiſitas. Nam 1. Neutra intellectio eſt *prima* perfectio in Deo; nam intellectio actualis ſupponit intellectionem radicalem, ſeu facultatem intelligendi, & facultas intelligendi, ſicut & intellectio actualis, ſupponunt naturam ipſam, a qua fluunt. 2. Neutra intellectio eſt radix aliarum Dei perfectionum, quæ enim conſequentia, *Deus eſt intelligens; ergo eſt infinitus, immutabilis*, &c. unde D. Chryſoſt. (*b*) ait: *Non autem ſapientia, ſubſtantia eſt, ſed ex ſubſtantia ſapientia eſt.* 3. Intellectio, non eſt conceptus Dei adæquatus, nec enim voluntatem, nec volitionem complectitur, quæ tamen Deo æque eſſentialis eſt, ac ipſa intellectio.

Objicies: Illud in Deo debet haberi tanquam ejus differentia eſſentialis, quod eſt omnium quę ſunt in Deo longe perfectiſſimum; atqui talis eſt

(*b*) Orat. 1. de incompreh. Dei natura.

eſt intellectio actualis; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Quod eſt perfectiſſimum in genere naturæ, *conc.* in genere facultatis, aut actus naturam ipſam conſtitutam ſupponentis, *nego maj.* & ſic ad min. Porro ut aliqua perfectio ſit perfectiſſima in genere naturæ, requiritur ut ſit prima, adæquata & radix aliarum Dei perfectionum: talis autem non eſt intellectio actualis; ergo.

Inſt. 1. Per illud conſtituitur formaliter natura divina, quod Verbum divinum præciſe, & ex vi proceſſionis ſuæ recipit; atqui recipit præciſe ipſum intelligere puriſſimum & actualiſſimum; ergo, &c.

Reſp. nego min. Nam Verbum divinum vi proceſſionis ſuæ recipit totam Dei naturam, porro intellectio actualis non eſt tota Dei natura.

Inſt. 2. Verbum divinum vi proceſſionis ſuæ recipit præciſe id per quod dicitur, & eſt Dei filius; atqui dicitur, & eſt Dei filius, quia vi proceſſionis ſuæ recipit ipſum intelligere actualiſſimum; ergo.

Reſp. nego min. Nam Verbum divinum dicitur, & eſt Dei filius, quia producitur per intellectum, qui eſt facultas formaliter aſſimilativa, non vero quia recipit ipſum intelligere actualiſſimum, quod ſit natura divina, ut videbitur in tractatu de SS. Trinitate.

CONCLUSIO II.

Gradus eſſentiæ divinæ conſtitutivus, non eſt cumulus omnium Dei perfectionum.

Prob. Nam gradus ille debet eſſe ſpecialis aliqua perfectio, quæ, noſtro concipiendi modo, ſit prima & radix cæterarum; atqui cumulus ille omnium Dei perfectionum, non eſt ſpecialis perfectio, ut per ſe patet; nec eſt prima,

ma, cum complectatur omnes perfectiones, nec eſt radix cæterarum, cum ultra illum cumulum non ſit alia; ergo, &c. Ex hoc patet, quod ſit aliquid in Deo ante perfectiones, ex quo illæ fluere concipiantur: quare non prædicantur *in quid*, ut loquuntur Logici, ſed *in quale* tantum.

Objicies: Gradus divinæ eſſentiæ conſtitutivus in eo reponi debet, quod eſt perfectius; atqui omnium perfectionum cumulus, quacumque ſpeciali perfectione perfectior eſt; ergo.

Reſp. diſt. min. Eſt perfectior quacumque ſpeciali perfectione, quæ non contineret implicite alias omnes perfectiones, *conc.* quæ alias omnes implicite continet, *nego min.* Porro omnimoda aſeitas in ſuo conceptu importat ſaltem implicite & confuſe omnes omnino perfectiones poſſibiles, quandoquidem ens a ſe nullos perfectionis limites habere poteſt.

CONCLUSIO III.

Infinitas radicalis, non eſt formale conſtitutivum eſſentiæ divinæ.

Prob. Quia formale conſtitutivum eſſentiæ divinæ debet eſſe perfectio, quæ nobis de Deo cogitantibus *prima occurrit*; atque infinitas radicalis, non eſt talis, nam fluit ab aſeitate, quærenti enim, *quare Deus ſit infinitus?* ſeu *quare nullos in perfectione terminos agnoſcat?* recte reſpondetur, *quia eſt a ſe*; ergo.

Objicies Infinitas radicalis, eſt fons & radix omnium Dei attributorum; ideo enim Deus eſt immenſus, æternus, omnipotens, quia eſt infinitus; ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Eſt fons & radix mediata & ſecundaria, *conc.* primaria, *nego ant.* infinitus enim fluit ultimate ab aſeitate; ergo non eſt prima radix omnium perfectionum.

CON-

CONCLUSIO. IV.

Dei differentia eſſentialis, ſeu, *gradus conſtitutivus eſſentiæ divinæ, eſt aſeitas*, ſeu, *exiſtentia a ſe.*

Prob. 1. Ea opinio eſt amplectenda, quæ, licet ad fidem non pertineat, magis tamen eſt ad mentem & modum loquendi ſacræ Scripturæ & SS. Patrum; atqui talis eſt noſtra opinio; ergo, &c.

Prob. min. Deus, Exod. 3. Moyſi interroganti quis eſſet, reſpondet: *Ego ſum qui ſum, ſic dices filiis Iſrael: Qui eſt, miſit me ad vos.* Ex quo ſic arguo, Qui nomina imponunt rebus, intendunt per illa naturam rei exponere per differentiam propriiſſimam, & eſſentiam; atqui Deus non aliunde ſibi nomen aſſumpſit, quam *ab eſſendo*; ergo aſeitas eſt differentia eſſentialis Dei, & ita SS. Patres intelligunt illa Exodi verba: namque;

S. Hieron. (c) ait: *Una eſt Dei & ſola natura, quæ vere eſt; id enim quod ſubſiſtit, non habet aliunde, ſed ſuum eſt.... Deus ſolus qui eſt æternus, hoc eſt, qui exordium non habet, eſſentiæ nomen vere tenet; idcirco & ad Moyſen de rubo loquitur*: Ego ſum qui ſum.

D. Aug. in Pſalm. 134. ait: *Tanquam ſolus ſit, dixit: Ego ſum qui ſum..... ipſum eſſe ſe vocari reſpondit; & tanquam hoc eſſet ei nomen, hoc dices eis, inquit, qui eſt, miſit me.*

D. Joann. Damaſc. (d) *Ex omnibus nominibus*, inquit, *quæ Deo tribuuntur, nullum æque proprium videtur, atque*, qui eſt, *quemadmodum cum ipſemet Moyſi in monte reſponderet, ait: Dic filiis Iſrael, qui eſt, miſit me. Nam totum eſſe velut immenſum quoddam, ac nullis ter-*

(c) Epiſt. 57. ad Damaſum, nunc 14.
(d) L. 1. de fide Orthod. cap. 9.

terminis definitum, eſſentiæ pelagus complexu ſuo ipſe continet.

Prob. 2. *ratione*. Gradus eſſentiæ divinæ conſtitutivus, 1. debet eſſe *proprius* rei; 2. debet eſſe *primus* in ipſa re; 3. debet eſſe *radix* aliarum rei proprietatum; 4. debet eſſe *adæquatus rei*; atqui aſeitas quatuor illa complectitur; ergo.

1. *Aſeitas*, eſt naturæ divinæ maxime *propria*, per eam enim differt, 1. a creaturis, quæ ſunt eſſentialiter ab alio tamquam a cauſa; 2. ab attributis divinis, quæ ſunt ab eſſentia tanquam a radice; 3. a perſonis divinis, quæ ſunt ab alio tanquam a principio; ergo; &c. Hinc Div. Ambroſ. in Pſalm. 43. exponens hæc verba Exodi, *Ego ſum qui ſum*, ait: *Rem expreſſit, non appellationem, dicens, ego ſum qui ſum; quia nihil tam proprium Dei, quam ſemper eſſe*.

2. *Aſeitas*, eſt *prima* perfectio, quæ, nobis de Deo cogitantibus, ſtatim occurrit, cujus nulla ratio reddi poteſt: hinc D. Dionyſ. (*e*) ait, *Ex ipſo eſſe, tanquam antiquiori aliis Dei bonis, ipſe Deus celebratur*.

3. *Aſeitas*, eſt *fons*, & *radix* cæterarum Dei perfectionum, juxta illud Div. Bernardi (*f*), *Si bonum, ſi magnum, ſi ſapientem, vel quidquid tale de Deo dixeris, in hoc verbo inſtauratur, quod eſt, eſt*. Ratio eſt, quia qui eſt a ſe, a nullo limitatur; ergo habet omnes perfectiones poſſibiles.

4. *Aſeitas*, eſt *adæquata* Deo, quia continet formaliter, aut virtualiter omnia quæ dicuntur quidditative de Dei natura, ut docet D. Bernard. ibidem: *Hoc eſt ei eſſe, quod hæc omnia*

(e) L. de divin. nominibus, cap. 5.
(f) L. 5. de Conſid. cap. 6.

omnia eſſe, & ſi certum talia addas, non receſſiſti ab eſſe.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Gradus conſtitutivus divinæ eſſentiæ, non poteſt eſſe negatio; atqui Aſeitas eſt pura negatio dependentiæ ab alio; ergo.

Reſp. diſt. min. Aſeitas eſt pura negatio, ratione nominis, *conc.* ratione rei per nomen ſignificatæ, *nego min.* nam licet aſeitas explicetur per negationem, tamen, in ſe & a parte rei, importat poſitivam plenitudinem omnis eſſe, ad quam ſequitur negatio dependentiæ ab alio in exiſtendo: licitum eſt autem Theologis, terminis uti negativis, ad naturæ divinæ plenitudinem exprimendam, cum ex D. Auguſt. in Pſalm. 85. *Facilius dicamus quid non ſit Deus, quam quid ſit.*

Inſt. 1. Gradus conſtitutivus eſſentiæ divinæ debet eſſe in Deo prima perfectio; atqui ſi aſeitas dicat a parte rei poſitivam plenitudinem omnis eſſe, non eſt in Deo prima perfectio; ergo.

Prob. min. Si aſeitas dicat plenitudinem omnis eſſe, eſt omnis perfectio; ergo non eſt prima perfectio.

Reſp. diſt. ant. Eſt omnis perfectio a parte rei, *conc.* formaliter & ſecundum noſtrum modum concipiendi, *nego ant.* porro quando quærimus gradum eſſentiæ divinæ conſtitutivum, quærimus quænam ſit prima perfectio, quæ nobis de Deo cogitantibus ſtatim occurrit, & quæ concipitur ut prima radix a qua cæteræ omnes promanant.

Inſt. 2. Illa perfectio non eſt conſtitutiva eſſentiæ divinæ, quæ eſt communis omnibus Dei attributis; atqui aſeitas eſt communis omnibus Dei attributis; ergo, &c.

Reſp. nego min. Intellectam de aſeitate, qua-

tenus dicit omnimodam ab alio independentiam, excluditque tum cauſam efficientem, tum fontem & radicem, tum principium ſeu originem; aliæ enim perfectiones ab aſeitate, fluunt ab ipſa aſeitate tanquam a radice.

Inſt. 3. Ex reſponſione ſequitur Filium & Spiritum ſanctum in divinis, non eſſe Deum; falſum conſeq. ergo, &c.

Prob. ſeq. maj. Deus eſt eſſentialiter *a ſe*, aſeitate omnimoda; atqui Filius & Spiritus ſanctus non ſunt a ſe aſeitate omnimoda, Filius enim eſt a Patre, & Spiritus ſanctus eſt a Patre & Filio; ergo, &c.

Reſp. diſt. min. Filius & Spiritus ſanctus non ſunt a ſe aſeitate omnimoda, ratione perſonalitatum, *conc.* ratione eſſentiæ, *nego min.* Filius enim, & Spiritus ſanctus, ſunt quid idem realiter cum eſſentia divina, ratione cujus ipſis competit aſeitas omnimoda.

Inſt. 4. Natura divina, quæ eſt in Filio, eſt a Patre tanquam a principio; ergo natura divina, quæ eſt in Filio, non habet omnimodam aſeitatem.

Reſp. diſt. ant. Eſt a Patre, per communicationem, *conc.* per veram productionem, *nego ant.* in divinis enim ſola perſona producitur, ſicut ſola perſona producit, natura nec producit, nec producitur.

Inferes ex dictis, quod licet Deus proprie definiri non poſſit, cum non habeat genus proprie dictum, tamen poteſt deſcribi, *ens a ſe*, nam in hac propoſitione tota Dei eſſentia ſtricte ſumpta exprimitur, in Deo enim, eoque ſolo, idem eſt *eſſe* & *eſſentia*.

DIS-

DISSERTATIO III.

De attributis Divinis generatim.

Nota 1. Attributum late, vel ſtricte ſumi poteſt; attributum *late*, eſt id omne, quod de Deo, tanquam de ſubjecto, prædicatur, quo ſenſu omnia quæ ad Dei eſſentiam ſpectant, ut *ens*, *ſubſtantia ſpiritus*, Dei attributa dicuntur, de quibus hic ſpecia-tim non agimus.

Attributum *ſtricte*, eſt quælibet Dei perfectio, quæ ab eſſentia divina, tanquam a radice, virtualiter profluere concipitur, & de Deo per modum proprietatis prædicatur.

Nota 2. Attributa ſtricte ſumpta, alia ſunt *abſoluta*, alia *relativa*.

Attributa *abſoluta*, ſunt perfectiones tribus perſonis communes, hæcque, vel ſunt *poſitiva*, quæ de Deo aliquam perfectionem affirmant, ut juſtitia, bonitas, &c. vel *negativa*, quæ a Deo aliquam imperfectionem removent, ut infinitas, incomprehenſibilitas, &c.

Attributa *relativa*, ſunt perfectiones, quæ uni, vel duabus tantum perſonis, ſunt propriæ, ut *paternitas*, *filiatio*, *ſpiratio activa*, & *ſpiratio paſſiva*. De his, ex profeſſo, agemus in Tractatu de Trinitate, tamen inquirendo quomodo attributa abſoluta inter ſe, & ab eſſentia diſtinguantur, indicabimus quomodo attributa relativa ab eadem eſſentia ſint diſtincta. Ideo.

CAPUT UNICUM.

De diſtinctione attributorum abſolutorum a ſe invicem, & attributorum, tum abſolutorum, tum relativorum ab eſſentia divina.

Nota 1. Diſtinctio in genere: eſt *negatio identitatis*: ea quippe ſunt di-

ſtincta, quorum unum non eſt aliud: ea autem, vel eſt realis, vel rationis.

Diſtinctio *realis*, eſt *negatio identitatis in ipſa re*. Unde ea diſtinguuntur realiter, quæ non habent a parte rei eandem entitatem, quę ideo actu, & de facto, ante omnem mentis operationem, ſunt diſtincta.

Diſtinctio *rationis*, eſt *negatio identitatis in conceptu*, ſeu, eſt diverſitas conceptuum ejuſdem rei, quæ ideo, ante mentis operationem, non diſtinguitur.

Nota 2. Diſtinctio realis triplex eſt, *major* nempe, *minor*, & *minima*, quæ etiam *formalis a parte rei*, &, *ſcotiſtica*, dicitur.

Diſtinctio *realis major*, eſt ea, quæ intercedit inter duas res perfectas, v. gr. inter ea, quæ, vel a ſe invicem ſeparantur, ut Petrus & Paulus, vel ſeparari poſſunt, ut corpus & anima, vel relative opponuntur ratione productionis, ut in divinis Pater & Filius.

Diſtinctio *realis minor*, quæ & *modalis* dicitur, eſt ea, quæ intercedit inter rem & modum ejus, quorum unum poteſt eſſe ſine alio, ſed non vice verſa; ſic v. gr. inflexio digiti non poteſt eſſe ſine digito, digitus tamen poteſt eſſe ſine inflexione.

Diſtinctio *formalis ex natura rei*, eſt quæ intercedit, non quidem inter duas res, ſed inter rem & ejus formas, aut inter ejuſdem rei varias formas, *ex natura rei*, id eſt, independenter ab operatione mentis diverſas.

Nota 3. Diſtinctio *rationis* duplex eſt, nempe rationis ratiocinantis, & rationis ratiocinatæ.

Diſtinctio *rationis ratiocinantis*, eſt ea, quæ fit per mentem ſine ullo in re fundamento: v. g. ſi quis Petrum a Cepha diſtinguat; hæc fit pro mentis libitu.

Diſtinctio *rationis ratiocinata*, eſt ea, quæ

fit

ſit per mentem cum aliquo in re fundamento; talis reperitur inter animalitatem & rationalitatem hominis, quæ diſtinguuntur fundamentaliter a parte rei, & formaliter per mentem... hæc autem diſtinctio, quæ, quatenus in mente eſt, *rationis ratiocinata* appellatur, quia mens cum fundamento varias ejuſdem rei virtutes diſtinguit, cum in ipſa re ſpectatur, *virtualis* nominatur, id eſt, æquivalens diſtinctioni reali, eo quod res, licet una & ſimplex, pluribus realiter diſtinctis æquivaleat in ordine ad diverſos effectus producendos, diverſoſque conceptus terminandos.

Diſtinctio *rationis ratiocinata*, iterum duplex eſt, perfecta ſcilicet & imperfecta....*perfecta*, eſt ea, qua unum ab alio diſtinguitur per præciſionem objectivam adæquatam, ita ut quod concipitur, aliud a quo præſcinditur ita excludat, ut remaneat in potentia ad illud, quo pacto gradus genericus præſcinditur a gradu differentiali... *imperfecta*, eſt ea, qua unum ab alio diſtinguitur, non per præciſionem objectivam adæquatam, ſed per præciſionem formalem in eminentia rei fundatam, qua fit ut illud quod præſcinditur actu, ſed confuſe & implicite, includat aliud a quo abſtrahitur.

Nota 4. Circa hanc quæſtionem duplex eſt error, & triplex Scholæ opinio.

1. Error eſt *Aetii*, *Eunomii*, & cæterorum Arianorum, qui nullam, ne mentalem quidem, admittunt diſtinctionem inter eſſentiam divinam, & illius attributa etiam relativa, proindeque ea omnia, juxta illos, ſunt ſynonima.

2. Error eſt *Gualteri*, qui inter eſſentiam & attributa admiſit diſtinctionem realem majorem. *Palamæ*, qui eandem diſtinctionem admiſit inter eſſentiam divinam & ejus operationes. *Abbatis Joachim*, qui eandem admiſit in-

ter eſſentiam & perſonas divinas ; & tandem *Socinianorum*, qui, ut facilius probent Spiritum ſanctum non eſſe Deum, contendunt attributa Dei ab eſſentiâ realiter diſtingui ..... utrum hanc realem identicam diſtinctionem inter eſſentiam & attributa admiſerit *Gilbertus Porrhetanus*, Epiſcopus Pictavienſis, vel an realem tantum formalem, quæ Scotiſtica dicitur, res eſt incerta ; alii volunt eum admiſiſſe realem identicam, alii realem tantum formalem.

Prima Schola opinio, eſt *Nominalium* inter attributa & eſſentiam, ſolam diſtinctionem rationis ratiocinantis ponentium, in hoc ſolum ab Eunomii errore recedentes, quod aſſerant attributa relativa inter ſe realiter eſſe diſtincta.

2. *Opinio*, eſt *Scotiſtarum*, qui inter attributa tum abſoluta, tum relativa, & eſſentiam divinam, admittunt diſtinctionem realem formalem, qua unum ab alio differt, ratione formali, ſeu definitione, ante omnem mentis operationem.

3. Eſt *D. Thomæ*, & communis Theologorum, qui admittunt inter attributa, tum abſoluta, tum relativa ; & eſſentiam divinam, diſtinctionem rationis ratiocinatæ, quæ virtualis ſit a parte rei, & formalis per mentem. His poſitis, ſit :

CONCLUSIO I.

Attributa divina abſoluta, nec inter ſe, nec ab eſſentia divina, neque relativa ab eadem eſſentia diſtinguuntur diſtinctione reali actuali ante mentis operationem, ſive illa diſtinctio ſit realis major, ſive realis minor, ſive formalis a parte rei.

Prob. generaliter: Licet enim diſtinctio formalis a parte rei, non ſit hæretica, ſicut realis.

lis major, tamen argumenta noſtra quamcumque diſtinctionem, a mente non pendentem, oppugnant. *Prob.* inquam, argumento ex Script. Conciliis & Patribus deducto...... illa nulla diſtinctione reali diſtinguuntur, quæ de ſe invicem in abſtracto poſſunt prædicari: atqui ex Scripturis, Conciliis & Patribus, eſſentia divina de attributis, & attributa de ſe invicem poſſunt prædicari in abſtracto; ergo, &c.

Prob. min. 1. ex Script. Proverb. 8. *Ego ſapientia habito in Conciliis.* Joann. 14. *Ego ſum via, veritas, & vita*: ergo, &c.

Prob. min. 2. ex Patribus. D. Gregor. *lib.* 10. *moral. cap.* 20. dicente: *Deus hoc eſt, quod æternitatem habet, & ipſe eſt æternitas,..... non eſt ergo in eo aliud eſſe, & aliud habere.* Et D. Aug. lib. 6. de Trinit. c. 6. *Eadem magnitudo ejus eſt, quæ ſapientia, & eadem bonitas, quæ ſapientia & magnitudo, & eadem veritas, quæ illa omnia.*

Prob. min. 3. ex Conciliis. Rhemenſi ſub Eugenio III. cui interfuit D. Bernardus; *Credimus*, inquit, art. 10. *& confitemur ſimplicem naturam divinitatis eſſe Deum, nec aliquo ſenſu Catholico poſſe negari quin divinitas ſit Deus, & Deus divinitas.* Et art. 3. *Credimus nullas omnino res, ſive relationes, ſive proprietates, ſive ſingularitates, ſive unitates dicantur, vel alia hujuſmodi, adeſſe Deo, quæ ſint ab æterno, & non ſint Deus.* Et ex Concil. Later. IV. contra Abbatem Joachin: *Una quædam ſumma res eſt, incomprehenſibilis quidem & ineſtimabilis, divina eſſentia, quæ veraciter eſt Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, tres ſimul perſonæ, & ſigillatim qualibet earumdem, & ideo inde Trinitas eſt ſolummodo, non quaternitas, quia qualibet trium perſonarum eſt illa res, videlicet ſubſtantia, eſſentia, ſive natura divina.* Quod verum non eſſet, ſi perſonalitates ab eſſentia diſtinctione

reali, aut etiam formali ex natura rei diſtinguerentur: tunc enim, ut loquitur D. Bernard. l. 5. ad Eugen. cap. 7. *non quaternitatem, ſed centenitatem habebimus*. Ergo ex Script. Conciliis, & Patribus eſſentia de attributis, & attributa de ſe invicem prædicantur in abſtracto.

Confirmatur, quia in Conc. Rhem. damnatus fuit Gilbertus, eo quod inter eſſentiam & attributa aliquam diſtinctionem admitteret a parte rei; ergo, &c.

Dicunt Scotiſtæ, diſtinctionem realem majorem, quam admittebat Gilbertus, fuiſſe damnatam: non vero formalem realem; ad quod:

Reſp. Fatemur Scoti ſententiam expreſſe non fuiſſe damnatam, libere enim in ſcholis propugnatur, non reclamante Eccleſia; nihilominus, arguendo, tenemus Scotum a Gilberti placitis non ſatis receſſiſſe, ac ipſius opinionem cum errore Gilberti, a Conciliis, maxime Rhemenſi, fuiſſe rejectam; *primo*, quia luce clarius eſt, Concilia damnaſſe omnem diſtinctionem quæ ſit a parte rei independenter ab intellectu: prohibet enim Concil. Rhemenſe, *ne aliqua ratio Theologica inter naturam & perſonam divideret*; id eſt, ne quis realem in Deo diſtinctionem excogitaret. Et Joannes Theologus in Concil. Florent. nomine Latinorum, ſacro approbante Concilio, declarat, ſeſſ. 18. *ſubſtantiam & perſonam, ſive hypoſtaſim eſſe idem re, differre autem noſtro modo intelligendi* . . . . . . *Secundo*, quia illam diſtinctionem Concilium Rhemenſe damnavit, quam admittebat Gilbertus Porrhetanus; atqui non videtur admiſiſſe diſtinctionem realem entitativam, quam rejecit dicens: *Patrem alio eſſe Patrem, & alio Deum, nec tamen eſſe hoc & hoc*; ſed duntaxat realem formalem ante omnem mentis operationem, dicens: *divinitas*

Deus

Deus non eſt, ſed forma qua Deus eſt, Ergo, &c.

Prob. ſpecialiter contra Scotiſtas. 1. In Conc. Florent. convenerunt omnes Patres tum Græci, tum Latini, *omnia in divinis eſſe unum & idem, ubi non obviat relationis oppoſitio*: atqui inter attributa abſoluta ad invicem comparata, & inter attributa tum abſoluta, tum relativa, ad eſſentiam divinam comparata, nulla obviat relationis oppoſitio; ergo inter ea nulla eſt diſtinctio actualis ante mentis operationem; ſed diſtinctio Scotiſtica, eſt actualis ante omnem mentis operationem, eſt enim *praecedens intellectum omnimodo*, ut ait Scotus *in 1. diſt. 8. q.* 4. Ergo.

Prob. 2. Ratione, qua D. Bernard. *Serm. 8. in Cantica* premit Gilbertum: ſi ſapientia v. gr. ex natura rei, & ante omnem mentis operationem, a Deo Deique eſsentia diſtingueretur, vel eſset quid illa majus, vel minus, vel ei æquale; atqui. 1. Non poteſt eſse divina natura major, nihil enim Deo majus eſse, vel concipi poteſt. 2. Non poteſt eſse minor, alias formaliter eſset creatura, omne enim Deo inferius, creatum eſt, & ſic Deus eſset ſapiens per creaturam, quod abſurdiſſimum eſt. 3. Non poteſt eſse æqualis, alias eſset in Deo aliquid a parte rei & actu diſtinctum a Deo, quod Deo æquaretur, ac proinde eſsent duo ſumma bona, quod repugnat; reſtat ergo, quod ſapientia Dei ante omnem mentis operationem, ſit Deus, ac conſequenter non diſtinguatur ex natura rei, a Deo.

Prob. 3. Scoti ſententia ſummæ Dei ſimplicitati adverſatur; ergo rejici debei. *Prob. ant.* ſuppoſita Scoti ſententia, eſset in Deo vera, realis, fotmalis compoſitio, atqui compoſitio realis formalis ſummæ Dei ſimplicitati

adverſatur, ut docet D. Bernard. (g) dicens: *tam non eſt ſimplex, quod vel uni obnoxium fuerit formæ, quam virgo vel uni conjuncta viro*, ergo, &c. *Prob. maj.* Compoſitio eſt diſtinctorum unio; atqui, ſuppoſita Scoti ſententia, erit in Deo unio diſtinctorum diſtinctione reali formali; ergo erit compoſitio realis formalis.

Reſpondent Scotiſtæ, ex diſtinctione reali formali non reſultare compoſitionem realem formalem, quia compoſitio fit ex iis quorum unum habet rationem actus, & aliud rationem potentiæ; atqui eo ipſo quo eſsentia non diſtinguatur ab attributis entitative, ſed ſolum formaliter, non poteſt comparari ad illa tanquam potentia ad actum; ergo, &c. ſed:

Contra eſt 1; Quia hoc ipſo quod eſsentia divina ponitur ut formaliter actu ab attributis diſtincta, hoc ipſo ponitur ut formaliter ab illis actuabilis & perfectibilis; ergo hoc ipſo eſsentia divina habet rationem potentiæ, reſpectu attributorum, & attributa rationem actuum, ſeu formarum informantium reſpectu eſsentiæ, ſicque non unum erunt cum ea.

Contra eſt 2. Si attributa actu diſtinguantur ab eſsentia, non faciunt unum cum eſsentia per omnimodam identitatem; ergo faciunt unum, vel per aggregationem; vel per compoſitionem ex actu & potentia; *non primum*; alias Deus non eſset unum per ſe, ſed per accidens; ergo reſtat ut faciant unum cum ea per compoſitionem ex actu & potentia.

Reſpondent Scotiſtæ, non omnem diſtinctorum multitudinem ſufficere ad compoſitionem, cum pluralitas perſonarum in Deo nullam afferat compoſitionem, licet realiter inter ſe diſtinguantur. Sed:

Con-

(g) L. 5. de conſiderat. cap. 7.

Contra eſt 1. Quia hoc argumento æque probaretur etiam realem attributorum diſtinctionem nihil officere divinæ ſimplicitati, quod aperte falſum eſt.

Contra eſt 2. Quia omnis diſtinctorum multitudo facit compoſitionem, quando illa multa inter ſe uniuntur, ut conſtituant naturam; atqui illa multa, quæ ponit Scotus, inter ſe uniuntur; & quidem vera unione, cum ex hypotheſi diſtincta ſint, nec ſibi invicem opponantur; ergo, &c. Econtra perſonæ divinæ, cum ſibi invicem opponantur, unionem non habent; ergo non faciunt compoſitionem, nec ex actu & potentia, nec per aggregationem.

Prob. 4. Scoti ſententia adverſatur ſummæ Dei perfectioni, ergo, &c. *Prob. antec.* Summa Dei perfectio talis eſt, ut eo nihil melius cogitari poſſit: atqui ſuppoſita Scoti ſententia, aliquid Deo melius cogitari poſset; ergo repugnat ſummæ Dei perfectioni. *Prob. min.* Ens quod habet omnes ſuas perfectiones ſibi omnino identificatas, melius eſt eo cujus perfectiones ſunt a ſe actu formaliter diſtinctæ; atqui poteſt cogitari ens quod habeat omnes ſuas perfectiones ſibi omnino identificatas, & in Scoti ſententia omnes Dei perfectiones, ſunt ab ipſa eſsentia divina actu formaliter diſtinctæ; ergo in Scoti ſententia aliquid Deo melius cogitari poteſt. Quod expendens Div. Bernard. ſupra cit. ait: *Quid eſt Deus? quo nihil melius cogitari poteſt, ſi approbas, non oportet aſſentiaris, eſſe aliquid quo Deus ſit, & quod Deus non ſit: hoc enim ſine dubio melius.*

Prob. 5. Ea ſententia debet rejici, quæ pluribus erroribus ab Eccleſiâ damnatis, favet; atqui ſententia Scoti favet 1. Errori Gilberti Porrhetani, 2. Favet errori Socinianorum, qui, ut oſtendant Spiritum ſanctum, qui in Scriptu-

ra,

ra *virtus Dei* nominatur, non eſse Deum, commenti ſunt Dei virtutem, operationes, & attributa ab eo diſtingui; ergo eſt rejicienda; & de facto rejecta a ſacra facultate Pariſienſi teſte Gerſone (*h*) *damnata eſt nuper*, inquit, *per prædeceſſores meos in ſacra Theologia facultate ſub pluribus articulis, doctrina quam nonnulli ſolum impune ſubtilem garriunt . . . cum ſit mera inſania & vanitas falſa. Unus articulus inter cæteros eſt, quod aliquid ſit Deus realiter, quod non ſit formaliter Deus.*

Objectiones Gualteri & Palamæ.

Objicies I. Multi Eccleſiæ Doctores affirmant, idem non eſse naturam & perſonam in Deo, ſic Div. Baſil. *l. 1. contra Eunomium*, ait: *quomodo ridiculum non eſt creandi facultatem, ſubſtantiam eſſe dicere? aut etiam providentiam, aut præſcientiam rurſus ſubſtantiam eſſe, putare?* & D. Aug. (*i*) *Deo Patri*, inquit, *aliud eſſe quod Deus ſit, aliud quod Pater ſit, quia Deus dicitur ad ſe, Pater ad alium;* ergo diſtinguuntur realiter.

Reſp. nego conſeq. Ad explicanda enim omnia PP. dicta, quæ in ſpeciem nobis adverſari videntur, ſufficit diſtinctio virtualis; iidem profecto Doctores alibi omnem realem diſtinctionem apertiſſime excludunt; itaque ne ſecum turpiter pugnare videantur, benigne exponendi ſunt ex ſtatu controverſiæ, quæ illis erat cum hæreticis ſui temporis ut nullam in Deo diſtinctionem, præter virtualem, agnoſcant.

Inſt.

(h) Epiſt. ad quemdam F. Minorem, anno 1426. ſcripta.
(i) L. 7. de Trinit. cap. 4.

Inſt. D. Chryſoſt. *Homil.* 73. in hæc verba Joann. *Domine oſtende nobis Patrem* : ait : *videamus quidnam Philippus intueri velit ? an ſapientiam Patris ? an vero bonitatem ? minime, ſed hoc ipſum quid ſit Pater, ipſam, inquam, ſubſtantiam*. Ergo aperte diſtinguit attributa ab eſſentia.

Reſp. diſt. conſeq. Diſtinguit eſſentiam intuitive videndam ab attributis, bonitate & ſapientia, quatenus in creaturis relucent, *conc.* ut ſunt in ſe, *nego*. Itaque D. Chryſoſt. eſſentiam & attributa non ſpectat, ut ſunt in ſe, ſed pro vario, quo a nobis cerni poſſunt, modo, docetque Philippum non poſtulaſſe ut bonitatem & ſapientiam Patris conſpiceret, quatenus in operibus manifeſtantur & videri poſſunt; ſed eo uſque aſſurrexiſſe, ut ipſam Patris eſſentiam intuitive contemplari voluerit.

Objicies 2. Div. Dionyſ. de divinis nominibus caput ſecundum inſcripſit, *de unita & diſtincta Theologia, quanam eſt divina unio & diſtinctio*. Atqui nomine, *unita Theologia* D. Dionyſ. non aliud intelligit, quam eſſentiam divinam, quæ eſt unica; nomine vero *diſtincta Theologia*, non aliud, quam operationes & attributa Dei; ergo cenſuit ea diſtingui realiter ab eſſentia.

Reſp. nego min. Nam nomine *unita Theologia*, D. Dionyſius intellexit omnia quæ abſolute Deo tribuuntur, ut ſunt bonitas, ſapientia, & alia attributa. Nomine vero *diſtincta Theologia*, intellexit divinas perſonas, quæ, ut fides docet, diſtinguuntur realiter a ſe invicem, hoc ex ipſo contextu liquet.

Inſt. Palamitarum dogma, in quatuor ſynodis fuit probatum, ut ex hiſtoriis fide dignis refert Petavius, *l.* 1. *de Deo c.* 12. ergo non poteſt rejici.

Reſp.

Reſp. diſt. ant. In quatuor ſynodis Schiſmaticorum, *concedo*; Catholicorum, *nego* Græci enim, poſt Schiſma, in varias hæreſes Prolapſi ſunt, atque inſana Gregorii Palamæ, Epiſcopi Theſſalonicenſis commenta, amplexi ſunt: quid mirum! cum Schiſma ſit omnium mater hæreſum.

Solvuntur Objectiones Scotiſtarum.

Objicies 1. Attributa divina, ſunt multa independenter ab intellectu; ergo diſtinguuntur formaliter a parte rei.

Reſp. diſt. ant. Sunt multa, virtualiter, *conc.* actualiter & entitative, *nego antec.* Attributa itaque ſunt ipſa eſſentia divina, quæ, licet a parte rei ſimpliciſſima, multis realiter diſtinctis æquivalet in ordine ad diverſos effectus eſtirpandos, & diverſos conceptus terminandos; atque, propter illam ſuam æquivalentiam, præbet intellectui noſtro fundamentum eam diverſis & inadæquatis conceptibus repræſentandi; ergo non diſtinguuntur actu ante mentis operationem.

Inſt. 1. Illa ſunt multa a parte rei, quorum unum non eſt actu formaliter, alterum ante omnem mentis operationem; atqui juſtitia in Deo v. g. ante omnem mentis operationem, non eſt actu formaliter miſericordia; ergo.

Reſp. nego min. Nam juſtitia & miſericordia in Deo ſunt ipſamet entitas divina ſimpliciſſima, quæ, ſi ſpectetur præciſe quatenus eſt principium punitionum, dicitur *juſtitia*; ſi quatenus eſt principium miſerationum, dicitur *miſericordia*; ideoque non diſtinguuntur, niſi penes effectus & connotata, ſed cum fundamento in ipſa re.

Inſt. 2. Si juſtitia, actu & a parte rei, eſſet

miſe-

miſericordia, vera eſſet iſta propoſ. *juſtitia eſt miſericordia*; falſum conſeq. ergo.

Reſp. diſt. maj. Vera eſſet in ſenſu reali, actuali, & identico, *conced.* in ſenſu virtuali, formali, & præciſivo, *nego maj.* atqui iſta prop. *juſtitia eſt miſericordia*, non eſt vera, in ſenſu formali & præciſivo, *conced.* eadem enim virtus, repræſentata inadæquate ut eſt principium punitionum, non eſt formaliter eadem entitas repræſentata inadæquate ut eſt principium miſerationum; ſed ſic ſumuntur prout ſubſtant diverſis conceptibus, propter multiplicitatem virtualem in Deo. In ſenſu reali & identico, *nego min.*

Inſt. 3. Ergo poteſt dici, quod Deus puniat per miſericordiam, & miſereatur per juſtitiam; abſurdum conſeq. ergo.

Reſp. nego illatum: Ratio eſt, quia cum proferuntur hæc nomina, *juſtitia*, *miſericordia*, &c. per illa non intelligitur natura abſolute & in ſe ſumpta, ſed cum hoc addito, *prout caſtigat*, vel *prout parcit*; natura autem divina, licet ſit realiter actu idem cum juſtitia & miſericordia, non eſt tamen parcens prout puniens, ac proinde non poteſt dici, quod per miſericordiam puniat, & parcat per juſtitiam.

Inſt. 4. Ea diſtinguuntur actualiter formaliter, quæ habent diverſam naturam: atqui juſtitia & miſericordia habent diverſam naturam; ergo.

Prob. min. Quæ habent diverſas definitiones, habent diverſam naturam; definitio enim eſt oratio explicans naturam rei: atqui juſtitia & miſericordia habent diverſas definitiones; ergo; &c.

Reſp. diſt. maj. Quæ habent diverſas definitiones adæquatas, *conced.* inadæquatas, *nego major.* atqui . . . . habent diverſas defini-

vero, vicitur de eadem natura, non in ſe ſumpta, ſed prout eſt modificata per perſonalitatem, unde eadem entitas, quæ, prout æquivalet abſoluto, eſt communicabilis; incommunicabilis eſt prout æquivalet relativo.

Inſtab. 1. Ante ullam mentis operationem, verum eſt, quod natura divina abſolute ſumpta communicetur, non communicetur vero prout modificata per paternitatem; ergo ante ullam mentis operationem diſtinguuntur.

Reſp. diſt. conſeq. Diſtinguuntur virtualiter, *conc.* actualiter, *nego conſeq.* Cum autem diſtinctio virtualis nihil aliud ſit quam fundamentum diſtinctionis per mentem, quod quidem fundamentum a parte rei exiſtit, non mirum eſt, ſi ante ullam mentis operationem, res illa dicatur inde communicari, & aliunde non communicari, ſed diſtinctio illa virtualis, non ſit actualis, niſi per mentem.

Inſt. 2. Ante ullam mentis cogitationem, eſſentia divina non eſt Filius, nec Spiritus ſanctus; ergo diſtinguuntur formaliter a parte rei. *Reſp. nego ant.*

Prob. ant. Eſſentia divina ante mentis operationem eſt ad ſe, non ad aliud, Filius vero & Spiritus ſanctus ſunt ad aliud; ergo.

Reſp. diſt. ant. Eſſentia ſumpta inadæquate, *conc.* adæquate, *nego ant.* Sic enim & eſt ad ſe, & ad aliud, cum in ſe adæquate ſumpta, ſit eminentiſſimo modo abſoluta & relativa.

Inſt. 3. Productio Filii eſt generatio, quia eſt per intellectum, non per voluntatem; econtra productio Spiritus ſancti non eſt generatio, quia eſt per voluntatem, non per intellectum; ergo intellectus & voluntas a parte rei diſtinguuntur ſaltem formaliter.

Reſp. diſt. ant. Quia eſt per intellectum, id eſt, per entitatem quæ a parte rei eſt indiſtin-

diſtinctæ intellectus & voluntas, a qua tamen Filius non procederet, ſi non eſſet intellectus, ſed ſolum voluntas, *conc.* id eſt, per entitatem, quæ a parte rei ſit diſtincta a voluntate, *nego ant.* Itaque Filius ſic procedit ab entitate divina, ut, ſuppoſita diſtinctione per præciſionem, intellectui noſtro det fundamentum vere judicandi procedere per intellectum, non per voluntatem; ſed de his ubi de ſanctiſſima Trinitate.

Inſt. 4. Quod pater generet per intellectum, non per voluntatem, eſt veritas realis; ergo independens ab intellectu; ergo intellectus & voluntas diſtinguuntur a parte rei.

Reſp. diſt. conſeq. Eſt veritas independens ab intellectu, quoad rem ſignificatam, *conc.* quoad modum ſignificandi, *nego conſeq.* Patet reſponſio, quia res ſignificata, eſt quod pater generet per eam perfectionem, quæ ſignificatur nomine intellectus, quod patri propriiſſime convenit a parte rei independenter ab omni conceptu præciſivo. Modus autem ſignificandi, eſt quod pater generet per illam perfectionem præciſam a perfectione quæ ſignificatur nomine voluntatis, quod non convenit patri a parte rei, independenter ab intellectu.

Objicies 3. Si relationes divinæ ab eſſentia non diſtinguantur realiter formaliter, ſequitur eas nec a ſe invicem diſtingui; atqui falſum conſeq.

Prob. ſeq. maj. ex hoc axiomate: *Quæ ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe*; ergo ſi relationes ſint quid idem cum eſſentia, erunt quid idem inter ſe, & ſic pater erit filius.

Reſp. diſt. axioma: Quæ ſunt eadem uni tertio incommunicabili, *conc.* communicabili, *nego.* Porro natura divina communicabilis eſt tribus perſonis; ratio eſt, quia eo ipſo quod tertium illud, eſt communicabile, debet eſſe comunican-

tem

adverſatur, ut docet D. Bernard. (g) dicens: *tam non eſt ſimplex, quod vel uni obnoxium fuerit forma, quam virgo vel uni conjuncta viro*, ergo, &c. *Prob. maj.* Compoſitio eſt diſtinctorum unio; atqui, ſuppoſita Scoti ſententia, erit in Deo unio diſtinctorum diſtinctione reali formali; ergo erit compoſitio realis formalis.

Reſpondent Scotiſtæ, ex diſtinctione reali formali non reſultare compoſitionem realem formalem, quia compoſitio fit ex iis quorum unum habet rationem actus, & aliud rationem potentiæ; atqui eo ipſo quo eſsentia non diſtinguatur ab attributis entitative, ſed ſolum formaliter, non poteſt comparari ad illa tanquam potentia ad actum; ergo, &c. ſed:

Contra eſt 1. Quia hoc ipſo quod eſsentia divina ponitur ut formaliter actu ab attributis diſtincta, hoc ipſo ponitur ut formaliter ab illis actuabilis & perfectibilis; ergo hoc ipſo eſsentia divina habet rationem potentiæ reſpectu attributorum, & attributa rationem actuum, ſeu formarum informantium reſpectu eſsentiæ, ſicque non unum erunt cum ea.

Contra eſt 2. Si attributa actu diſtinguantur ab eſsentia, non faciunt unum cum eſsentia per omnimodam identitatem; ergo faciunt unum, vel per aggregationem; vel per compoſitionem ex actu & potentia; *non primum*; alias Deus non eſset unum per ſe, ſed per accidens; ergo reſtat ut faciant unum cum ea per compoſitionem ex actu & potentia.

Reſpondent Scotiſtæ, non omnem diſtinctorum multitudinem ſufficere ad compoſitionem, cum pluralitas perſonarum in Deo nullam afferat compoſitionem, licet realiter inter ſe diſtinguantur. Sed:

Con-

(g) L. 5. de conſiderat. cap. 7.

Contra eſt 1. Quia hoc argumento æque probaretur etiam realem attributorum diſtinctionem nihil officere divinæ ſimplicitati, quod aperte falſum eſt.

Contra eſt 2. Quia omnis diſtinctorum multitudo facit compoſitionem, quando illa multa inter ſe uniuntur, ut conſtituant naturam; atqui illa multa, quæ ponit Scotus, inter ſe uniuntur; & quidem vera unione, cum ex hypotheſi diſtincta ſint, nec ſibi invicem opponantur; ergo, &c. Econtra perſonæ divinæ, cum ſibi invicem opponantur, unionem non habent; ergo non faciunt compoſitionem, nec ex actu & potentia, nec per aggregationem.

Prob. 4. Scoti ſententia adverſatur ſummæ Dei perfectioni, ergo, &c. *Prob. antec.* Summa Dei perfectio talis eſt, ut eo nihil melius cogitari poſſit :: atqui, ſuppoſita Scoti ſententia, aliquid Deo melius cogitari poſset; ergo repugnat ſummæ Dei perfectioni. *Prob. min.* Ens quod habet omnes ſuas perfectiones ſibi omnino identificatas, melius eſt eo cujus perfectiones ſunt a ſe actu formaliter diſtinctæ; atqui poteſt cogitari ens quod habeat omnes ſuas perfectiones ſibi omnino identificatas, & in Scoti ſententia omnes Dei perfectiones, ſunt ab ipſa eſsentia divina actu formaliter diſtinctæ; ergo in Scoti ſententia aliquid Deo melius cogitari poteſt. Quod expendens Div. Bernard. ſupra cit. ait: *Quid eſt Deus? quo nihil melius cogitari poteſt, ſi approbas, non oportet aſſentiaris, eſſe aliquid quo Deus ſit, & quod Deus non ſit: hoc enim ſine dubio melius.*

Prob. 5. Ea ſententia debet rejici, quæ pluribus erroribus ab Eccleſia damnatis, favet; atqui ſententia Scoti favet 1. Errori Gilberti Porrhetani, 2. Favet errori Socinianorum, qui, ut oſtendant Spiritum ſanctum, qui in Scriptura

ra *virtus Dei* nominatur, non eſse Deum, commenti ſunt Dei virtutem, operationes, & attributa ab eo diſtingui; ergo eſt rejicienda; & de facto rejecta a ſacra facultate Pariſienſi teſte Gerſone (*h*) *damnata eſt nuper*, inquit, *per prædeceſſores meos in ſacra Theologia facultate ſub pluribus articulis, doctrina quam nonnulli ſolum impune ſubtilem garriunt . . . cum ſit mera inſania & vanitas falſa. Unus articulus inter cæteros eſt, quod aliquid ſit Deus realiter, quod non ſit formaliter Deus.*

Objectiones Gualteri & Palamæ.

Objicies I. Multi Eccleſiæ Doctores affirmant, idem non eſse naturam & perſonam in Deo, ſic Div. Baſil. *l. 1. contra Eunomium*, ait: *quomodo ridiculum non eſt creandi facultatem, ſubſtantiam eſſe dicere? aut etiam providentiam, aut præſcientiam rurſus ſubſtantiam eſſe, putare?* & D. Aug. (*i*) *Deo Patri*, inquit, *aliud eſſe quod Deus ſit, aliud quod Pater ſit, quia Deus dicitur ad ſe, Pater ad alium;* ergo diſtinguuntur realiter.

Reſp. nego conſeq. Ad explicanda enim omnia PP. dicta, quæ in ſpeciem nobis adverſari videntur, ſufficit diſtinctio virtualis; iidem profecto Doctores alibi omnem realem diſtinctionem apertiſſime excludunt; itaque ne ſecum turpiter pugnare videantur, benigne exponendi ſunt ex ſtatu controverſiæ, quæ illis erat cum hæreticis ſui temporis ut nullam in Deo diſtinctionem, præter virtualem, agnoſcant.

Inſt.

(h) Epiſt. ad quemdam F. Minorem, anno 1426. ſcripta.

(i) L. 7. de Trinit. cap. 4.

Inſt. D. Chryſoſt. *Homil.* 73. in hæc verba Joann. *Domine oſtende nobis Patrem* : ait : *videamus quidnam Philippus intueri velit ? an ſapientiam Patris ? an vero bonitatem ? minime, ſed hoc ipſum quid ſit Pater, ipſam, inquam, ſubſtantiam*. Ergo aperte diſtinguit attributa ab eſſentia.

Reſp. diſt. conſeq. Diſtinguit eſſentiam intuitive videndam ab attributis, bonitate & ſapientia, quatenus in creaturis relucent, *conc.* ut ſunt in ſe, *nego*. Itaque D. Chryſoſt. eſſentiam & attributa non ſpectat, ut ſunt in ſe, ſed pro vario, quo a nobis cerni poſſunt, modo, docetque Philippum non poſtulaſſe ut bonitatem & ſapientiam Patris conſpiceret, quatenus in operibus manifeſtantur & videri poſſunt; ſed eo uſque aſſurrexiſſe, ut ipſam Patris eſſentiam intuitive contemplari voluerit.

Objicies 2. Div. Dionyſ. de divinis nominibus caput ſecundum inſcripſit, *de unita & diſtincta Theologia, quanam eſt divina unio & diſtinctio*. Atqui nomine, *unita Theologia* D. Dionyſ. non aliud intelligit, quam eſſentiam divinam, quæ eſt unica; nomine vero *diſtincta Theologia*, non aliud, quam operationes & attributa Dei; ergo cenſuit ea diſtingui realiter ab eſſentia.

Reſp. nego min. Nam nomine *unita Theologia*, D. Dionyſius intellexit omnia quæ abſolute Deo tribuuntur, ut ſunt bonitas, ſapientia, & alia attributa. Nomine vero *diſtincta Theologia*, intellexit divinas perſonas, quæ, ut fides docet, diſtinguuntur realiter a ſe invicem, hoc ex ipſo contextu liquet.

Inſt. Palamitarum dogma, in quatuor ſynodis fuit probatum, ut ex hiſtoriis fide dignis refert Petavius, *l.* 1. *de Deo c.* 12. ergo non poteſt rejici.

Reſp.

Reſp. diſt. ant. In quatuor ſynodis Schiſmaticorum, *concedo*; Catholicorum, *nego* Græci enim, poſt Schiſma, in varias hæreſes prolapſi ſunt, atque inſana Gregorii Palamæ, Epiſcopi Theſſalonicenſis commenta, amplexi ſunt; quid mirum! cum Schiſma ſit omnium mater hæreſum.

Solvuntur Objectiones Scotiſtarum.

Objicies 1. Attributa divina, ſunt multa independenter ab intellectu; ergo diſtinguuntur formaliter a parte rei.

Reſp. diſt. ant. Sunt multa, virtualiter, *conc.* actualiter & entitative, *nego antec.* Attributa itaque ſunt ipſa eſſentia divina, quæ, licet a parte rei ſimpliciſſima, multis realiter diſtinctis æquivalet in ordine ad diverſos effectus eſtirpandos, & diverſos conceptus terminandos; atque, propter illam ſuam æquivalentiam, præbet intellectui noſtro fundamentum eam diverſis & inadæquatis conceptibus repræſentandi; ergo non diſtinguuntur actu ante mentis operationem.

Inſt. 1. Illa ſunt multa a parte rei, quorum unum non eſt actu formaliter, alterum ante omnem mentis operationem; atqui juſtitia in Deo v. g. ante omnem mentis operationem, non eſt actu formaliter miſericordia; ergo.

Reſp. nego min. Nam juſtitia & miſericordia in Deo ſunt ipſamet entitas divina ſimpliciſſima, quæ, ſi ſpectetur præciſe quatenus eſt principium punitionum, dicitur *juſtitia*; ſi quatenus eſt principium miſerationum, dicitur *miſericordia*; ideoque non diſtinguuntur, niſi penes effectus & connotata, ſed cum fundamento in ipſa re.

Inſt. 2. Si juſtitia, actu & a parte rei, eſſet miſe-

miſericordia, vera eſſet iſta propoſ. *juſtitia eſt miſericordia*; falſum conſeq. ergo.

Reſp. diſt. maj. Vera eſſet in ſenſu reali, actuali, & identico, *conced.* in ſenſu virtuali, formali, & præciſivo, *nego maj.* atqui iſta prop. *juſtitia eſt miſericordia*, non eſt vera, in ſenſu formali & præciſivo, *conced.* eadem enim virtus, repræſentata inadæquate ut eſt principium punitionum, non eſt formaliter eadem entitas repræſentata inadæquate ut eſt principium miſerationum; ſed ſic ſumuntur prout ſubſtant diverſis conceptibus, propter multiplicitatem virtualem in Deo. In ſenſu reali & identico, *nego min.*

Inſt. 3. Ergo poteſt dici, quod Deus puniat per miſericordiam, & miſereatur per juſtitiam; abſurdum conſeq. ergo.

Reſp. nego illatum: Ratio eſt, quia cum proferuntur hæc nomina, *juſtitia*, *miſericordia*, &c. per illa non intelligitur natura abſolute & in ſe ſumpta, ſed cum hoc addito, *prout caſtigat*, vel *prout parcit*; natura autem divina, licet ſit realiter actu idem cum juſtitia & miſericordia, non eſt tamen parcens prout puniens, ac proinde non poteſt dici, quod per miſericordiam puniat, & parcat per juſtitiam.

Inſt. 4. Ea diſtinguuntur actualiter formaliter, quæ habent diverſam naturam: atqui juſtitia & miſericordia habent diverſam naturam; ergo.

Prob. min. Quæ habent diverſas definitiones, habent diverſam naturam; definitio enim eſt oratio explicans naturam rei: atqui juſtitia & miſericordia habent diverſas definitiones; ergo; &c.

Reſp. diſt. maj. Quæ habent diverſas definitiones adæquatas, *conced.* inadæquatas, *nego major.* atqui . . . . habent diverſas defini-

finitiones inadequatas, *conc.* adæquatas, *nego*.

Definitio *adæquata*, eſt ea, quæ rem, ut in ſe eſt, omnique ex parte exponit. *Inadæquata*, eſt quæ rem, non ut eſt in ſe, ſed ut ex parte objicitur menti, explicat. Juſtitia itaque, ut in ſe eſt, eſt totus Deus, & conſequenter non poteſt ſic definiri, quin omnes omnino Dei perfectiones comprehendantur. Econtra quando juſtitia ſeorſim a miſericordia definitur, non tota ejus entitas definitur, ſed ex parte tantum, nimirum quatenus penes aliquos effectus objicitur intellectui; varia igitur eſt definitio formalis, variuſque conceptus objectivus ei correſpondens, ſed tum definitio, tum conceptus objectivus ſunt inadæquati.

Inſt. 5. Unum & idem realiter actualiter, non poteſt diverſimode concipi; ergo quæ diverſimode concipiuntur, non ſunt quid idem realiter actualiter.

Reſp. diſt. ant. Unum & idem realiter, & non multiplex virtualiter, *conc.* & multiplex virtualiter, *nego*, Porro entitas divina multiplex eſt virtualiter, licet ſit una & eadem realiter.

Inſtabis 6. Diverſitas conceptuum objectivorum, certiſſimum eſt actualis rerum conceptarum diſtinctionis argumentum; ergo.

Reſp. diſt. ant. Diverſitas conceptuum objectivorum adæquatorum, *conc.* inadæquatorum, *nego ant.* Itaque ad rerum diſtinctionem actualem, non ſufficit qualiſcumque diverſitas conceptuum, ſed inſuper requiritur, ut illi conceptus ſint adequati, & rem integram complectantur; quod tunc ſolummodo evenit, quando res eſt ſeparabilis ab alia, vel principium, aut terminus productionis realis alterius.

Inſt. 7. Conceptui debet aliquid in rerum natura reſpondere; ergo diſtinctius conceptibus diſtinctæ res reſpondent.

Reſp.

Reſp. diſt. ant. Debet aliquid reſpondere virtualiter diſtinctum, *conc.* actualiter diſtinctum, *nego ant.*

Inſt. 8. Quæ habent diverſa objecta, inter ſe diſtinguuntur actualiter, ſaltem formaliter: atqui attributa habent objecta diverſa; ergo.

Reſp. nego maj. Diſtinctio enim virtualis ſufficit, ut res eadem natura, ſed quæ virtute pluribus diſtinctis æquivalet, circa diverſa objecta poſſit occupari.

Objicies 2. Ea diſtinguuntur formaliter ex natura rei, de quibus duo contradictoria prædicantur; nam de eadem re idem non poteſt ſimul affirmari & negari: atqui de eſſentia divina & illius attributis, tum abſolutis, tum relativis, duo contradictoria prædicantur; ergo.

Reſp. 1. *nego maj.* Nam ad verificanda illa prædicata contradictoria, ſufficit diſtinctio virtualis; res enim propter perfectionem ſuam, pluribus ſimul æquivalens, tam poteſt, licet una ſit, ſuſcipere prædicata contradictoria pro varia ſui conſideratione, quam res omnino diſtinctæ; alioquin rebus diverſis non æquivaleret.

Reſp. 2. *nego min.* Nam; neque de attributis, neque de eſſentia & relationibus prædicantur vere contradictoria.

Prob. min. Communicari & non communicari, ſunt prædicata contradictoria: atqui in Deo eſſentia communicatur, perſonalitas non communicatur; ergo.

Reſp. diſt. maj. Communicari & non communicari, ſunt contradictoria, ſi dicantur de eodem ſub eodem reſpectu, *conc.* ſub diverſo reſpectu, *nego maj.* atqui eſſentia communicatur, perſonalitas non communicatur, ſub diverſo reſpectu, *conc.* ſub eodem reſpectu, *nego min.* Ratio eſt, quia *communicari*, dicitur de natura in ſe & abſolute ſumpta; *non communicari*,

vero,

vero, vicitur de eadem natura, non in ſe ſumpta, ſed prout eſt modificata per perſonalitatem, unde eadem entitas, quæ, prout æquivalet abſoluto, eſt communicabilis; incommunicabilis eſt prout æquivalet relativo.

Inſtab. 1. Ante ullam mentis operationem, verum eſt, quod natura divina abſolute ſumpta communicetur, non communicetur vero prout modificata per paternitatem; ergo ante ullam mentis operationem diſtinguuntur.

Reſp. diſt. conſeq. Diſtinguuntur virtualiter, *conc.* actualiter, *nego conſeq.* Cum autem diſtinctio virtualis nihil aliud ſit quam fundamentum diſtinctionis per mentem, quod quidem fundamentum a parte rei exiſtit, non mirum eſt, ſi ante ullam mentis operationem, res illa dicatur inde communicari, & aliunde non communicari, ſed diſtinctio illa virtualis, non ſit actualis, niſi per mentem.

Inſt. 2. Ante ullam mentis cogitationem, eſſentia divina non eſt Filius, nec Spiritus ſanctus; ergo diſtinguuntur formaliter a parte rei. *Reſp. nego ant.*

Prob. ant. Eſſentia divina ante mentis operationem eſt ad ſe, non ad aliud, Filius vero & Spiritus ſanctus ſunt ad aliud; ergo.

Reſp. diſt. ant. Eſſentia ſumpta inadæquate, *conc.* adæquate, *nego ant.* Sic enim & eſt ad ſe, & ad aliud, cum in ſe adæquate ſumpta, ſit eminentiſſimo modo abſoluta & relativa.

Inſt. 3. Productio Filii eſt generatio, quia eſt per intellectum, non per voluntatem; econtra productio Spiritus ſancti non eſt generatio, quia eſt per voluntatem, non per intellectum; ergo intellectus & voluntas a parte rei diſtinguuntur ſaltem formaliter.

Reſp. diſt. ant. Quia eſt per intellectum, id eſt, per entitatem quæ a parte rei eſt indiſtin-

diſtinctè intellectus & voluntas, a qua tamen Filius non procederet, ſi non eſſet intellectus, ſed ſolum voluntas, *conc.* id eſt, per entitatem, quæ a parte rei ſit diſtincta a voluntate, *nego ant.* Itaque Filius ſic procedit ab entitate divina, ut, ſuppoſita diſtinctione per præciſionem, intellectui noſtro det fundamentum vere judicandi procedere per intellectum, non per voluntatem; ſed de his ubi de ſanctiſſima Trinitate.

Inſt. 4. Quod pater generet per intellectum, non per voluntatem, eſt veritas realis; ergo independens ab intellectu; ergo intellectus & voluntas diſtinguuntur a parte rei.

Reſp. diſt. conſeq. Eſt veritas independens ab intellectu, quoad rem ſignificatam, *conc.* quoad modum ſignificandi, *nego conſeq.* Patet reſponſio, quia res ſignificata, eſt quod pater generet per eam perfectionem, quæ ſignificatur nomine intellectus, quod patri propriiſſime convenit a parte rei independenter ab omni conceptu præciſivo. Modus autem ſignificandi, eſt quod pater generet per illam perfectionem præciſam a perfectione quæ ſignificatur nomine voluntatis, quod non convenit patri a parte rei, independenter ab intellectu.

Objicies 3. Si relationes divinæ ab eſſentia non diſtinguantur realiter formaliter, ſequitur eas nec a ſe invicem diſtingui; atqui falſum conſeq.

Prob. ſeq. maj. ex hoc axiomate: *Quæ ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe*; ergo ſi relationes ſint quid idem cum eſſentia, erunt quid idem inter ſe, & ſic pater erit filius.

Reſp. diſt. axioma: Quæ ſunt eadem uni tertio incommunicabili, *conc.* communicabili, *nego.* Porro natura divina communicabilis eſt tribus perſonis; ratio eſt, quia eo ipſo quod tertium illud, eſt communicabile, debet eſſe comunicantem

tem inter & eum cui communicatur, relationis oppoſitio, & conſequenter realis diſtinctio.

CONCLUSIO II.

Attributa abſoluta inter ſe & ab eſſentia, inter attributa relativa ab eadem eſſentia, diſtinguuntur, diſtinctione rationis ratiocinatæ; non tamen perfecta, ſed imperfecta.

Prob. 1. *pars*: 1. Ex Scriptura, quæ Deo, licet ſimpliciſſimo, multas proprietates, nempe bonitatem, ſapientiam, &c. tribuit; atqui ubi eſt multitudo, ibi eſt diſtinctio, alias omnes illæ voces eſſent ſynonimæ, *ut evenit, cum Simonem, & Petrum, & Cepham, eundem hominem dicimus*, ait D. Baſil. (*k*) quod ut *ridiculum* ſugillat; ergo attributa divina inter ſe, & ab eſſentia vere diſtinguuntur; atqui non diſtinguuntur realiter, nec formaliter ex natura rei; ergo reſtat ut diſtinguantur diſtinctione rationis ratiocinatæ, hoc eſt, virtualiter ex natura rei, & actualiter per mentis operationem.

Prob. 2. *ratione*: Ea diſtinguuntur ratione ratiocinata, quæ per mentem diſtinguuntur cum fundamento in re; atqui eſſentia divina ab attributis, & attributa a ſe invicem diſtinguuntur per mentem cum fundamento in re; ergo.

Prob. min. Ea diſtinguuntur per mentem cum fundamento in re, quæ ſunt virtualiter multiplicia; atqui eſſentia & attributa divina ſunt virtualiter multiplicia; ergo. *Prob. minor.* Ea ſunt virtualiter multiplicia, quæ æquivalent diverſis perfectionibus, quæ actu in creatis diſtinguuntur; atqui tum eſſentia, tum attributa, ſunt hujuſmodi; ergo, &c. *hinc*, patet fundamen-

(k) L. 2. contra Eunomium.

mentum iſtius diſtinctionis, eſſe; tum Dei excellentiam, qua infinitis extra ſe diſtinctis æquivalet, tum mentis humanæ tenuitatem, quæ, cum immenſum illud perfectionum pelagus uno actu metiri non poſſit, unam ab altera, ſaltem imperfecte, abſtractam, apprehendit, ut recte exponit *Gregorius Nicenus* contra Eunomium.

Prob. ſecunda pars: Diſtinctio rationis ratiocinatæ imperfecta, eſt ea, qua illa diſtinguuntur, quorum unum non poteſt ab alio ita perfecte præſcindi, quin in eo ſaltem implicite & confuſe contineri intelligatur; atqui attributa divina, nec ab eſſentia, nec a ſe invicem, ita perfecte præſcindi poſſunt, quin ſeſe mutuo implicite ſaltem & confuſe includere intelligantur; ergo, &c. *Prob. min.* Quodlibet attributum, quantumcumque ab alio diſtinctum concipiatur, ſemper tamen debet concipi ut actus purus & ſimpliciter perfectus; atqui nullum attributum poteſt concipi ut actus purus & ſimpliciter infinitus, quin concipiatur ut includens actu, ſaltem implicite, omnem perfectionem ſimpliciter ſimplicem; ergo.

Objectiones contra primam partem.

Objicies 1. cum Eunomio: Ens ſimpliciſſimum, omnem a ſe amovet diſtinctionem; atqui Deus eſt ens ſimpliciſſimum; ergo.

Reſp. diſt. maj. Amovet a ſe omnem diſtinctionem a parte rei, & in ſe, *conc.* formalem in mente, *nego maj.* & ſic ad conſequens. Ratio eſt, quia diſtinctio per mentem nihil ponit in re; ergo non officit ſimplicitati rei.

Inſt. 1. Atqui diſtinctio per mentem officit ſummæ Dei ſimplicitati; ergo.

Prob. min. Compoſitio, etiam rationis, officit

ſum-

ſummæ Dei ſimplicitati; atqui diſtinctio rationis, importat compoſitionem rationis in Deo; ergo.

Prob. min. Compoſitio eſt diſtinctorum unio, qualicumque modo diſtincta ſint, ſive actu, ſive per mentem tantum; atqui ſi eſſentia Dei & attributa diſtinguantur per mentem, erit in Deo unio diſtinctorum; ergo.

Reſp. diſt. maj. Compoſitio eſt unio diſtinctorum, ſeſe invicem excludentium, *conc.* ſeſe invicem includentium, *nego maj.* atqui ſi..... erit in Deo unio diſtinctorum ſeſe invicem includentium, *conc.* excludentium, *nego min.* quamvis enim mens attributa ſine eſſentia concipiat, eam tamen non excludit ab eis, ſed ab illa tantummodo abſtrahit, per diverſos conceptus rem attingendo ſub diverſis notionibus.

Inſt. 2. Diverſa a parte rei objecta ſeſe invicem excludunt; atqui ſi mens diſtinguat eſſentiam ab attributis, eſſentia & attributa erunt diverſa a parte rei objecta; ergo, &c. *Reſp. nego min.*

Prob. min. Varii conceptus formales, varios conceptus objectivos, (id eſt, varias in Deo rationes objectivas,) ſupponunt; ergo ſi adſint diverſi conceptus per mentem, erunt a parte rei diverſa objecta.

Reſp. diſt. maj. Supponunt varios conceptus objectivos, adæquatos, vel inadæquatos, *conc.* adæquatos ſemper, *nego maj.* conceptus adæquatus comprehendit totam rem, inadæquatus vero comprehendit rem ſub uno tantum reſpectu; poteſt autem eſſe conceptus formalis de una & eadem re ſub aliquo tantum reſpectu conſiderata, v. g. entitas divina ſub conceptu juſtitiæ, non ſub conceptu miſericordiæ.

Inſt. 3. Conceptus objectivus rei inadæquatus, eſt falſus; ergo conceptus objectivus, reſpon-

pondens conceptui formali, eſt ſemper adæquatus.

Reſp. diſt. ant. Conceptus objectivus rei inadæquatus, qui fit per judicium, eſt falſus, *conc.* qui fit per ſimplicem apprehenſionem abſtractivam, *nego ant.* Equidem ſi inter diſtinguendum accederet judicium affirmans eſſentiam divinam eſſe in re diſtinctam ab attributis, conceptus eſſet falſus; verum conceptus inadæquatus fit tantum per ſimplicem abſtractionem, qua unum ſine alio concipitur, nihil affirmando, vel negando; *abſtrahentium* autem *non eſt mendacium*, ut fert vulgare adagium.

Inſt. 4. Falſa eſt apprehenſio quæ non eſt conformis objecto ſuo; atqui apprehenſio juſtitiæ abſtrahens a miſericordia, non eſt conformis objecto ſuo, quia juſtitia in Deo eſt miſericordia; ergo nequidem per præciſionem unum attributum poteſt apprehendi ſine alio.

Reſp. nego minor. Hæc enim apprehenſio eſt conformis objecto ſuo inadæquato, hoc eſt, objecto ſecundum eam rationem, quæ menti objicitur, ſpectato; nec enim, ut juſtitiæ divinæ apprehenſio conformis ſit objecto ſuo, neceſſe eſt ut explicite & adæquatæ repræſentet quidquid cum juſtitia realiter & formaliter eſt unum, ſed ſufficit quod juſtitiam apprehendat præciſe ut eſt juſtitia.

Objicies 2. In Concil. Rhem. contra Gilbertum hæc habentur: *In Theologia inter eſſentiam & perſonam, ratio non diſtinguat;* ergo nulla prorſus diſtinctio, nequidem rationis, admittenda eſt inter eſſentiam & attributa.

Reſp. diſt. ant. Inter eſſentiam & attributa, ſive relativa, ſive abſoluta, ratio Theologica non debet diſtinguere, *conc.* ratio Mathematica, *nego ant.* Porro Gilbertus diſtinguebat duplicem rationem, unam *Mathematicam*, quæ

per mentem præſcindit & diſtinguit ea quæ non ſunt in re diſtincta, hancque non ſufficere docebat Gilbertus; aliam *Theologicam*, quæ diſtinguebat ea ſolum quæ etiam in re diſtincta ſunt, hancque inter eſſentiam & perſonas admittebat; ut ergo Concilium hunc errorem proſcriberet, & hanc *rationis Theologicæ* diſtinctionem excluderet, ſtatuit ne ratio Theologica inter naturam & perſonas diſtingueret.

Objicies 3. cum Nominalibus, nullum eſt fundamentum reale diſtinguendi mentaliter, aut eſſentiam ab attributis, aut attributa a ſe invicem; ergo inter ea debet admitti ſola diſtinctio rationis ratiocinantis.

Reſp. nego ant. Nam illud fundamentum, eſt ſumma & infinita Dei perfectio, quam mens, propter ſui tenuitatem, uno conceptu exhaurire non poteſt.

Prob. ant. Non eſt fundamentum reale diſtinguendi per mentem ea quæ ſeſe realiter includunt; atqui eſſentia & attributa realiter ſeſe includunt; ergo.

Reſp. diſt. maj. Si non ſint virtualiter multiplicia, *conc.* ſi ſint virtualiter multiplicia, *nego maj.* atqui eſſentia & attributa ſunt virtualiter multiplicia, proindeque præbent intellectui fundamentum ut ſine ſe invicem concipiantur.

Inſt. Quæ de ſe invicem prædicantur, non diſtinguuntur per mentem cum fundamento in re; atqui eſſentia & attributa de ſe invicem prædicantur, vere enim dicitur, *eſſentia eſt bonitas; bonitas eſt eſſentia*; ergo.

Reſp. diſt. maj. Quæ de ſe invicem prædicantur in ſenſu formali, non diſtinguuntur per mentem cum fundamento in re, *conc.* in ſenſu reali tantum, *nego maj.* atqui eſſentia & attributa de ſe invicem prædicantur in ſenſu reali, *conc.* in ſenſu formali, *nego min.* unde falſa

eſt

eſt hæc prop. *Eſſentia, prout eſſentia, eſt bonitas.* Ratio eſt, quia in hac propria diſtinctio virtualis eſſentiæ a bonitate jam formaliter exercetur, & reduplicatur ſuper proprium & explicitum conceptum, hucque reddit ſenſum, *Eſſentia prout virtualiter diſtincta a bonitate, eſt ipſamet bonitas*, quod falſum eſt.

Objectiones contra ſecundam partem.

Objicies 1. Diſtinctio quæ reperitur inter eſſentiam Dei & attributa, &c. eſt intrinſeca; ergo eſt perfecta.

Prob. ant. Ea diſtinctio intrinſeca, cujus fundamentum eſt intrinſecum; atqui fundamentum diſtinctionis eſſentiæ ab attributis, eſt intrinſecum; ergo.

Reſp. diſt. maj. Cujus fundamentum proximum, eſt intrinſecum, *conc.* fundamentum remotum, *nego maj.* atqui fundamentum diſtinctionis eſſentiæ ab attributis remotum, eſt intrinſecum, *conc.* proximum, *nego min.* fundamentum remotum diſtinctionis attributorum divinorum, eſt virtualis rei multiplicitas, ſeu multis realiter diſtinctis æquivalentia, hæc eſt Deo intrinſeca. Fundamentum proximum, ſunt diverſa connotata, ſeu diverſi effectus a Deo producti, quod ipſi Deo eſt extrinſecum.

Inſt. Si inter eſſentiam & attributa non datur diſtinctio realis perfecta & intrinſeca, non poteſt ſalvari, quod ante intellectum creatum, intellectus divinus generet, & voluntas non generet, ergo.

Reſp. nego ſeq. maj. Ad hoc enim ſufficit, quod intellectus & voluntas diſtinguantur a parte rei virtualiter, nec requiritur ut diſtinguantur formaliter & actualiter; nam ſicut tollitur contradictio formalis per diſtinctionem for-

malem quæ ſit ab intellectu, ita tollitur contradictio fundamentalis per diſtinctionem fundamentalem, quæ eſt a parte rei ante omnem mentis operationem.

Objicies 2. Quod ſequitur ad aliud, non poteſt realiter includi in illo alio; atqui attributa ſequuntur ad eſſentiam, veluti ejus proprietates; ergo non poſſunt includi realiter in illa.

Reſp. diſt. maj. Quod ſequitur ad aliud cum diſtinctione reali, non poteſt realiter includi in illo, *conc.* cum diſtinctione virtuali, *ſubdiſt.* non poteſt includi in illo explicite, *conc.* implicite, *nego*. Nam proprietates entis virtualiter ad ipſius eſſentiam ſequuntur, & tamen in ea implicite includuntur.

Inſt. Idem non poteſt ſimul eſſe prius & poſterius, includens & incluſum; atqui in unum attributum includat eſſentiam, & viciſſim, idem erit ſimul prius & poſterius, includens & incluſum; ergo.

Reſp. diſt. maj. Idem non poteſt ſimul eſſe prius & poſterius, &c. ſub eodem reſpectu, *conc.* ſub diverſo, *nego*. Atqui ſi unum attributum includit eſſentiam, & vice verſa, idem erit ſimul prius & poſterius, ſub diverſo reſpectu, *conc.* ſub eodem, *nego min.* Itaque idem ſub conceptu explicito, poteſt eſſe poſterius ſe ipſo ſub conceptu implicito ſpectato, ut patet in allato de proprietatibus entis exemplo.

Quæres 1. *An & quomodo attributa, ſive abſoluta, ſive relativa eſſentiam, & hac viciſſim attributa in ſuo conceptu eſſentiali includant?*

Reſp. *Seſe mutuo includunt in ſenſu identico, non autem in ſenſu formali, ſaltem explicite.*

Prob. 1. pars. Ea dicuntur ſeſe in ſuo conceptu eſſentiali includere in ſenſu identico, quæ inter ſe nulla diſtinctione reali diſtinguuntur, ſuntque una ſimpliciſſima entitas; atqui, ex

pro-

probatis, eſſentia & attributa ſunt una ſimpliciſſima entitas, quæ nullam diſtinctionem admittit a parte rei; ergo, &c. Hinc D. Auguſt. (1) ait: *Singula ſunt in ſingulis, ſingula in omnibus, & omnia in omnibus, & unum omnia.*

Prob. 2. pars. Illa dicuntur ſeſe in ſuo conceptu formali includere explicite, quorum unum eſt de conceptu virtuali & formali alterius; atqui attributa non ſunt de conceptu virtuali & formali abſtractivo eſſentiæ, nec vice verſa; ergo.

Dices 1. Deus eſt ens ſimpliciſſimum; ergo quidquid eſt, ad ejus eſſentiam pertinet.

Reſp. diſt. ant. Eſt ens ſimpliciſſimum, re, *conc.* virtute, *nego*. Eſt enim virtualiter multiplex. Unde, *nego conſeq.* Nam hic agimus de eſſentia & attributis in ſenſu virtuali & formali rationis.

Dices 2. Eſſentia divina eſt ſimpliciter infinita; ergo omnia, quæ Dei ſunt, includit.

Reſpond. diſt. conſeq. Includit in ſenſu reali, *conc.* in ſenſu formali, *ſubdiſt.* implicite, modo ſupra explicato, *conc.* explicite, *nego conſeq.* Ratio eſt, quia ſicut in ſenſu formali rationis diſtinguuntur, ita nec ſe invicem in eodem ſenſu includunt explicite.

Quæres 2. *An & quomodo eſſentia de attributis, & attributa de ſe invicem, ac de eſſentia, prædicentur?*

Reſp. 1. Attributa & eſſentia divina in concreto, de ſe invicem prædicantur, ſic dicitur: *Deus eſt juſtus; juſtus eſt Deus, miſericors eſt juſtus*, &c. Ratio eſt, quia ut concreta de ſe invicem prædicentur, ſufficit ut habeant commune ſubjectum; atqui eſſentiæ & attributo-

D 3 rum

(1) L. 6. de Trinit. cap. 10.

rum unum eſt commune ſubjectum, aut quaſi ſubjectum; ergo.

Reſp. 2. In Deo, concreta de abſtractis, abſtracta de concretis, & abſtracta de abſtractis, de ſe invicem prædicantur in ſenſu reali; ſic recte dicitur, *Deus eſt juſtitia; deitas eſt juſta; juſtitia eſt miſericordia.* Ratio eſt, quia quæ ſunt unum & idem in ſenſu reali actuali, de ſe invicem in eodem ſenſu prædicari poſſunt; atqui attributa, ſive cum eſſentia, ſive ſecum invicem comparata, ſunt quid prorſus idem in omni ſenſu reali actuali, ut oſtendimus contra Gualterum & Gilbertum Porrhetanum; ergo.

Reſp. 3. In Deo, abſtracta de abſtractis non poſſunt de ſe invicem prædicari in ſenſu formali per mentem; ſic non poteſt dici in hoc ſenſu: *deitas eſt ſapientia, juſtitia eſt miſericordia.* Hæ enim propoſitiones, licet veræ in ſenſu identico, ſunt falſæ in ſenſu formali. *Ratio eſt*, quia diſtincta, ut diſtincta, de ſe invicem non dicuntur; atqui abſtracta ſecundum ſenſum formalem ſunt diſtincta, & ut diſtincta conſiderantur; alius enim eſt conceptus miſericordiæ, alius juſtitiæ; ergo.

Hinc, ad vitandam æquivocationem, ordinarie, non expedit dicere: *juſtitia eſt miſericordia*, ſed dicendum, *juſtitia eſt idem ens realiter cum miſericordia.* Multo minus dici debet, *in Deo intellectus vult*, aut, *voluntas intelligit*; quia illæ propoſitiones, in quibus agitur de actibus vitalibus, ſemper ſumuntur in ſenſu formali.

DIS-

DISSERTATIO IV.

De attributis ſpeciatim.

Nota: UT cum ordine procedamus, hancce Diſſertationem in tria capita diſtribuemus; *In* 1. agemus de attributis Dei negativis, quæ aliquam a Deo imperfectionem removent; *In* 2. de attributis poſitivis, quæ aliquam perfectionem Deo tribuunt; *In* 3. de attributis poſitivis, quæ Deo, in ordine ad creaturas ſpectato, tribuuntur.

CAPUT PRIMUM.

De attributis Dei negativis.

Nota: ATtributa Dei negativa ſex numerantur, ſimplicitas, nimirum, infinitas, immutabilitas, incomprehenſibilitas, ineffabilitas, & inviſibilitas, de quibus ſigillatim agemus.

QUÆSTIO I.

De ſimplicitate Dei.

Nota: I. SImplicitas formaliter ſumpta, nihil aliud eſt, quam *negatio compoſitionis*. Dixi *formmaliter*, quia fundamentaliter eſt ipſa Dei entitas, quæ, cum ſit actus purus, omnem potentiam, ac proinde compoſitionem omnem excludit . . . . . . Porro duplex vulgo diſtinguitur compoſitio, *realis* nimirum, & *rationis*.

Compoſitio *realis*, eſt plurium partium realiter diſtinctarum unio. Si ſit unio partium phyſicarum, dicitur compoſitio *phyſica*; ſi ſit partium metaphyſicarum, dicitur *metaphyſica*.

Compoſitio *rationis*, quæ etiam *logica* dici-

tur, eſt plurium partium ſola ratione diſtinctarum unio.

Nota ſecundo: Simplicitatem Dei impugnarunt, non ſolum Gentiles, qui muta ſimulacra colebant, ſed & Antropomorphitæ, qui Deum revera corporeum dixerunt, quorum placitis adhæſiſſe *Audium*, nonnullis viſum eſt; contra quos ſit:

CONCLUSIO I.

Deus omnem a ſe excludit compoſitionem realem phyſicam. Eſt de fide.

Prob. 1. *ex Patribus*. S. Cyrill. dialogo 1. de Trinit. *Deus ſimplex*, inquit, *neque compoſitus eſt omnino*. Div. Ambroſ. *l.* 1. *de fide*, *c.* 7. ait: *Deus natura ſimplicis eſt, non conjuncta atque compoſita, cui nihil accedat*. Unde in Concilio Lateran. III. definitum eſt: *In Deo ſunt tres quidem perſonæ, ſed una natura ſimplex omnino*.

Prob. 2. *ratione*: Compoſitio realis phyſica fit, vel ex materia & forma, ſic in homine eſt compoſitio ex corpore & anima; vel ex ſubjecto & accidente, ſic in homine juſto eſt compoſitio ex perſona hominis & juſtitia: atqui nulla ex iſtis compoſitionibus reperitur in Deo; ergo.

Prob. min. per partes.

1. *Deus non eſt compoſitus ex materia & forma*. Quia ſubſtantia mere ſpiritualis, non componitur ex materia & forma, per hoc enim differt ſpiritus a corpore; atqui Deus eſt ſubſtantia mere ſpiritualis; ergo, &c. *Prob. min.* Joann. 4. *Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum*, non modo carnali quaſi corpus eſſet, ſed, *in ſpiritu & veritate oportet adorare*, ex quibus verbis Theodoret. *q.* 20. *in Geneſ.* ait: *Si autem Deus ſpiritus eſt, ſim-*

plex igitur, incompoſitus, & figuram non recipiens.

Confirm. Quia Deus eſt immenſus; atqui quod eſt immenſum, non eſt corpus, alioquin repleret omnia loca, a quibus excluderet omnia alia corpora; ergo, &c.

2. *Deus non eſt compoſitus ex ſubjecto & qualitate accidentali.* Nam ex D. Aug. (*m*) *Accidens non ſolet dici, niſi quod aliqua mutatione ejus rei, cui accidit, amitti poteſt.* Atqui Deus eſt perfecte immutabilis; ergo in Deo nullum poteſt concipi accidens.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. In Deo eſt compoſitio; ergo non eſt ſimplex.

Prob. ant. Deo tribuendum eſt, quod præſtantius eſt; atqui compoſitio præſtantior eſt ſimplicitate, nam *bonum additum bono, facit melius;* ergo.

Reſp. nego min. Compoſitio præſtantior eſt ſimplicitate, in entibus limitatæ perfectionis, *conc.* in ente infinito, *nego min.* Cum enim Deus, propter ſuam infinitatem, omnes omnino perfectiones ſibi identificet, hinc fit, ut quo ſtrictior eſt illius divina ſimplicitas, eo præſtantior ſit illius divina perfectio.

Objicies 2. *cum Antropomorphitis*: Homo factus eſt ad imaginem & ſimilitudinem Dei, *Geneſ.* 1. atqui homo conſtat corpore & anima; ergo & Deus, cui ſimilis factus eſt.

Reſpond. diſt. maj. Homo factus eſt ad imaginem Dei, ratione vel animæ ſolius, vel dominii quod recepit in cæteras creaturas, *conc.* ratione corporis, *nego maj.* Itaque, non una eſt

m) L. 5. de Trinit. cap. 4.

de hac hominis cum Deo ſimilitudine Patrum opinio; alii cenſent eam ſitam eſſe in hominis anima, quæ quidem in eo ſimilis eſt Deo, quod ſicut in eo ſunt tres perſonæ, ſic in anima ſunt tres facultates, intellectus ſcilicet, voluntas, & memoria. Ita D. Amb. *L. de dignitate hom. c.* 2.

Alii docent Dei imaginem in homine, eſſe ratione dominii, quod in cæteras creaturas a Deo recepit, eo quod poſt hæc Geneſeos verba, *Faciamus hominem ad imaginem*, &c. Deus immediate addiderit, *ut præſit piſcibus maris & volatilibus cæli*. Ita D. Chryſoſt. *Homil.* 8. *in Geneſim*.

Inſt. 1. Quod eſt extenſum in longum, latum, & profundum eſt corpus; atqui Deus eſt talis; ergo.

Prob. min. ex Job 11. Deus dicitur: *excelſior cælo, longior terra, profundior abyſſo, latior mari*. Ergo.

Reſp. nego min. Probationem *diſt.* Deus eſt excelſior cælo, &c. metaphorice, *conc.* proprie, *nego*. Itaque Scriptura de Deo interdum modo humano loquitur, ut ſeſe noſtro cogitandi & loquendi modo accommodet; & ſic per ſenſum metaphoricum excellentia Dei exponit, v. gr. in textu allato per *altitudinem* Dei, intelligitur ejus divinitas; per *profunditatem*, ejus incomprehenſibilitas; per *longitudinem*, æternitas; & per *altitudinem*, immenſitas.

Inſt. 2. Scriptura, variis in locis, membra humana Deo tribuit, nimirum aures, nares, oculos, &c. ergo Deus ex ipſis eſt phyſice compoſitus.

Reſp. diſt. ant. Tribuit in ſenſu improprio & metaphorico, *conc.* in ſenſu proprio, *nego ant.* Itaque Scriptura per *brachia*, intelligit Dei omnipotentiam; per *aures*, benignitatem; per

per *oculos*, ſcientiam, &c. Per iſtas ergo locutiones, rudiori noſtro intelligendi modo accommodatas, deſignantur variæ Dei perfectiones, quamdam cum facultatibus corporeis analogiam habentes.

Inſt. 3. In Deo ſunt affectiones corporeæ, v. g. pœnitentia, ira, &c. ergo.

Reſp. diſt. ant. In Deo ſunt pœnitentia, ira, &c. improprie & quoad effectum, *conc.* proprie & quoad affectum, *nego ant.* Itaque, neque pœnitentia, neque ira, ſunt in Deo quoad affectum, & interiorem animi motum, nam ex 1. *Reg.* 15. de Deo dicitur: *Neque enim homo eſt, ut agat pœnitentiam.* Et Malachiæ 3. *Ego Dominus, non mutor*, mutaretur tamen ſi de non pœnitente, pœnitens, & de non irato fieret iratus; pœnitentia ergo & ira ſunt in Deo, quoad effectum tantum, quia idem facit Deus erga creaturam quæ eum offendit, quod agere ſolent homines cum malefactores puniunt, & opera ſua deſtruunt, quæ feciſſe illos pœnitet.

Objicies 2. Tertull. exiſtimavit Deum eſſe corpus, *Quis negabit*, inquit, (*n*) *Deum eſſe corpus, etſi Deus Spiritus eſt; Spiritus enim eſt corpus ſui generis in ſua effigie*; ergo.

Reſp. diſt. ant. Exiſtimavit Deum eſſe corpus, quatenus corpus opponitur nihilo & vacuo, *conc.* quatenus opponitur ſpirituali & immateriali, *nego.* Agit enim Tertullianus contra Praxeam, qui Verbum divinum non diſtinguebat a Patre, dicens quod non ſit, *niſi vox & ſonus oris & aer offenſus*, quem Tertullianus arguens, ait: *Ego nihil dico de Deo inane & vacuum prodire potuiſſe . . . . nec carere ſubſtantia, quod de tanta ſubſtantia proceſſit.* Un-

(n) L. contra Praxeam, c. 7.

Unde nomine *corporis*, ſolam intellexit ſubſtantiam per ſe ſubſiſtentem, non molem extenſam; quod confirmat *L. de carne Chriſti c.* 11. dicens: *Omne quod eſt, corpus eſt ſui generis*, id eſt, ſuo modo & latiſſimo ſenſu, *nihil eſt incorporale, niſi quod non eſt*.

Inſt. 1. Tertullianus per hæc verba: *Nihil eſt incorporale, niſi quod non eſt*: cenſuit nihil mediare inter corpus & nihil; ergo putavit Deum eſſe corpus, cum non putaverit ipſum eſſe nihil.

Reſp. diſt. ant. Nihil mediare inter corpus late ſumptum, nempe, pro qualibet ſubſtantia, ſive corporalis illa ſit, ſive incorporalis, *conc.* ſtricte ſumptum, pro mole extenſa, *nego ant.* dicit enim L. contra Hermogenem, cap. 35. *Omnis res, aut corporalis, aut incorporalis ſit, neceſſe eſt ... certe poſt corporale & incorporale nihil tertium.* Ergo Tertullianus aliquid medium inter corpus & nihil, agnovit, nempe rerum ſpiritualium genus, in quo procul dubio repoſuit Deum.

Inſt. 2. D. Aug. *Epiſt.* 190. *ad Optatum*, exponens Tertulliani de anima corporea ſententiam, ait: *Neque hoc Tertullianum ſomniaſſe mirandum eſt, qui etiam ipſum creatorem Deum, non eſſe, niſi corpus, opinatur.* Ergo, juxta D. Aug. Tertullianus exiſtimavit Deum eſſe corporeum.

Reſp. Fateor D. Aug. (ſicut & SS. Fulgentius (*o*) & Thomas (*p*) id revera de Tertulliano opinatum fuiſſe, durioribus ejus verbis offenſum, quam tamen ſententiam mutaſſe videtur, *L. de hæreſ. ad quod vult Deum, hæreſi* 86. de Tertulliano dicens: *Poſſet enim quoquo modo*

(o) L. de veritate prædeſtinationis, cap. 21.
(p) L. 1. contra gentes, cap. 20.

modo putari ipſam naturam ſubſtantiamque divinam corpus vocare; non tale corpus cujus partes aliæ majores, aliæ minores valeant, vel debeant cogitari, qualia ſunt omnia quæ proprie dicimus corpora ... ſed quia non eſt nihil.

Objicies 3. In Deo eſt forma informans; ergo & corpus. *Prob. ant.* Anima eſt forma informans; atqui in Deo eſt anima, Hebr. 10. *Juſtus ... ſi ſubſtraxerit ſe, non placebit animæ meæ.* Ergo.

Reſp. nego ant. Ad prob. *diſt. maj.* Anima proprie dicta, eſt forma informans, *conc.* improprie dicta, *nego maj.* Porro anima in textu allato ſumitur improprie, nimirum, pro voluntate.

Objicies 4. Deus eſt compoſitus ex ſubjecto & accidente; ergo, &c. *Prob. ant* A creatione mundi, multa de novo advenerunt Deo, quibus antea carebat, v. g. tituli Creatoris, Domini, Judicis, &c. *Ex quo eſſe cœperunt in qua poteſtas Domini ageret*, ait Tertull. (q) *ex illo per acceſſionem poteſtatis, & factus, & dictus eſt Dominus.* Ergo in Deo ſunt accidentia.

Reſp. diſt. ant. Multa de novo advenerunt Deo demonſtrative, & objective, per meram connotationem ad creaturas, *conc.* intrinſece, & ſubjective, per ordinem ad divinam virtutem, *nego ant.* Licet enim Deus ab æterno non habuerit denominationem, *Domini*, *Judicis*, *Creatoris*, quia ab æterno nullæ erant creaturæ, in quas poteſtatem Domini, Creatoris, &c. exerceret; tamen ab æterno habet virtutem creandi, regendi, &c. quæ Deo non advenit, cum ſit ipſi eſſentialis; hocque ſenſu ſeſe explicat *ibidem* Tertullianus. Unde patet totam mutationem cadere in res creatas, quæ ab uno ſtatu tranſeunt ad alium.

Inſt.

(q) Contra Hermog. l. 2. cap. 3.

poſitus ex natura, & perſonalitatibus.

Reſp. nego ant. Nam perſonæ divinæ conferri poſſunt, vel cum eſſentia, vel inter ſe; *ſi primum*, jam ſunt una ſimplex entitas, non plura unita; *ſi ſecundum*, jam ſunt plura, ſed non unita, cum, ſic ſpectatæ; ſibi mutuo relative opponatur, ad veram tamen compoſitionem requiritur unio diſtinctorum.

Prob. ant. Ex D. Greg. Nazianz. *Orat.* 23. dicente, *Trinitatem adorari in unitate, cujus admirabilis & diviſio ſit, & unio.* Ergo inter eſſentiam & perſonalitates eſt unio.

Reſp. diſt. conſ. Eſt unio, ſumpta pro unitate eſſentiali, *conc.* pro diſtinctorum unione, *nego conſ.* Itaque D. Gregor. Nazianz. ſicut & alii ſancti Patres, per unionem intelligunt duntaxat perfectam unitatem eſſentialem, ut probent divinitatem communicari tribus perſonis ſine ulla ſui diviſione, aut diverſitate: unde Arianis crebro exprobrabant quod, ipſius divinitatis diviſione, pluritatem deorum inducerent.

Inſt. Quod conſtat ex aliquo communi, & aliquo proprio, vere compoſitum eſt: atqui in perſonis divinis natura eſt communis, perſonalitas eſt propria; ergo.

Reſp. diſt. maj. Si illud commune & proprium inter ſe diſtinguantur, *conc.* ſecus, *nego.* Porro natura divina a perſonis divinis non diſtinguitur, ut ſupra fuit probatum.

CONCLUSIO III.

Deus eſt ita ſimplex, ut omnem compoſitionem logicam ex genere & differentia excludat. Eſt contra Gabriel. Biel, Greg. Ariminenſem, Witaſſe, &c.

Prob. 1. *ex SS. Patribus*, qui conceptis verbis compoſitionem ex genere & differentia a Deo exclu-

cludunt. *Alienum eſt a ratione*, inquit Cyril. Alex. (t) *genus in Deo ullum nominare.* Et (u) *videmus id omne, quod differentiam recipit, eſſe compoſitum, non ſimplex: quare, cum ſimplex minimeque compoſitus Deus omnium confeſſione ſit, non poteſt ingenitum eſſe illius differentia.* Et Evagrius (x) definiri Deum vetat, *quia*, inquit, *quæ definiuntur compoſita ſunt.*

Prob. 2. ratione: In omni compoſito ex genere & differentia, genus ſe habet ut potentia perfectibilis & actuabilis a ſua differentia: atqui in Deo, ente puriſſimo & actualiſſimo, nihil eſt per modum potentiæ; ergo Deus non eſt compoſitus ex genere & differentia.

Solvuntur Objectiones.

Objicies: Si quid obeſſet quominus Deo ineſſet compoſitio ex genere & differentia, maxime quod imperfecti quidpiam argueret in Deo; atqui falſum conſeq. Ergo.

Prob. minor. Compoſitio, quæ eſt in ſola mente, nihil imperfecti arguit in Deo: atqui compoſitio ex genere & differentia, eſt in ſola mente; ergo.

Reſp. nego maj. Nam omnis compoſitio arguit aliquid in Deo, quod ſe habeat per modum potentiæ: atqui omnis potentialitas repugnat enti perfectiſſimo; ergo.

Inſt. 1. Illa potentialitas eſt pure mentalis: atqui potentialitas pure mentalis non repugnat Deo, cum nihil ponat in ipſo; ergo.

Reſp. nego min. Nam illa prætenſa potentialitas, vel nullum haberet in Deo fundamentum, vel haberet; *ſi primum*, fruſtra mens illam fingeret; *ſi ſe-*

(t) Dialogo 2. de Trinit.
(u) L. 3. Theſauri, contra Anomæos.
(x) Apud Socratem, l. 3. cap. 7.

tur, eſt plurium partium ſola ratione diſtinctarum unio.

Nota ſecundo: Simplicitatem Dei impugnarunt, non ſolum Gentiles, qui muta ſimulacra colebant, ſed & Antropomorphitæ, qui Deum revera corporeum dixerunt, quorum placitis adhæſiſſe *Audium*, nonnullis viſum eſt; contra quos ſit:

CONCLUSIO I.

Deus omnem a ſe excludit compoſitionem realem phyſicam. Eſt de fide.

Prob. 1. *ex Patribus*. S. Cyrill. dialogo 1. de Trinit. *Deus ſimplex*, inquit, *neque compoſitus eſt omnino*. Div. Ambroſ. *l.* 1. *de fide*, *c.* 7. ait: *Deus natura ſimplicis eſt, non conjuncta atque compoſita, cui nihil accedat*. Unde in Concilio Lateran. III. definitum eſt: *In Deo ſunt tres quidem perſonæ, ſed una natura ſimplex omnino*.

Prob. 2. *ratione*: Compoſitio realis phyſica fit, vel ex materia & forma, ſic in homine eſt compoſitio ex corpore & anima; vel ex ſubjecto & accidente, ſic in homine juſto eſt compoſitio ex perſona hominis & juſtitia: atqui nulla ex iſtis compoſitionibus reperitur in Deo; ergo.

Prob. min. per partes.

1. *Deus non eſt compoſitus ex materia & forma*. Quia ſubſtantia mere ſpiritualis, non componitur ex materia & forma, per hoc enim differt ſpiritus a corpore; atqui Deus eſt ſubſtantia mere ſpiritualis; ergo, &c. *Prob. min.* Joann. 4. *Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum*, non modo carnali quaſi corpus eſſet, ſed, *in ſpiritu & veritate oportet adorare*, ex quibus verbis Theodoret. *q.* 20. *in Geneſ.* ait: *Si autem Deus ſpiritus eſt, ſimplex*

plex igitur, incompoſitus, & figuram non recipiens.

Confirm. Quia Deus eſt immenſus; atqui quod eſt immenſum, non eſt corpus, alioquin repleret omnia loca, a quibus excluderet omnia alia corpora; ergo, &c.

2. *Deus non eſt compoſitus ex ſubjecto & qualitate accidentali.* Nam ex D. Aug. (m) *Accidens non ſolet dici, niſi quod aliqua mutatione ejus rei, cui accidit, amitti poteſt.* Atqui Deus eſt perfecte immutabilis; ergo in Deo nullum poteſt concipi accidens.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. In Deo eſt compoſitio; ergo non eſt ſimplex.

Prob. ant. Deo tribuendum eſt, quod præſtantius eſt; atqui compoſitio præſtantior eſt ſimplicitate, nam *bonum additum bono, facit melius*; ergo.

Reſp. nego min. Compoſitio præſtantior eſt ſimplicitate, in entibus limitatæ perfectionis, *conc.* in ente infinito, *nego min.* Cum enim Deus, propter ſuam infinitatem, omnes omnino perfectiones ſibi identificet, hinc fit, ut quo ſtrictior eſt illius divina ſimplicitas, eo præſtantior ſit illius divina perfectio.

Objicies 2. *cum Antropomorphitis*: Homo factus eſt ad imaginem & ſimilitudinem Dei, *Geneſ.* 1. atqui homo conſtat corpore & anima; ergo & Deus, cui ſimilis factus eſt.

Reſpond. diſt. maj. Homo factus eſt ad imaginem Dei, ratione vel animæ ſolius, vel dominii quod recepit in cæteras creaturas, *conc.* ratione corporis, *nego maj.* Itaque, non una eſt

m) L. 5. de Trinit. cap. 4.

de hac hominis cum Deo ſimilitudine Patrum opinio; alii cenſent eam ſitam eſſe in hominis anima, quæ quidem in eo ſimilis eſt Deo, quod ſicut in eo ſunt tres perſonæ, ſic in anima ſunt tres facultates, intellectus ſcilicet, voluntas, & memoria. Ita D. Amb. *L. de dignitate hom. c.* 2.

Alii docent Dei imaginem in homine, eſſe ratione dominii, quod in cæteras creaturas a Deo recepit, eo quod poſt hæc Geneſeos verba, *Faciamus hominem ad imaginem*, &c. Deus immediate addiderit, *ut præſit piſcibus maris & volatilibus cæli*. Ita D. Chryſoſt. *Homil.* 8. *in Geneſim*.

Inſt. 1. Quod eſt extenſum in longum, latum, & profundum eſt corpus; atqui Deus eſt talis; ergo.

Prob. min. ex Job 11. Deus dicitur: *excelſior cælo, longior terra, profundior abyſſo, latior mari*. Ergo.

Reſp. nego min. Probationem *diſt.* Deus eſt excelſior cælo, &c. metaphorice, *conc.* proprie, *nego*. Itaque Scriptura de Deo interdum modo humano loquitur, ut ſeſe noſtro cogitandi & loquendi modo accommodet; & ſic per ſenſum metaphoricum excellentia Dei exponit, v. gr. in textu allato per *altitudinem* Dei, intelligitur ejus divinitas; per *profunditatem*, ejus incomprehenſibilitas; per *longitudinem*, æternitas; & per *altitudinem*, immenſitas.

Inſt. 2. Scriptura, variis in locis, membra humana Deo tribuit, nimirum aures, nares, oculos, &c. ergo Deus ex ipſis eſt phyſice compoſitus.

Reſp. diſt. ant. Tribuit in ſenſu improprio & metaphorico, *conc.* in ſenſu proprio, *nego ant.* Itaque Scriptura per *brachia*, intelligit Dei omnipotentiam; per *aures*, benignitatem;

per

per *oculos*, ſcientiam, &c. Per iſtas ergo locutiones, rudiori noſtro intelligendi modo accommodatas, deſignantur variæ Dei perfectiones, quamdam cum facultatibus corporeis analogiam habentes.

Inſt. 3. In Deo ſunt affectiones corporeæ, v. g. pœnitentia, ira, &c. ergo.

Reſp. diſt. ant. In Deo ſunt pœnitentia, ira, &c. improprie & quoad effectum, *conc.* proprie & quoad affectum, *nego ant.* Itaque, neque pœnitentia, neque ira, ſunt in Deo quoad affectum, & interiorem animi motum, nam ex 1. *Reg.* 15. de Deo dicitur: *Neque enim homo eſt, ut agat pœnitentiam.* Et Malachiæ 3. *Ego Dominus, non mutor*, mutaretur tamen ſi de non pœnitente, pœnitens, & de non irato fieret iratus; pœnitentia ergo & ira ſunt in Deo, quoad effectum tantum, quia idem facit Deus erga creaturam quæ eum offendit, quod agere ſolent homines cum malefactores puniunt, & opera ſua deſtruunt, quæ feciſſe illos pœnitet.

Objicies 2. Tertull. exiſtimavit Deum eſſe corpus, *Quis negabit*, inquit, (n) *Deum eſſe corpus, etſi Deus Spiritus eſt; Spiritus enim eſt corpus ſui generis in ſua effigie*; ergo.

Reſp. diſt. ant. Exiſtimavit Deum eſſe corpus, quatenus corpus opponitur nihilo & vacuo, *conc.* quatenus opponitur ſpirituali & immateriali, *nego*. Agit enim Tertullianus contra Praxeam, qui Verbum divinum non diſtinguebat a Patre, dicens quod non ſit, *niſi vox & ſonus oris & aer offenſus*, quem Tertullianus arguens, ait: *Ego nihil dico de Deo inane & vacuum prodire potuiſſe . . . . . nec carere ſubſtantia, quod de tanta ſubſtantia proceſſit.* Un-

(n) L. contra Praxeam, c. 7.

Unde nomine *corporis*, ſolam intellexit ſubſtantiam per ſe ſubſiſtentem, non molem extenſam; quod confirmat *L. de carne Chriſti c.*11. dicens: *Omne quod eſt, corpus eſt ſui generis*, id eſt, ſuo modo & latiſſimo ſenſu, *nihil eſt incorporale, niſi quod non eſt*.

Inſt. 1. Tertullianus per hæc verba: *Nihil eſt incorporale, niſi quod non eſt*: cenſuit nihil mediare inter corpus & nihil; ergo putavit Deum eſſe corpus, cum non putaverit ipſum eſſe nihil.

Reſp. diſt. ant. Nihil mediare inter corpus late ſumptum, nempe, pro qualibet ſubſtantia, ſive corporalis illa ſit, ſive incorporalis, *conc.* ſtricte ſumptum, pro mole extenſa, *nego ant.* dicit enim L. contra Hermogenem, cap. 35. *Omnis res, aut corporalis, aut incorporalis ſit, neceſſe eſt ... certe poſt corporale & incorporale nihil tertium.* Ergo Tertullianus aliquid medium inter corpus & nihil, agnovit, nempe rerum ſpiritualium genus, in quo procul dubio repoſuit Deum.

Inſt. 2. D. Aug. *Epiſt.* 190. *ad Optatum*, exponens Tertulliani de anima corporea ſententiam, ait: *Neque hoc Tertullianum ſomniaſſe mirandum eſt, qui etiam ipſum creatorem Deum, non eſſe, niſi corpus, opinatur.* Ergo, juxta D. Aug. Tertullianus exiſtimavit Deum eſſe corporeum.

Reſp. Fateor D. Aug. (ſicut & SS. Fulgentius (o) & Thomas (p) id revera de Tertulliano opinatum fuiſſe, durioribus ejus verbis offenſum, quam tamen ſententiam mutaſſe videtur, *L. de hæreſ. ad quod vult Deum*, *hæreſi* 86. de Tertulliano dicens: *Poſſet enim quoquo modo*

(o) L. de veritate prædeſtinationis, cap. 21.
(p) L. 1. contra gentes, cap. 20.

modo putari ipſam naturam ſubſtantiamque divinam corpus vocare; non tale corpus cujus partes aliæ majores, aliæ minores valeant, vel debeant cogitari, qualia ſunt omnia quæ proprie dicimus corpora ... ſed quia non eſt nihil.

Objicies 3. In Deo eſt forma informans; ergo & corpus. *Prob. ant.* Anima eſt forma informans; atqui in Deo eſt anima, Hebr. 10. *Juſtus ... ſi ſubſtraxerit ſe, non placebit animæ meæ.* Ergo.

Reſp. nego ant. Ad prob. *diſt. maj.* Anima proprie dicta, eſt forma informans, *conc.* improprie dicta, *nego maj.* Porro anima in textu allato ſumitur improprie, nimirum, pro voluntate.

Objicies 4. Deus eſt compoſitus ex ſubjecto & accidente; ergo, &c. *Prob. ant* A creatione mundi, multa de novo advenerunt Deo, quibus antea carebat, v. g. tituli Creatoris, Domini, Judicis, &c. *Ex quo eſſe cœperunt in qua poteſtas Domini ageret*, ait Tertull. (*q*) *ex illo per acceſſionem poteſtatis, & factus, & dictus eſt Dominus.* Ergo in Deo ſunt accidentia.

Reſp. diſt. ant. Multa de novo advenerunt Deo demonſtrative, & objective, per meram connotationem ad creaturas, *conc.* intrinſece, & ſubjective, per ordinem ad divinam virtutem, *nego ant.* Licet enim Deus ab æterno non habuerit denominationem, *Domini*, *Judicis*, *Creatoris*, quia ab æterno nullæ erant creaturæ, in quas poteſtatem Domini, Creatoris, &c. exerceret; tamen ab æterno habet virtutem creandi, regendi, &c. quæ Deo non advenit, cum ſit ipſi eſſentialis; hocque ſenſu ſeſe explicat *ibidem* Tertullianus. Unde patet totam mutationem cadere in res creatas, quæ ab uno ſtatu tranſeunt ad alium.

Inſt.

(q) Contra Hermog. l. 2. cap. 3.

Inſt. 1. Athenagoras, *in orat. pro Chriſtianis*, de bonitate Dei, ait: *Secundum accidens ineſt ſibi tanquam color in corpore, ſine quo non eſt*. Atqui color adhæret corpori tanquam verum accidens; ergo.

Reſp. diſt. ant. Bonitas ſecundum accidens ineſt Deo, juxta noſtrum concipiendi modum, *conc.* reipſa, *nego*. Ita ſenſit Athenagoras, qui alioquin ſibi contradiceret, cum in eadem oratione apologetica, ait, *Deum eſſe ingenitum, impaſſibilem, & immutabilem*; atqui Deus non eſſet impaſſibilis, & immutabilis, ſi in ſe admitteret accidentia; ergo.

Inſt. 2. D. Aug. (*r*) docet non omnia, quæ de Deo dicuntur, ſecundum ſubſtantiam dici; ergo aliqua dicuntur de eo ſecundum accidens.

Reſp. nego conſeq. Nam D. Aug. non opponit ſubſtantiam accidenti, ſed relationi, aſſerendo non cuncta, quæ de Deo dicuntur, abſolute dici, ſed aliqua relative: *In Deo*, inquit, *nihil ſecundum accidens dicitur, quia nihil in eo mutabile eſt; nec tamen omne, quod dicitur, ſecundum ſubſtantiam dicitur: dicitur enim ad aliquid, ſicut pater ad filium, & filius ad patrem, quod non eſt accidens ... non ſecundum ſubſtantiam hæc dicuntur.*

CONCLUSIO II.

Deus omnem a ſe excludit compoſitionem realem metaphyſicam.

Prob. Compoſitio realis metaphyſica fit, vel ex eſſentia & exiſtentia; vel ex eſſentia & perſonalitate: atqui nulla ex iſtis compoſitionibus reperitur in Deo; ergo, &c.

Prob. min. per partes:

1. *Deus*

(*r*) L. 5. de Trinit. cap. 4. & 5.

1. *Deus non eſt compoſitus ex eſſentia & exiſtentia*: quia omnis compoſitio fit ex rebus diſtinctis; atqui exiſtentia Dei, eſt ipſameteſſentia, a qua nequidem per mentem ſejungi poteſt; nam. Deus eſt *ens a ſe*: atqui *ens a ſe* includit exiſtentiam in ſuo conceptu; ergo.

2. *Deus non eſt compoſitus ex natura & perſonalitate*; quia, ut diximus, compoſitio fit ex rebus diſtinctis: atqui natura divina & perſonalitates non diſtinguuntur, neque realiter, neque formaliter ex natura rei; nam *perſonarum proprietates*, ait Div. Bernard. (1) *non aliud quam perſonas, ipſaſque non aliud quam unum Deum, unam divinam ſubſtantiam . . . . fides catholica confitetur.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Deus eſt compoſitus ex eſſentia & exiſtentia; ergo, &c. *Prob. ant.* Eſſentia Dei diſtinguitur ab exiſtentia per mentem cum fundamento in re; ergo ex illis Deus eſt compoſitus . . . . *Reſp. nego ant. Probatur.* Eſſentia ab attributis diſtinguitur per mentem cum fundamento; in re; ergo, & ab exiſtentia.

Reſp. nego conſeq. Diſparitas eſt, quod eſſentia, licet ſit quid idem realiter & actu cum attributis, virtualiter tamen ab eis diſtinguitur, proindeque præbet intellectui fundamentum, ut poſſit ſine illis concipi. At cum exiſtentia ſit de conceptu eſſentiali Dei, non diſtinguitur virtualiter ab eſſentia, ac proinde ſi intellectus illam diſtingueret, ſine ullo, vel leviſſimo fundamento diſtingueret.

Objicies 2. Tres divinæ perſonæ faciunt compoſitionem realiter; ergo Deus eſt realiter compoſitum

(1) L. 5. de conſiderat. ad Eugubium, cap. 8.

poſitus ex natura, & perſonalitatibus.

Reſp. nego ant. Nam perſonæ divinæ conferri poſſunt, vel cum eſſentia, vel inter ſe; *ſi primum*, jam ſunt una ſimplex entitas, non plura unita; *ſi ſecundum*, jam ſunt plura, ſed non unita, cum, ſic ſpectatæ; ſibi mutuo relative opponatur, ad veram tamen compoſitionem requiritur unio diſtinctorum.

Prob. ant. Ex D. Greg. Nazianz. *Orat.* 23. dicente, *Trinitatem adorari in unitate, cujus admirabilis & diviſio ſit, & unio.* Ergo inter eſſentiam & perſonalitates eſt unio.

Reſp. diſt. conſ. Eſt unio, ſumpta pro unitate eſſentiali, *conc.* pro diſtinctorum unione, *nego conſ.* Itaque D. Gregor. Nazianz. ſicut & alii ſancti Patres, per unionem intelligunt duntaxat perfectam unitatem eſſentialem, ut probent divinitatem communicari tribus perſonis ſine ulla ſui diviſione, aut diverſitate: unde Arianis crebro exprobrabant quod, ipſius divinitatis diviſione, pluritatem deorum inducerent.

Inſt. Quod conſtat ex aliquo communi, & aliquo proprio, vere compoſitum eſt: atqui in perſonis divinis natura eſt communis, perſonalitas eſt propria; ergo.

Reſp. diſt. maj. Si illud commune & proprium inter ſe diſtinguantur, *conc.* ſecus, *nego*. Porro natura divina a perſonis divinis non diſtinguitur, ut ſupra fuit probatum.

CONCLUSIO III.

Deus eſt ita ſimplex, ut omnem compoſitionem logicam ex genere & differentia excludat. Eſt contra Gabriel. Biel, Greg. Ariminenſem, Witaſſe, &c.

Prob. 1. *ex SS. Patribus*, qui conceptis verbis compoſitionem ex genere & differentia a Deo exclu-

cludunt. *Alienum eſt a ratione*, inquit Cyril. Alex. (t) *genus in Deo ullum nominare*: Et (u) *videmus id omne, quod differentiam recipit, eſſe compoſitum, non ſimplex: quare, cum ſimplex minimeque compoſitus Deus omnium confeſſione ſit, non poteſt ingenitum eſſe illius differentia*. Et Evagrius (x) definiri Deum vetat, *quia*, inquit, *quæ definiuntur compoſita ſunt*.

Prob. 2. *ratione*: In omni compoſito ex genere & differentia, genus ſe habet ut potentia perfectibilis & actuabilis a ſua differentia: atqui in Deo, ente puriſſimo & actualiſſimo, nihil eſt per modum potentiæ; ergo Deus non eſt compoſitus ex genere & differentia.

Solvuntur Objectiones.

Objicies: Si quid obeſſet quominus Deo ineſſet compoſitio ex genere & differentia, maxime quod imperfecti quidpiam argueret in Deo; atqui falſum conſeq. Ergo.

Prob. minor. Compoſitio, quæ eſt in ſola mente, nihil imperfecti arguit in Deo: atqui compoſitio ex genere & differentia, eſt in ſola mente; ergo.

Reſp. nego maj. Nam omnis compoſitio arguit aliquid in Deo, quod ſe habeat per modum potentiæ: atqui omnis potentialitas repugnat enti perfectiſſimo; ergo.

Inſt. 1. Illa potentialitas eſt pure mentalis: atqui potentialitas pure mentalis non repugnat Deo, cum nihil ponat in ipſo; ergo.

Reſp. nego min. Nam illa prætenſa potentialitas, vel nullum haberet in Deo fundamentum, vel haberet: *ſi primum*, fruſtra mens illam fingeret; *ſi ſe-*

(t) Dialogo 2. de Trinit.
(u) L. 3. Theſauri, contra Anomæos.
(x) Apud Socratem, l. 3. cap. 7.

ſi ſecundum, ergo in ipſa Dei natura eſset potentialitas ſaltem mentalis: atqui hujuſmodi potentialitas actui puriſſimo repugnat: efficit enim ut aliud ens purius excogitari poſſit; illud nimirum in quo non eſset talis potentialitas; ergo. *Inſt.* 2. Diſtinctio fundamentalis non officit Dei ſimplicitati, ergo nec compoſitio fundamentalis.

Reſp. nego conſeq. Diſparitas eſt, quod diſtinctio fundamentalis nullam importet imperfectionem, cum nihil aliud arguat, quam ſummam Dei eminentiam ex una parte, & ex altera tenuitatem mentis humanæ, quæ omnia, quæ Dei ſunt, unico conceptu attingere non poteſt. Econtra compoſitio fundamentalis dicit actum & potentiam, quæ magna eſt imperfectio, puritati Dei maxime nociva.

Inſt. 3. Ratio prioritatis & poſterioritatis virtualis, non officit Dei æternitati, cum una perſona ſit prior alia; ergo nec compoſitio rationis officit Dei ſimplicitati.

Reſp. diſt. ant. Ratio prioritatis & poſterioritatis, originis, *conc.* durationis, *nego ant. & conſeq.* Porro nulla eſt in Deo prioritas durationis, cum ex Symbolo Athanaſiano, *in Trinitate nihil ſit prius aut poſterius*; ſed eſt tantum prioritas & poſterioritas ſecundum proceſſionis originem, quæ non officit æternitati divinæ; econtra compoſitio, etiam rationis, aliquam imperfectionem ſemper invehit ſecum, ex eo quod unum extremorum habeat rationem potentiæ, ac proinde rationem entis perfectibilis, alterum vero, rationem actus perfectivi; & ipſum totum ab utroque dependere concipiatur: quod Dei ſimplicitati & actualitati maxime officit.

Quæres: *Utrum Deus poſſit in aliorum compoſitionem venire?* Ante reſponſionem.

Nota: Duplex a Theologis, cum D. Thoma, ſtatuitur compoſitio; una dicitur, *ex his*, alte-

altera *cum his* . . . Prior, eſt ea quæ fit ex partibus proprie dictis, quarum nimirum una ſe habet per modum potentiæ, altera per modum actus informantis; ſic homo componitur ex corpore & anima. . . . poſterior, eſt ea quæ fit ex duobus, quæ ita conjunguntur, ut unumquodque remaneat actus; ejuſmodi eſt compoſitio ex numeris.

Reſp. 1. *Deus poteſt venire in aliorum compoſitionem, quæ dicitur*, cum his.

Prob. Compoſitio, *cum his*, fit cum plura, ad conſtituendum compoſitum, ita conjunguntur, ut unumquodque eorum remaneat actus: atqui Deus poteſt venire in ejuſmodi compoſitionem; nam re ipſa Verbum divinum ſic componitur in incarnatione, in qua ſolius termini rationem habet; ergo.

Reſp. 2. *Deus in aliorum compoſitionem quæ dicitur* ex his, *non poteſt venire*. Eſt de fide. 1. *Contra Priſcillaniſtas* damnatos in C. Tolet. ſub S. Leone, quod dicerent Deum eſse animam mundi. 2. *Contra Almaricum*, qui in Concil. Later. IV. inſanus dictus eſt, quod aſſereret Deum eſse cauſam formalem hujus mundi. 3. *Contra Davidem de divinando*, qui, ſtulte ſimul & impie, docuit Deum eſse materiam primam.

Prob. Compoſitio *ex his*, fit ex duobus, quorum unum eſt materia, alterum forma: atqui ea compoſitio repugnat Deo; nam, 1. *Deus non poteſt habere rationem materiæ*, quia eſſet in potentia ad formam: atqui actus puriſſimus non poteſt habere rationem potentiæ. 2. *Non poteſt habere rationem formæ*, quia forma informans dependet a materia tanquam a ſubjecto. 3. *Non poteſt habere rationem partis propriæ dictæ*, nam pars eſt minor toto, & eſt propter totum, quæ omnia dicunt eſſentialiter imperfectionem; ergo, &c.

Obji-

Objicies: Verbum divinum in Incarnatione venit in compoſitionem Chriſti; ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Venit in compoſitionem, cum his, *conc.* in compoſitionem, ex his, *nego ant.* Itaque Verbum divinum aſſumendo naturam humanam, ex ipſa & natura divina non fecit compoſitum, ſed eam tantummodo terminavit, ac ultimo in exiſtendo complevit; complere autem dicit magnam perfectionem.

Inſt. 1. Perſona Verbi in Incarnatione, recepta eſt in natura humana tanquam in ſubjecto quod informavit ac perfecit; ergo perſona Verbi venit in compoſitionem, *ex his*.

Reſp. nego ant. Nam actus informans, ſimul cum ſubjecto, componit unicam naturam: atqui in Chriſto ſunt duæ naturæ; ergo.

Inſt. 2. Ex Symbolo Athanaſ. *Sicut anima & caro unus eſt homo, ita Deus & homo unus eſt Chriſtus:* atqui anima eſt forma informans carnem: ergo Verbum divinum eſt forma informans hominem.

Reſp. nego conſeq. In hoc enim ſolummodo ſtat comparatio, quod ſicut anima & caro ſubſtantialiter uniuntur, ita Deus & homo ſubſtantialiter uniantur in unitatem perſonæ; ſed non in hoc ſtat, quod Deus & homo componant unicam naturam, ſicut caro & anima unicum hominem; de fide enim eſt in Chriſto duas eſſe naturas, licet ſit unica perſona.

Inſt. 3. Perſona Verbi habet rationem partis; ergo ſicut anima & caro componunt unicam naturam, ita Deus & homo.

Reſp. diſt. ant. Habet rationem partis improprie dictæ, *conc.* proprie dictæ, *nego ant.* pars proprie dicta, eſt ea quæ perficit & perficitur; pars vero improprie dicta, eſt ea quæ perficit, ſed non perficitur.

QUÆ-

QUÆSTIO II.

De infinitate & perfectione Dei.

Nota 1. QUæ ad infinitatem & perfectionem Dei ſpectant, ſimul conjungimus, quia ejuſdem ſunt omnino argumenti, ex quo colligitur omnimoda Dei pulcritudo.

Nota 2. Infinitum dicitur, quod nullos habet terminos; & triplex eſt, nempe infinitum quoad molem & quantitatem, quod proprium eſt corporibus; infinitum quoad virtutem, quod ſpectat omnipotentiam, de quo infra; & infinitum quoad eſſentiam, de quo quærimus:

1. Utrum Deus ſit quoad eſſentiam & ſimpliciter, id eſt, in omni genere perfectionis infinitus?

2. Utrum & quomodo contineat omnium rerum perfectiones?

ARTICULUS I.

Utrum Deus ſit quoad eſſentiam infinitus?

CONCLUSIO.

DEus eſt quoad eſſentiam infinitus. Prop. eſt de fide contra Socinianos, & Vorſtium Calviniſtam.

Prob. 1. Ex Script. & Patribus: Ille eſt ſimpliciter & quoad eſſentiam infinitus, in quo eſt plenitudo totius eſſe: atqui in Deo eſt plenitudo totius eſſe; ergo, &c.

Prob. min. 1. Ex Script. Pſal. 144. dicitur: *Magnus Dominus . . . . & magnitudinis ejus non eſt finis*. Et Baruch. 3. *Magnus eſt, & non habet finem*.

Prob.

Prob. min. 2. Ex Patribus: Div. Dion. (y) *Deus non quovis modo eſt ens*, inquit, *ſed ſimpliciter & infinitum, totum in ſe eſſe pariter complexus & anticipans.*

D. Joann. Damaſc. (z) *Videtur*, ait, *inter Dei nomina primas tenere*, qui eſt, *totum enim in ſeipſo comprehendens, habet ipſum eſſe, vel, ut quoddam eſſentia pelagus, infinitum & interminatum*. Ergo &c.

Prob. 2. duplici ratione.

Prima: Deus eſt ens a ſe; ergo nullum habet terminum ſuæ perfectionis; *conſeq. eſt evidens*, nihil enim a ſeipſo limitatur, ſed a libera voluntate, vel impotentia ſuæ cauſæ; Deus autem nullam ſui eſſe agnoſcit cauſam.

Secunda: ille eſt quoad eſſentiam infinitus, qui totus eſt in actu: atqui Deus totus eſt in actu; ergo, *maj. eſt certa*; nam ille, cui nihil deeſt, eſt in omni genere & quoad eſſentiam infinitus; ſed illi, qui totus eſt in actu, nihil deeſt; ſi enim aliquid ei deeſſet, eſſet in potentia ad illud quod deeſſet; ergo, &c. *min. conſtat*, quia Deus eſt actus puriſſimus.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. *cum Socinianis*: In iis Scripturæ locis, quæ Deum ut infinitum exhibent, eſt exaggeratio & metaphora; ergo ex iis non poteſt probari Deum eſſe infinitum ſecundum eſſentiam.

Reſp. nego ant. quoad primam partem: Licet enim fateamur metaphoricam eſse locutionem, qua Scripturæ de Deo loquentes, ipſi magnitudinem & extenſionem tribuunt, negamus prorſus aliquam eſse exaggerationem in illis imaginibus, ſub quibus infinita eſsentiæ divinæ per-

(y) L. de divinis nominibus, cap. 5.
(z) L. 4. de fide, cap. 12.

perfectio oſtenditur, quia ultra veritatis fines metaphora non progreditur.

Objicies 2. Corpus infinitum omnem occupat locum, a quo omnia alia corpora excludit; ergo ſi Deus eſset ens infinitum, excluderet omnia alia entia.

Reſp. nego conſeq. Diſparitas eſt, quod ſit de eſsentia corporis infiniti, ut omnibus omnino locis coexiſtat cum impenetrabilitate, ac proinde non compatiatur alia ſecum corpora in loco; at vero infinito ſecundum eſsentiam, non eſt eſsentiale, ut excludat omnes res a ſe diſtinctas; ſed ſufficit, ut omnes earum perfectiones, vel formaliter, vel eminenter, contineat.

Objicies 3. Datur aliquid Deo perfectius; ergo non eſt in omni genere perfectionum infinitus.

Prob. ant. Aggregatum ex Deo & creaturis, Deo, ſeorſim & ſolitarie ſpectato, melius eſt & perfectius; ergo, &c.

Reſp. nego ant. Quia, ut ait D. Thom. (*a*) *Quod eſt optimum ſimpliciter, nullo addito poteſt fieri melius.*

Prob. ant. Perfectiones creaturarum, additæ Dei perfectionibus, faciunt majorem perfectionum numerum; ergo aggregatum ex Deo & creaturis, melius eſt Deo ſeorſim ſpectato.

Reſp. nego ant.

Prob. ant. Perfectiones creaturarum numerice diſtinguuntur a Dei perfectionibus, nam ſapientia creaturæ, non eſt ſapientia Dei; ergo ſi illæ perfectiones addantur Dei perfectionibus, faciunt majorem numerum.

Reſp. nego conſeq. Perfectiones enim creaturæ, vel formaliter, vel eminenter continentur in Dei perfectionibus; ergo non faciunt majorem numerum.

AR-

(a) 1. 2. q. 34. art. 9. ad 2.

ARTICULUS II.

Utrum, & quomodo Deus contineat omnium creaturarum perfectiones?

Nota 1. PErfectiones triplicis generis a Theologis vulgo diſtinguuntur, nempe ſimpliciter ſimplices, ſimplices, & ſecundum quid.

Perfectio *ſimpliciter ſimplex*, definitur: *ea quæ melior eſt ipſa, quam non ipſa*; id eſt, quam melius eſt habere, quam non habere. Ad hanc requiritur. 1. Ut nihil imperfectionis admixtum habeat; 2. Ut non ſit incompoſſibilis cum alia majori, vel æquali; tales ſunt, ſapientia, bonitas, &c.

Perfectio *ſimplex*, eſt ea, quæ, licet nullam imperfectionem importet, tamen incompoſſibilis eſt cum alia æquali perfectione; talis eſt paternitas in Deo, quæ incompoſſibilis eſt cum filiatione, ex quo ſequitur melius non eſſe illam habere, quam non habere.

Perfectio *ſecundum quid*, eſt ea, quæ in ſuo conceptu formali aliquam includit imperfectionem; ut eſse corpus, plantam, &c. hæc ſemper incompoſſibilis eſt cum majori perfectione.

Nota 2. Aliquid in alio poteſt contineri tripliciter; ſcilicet, 1. *Formaliter*, quod in alio continetur ſecundum propriam formam, ſic rationalitas eſt in homine. 2. *Eminenter*, quod nobiliori modo continetur in alio, quam in ſubjecto in quo reperitur ſecundum propriam ſuam formam. 3. *Virtualiter*, quod in alio eſt tanquam in cauſa, ſic planta continetur in ſemine. His poſitis, ſit:

CONCLUSIO I.

Omnes creaturarum perfectiones, tum ſimpliciter

citer ſimplices, tum ſimplices, continentur in Deo formaliter.

Prob. 1. *pars*. Quæ de Deo prædicantur in abſtracto, & ſecundum propriam rationem, ſunt in Deo formaliter: atqui perfectiones creaturarum ſimpliciter ſimplices, prædicantur de Deo in abſtracto, & ſecundum propriam formam, juxta illud Job 12. *Apud ipſum eſt fortitudo & ſapientia*. Et illud, Prov. 8. *Meum eſt conſilium & æquitas, mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo*, &c. Ergo ſunt in Deo formaliter, & quoad propriam rationem & ſubſtantiam: *Abſit enim*, ait D. Aug. (*b*) *ut Spiritus ſecundum ſubſtantiam dicatur Deus, & bonus ſecundum qualitatem: ſed utrumque ſecundum ſubſtantiam*.

Prob. 2. *pars*. Illa, quæ conſtituunt tres SS. Trinitatis Perſonas, ſunt in Deo formaliter: atqui perfectiones ſimplices, nimirum relationes divinæ, conſtituunt tres SS. Trinitatis Perſonas; ergo, &c.

Dices contra 1. *partem*. Deus non continet formaliter perfectiones creaturarum, v. g. ſapientiam, bonitatem, &c. Ergo.

Prob. ant. Sapientia, bonitas, &c. creaturarum, ſunt finitæ & imperfectæ; ergo Deus illas non continet formaliter.

Reſp. diſt. ant. Sunt imperfectæ ratione ſubjecti in ſua natura finiti, *conc.* ratione ſui, *nego ant.* illæ enim virtutes ex ſeſe poſsunt eſse infinitæ; unde in ſubjecto finito ſunt finitæ, in ſubjecto infinito, ſunt infinitæ.

CONCLUSIO II.

Creaturarum perfectiones, ſecundum quid, non ſunt in Deo formaliter, ſed eminenter.

Prob. 1. *pars*. Quod in ſuo conceptu dicit aliquid

(b) L. 15. de Trinit. c. 5.

quid imperfectum, non continetur formaliter in Deo, cum ſit ens quo perfectius cogitari non poteſt; atqui perfectiones, *ſecundum quid*, dicunt aliquid imperfectum, imo excludunt majorem perfectionem, v. g. eſse corpus, dicit habere partes extra partes in ordine ad locum, quod eſt imperfectum, imo excludit ſubjectum quod ſit mere ſpirituale; ergo perfectio *ſecundum quid*, non continetur formaliter in Deo. Hinc C. Later. IV. damnavit impietatem *Almarici*, qui, inter cætera, docebat quamlibet creaturam vere ac proprie de Deo prædicari, ita ut Deus vere eſset leo, lapis, oſtium, &c.

Prob. 2. *pars*: Contineri eminenter in aliquo, eſt contineri nobiliori modo, quam in ſubjecto in quo reperitur ſecundum propriam ſuam formam: atqui perfectiones *ſecundum quid*, in Deo continentur nobiliori modo, quam in ſubjecto in quo reperiuntur ſecundum propriam ſuam formam; nam *ſi magnitudinem quæris, major eſt*, ait D. Aug. (c), *ſi pulcritudinem, pulcrior; ſi dulcedinem, dulcior*; &c. Ratio eſt, quia hæ perfectiones in Deo ſunt ab omni prorſus imperfectione defæcatæ; ergo in eo continentur eminenter.

QUÆSTIO III.

De immutabilitate Dei.

Nota 1. IMmutabile dicitur, quod mutari non poteſt, ſeu, quod aliter non poteſt ſe habere, ac eſt. Porro duplex eſt mutatio, nimirum *realis*, ſeu, intrinſeca, & *impropria*, ſeu, extrinſeca.

Mutatio *realis & intrinſeca*, eſt ea, quæ fit per receptionem, aut amiſſionem alicujus poſitivæ perfectionis.

Muta-

(c) Serm. 384. de verbis Apoſtoli.

Mutatio *impropria & extrinſeca*, eſt ea, quæ fit per novam denominationem extrinſecam, abſque receptione, vel amiſſione ullius qualitatis poſitivæ. Hic ſolum agitur de mutatione reali, quæ dicitur mutatio ſimpliciter & ſine addito.

Nota 2. Stoici, ut teſtatur Origen. *l. 3. contra Celſum.*, ſenſerunt Deum eſse corpus mutabile .... Sociniani docent Deum eſse mutabilem, non quidem in ſua ſubſtantia, ſed in ſuis decretis. His notatis:

CONCLUSIO.

Deus eſt omnino immutabilis. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex Script. & Conciliis, *Num.* 23. dicitur: *Non eſt Deus quaſi homo, ut mentiatur; nec ut filius hominis, ut mutetur.* Et Malach. 3. *Ego Dominus & non mutor.* Hinc in C. Nicæno I. definitum eſt: *Eos qui dicunt, vel creatum, vel mutabilem Dei filium, anathematizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia.* Et in C. Later. IV. definitum eſt, quod Deus ſit *immutabilis.*

Prob. 2. *ratione:* Sextuplex poteſt cogitari mutatio, quarum, 1. eſt *ſubſtantiæ*, cum res oritur, aut interit. 2. *Temporis*, cum res tranſit de tempore in tempus. 3. *Loci*, cum res tranſit de loco in locum. 4. *Quantitatis*, cum res mole creſcit, vel minuitur. 5. *Qualitatis*, ſive proprie, ſive improprie dictæ, id eſt, perfectionis, cum res acquirit, vel deperdit aliquam perfectionem. 6. *Actionis*, cum agens modo hoc, modo aliud intelligit, aut vult; atqui nulla harum mutationum reperitur in Deo; ergo, &c. & quidem.

1. Non reperitur *mutatio ſubſtantiæ*, Deus enim ut æternus, ita & immortalis, Pſal. 101. *Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.*

2. Non eſt *mutatio temporis*, quia Deus, utpote æternus, præſens eſt omnibus temporibus; Deut. 32. *Vivo ego in æternum*.

3. Non eſt *mutatio loci*, quia eſt immenſus; Jerem. 23. *Cœlum & terram impleo*.

4. Non eſt *mutatio quantitatis*, quia Deus corporis eſt expers.

5. Non eſt *mutatio perfectionis*, quia, ut ait D. Aug. in Pſal. 30. *Non habet quo perficiatur, perfectus non habet unde deficiat, æternus*.

6. Non eſt *mutatio operationis*, ſive illa ſit intellectus, ſive voluntatis; quia quæcumque Deus cognoſcit & vult, ab æterno cognoſcit & vult; alioquin conciperetur in Deo potentia agendi diſtincta ab ipſa actione; ac proinde eſſet compoſitus ex actu & potentia, nec eſset actus puriſſimus.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Deus dicitur *ſapientia æterna*: atqui ex Sap. 7. *Omnibus mobilibus, mobilior eſt ſapientia*; ergo Deus eſt mutabilis.

Reſp. diſt. min. Sapientia omnibus mobilibus eſt mobilior, active & extrinſece, quatenus motum cunctis creaturis tribuit, *conc.* paſſive & intrinſece: quaſi hæc motum in ſe reciperet, *nego min.* Ideoque divina illa ſapientia dicitur mobilis, quatenus motrix eſt & movens, non quatenus mota & agitata.

Inſt. 1. Atqui Deus movetur paſſive & intrinſece; ergo.

Prob. ant. Qui tranſit de loco in locum, movetur paſſive & intrinſece; atqui Deus tranſit de loco in locum: ait enim, Geneſ. 11. *Venite deſcendamus*; ergo.

Reſp. nego min. Ad prob. *diſt. conſeq.* tranſit de

de loco in locum, metaphorice, quia ita agit, quaſi moveretur, *conc.* vere, *ſubdiſt.* ſub ſpecie humana aſsumpta, *conc.* juxta propriam naturam, *nego*. Porro *Gen.* 11. Sermo eſt de Deo ſub ſpecie humana apparente.

Inſt. 2. Deus de non creante, factus eſt creans; ergo mutatus eſt paſſive & intrinſece.

Reſp. diſt. ant. De non creante factus eſt creans, per actum quem ſemper habuit, *conc.* per actum qui Deo de Novo advenit, *nego ant. & conſeq.* Itaque per creationem, & ſimiles actiones, nulla nova entitas Deo advenit, ſed nova denominatio & relatio ad creaturas; nec enim vult quidquam in tempore, quod non velit ab æterno, licet non pro æterno, ſed pro tempore reſpondente virtuali æternitatis inſtanti, quo revera illud creat.

Inſt. 3. Non poteſt Deo advenire nova denominatio poſitiva, quin adveniat nova entitas diſtincta: atqui per creationem, advenit Deo nova denominatio poſitiva Creatoris, Domini, &c. ergo advenit nova entitas.

Reſp. diſt. maj. Si illa denominatio ſit abſoluta, qualis eſt denominatio ſapientis, boni, &c. *conc.* ſi illa denominatio ſit relativa, qualis eſt denominatio creatoris, *nego maj.* Illa enim denominatio nihil intrinſecum Deo contulit, quod antea non haberet, ſed tantum aliquid extrinſecum, relationem nimirum actualem ad res creatas, quam acquiſivit in tempore.

Objicies 2. In Deo ſunt varii motus iræ, vindictæ, pœnitentiæ, &c. ergo Deus mutatur.

Reſp. diſt. ant. In Deo ſunt varii motus iræ, pœnitentiæ, &c. metaphorici, & quoad effectum, *conc.* proprii & quoad affectum, *nego ant.* Itaque ira, vindicta, pœnitentia, &c. tribuuntur Deo in Scriptura, non quoad effectum, quaſi in ſe hos paſſionum motus ſen-

tiat; ſed quoad effectum, quia, tranquillus & immotus, illos producit effectus, qui in hominibus ex commotionibus illarum paſſionum oriuntur. Unde D. Anſelm. (*d*) Deum alloquens, ait: *Miſericors es, non quia tu ſentis affectum, ſed quia nos ſentimus effectum*.

Inſt. 1. Deus amat Petrum juſtum, quem odio habet peccatorem; ergo mutatur.

Reſp. diſt. ant. Amat juſtum, quem peccantem odio habet, per unum & eundem actum, *conc.* per diverſum actum, *nego*. Deus itaque per unum & eundem actum voluntatis ſuæ, æternum amat hominem pro tempore quo juſtus eſt, & odit pro tempore quo eſt peccator; mutatio vero ſtatus juſtitiæ & peccati, eſt in homine.

Inſt. 2. Ex Aug. *Deus novit mutare ſententiam, ſi tu noveris emendare delictum*. Ergo Deus mutatur.

Reſp. diſt. conſ. Deus mutatur extrinſece, quatenus eodem modo ſe gerit, ac ſi mutaret ſententiam, *conc.* intrinſece, quaſi novum volendi actum reciperet, *nego conſ.* Itaque, ſive Deus puniat, ſive condonet, punit & condonat per unum & eundem actum, tendentem in objecta diverſa, & ideo tota mutatio eſt in homine.

Inſt. 3. Qui eſt intrinſece liber, poteſt mutare ſententiam intrinſece: atqui Deus eſt intrinſece liber; ergo.

Reſp. diſt. maj. Qui eſt liber intrinſece, libertate imperfecta, *conc.* libertate perfecta, *nego maj.* Porro libertas Dei eſt perfectiſſima, & ſic Deus unico actu, utpote infinito, poteſt velle & nolle, amare & odiſſe.

Inſt. 4. Qui eſt intrinſece liber, poteſt carere illo actu, quem libere habet: atqui Deus eſt

(d) Cap. 10. Proſologii.

eſt intrinſece liber; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Poteſt carere actu libero connotative ſumpto, *conced.* entitative, *nego maj.* actus Dei liber entitative ſpectatus, eſt ipſe Deus; ſed connotative ſpectatus, eſt actionis Dei immanentis terminato ad creaturas, vel ad hanc potius, quam ad aliam creaturam; potuit ergo Deus illa terminatione, quæ extrinſeca eſt, carere, ſed ipſo actu entitativo carere non poteſt, ut evidens eſt.

QUÆSTIO IV.

De Dei incomprehenſibilitate.

Nota: 1. Comprehenſio dupliciter ſumi poteſt; 1. *Late*, pro conſecutione alicujus rei, quo ſenſu Ap. (e) dixit, *Sic currite ut comprehendatis.* Quo etiam ſenſu beati dicuntur *comprehenſores*, quia æternam beatitudinem ſunt conſecuti. 2. *Stricte*, pro perfecta & adæquata cognitione alicujus rei, cujus nihil prorſus lateat cognoſcentem.

Nota 2. Eunomiani, qui & Anomæi, aſſeruerunt divinam eſſentiam, ne dum a beatis, ſed etiam a viatoribus comprehendi, ut teſtatur D. Epiphan. hæreſi 76. contra quos ſit:

CONCLUSIO.

Deus a nullo intellectu creato comprehendi poteſt. Eſt de fide.

Prob. 1. *ex Script. & Patribus.* Ille eſt incomprehenſibilis, quem Scriptura & Patres incomprehenſibilem vocant; quem contendunt perfecte, etiam a beatis, penetrari non poſſe; atqui id Scriptura & Patres docent; ergo: &c. *Prob. min.*

(e) 1. Cor. 9.

min. 1. ex Jerem. 32. *Magnus conſilio & incomprehenſibilis cogitatu*. Eccl. 43. *Ne laboretis, non enim comprehendetis*. 2. Ex D. Aug. (*f*) dicente: *Attingere aliquantulum mente Deum, magna beatitudo eſt; comprehendere autem omnino impoſſibile*. Et D. Greg. Mag. in hæc verba Job, *excelſior cælo eſt*, ait: *excelſior itaque cælo eſt, quia ipſi quoque electi ſpiritus viſionem tantæ celſitudinis perfecte non penetrant*. Ergo, &c.

Prob. 2. Ex C. Lateran. IV. cap. firmiter, *Creditur*, inquit, *quod Deus ſit . . . . incomprehenſibilis & ineffabilis*, &c. & Conc. Baſileenſi, *ſeſſ.* 22. Hanc Auguſtini de Roma prop. damnante: *Anima Chriſti videt Deum tam clare & intenſe, quantum clare & intenſe Deus videt ſeipſum*.

Prob. 3. *ratione*: Comprehendere Deum, eſt eſſentiam divinam cognoſcere, quantum cognoſcibilis eſt, ipſamque omni ex parte exhaurire; atqui eſſentia divina ab intellectu creato non poteſt cognoſci quantum cognoſcibilis eſt, neque ex omni parte exhauriri; ergo, &c.

Prob. min. Quod eſt infinite cognoſcibile, non poteſt cognoſci, quantum cognoſcibile eſt, neque ex omni parte exhauriri, niſi per cognitionem infinitam; atqui nulli intellectui creato competere poteſt cognitio infinita; ergo, &c.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Beati Deum comprehendunt; ergo.

Prob. ant. Qui vident Deum, ut eſt in ſe, Deum comprehendunt; atqui Beati vident Deum ut eſt in ſe; ergo, &c. . . . . *Reſp. nego maj.*

Probat. maj. Qui vident totum Deum, comprehendunt Deum; atqui qui vident Deum ut eſt

(f) Serm. 38. de verbis Domini.

eſt in ſe, vident Deum totum; ergo qui vident Deum ut eſt in ſe, Deum comprehendunt.

Reſp. diſt. maj. Qui vident Deum totum & totaliter, Deum comprehendunt, *conc.* qui vident Deum totum, ſed non totaliter, *nego maj.* atqui qui vident Deum ut eſt in ſe, vident Deum totum, & non totaliter, *conc.* vident Deum totum & totaliter, *nego min.* Porro ad comprehenſionem Dei, non ſufficit, ut totus videatur, ſed inſuper requiritur ut videatur totaliter, id eſt, tam perfecte, ac videri poteſt & exigit, ita ut cognitio, in genere cognitionis, tantæ ſit perfectionis, quantæ eſt objectum, in genere rei cognoſcibilis. Cum ergo Deus ſit infinitus, non poteſt ulla cognitio ei reſpondere, niſi infinita quoque ea ſit; atqui creata mens non eſt capax cognitionis infinitæ; ergo.

Inſt. 1. Quod eſt ſimpliciſſimum, non poteſt videri totum, quin ſimul videatur totaliter; atqui Deus eſt ſimpliciſſimus; ergo, &c.

Reſp. nego maj. Quia ut videatur totaliter, neceſſe eſt, ut videatur omni modo, quo videri poteſt & exigit; atqui Deus poteſt & exigit videri modo infinito, cujus non eſt capax intellectus creatus; ergo.

Inſt. 2. Ut aliqua res comprehendatur, non neceſſe eſt ut videatur modo perfectiſſimo, quo cognoſci poteſt; alias Angelus ne muſcam quidem comprehenderet, cum eadem muſca a Deo longe perfectiori modo videatur, quam ab Angelo; ergo licet mens creata longe imperfectiori modo Deum cognoſcat, quam Deus ipſe ſe cognoſcit, nihilominus poteſt Deum comprehendere.

Reſp. nego conſeq. Quamvis enim ad comprehenſionem rei, non ſit neceſſe ut videatur modo perfectiſſimo quo ab ente ſuperiori poteſt videri, tamen requiritur, ut videatur modo perfectiſſimo quo res illa *exigit* videri; atqui Deus

infinitus, non vero muſca finita, exigit videri cognitione infinita; ergo mens creata poteſt comprehendere muſcam, non vero Deum.

Objicies 2. Deus comprehendit hominem; ergo homo comprehendit Deum.

Prob. conſeq. Ex Apoſt. 1. *Cor.* 13. *v.* 12. dicente: *Nunc cognoſco ex parte, tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum*, nempe a Deo, atqui cognitus eſt a Deo cognitione comprehenſiva; ergo.

Reſp. diſt. maj. Tunc cognoſcam ſicut cognitus ſum, ita ut particula, *ſicut*, importet cognitionem Dei immediatam & intuitivam, quam opponit cognitioni quam de Deo habemus per creaturas, *conc.* ita ut particula, *ſicut*, æqualitatem perfectionis inter cognitionem Dei & noſtram importet, *nego*. Itaque, hoc unum vult Apoſtolus, nos in æterna beatitudine viſuros Deum immediate ſicuti eſt, non vero per creaturas quaſi per ſpeculum. Reſponſio colligitur ex verſu præcedenti, *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate*, inquit, *tunc autem facie ad faciem*.

Inſt. D. Aug. *Epiſt.* 112. ait: *Illud comprehendi, quod ita videtur, ut nihil ejus lateat videntem*; atqui nihil Dei latet beatos; ergo.

Reſp. diſt. maj. Ut nihil ejus lateat videntem, tum quoad rem viſam, tum quoad omnem amplitudinem ejus cognoſcibilitatis, *conc.* quoad rem viſam duntaxat, *nego*. Porro licet beati videant Deum totum, tamen eorum cognitio, cum ſit finita, non adæquat totam cognoſcibilitatem Dei, qui modo infinito exigit videri; unde D. Aug. addit: *Aut cujus fines circumſpici poſſunt*; atqui, cum Deus ſit infinitus, non habet fines qui circumſpici poſſint; ergo, &c.

QUÆ-

QUÆSTIO V.

De ineffabilitate Dei.

Nota DE fide eſt Deum eſſe ineffabilem, prout definitum eſt in C. Later. IV. *cap.* firmiter, *de ſumma Trinit.* verum controvertitur, quo ſenſu Deus dicatur ineffabilis. Circa quod:

CONCLUSIO I.

Deus eſt ineffabilis, hoc ſenſu, quod a viatoribus, nullo nomine perfecte, & ut eſt in ſe, poſſit exprimi.

Prob. Non poſſumus res aliter per nomina exprimere, quam eas cognoſcamus; atqui in hac vita Deum perfecte, & ut eſt in ſe, non cognoſcimus; ergo Deum nullo nomine perfecte, & ut eſt in ſe, exprimere poſſumus. Hinc D. Baſil. *Epiſt.* 80. ait: *Natura divina, ut in ſe ipſa eſt, nullis nominibus, quacumque excogitari poſſunt, exprimitur.* Et D. Aug. in Pſal. 85. *Quid quaris, ut aſcendat in linguam, quod in cor non aſcendit?*

Dixi, *a viatoribus*: quia in futura vita, beati poſſunt nominare Deum ſicuti eſt, quemadmodum eum cognoſcunt, ſicuti eſt. De quibus, *Zach. ult. v. 9.* dicitur: *In illa die erit Dominus unus, & nomen ejus unum.*

CONCLUSIO II.

Deus non eſt ineffabilis, hoc ſenſu, quod a viatoribus nullo nomine, etiam imperfecte poſſit exprimi.

Prob. Quia nomina ſunt ſigna, non tantum rerum, ſed etiam conceptuum; atqui Deum, ſaltem obſcure & imperfecte poſſumus cognoſcere; ergo & nominare. Sic in Scriptura plura ſunt Dei nomina, Jerem. 32. *Fortiſſime,*

magne, *& potens & Dominus exercituum nomen tibi.* Et Exodi 3. Moyſi quærenti: *Si dixerint mihi: quod eſt nomen ejus; quid dicam eis? dixit Deus... ſic dices filiis Iſrael, qui eſt, miſit me*, &c. quod nomen eſt maxime proprium Dei, quia oſtendit *exiſtentiam* eſſe Dei eſſentiam, quod nulli alii convenit.

Quæres 1. *An nomina Dei ſint ſynonima, eandem rem eadem ratione ſignificantia?*

Reſp. negative, Quia varia nomina, quæ diverſis conceptibus ejuſdem rei reſpondent, non ſunt ſynonima; atqui varia Dei nomina diverſis de Deo conceptibus reſpondent; ergo, &c. Sic juſtitia & miſericordia Dei, diverſis conceptibus exprimuntur, licet eamdem rem omnino ſimplicem ſignificent.

Quæres 2. *An nomina de Deo & creaturis dicantur univoce?*

Reſpond. negative, Quia nullum nomen convenit Deo & creaturis ſecundum eandem rationem; ſapientia, v. g. quæ in nobis qualitas eſt, in Deo eſt ſubſtantia.

QUÆSTIO VI.

De inviſibilitate Dei.

Nota. DUplex Dei viſio diſtinguitur, *abſtractiva* nimirum, ſic dicta, quia abſtrahit ab objecti præſentia; & *intuitiva*, ſic dicta, quia ſimilis eſt cognitioni quam habemus de rebus quas in ſe ipſis, ac propriis oculis noſtris intuemur.

Cognitio *abſtractiva*, eſt ea, qua Deum, per medium ab eo diſtinctum, nempe per creaturas, cognoſcimus. De hac ſufficienter diximus Diſſertatione prima.

Cognitio, ſeu viſio *intuitiva*, eſt ea, qua Deum

Deum ut in ſe eſt, ſeu eſſentiam Dei, cognoſcimus; de hac duo habemus ſolvenda. 1. Utrum eſſentia Dei videri poſſit ab oculo corporeo: 2. Utrum videri poſſit ab intellectu creato per ſolas naturæ vires.

ARTICULUS I.

Utrum eſſentia Dei videri poſſit ab oculo corporeo.

Nota. ANtropomorphitæ, quibus olim fuit perſuaſum Deum eſſe corporeum, conſequenter docuerunt ipſum oculis corporis videri poſſe: contra quos ſit.

CONCLUSIO.

Deus a nemine unquam, aut viſus eſt, aut videri poterit oculis corporeis. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex Script. 1. ad Tim. 1. *Regi ſæculorum immortali & inviſibili.* Et cap. 6. *Rex Regum qui .... lucem inhabitat inacceſſibilem: quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt.* Atqui illi textus non poſſunt intelligi de viſione per mentem, *quoniam, cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt*; (g) ergo debent intelligi de viſione Dei per oculos corporis.

Prob. 2. *ex Patrib.* Origenes, *contra Celſum*, qui hanc opinionem falſo exprobrabat Chriſtianis, ait: *Falſo nobis imponit Celſus dicens, nos ſperare oculis corporis Deum eſſe viſuros*, &c.

S. Cyrill. Hieroſol. Catech. 8. *Carneis quidem oculis cerni Deus non poteſt*, inquit, *nam incorporeum, ſub corporeos oculos, cadere nequit.*

(g) 1. Joann. 3. v. 2.

D. Aug. (*b*) *Hoc autem*, ait, *oculus videre corporis, neque nunc poteſt, neque tunc, in cælo, poterit*.

Probat. 3. ratione. Nulla facultas vitalis poteſt ferri extra limites objecti ſui adæquati, v. g. auris non poteſt percipere niſi ſonum, qui eſt ejus objectum connaturale adæquatum, atqui Deus eſt extra objectum adæquatum oculi corporalis, nam objectum adæquatum oculi eſt coloratum ſenſibile, quale non eſt Deus, qui eſt purus Spiritus; ergo oculus corporeus non poteſt, etiam *de potentia Dei abſoluta*, elevari ad intuitivam Dei viſionem.

Dixi, *etiam de potentia Dei abſoluta*, quia Deus non poteſt facere quod implicat; atqui implicat oculum corporeum vitaliter agentem ferri extra limites ſui objecti adæquati; alias mutaretur eſſentialiter; ergo, &c.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Jacob, Gen. 32. *Vidi Deum facie ad faciem*. Ex quo ſic argumentor: Videre Deum facie ad faciem, eſt videre Deum intuitive; atqui Jacob oculo corporeo vidit Deum facie ad faciem; ergo oculo corporeo vidit Deum intuitive.

Reſp. diſt. maj. Videre Deum facie ad faciem in propria natura, *conc*. ſub ſpecie aliena & aſſumpta, *nego maj*. Itaque Jacob vidit Deum ſub ſpecie Angeli, qui aſſumpto corpore ei apparuit, vocatuſque eſt *Deus* repræſentative, non realiter; ita interpretatur Oſeas, *cap.* 12. *v.* 3. dicens: *Et in fortitudine ſua directus eſt, Jacob, cum Angelo*.

Inſt. 1. Deus, *Num.* 12. de Moyſe, ait: *Ore ad os loquor ei: & palam, & non per ænigmata*

(b) Epiſt. 92. alias 6. ad Italicam viduam.

mata & figuras Dominum videt. Ergo oculis ſuis corporeis vidit Deum intuitive.

Reſp. nego conſeq. Ex textu ſequitur tantum, quod Moyſes viderit Deum in perſona Miniſtri ſui, nempe Angeli Deum repræſentantis, ad differentiam Prophetarum, quibus apparebat tantum in ſomniis; ait enim Deus: *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum. At non talis Moyſes..... ore enim ad os loquor ei, &c.*

Inſt. 2. Job 19. ait: *In carne mea videbo Deum meum*. Ergo Deus videri poteſt oculis corporeis.

Reſp. nego conſeq. Cum D. Auguſt. qui (*i*) obſervat, Job dixiſſe, ſe, poſt reſurrectionem, viſurum Deum, *in carne*, id eſt, reſumpto corpore, *non per carnem*, ſed per mentem.

Prob. conſeq. Job addit: *Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt*. Ergo..

Reſp. diſt. conſeq. Deus in carne aſſumpta, poteſt videri oculis corporeis, *conc.* Deus in ſe, id eſt, eſſentia divina; *nego*. Porro Job loquitur de Deo redemptore: *Scio*, inquit, *quod redemptor meus vivit*. Atqui Chriſtus redemptor poteſt, quantum ad humanitatem, videri oculis corporeis.

Inſt. 3. Job, *c.* 42. ait: *Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te*. Atqui ibi loquitur de Deo in ſe, non de Chriſto redemptore; ergo.

Reſp. diſt. Nunc oculus meus videt te, ſecundum providentiam, de cujus effectibus multa audierat Job, & quos tunc propius inſpexerat, & proprio experimento, quaſi ad oculum, viderat, cum a tot miſeriis tandem ſanus evaſit

(i) L. 22. de Civit. Dei, cap. 29.

ſit, *conc.* ſecundum eſſentiam divinam, *nego*. Hæc eſt germana illius textus interpretatio.

Inſt. 4. Lucæ 3. dicitur: *Videbit omnis caro ſalutare Dei*. Ergo.

Reſp. diſt. Salutare Dei, id eſt, Chriſtum Salvatorem, *conc.* id eſt, Dei eſſentiam, *nego*. Ita D. Aug. Serm. 277.

Objicies 2. D. Aug. variis locis probat oculos corporis, poſt reſurrectionem glorificati, ſubſtantiam divinam viſuros; ergo.

Prob. ant. D. Aug. *l.* 22. *de civit. Dei*, *c.* 29. ait: *Longe itaque alterius erunt potentiæ, oculi beatorum, ſi per eos videbitur incorporea illa natura, quæ non continetur loco, ſed ubique tota eſt*, &c. Ergo videtur agnoſcere, fieri poſſe, ut beati, poſt reſurrectionem, viſuri ſint eſſentiam divinam.

Reſp. diſt. conſeq. Videtur hoc agnoſcere ex ſententia aliorum & hypothetice, *conc.* ex propria ſententia & abſolute, *nego*. Itaque quoties D. Aug. ex propria ſententia locutus eſt, conſtanter docuit Deum oculis corporis videri non poſſe. Sed cum locutus eſt ex ſententia aliquorum Philoſophorum, qui putabant beatos poſt reſurrectionem per oculos corporis factos ſpirituales, Deum in ſe viſuros, ſemper locutus eſt hypothetice, ut patet ex textu in objectione; ſicut ergo circa eorum opinionem nihil negavit, ita etiam nihil affirmavit, nec in eam unquam propendit; *Sunt aliqui*, ait Epiſtol. 147. cap. 20. *qui eos, qui ad vitam æternam reſurgent, etiam per corpus Deum viſuros putant, quoniam talem ſperant ſpiritualis corporis qualitatem, ut etiam ipſa, quæ caro fuerat, ſpiritus fiat. Quod ſi ita eſt ...... id quod in illa Epiſtola* (92. ad Italicam, citata in noſtris probat.) *mea dixi de iſtis noſtra carnis oculis, quia nec poſſunt, ne-*

que

que tunc poterunt Deum videre, etiam ſic verum eſt: non enim dictum eſt, niſi de oculis corporalibus, quod tunc non erunt, ſi corpus ipſum ſpiritus erit; ac per hoc corporei oculi nunquam Deum videbunt, quia cum videbitur, ſpiritus eum, non corpus videbit. Ubi etiam loquitur hypothetice, *ſi ita eſt*.

Inſt. 1. D. Aug. *ibidem* addit: *fieri poſſe; ac valde credibile eſſe, ſic nos viſuros mundana corpora, ut Deum ubique præſentem, & univerſa etiam corporalia gubernantem, per corpora quæ geſtabimus . . . clariſſima perſpicuitate videamus.* Ergo.

Reſp. diſt. ant. Fieri poſſe ut Deum videamus, mediate, & per effectus, *conc.* immediate & per ſe, *nego ant.* Nam ait ibidem S. Doctor oculos beatorum Deum eſſe viſuros, eo modo, quo nunc videmus vitam hominis, quem cernimus exercere actus vitales, *non credimus eum vivere*, ait, ſed, *videmus*. Atqui non videmus vitam, ſeu animam illius hominis in ſe ipſa immediate, ſed duntaxat per clariſſimos effectus; ergo.

Inſt. 2. D. Aug. *ibidem*, opponit viſionem qua etiam per corpus Deum incorporeum omnia regentem contuebimur, cognitioni abſtractivæ, *non ſicut nunc inviſibilia Dei, per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur per ſpeculum & in ænigmate.* Ergo intuitiva erit illa viſio.

Reſp. nego conſeq. Utramque enim viſionem eſſe abſtractivam & per effectus agnoſcit Div. Auguſt. viſionem tamen oculorum corporis glorificati, opponit viſioni quæ nunc habetur in ænigmate, quatenus futura eſt longe perfectior, *quod ex duobus contingit*, ait Div. Thom. (*k*) reſpondens huic ex D. Aug. objectioni; *ſcilicet ex*

(k) 1. p. q. 12. art. 3. ad 2.

ex perſpicuitate intellectus & ex refulgentia divinæ claritatis in corporibus innovatis, id eſt, per aſpectum cæli novi & terræ novæ.

Objicies 3. Viſus, eſt potentia cognoſcitiva, Deus vero objectum cognoſcibile; atqui potentia cognoſcitiva poteſt extendi ad quodlibet objectum cognoſcibile; ergo.

Reſp. diſt. maj. Eſt potentia cognoſcitiva, particularis & ad objectum corporeum determinata, *conc.* univerſalis, *nego*. Nam eſt determinata ab objectum coloratum, & conſequenter corporeum, Deus autem non eſt corpus.

Inſtabis. Quælibet potentia intellectiva, ad quodlibet objectum intelligibile, pertingere poteſt; ergo quælibet potentia cognoſcitiva, ad quodlibet objectum cognoſcibile.

Reſp. nego conſeq. Diſparitas eſt, quod potentia intellectiva ſit univerſalis, objective, econtra potentia cognoſcitiva viſiva, eſt intra colorati limites circumſcripta.

Objicies 4. Ideo aſſeritur Deum videri non poſſe oculis corporeis, quia oculi cum illo nullam proportionem habent; atqui hæc ratio nulla eſt; ergo.

Prob. min. Deus, per abſolutam ſuam potentiam, poteſt elevare quamlibet creaturam ad producendos effectus cum quibus nullam habet proportionem; ſic utitur igne corporeo ad comburendas animas, aqua in baptiſmo ad producendam gratiam, &c. Ergo, licet oculi corporei nullam cum eſſentia divina proportionem habeant, nihilominus poſſunt elevari ad videndum Deum intuitive.

Reſp. diſt. ant. Deus poteſt elevare quamlibet creaturam, vitali modo non operantem, *conc.* vitali modo operantem, *nego*. Ratio diſparitatis eſt, quia creaturæ, quæ non agunt vitaliter, non ſunt cauſæ principales, ſed tan-

tum

tum inſtrumentales effectuum ad quos producendos a Deo aſſumuntur ; in hujuſmodi autem cauſis inſtrumentalibus Deus proportionem aliquam cum effectu producendo, non ſupponit. Econtra vero creaturæ, quæ agunt modo vitali, ſunt eſſentialiter cauſæ principales effectuum quos operantur; atqui cauſæ principales ſeſe ipſas movere debent ad ſuos effectus; ergo aliquam, ſaltem inchoatam, cum illis proportionem habere debent.

Inſt. Deus poteſt actum videndi Deum ponere in oculo corporeo; ergo tunc oculus videret Deum.

Reſp. nego ant. Viſio enim Dei eſt eſſentialiter actus vitalis, de cujus natura eſt, ut a ſua potentia eliciatur: porro natura rerum mutari non poteſt.

ARTICULUS II.

Utrum eſſentia divina videri poſſit ab intellectu creato per ſolas naturæ vires?

Nota. ANomæi, IV. ſæculo, ſe tantam Dei notitiam propriis naturæ viribus habere, jactitabant, quantam ſui ipſorum, imo tantam quantam Deus ipſe ſui haberet, quam hæreſim a Patribus illius ſæculi (*l*) damnatam, renovarunt *Beguardi* & *Beguinæ*, damnati in Concilio generali Viennenſi. Contra quos ſit:

CONCLUSIO.

Deus ab intellectu creato, per ſolas naturæ vires, non poteſt videri intuitive. Eſt de fide defi-

(l) SS. Baſil. Epiphan. Gregor. Nicæn. & Gregor. Nazianz. &c.

definita in Conc. Vienn. in quo hic Beguardorum articulus fuit damnatus: *Qualibet intellectualis natura, in ſe ipſa naturaliter eſt beata; & anima non indiget lumine gloria ipſam elevante ad Deum videndum.*

Prob. 1. Ex Script. Iſaiæ 64. *Oculus*, mentis, *non vidit*, *Deus*, *abſque te*, (dante & electante) *qua præparaſti expectantibus te.* Pſal. 83. *Gratiam & gloriam dabit Dominus*. Et Rom. 6. *Gratia Dei*, *vita æterna*; decretorii ſunt iſti textus; nam ſi vita æterna eſt donum & gratia Dei; ergo non poteſt acquiri per ſolas naturæ vires.

Prob. 2. *ex Patrib.* Origenes, (*n*) *Mens noſtra*, inquit, *ipſum per ſe*, id eſt, per ſuas vires naturales, *Deum ſicut eſt*, *non poteſt intueri*.

D. Ambr. (*o*) ait: *In poteſtate noſtra non eſt eum videre*, *ſed in poteſtate illius eſt apparere*.

D. Aug. (*p*) *Non eſt ab anima*, *ſed ſupra animam*, *quod eam facit beate vivere*.

Prob. 3. Viſio intuitiva eſt actus ſupernaturalis; atqui intellectus humanus per ſolas naturæ vires non poteſt elicere actum ſupernaturalem, ut contra Pelagianos fuit definitum; ergo intellectus humanus non poteſt per ſolas naturæ vires elicere viſionem Dei intuitivam.

Solvuntur Objectiones.

Objicies. Intellectus humanus per ſolas naturæ vires, poteſt conſequi ſuum finem; atqui

(n) L. 1. de principiis, cap. 1.
(o) In cap. 1. Lucæ.
(p) L. 19. de Civit. Dei, cap. 25.

qui viſio Dei intuitiva, eſt finis hominis; ergo.

Reſpond. diſt. maj. Poteſt naturaliter conſequi ſuum finem naturalem, *conc.* ſupernaturalem, *nego.* Porro viſio intuitiva, eſt finis hominis ſupernaturalis.

Subſumes; Atqui viſio intuitiva eſt finis hominis naturalis; ergo, &c. *Prob.* Quod homo naturaliter appetit, eſt finis hominis naturalis; atqui homo naturaliter appetit viſionem beatificam; ergo.

Reſpond. diſt. maj. Eſt finis naturalis, quoad propenſionem, *conc.* quoad conſecutionem, *nego maj.* Nam *quamvis homo naturaliter inclinetur in finem ultimum*, inquit Boetius, (*q*), *non poteſt tamen naturaliter illum conſequi, ſed ſolum per gratiam: & hoc eſt propter eminentiam illius finis.*

Inſt. 1. Intellectus humanus poteſt naturaliter conſequi, quod eſt intra latitudinem ſui objecti ſpecificativi; atqui Deus intuitive videndus, eſt intra latitudinem objecti intellectus ſpecificativi; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Quod eſt intra latitudinem objecti ſpecificativi, ſibi proportionati, *conced.* ſibi improportionati, *nego major.* Porro, licet Deus clare videndus, ſit intra latitudinem objecti ſpecificativi, intellectus, quatenus eſt potentia viſiva, tamen, cum ſit ordinis ſupernaturalis, ipſi eſt improportionatus, nec poteſt illum intuitive videre, niſi aliquo ſupernaturali auxilio roboretur; *Deus clare viſus*, ait D. Thom. (*r*) *non eſt extra facultatem intellectus velut extraneum quid, ſed velut excedens.*

Inſt. 2. Quod menti intime præſens eſt, non eſt

(q) L. de Trinit. q. ult.
(r) L. contra gentes, cap. 54.

eſt ſupra ipſam: atqui Deus intime præſens eſt menti: ergo.

Reſp. diſt. maj. Quod menti intime præſens eſt in ratione objecti, *conc.* in ratione entis, *nego maj.* Porro Deus in ratione entis, eſt equidem menti intime prçſens propter ſuam immenſitatem; ſed non eſt intime præſens in ratione objecti, niſi abſtractive & per effectus videndi.

CAPUT II.

De attributis Dei poſitivis.

Nota: AGemus hic. 1. De viſibilitate Dei. 2. De ejus æternitate; 3. De ejus immenſitate. 4. De ejus bonitate. 5. De ejus intellectu & ſcientia. 6. De ejus voluntate, ſequentibus quæſtionibus.

QUÆSTIO I.

De viſibilitate Dei.

AGemus, 1. De poſſibilitate. 2. De exiſtentia. 3. De principiis effectivis. 4. De objecto. 5. De æqualitate & inæqualitate viſionis Dei intuitivæ.

ARTICULUS I.

De poſſibilitate intuitivæ Dei viſionis.

Nota: REcentiores Græci, quorum anteſignanus fuit *Gregor. Palamas*, docebant, teſte Radulpho Archiepiſcopo Armachano (*f*) Dei naturam a beatis non videri, ſed

(*f*) L. 14. de qu. Armenorum, cap. 1.

ſed aliquam duntaxat lucem, ab illa diſtinctam & profluentem: Contra quos ſit.

CONCLUSIO.

Intellectus creatus, ſupernaturali roboratus auxilio, Dei naturam videre poteſt. Eſt de fide definita in Concilio Florentino in decreto unionis.

Prob. 1. Ex Script. Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* 1. Cor. 13. *Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate, tunc autem*, in patria, *facie ad faciem.* 1. Joann. 3. *Scimus quoniam, cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* Atqui videre Deum facie ad faciem, videre eum ſicuti eſt, eſt videre Deum intuitive; ergo intellectus creatus videre poteſt naturam divinam, non per ſolas naturæ vires, ut probavimus; ergo per quoddam Dei auxilium ſupernaturale.

Prob. 2. *ex Patribus*, inter quos duos, vel tres proferemus.

D. Iren. (t) ſic ait: *Participatio Dei, eſt videre Deum...... homines igitur videbunt Deum, & vivent per viſionem, immortales facti, & pertingentes uſque ad Deum.*

D. Clem. Alexand. *L. 5. Strom.* ſic loquitur. *Perſpicuum eſt, nullum unquam, vita ſuæ tempore, poſſe clare Deum comprehendere*, (ſeu, intueri) *qui autem ſunt mundo corde, Deum videbunt, poſtquam extremam perfectionem attigerint.*

D. Bernard. (u) *In hoc erit vita æterna*, inquit, *ut cognoſcamus Deum ſicuti eſt, id eſt*, *non*

(t) L. 4. contra hæreſes, c. 20. alias cap. 37.
(u) Serm. 4. in Feſtum omnium Sanctorum.

non modo ſicut ineſt, nobis videlicet, aut cæteris creaturis, ſed ſicut eſt in ſemetipſo.

Prob. 3. *ratione*; Qua, ſi non poteſt demonſtrari noſtræ propoſitionis veritas, poteſt ſaltem ſuaderi ſic: homini poſſibilis eſſe debet conſecutio beatitudinis ad quam factus eſt, & ab ipſo Deo tanquam ad finem ultimum deſtinatus; atqui beatitudo hominis in clara & intuitiva Dei viſione conſiſtit, ſaltem præſuppoſitive, & cauſaliter, juxta illud Joann. 17. *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum,* &c. Ergo homini poſſibilis eſſe debet intuitiva Dei viſio. Quia tamen hæc beatitudo non eſt homini naturalis, ſed ſupernaturalis, ideo non, niſi auxilio ſupernaturali corroboratus, poteſt illam conſequi.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Deus in Scuipturis dicitur *inviſibilis*, dicitur, *habitare lucem inacceſſibilem, quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt.* Ergo nequidem ſupernaturaliter poteſt Deus intuitive videri.

Reſp. diſt. ant. Dicitur inviſibilis, oculo corporeo, *conc.* menti humanæ, *ſubdiſt.* naturæ viribus, *conced.* gratiæ beneficio, *iterum diſt.* comprehenſive, ſeu modo infinito, *conc.* intuitive, *ſubdiſt.* in hac vita, ſaltem de lege ordinaria, *conc.* in altera vita, *nego ant. & conſ.* Reſponſio patet ex ſupra dictis.

Inſt. 1. Chriſtus (x) ait: *Non quia Patrem vidit quiſquam, niſi is, qui eſt a Deo, hic vidit Patrem.* Ergo nemo Deum poteſt videre intuitive.

Reſp. diſt. textum. Non vidit Patrem quiſquam

(x) Joann. 6. v. 36.

quam hominum, *conced.* quiſquam Angelorum, *nego*. Loquitur ibi Chriſtus de hominibus, quibus porta cæli clauſa fuit uſque ad ejus in cælos Aſcenſionem, unde utitur verbo *vidit*, in præterito.

Inſtabis ſecundo, Atqui Angeli non vident Deum intuitive; ergo. *Prob. ſubſ.* Qui Deum deſiderant proſpicere, ipſum non vident; atqui ex 1. Petri 1. *In quem*, Deum, *deſiderant Angeli proſpicere*; ergo.

Reſp. diſt. maj. Qui deſiderant Deum videre, deſiderio excludente poſſeſſionis faſtidium, *nego maj.* deſiderio excludente poſſeſſionem objecti, *conc.* & ſic ad min. *Deſiderant ſine labore*, ait Greg. Magn. (y) *quia deſiderium ſatietas comitatur, & ſatiantur ſine faſtidio, quia ſatietas ex deſiderio ſemper accenditur.*

Objicies 2. Multi ſancti Patres, quorum teſtimonia referre non ſinit propoſita conciſio, aſſerunt Dei naturam non poſſe intuitive videri, neque a Beatis, neque etiam ab Angelis; ergo.

Reſp. nego ant. Patres enim nunquam claræ Dei viſionis negarunt poſſibilitatem, quam & alibi dilucide aſtruunt, & in iis ipſis locis, qui nobis objiciuntur, per non æquivocas expreſſiones innuunt. Sed unice rejiciunt poſſibilitatem viſionis Dei comprehenſivæ, contra quos impugnabant Anomæos, qui ut ait D. Chryſoſt. (z) *ſtulte non minus quam impie jactitabant, ſe ita Deum noſſe, ac Deus ſe ipſe novit.* Appoſite ergo ad controverſiam, quam verſabant, exponi debent hæc eorum verba, *videri, non videri*, quæ pro varia eorum ſignifica-

(y) L. 18. moral. cap. 28.
(z) Homil. 2. adverſus Anomæos.

catione de Deo dici poſſunt, ut obſervat Div. Epiphan. *hæreſ.* 70. *n.* 8. & illuſtrat hac ſimilitudine: *Veluti*, inquit, *ſi quis per anguſtum foramen cœlum aſpiciat & dicat, video cœlum, non utique mentiatur; videt enim revera cœlum. Quod ſi quis acute ei dicat, non vidiſti cœlum, neque iſte mentietur ...... quippe non vidit illius exporrectionem, neque latitudinem ..... utrumque ergo vere dicitur, & quod Deus videndus aliquando ſit*; intuitive nimirum, & ut in ſe eſt, *& quod videri non poſſit*; nempe comprehenſive, & juxta totam ſuam amplitudinem, ita ut exhauriatur.

Inſt. 1. Saltem negari non poteſt, quin D. Chryſoſt. intuitivam Dei viſionem Angelis ac Beatis negaverit, ut docet Vaſquez *in primam partem D. Thomæ diſp.* 37. Ergo.

Reſp. nego ant. Neque in hac parte audiendus eſt Vaſquez, qui ſolus D. Chryſoſt. quem omnes vindicant, accuſat.

Prob. ant. D. Chryſoſt. *Hom.* 14. *in Joann.* ait: *Id quod eſt Deus, non modo Prophetæ non viderunt, ſed neque Angeli*. Et infra ex his Apoſt. verbis: *Qui manifeſtatus eſt in carne*, ſic arguit, *quod ipſe inviſibilis ſit, non ſolum hominibus, ſed & ſupernis virtutibus, cum dixiſſet Paulus manifeſtatum eſſe in carne, ſubdit, viſum ab Angelis; ergo ex quo carnem induit, tunc viſus eſt ab Angelis: antea vero non ita videbatur, cum ipſis quoque inviſibilis eſſet ſubſtantia*. Atqui qui negat Angelos & Beatos videre *id quod eſt Deus, & ſubſtantiam Dei*, prorſus ipſis denegat viſionem intuitivam; ergo.

Reſp. diſt. min. Prorſus ipſis denegat viſionem intuitivam adæquatam & comprehenſivam, *conc.* ipſis denegat quamcumque intuitivam viſionem, etiam inadæquatam, *nego*.

Por-

Porro de ſola viſione Dei comprehenſiva hic locutus eſt D. Chryſoſt. ut ipſe declarat inferius his verbis: *Num omnes in ignorantia vivimus? abſit. Sed nemo ita cognovit Patrem ut Filius .... qui certam notionem, viſumque & comprehenſionem habet, qualem Filium de Patre habere par eſt. Sicut enim novit me Pater, inquit, & ego cognoſco Patrem...... hinc*, ex hoc nempe textu, *collige certam Filii de Patre comprehenſionem.*

Inſt. 2. D. Chryſoſt. Angelis concedit ſolam Dei cognitionem, quam per incarnationem acquiſierunt, atqui illa cognitio non fuit ſubſtantiæ divinæ, ſed humanitatis a Deo aſſumptæ; ergo, juxta Div. Chryſoſtomum, Angeli non fruuntur intuitiva Dei viſione.

Reſpond. nego maj. Nam per iſta verba, *ex quo carnem induit, tunc viſus eſt ab Angelis*; ſolum probat Angelos non vidiſſe divinam eſſentiam comprehenſive, id eſt, & ſecundum omnem ſuam infinitatem, & ſecundum omnes effectus ad quos extendi ac terminari illa poteſt, ex eo quod incarnatio (quæ ab Apoſtol. Epheſ. 3. vocatur *Sacramentum abſconditum a ſæculis in Deo*, id eſt, in ſola Dei notitia, ait Gloſſa) non ante ab eis viſa fuerit, quam Verbum divinum carnem induerit.

Inſt. 3. D. Chryſoſtom. quinque homiliis, *de incomprehenſibili Dei natura contra Anomæos*, totus eſt ut probet Dei naturam nullo modo videri poſſe; ergo.

Reſp. diſt. ant. Probat Dei naturam nullo modo videri poſſe comprehenſive, *conced.* intuitive, *nego.* Conſtat autem D. Chryſoſt. loqui de ſola Dei cognitione comprehenſiva contra Anomæos, qui, ut ait Homil. 1. *ſe ita Deum noſſe, quemadmodum Deus ſeipſe novit, aſſerunt.* Quos ſic impetit, Homil. 2. *non te*

obruis, qui eo amentiæ proruiſti, ut quem glorificare duntaxat debes & adorare, hunc..... contendas penitus comprehendere? Et poſtquam dixit, Hom. 1. *Ipſe*, Deus, *ſolus eſt incomprehenſibilis*. Et Homil. 4. *Statueram...... omni virtuti creatæ, Deum eſſe incomprehenſibilem, explicare*. Concludit eandem Homil. ſic: *Deum incomprehenſibilem eſſe omnium creaturarum generi, late ex his quæ propoſuimus, patet*. Conſtat ergo Sanctum Doctorem, vocabula *videndi* ac *comprehendendi*, tanquam ſynonima uſurpare.

Objicies 3. Facultas finita, non poteſt videre objectum infinitum; atqui mens creata eſt finita, & Deus infinitus; ergo.

Reſp. diſt. maj. Non poteſt videre objectum infinitum modo infinito & comprehenſivo, *conc.* modo finito, *ſubd.* per ſolas naturæ vires, *conc.* per auxilium quoddam ſupernaturale, *nego maj.* & ſic ad conſeq. Reſponſio patet ex dictis.

Inſt. Inter potentiam & objectum debet eſſe proportio; atqui inter mentem creatam & Deum infinitum, nulla eſt proportio; ergo.

Reſp. diſt. maj. Debet eſſe proportio *habitudinis*, in eo poſita, quod res aliqua contineatur intra objectum alicujus potentiæ, *conced.* proportio *entitatis*, quæ eſt ſimilitudo in natura, *nego*. Porro cum Deus contineatur intra verum, quod eſt objectum intellectus, merito intellectus dicitur habere cum eo proportionem habitudinis, licet non habeat proportionem entitatis. Illa autem proportio habitudinis ſufficit cum ſupernaturali Dei auxilio ad Deum intuitive videndum: alias nequidem abſtractive poſſemus Deum videre.

Subſumes; Atqui inter mentem creatam & Deum, nulla eſt proportio habitudinis; ergo.

Prob. Inter potentiam naturalem & objectum ſupernaturale, nulla eſt proportio habitudinis; at-

atqui mens creata, eſt potentia naturalis, & Deus eſt objectum ſupernaturale; ergo.

Reſp. diſt. maj. Nulla eſt proportio habitudinis completa, *conc.* inchoata, *nego*. Equidem proportio habitudinis inter mentem creatam & Deum, eſt tantum inchoata & incompleta, ideoque indiget lumine gloriæ, quo compleatur, elevetur, & reddatur proxime potens ad Deum intuitive videndum.

ARTICULUS II.

De exiſtentia intuitivæ Dei viſionis.

Nota: DUo hic habemus diſcutienda; 1. Utrum aliquibus in hac vita degentibus conceſſa fuerit intuitiva Dei viſio. 2. Utrum animæ juſtorum ea nunc donentur in cælis.

§. I. *Utrum aliquibus in hac vita conceſſa fuerit intuitiva Dei viſio.*

Nota. Quæſtio eſt de puro homine, de Chriſto enim nulli dubium eſt, quin viſione Dei fruitus fuerit. Unde ſit:

CONCLUSIO I.

Nemini unquam in terris conceſſa fuit intuitiva Dei viſio. Eſt probabilior.

Prob. 1. Exod. 33. Moyſi a Deo poſtulanti, ut ſuam ipſi gloriam oſtenderet, reſpondit Deus, *Non poteris videre faciem meam, non enim videbit me homo & vivet*. En lex generalis de non videndo Deo in hac vita, nullum, ne Moyſen quidem, excipit; atqui ubi lex neminem excipit, nec nos debemus excipere; ergo.

Joann. 6. dicitur: *Omnis qui audivit a Patre & didicit, venit ad me; non quia Patrem vidit quiſquam, niſi is, qui eſt a Deo, hic vidit Patrem.* Ubi ab illa prop. negativa excipit ſolum Chriſtum; atqui unius exceptio firmat regulam quoad omnes alios; ergo.

Prob. 2. *ex Patrib.* Greg. Mag. (*a*) de Moyſe differens, ait: *Videri potuit Deus per circumſcriptas imagines, & videri non potuit per circumſcriptum lumen æternitatis.*

Div. Bernard. *Serm. 31. in Cantica*, dicit: *Nec Sapiens, nec Sanctus, nec Propheta illum videre ſicuti eſt, poteſt, aut potuit in hoc mortali corpore.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Deus Exodi 33. dixit Moyſi: *Oſtendam tibi omne bonum.* Atqui per, *omne bonum*, intellexit divinam naturam; ergo Moyſes, dum adhuc viveret, fruitus eſt viſione Dei intuitiva.

Reſp. nego min. Nam infra addit Deus, *faciem autem meam videre non poteris.* Ergo Deus per. to, *omne bonum*, intelligit duntaxat, vel mirabilia quæ Deus ſe per Moyſen operaturum promiſerat, ut Iſraelem a captivitate Ægyptiaca liberaret; vel intelligit faciem illius Angeli qui Moyſen os ad os alloquebatur, quam, præ ſplendore ex ea emicante, videre non poterat.

Inſt. 1. Num. 12. Deus de Moyſe ait: *Ore enim ad os loquor ei, & palam, & non per ænigmata & figuras Dominum videt.* Ergo intuitive Deum videbat.

Reſp. diſt. conſeq. Intuitive videbat Deum in forma

(a) L. 18. Moral. cap. 28.

forma aliena, *conc.* in propria natura, *nego*. Deus ergo non in propria natura, ſed in aliqua præſtanti forma corporea aſſumpta Moyſi apparuit, vel potius Angelus qui typum Dei gerebat, ut aſſerit Sanctus Stephanus, *Act.* 7. dicens: *Apparuit illi in deſerto montis Sina Angelus in igne flamma rubi . . . . . . dicens, Ego ſum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, &c.*

Inſt. 2. D. Ambr. (*b*) ait: *Neque in ſpecie, neque per ænigmata, ſed clara, atque perſpicua præſentia divina dignatione donatus eſt Moyſes.* Ergo.

Reſp. diſt. ant. Donatus eſt clara præſentiæ divinæ dignatione, in forma aliena, *conc.* in propria natura, *nego*. Quod ſit hic Ambroſii ſenſus, probant hæc ejus verba, in caput 1. Lucæ: *Patrem & Filium, &c. ea ſpecie videri, quam voluntas elegerit, non natura formaverit, ut & illud verum, ſit, quod Deum nemo vidit unquam.*

Inſt. 3. D. Auguſt. *l.* 12. *de Geneſ. ad litteram, cap.* 27. *dicit: Niſi deſideratam Dei claritatem Moyſes videre meruiſſet, non in lib. Num. diceret Deus, Ore ad os loquar ad illum in ſpecie, & non per ænigmata.* Ergo viſionem intuitivam Moyſi tribuit.

Reſp. diſt. conſeq. Tribuit inquiſitive, *conc.* definitive, *nego*. Licet enim illic propenſior in hanc partem S. Doctor fuerit, nihil tamen definivit in illo opere, *in quo*, ut ait lib. 2. retractat. cap. 24. *plura quæſita, quam inventa ſunt, & eorum quæ inventa ſunt, pauciora firmata*, &c. Ergo vera opinio D. Auguſtini repetenda eſt ex aliis, quæ poſterius ſcripſit, operibus; nempe. *tract.* 3. *in Joann.* ait: *Moyſes*

(b) L. 3. in Exameron, cap. 2.

ſes vidit nubem, Angelum, vidit ignem; omnis illa creatura eſt: typum Domini ſui gerebat, non ipſius Domini præſentiam exhibebat . . . . loquebatur ergo cum Moyſe Angelus . . . . non erant illa ſubſtantia Dei. Et Epiſt. 147. dicit: *Ipſe ergo,* Deus, *erat in ea ſpecie qua apparere voluerat, non autem ipſe apparebat in natura propria, quam Moyſes videre cupiebat: ea enim promittitur Sanctis in alia vita: unde quod reſponſum eſt Moyſi*: non videbit me homo, & vivet; *verum eſt, quia nemo poteſt faciem Dei videre, & vivere.*

Objicies 2. Div. Paulus, 2. *Cor.* 12. de ſe ipſo dicit: *Scio hominem in Chriſto ante annos 14. ſive in corpore, neſcio, ſive extra corpus, neſcio, Deus ſcit, raptum hujuſmodi ad tertium cælum; & ſcio ejuſmodi hominem . . . . . . quoniam raptus eſt in Paradiſum, & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui;* Atqui nomine Cæli, Paradiſi, arcanorum verborum, nihil aliud poteſt intelligi, quam intuitiva Dei viſio; ergo.

Reſp. nego min. Nam raptus iſte contigit antequam ſcripſiſſet epiſtolam ad Timoth. & antequam D. Joann. ſcripſiſſet Evangelium; at uterque dicit quod, *nemo vidit Deum unquam*: propoſitio eſt generalis, Paulus non ſe excipit. Ergo in epiſt. ad Cor. loquitur de revelatione ſibi facta in extaſi, ſeu in raptu mirabili, quem, Deo ſic volente, paſſus fuerat, quod ſuadent tum iſta verba ſequentia, *ne magnitudo revelationum extollat me*; tum verbum, *audivit*, quo utitur, & quod non ad intuitivam cognitionem, ſed ad revelationem pertinet, prout Apoſt. ipſe inſinuat verbis immediate antecedentibus, dicens: *Veniam ad viſiones, & revelationes Domini. Scio hominem, &c.*

Inſt.

Inſt. D. Thom. (*c*) de D. Paulo dicit: *Convenientius dicitur, quod Deum per eſſentiam vidit*; ergo.

Reſp. nego conſeq. Equidem in ea fuit opinione Div. Thom. cum aliquibus aliis Patribus, quam ideo citra errorem defendi poſſe judicamus; ſed aliam, ut probabiliorem, amplectimur, quippe quæ ſit & S. Scripturæ conformior, & plurium ex veteribus firmata conſenſu.

§. II. *Utrum animæ juſtorum viſione intuitiva nunc fruantur in cælis.*

Nota. Circa hanc quæſtionem duo fuerunt errores.

Primus, fuit eorum, qui docuerunt juſtos, poſt generalem reſurrectionem, per mille annos cum Chriſto in terris regnaturos, antequam ad viſionem Dei in cælo reciperentur, hi ideo dicti ſunt *Kyliaſtæ* græce, & *millenarii* latine. Porro millenariorum duplex fuit genus.

Primum, fuit eorum, qui primo Eccleſiæ ſæculo, cum infami Cerintho, docuerunt, Sanctos illud mille annorum ſpatium, in ventris ac libidinis voluptatibus explendis, traducturos.

Secundum, fuit eorum, quorum aliqui docuerunt, Sanctos per illud ſpatium, voluptatibus, corporeis quidem, ſed conſuetis ac licitis; alii vero ſolis animæ ſpiritualibus deliciis fruituros..... hujus erroris author II. ſæculo, fuit *Papias* Jerapolitanus Epiſcopus, *vir equidem mediocri admodum ingenio præditus* (*d*). Sed cum fuiſſet quondam Joannis Evangeliſtæ auditor, ut memorant DD. Irenæus, *lib.5. cap.* 33. & Hieronym. (*e*) & eſſet fama & ſanctitate con-

(c) 2. 2. q. 175. art. 3. in corp.
(d) Euſebius, l. 3. cap. 39.
(e) Lib. de viris illuſtr. cap. 39.

conſpicuus, plurimos viros clariſſimos in ſuam opinionem adduxit, inter quos fuere Juſtinus, Irenæus, Nepos Ægyptius præſul, Lactantius, Severus Sulpitius, & aliquando Auguſtinus, ut ipſemet candide fatetur, *lib.* 22. *de Civit. Dei, cap.* 7. qui tamen non fuerunt hæretici, quia veritas, quam impugnabant, nondum erat ab Eccleſia definita.

Secundus error, fuit eorum, qui, licet rejecerint terrenum mille annorum regnum, tamen exiſtimarunt neminem ante judicii generalis diem ad viſionem Dei introducendum fore. Ita Novatianus, Vigilantius & nonnulli Græci, ut patet ex *Conc. Florent. ſeſſ.* 1. In hanc ſententiam plus æquo inclinaſſe videtur Joannes XXII.

In Vigilantii errorem abiere Lutherus, *prælectione in Geneſ.* Calvinus *l.* 3. *inſtitut. c.* 25: & Sociniani, *in vindiciis Chriſtianæ confeſſionis, cap.* 25. Contra hos omnes errores, ſit:

CONCLUSIO I.

Fabuloſa ac delira eſt millenariorum de regno Chriſti in terris ſententia. Prop. eſt de fide.

Prob. 1. Argumentis ex Scriptura deductis: *Primum*, ſi vera eſſet millenariorum opinio, regnum Chriſti eſſet terrenum, illudque certo quodam tempore, nimirum mille annorum, circumſcriptum; atqui ex Scriptur. regnum Chriſti, nec eſt terrenum Joann. 18. *Regnum meum non eſt de hoc mundo*; nec certo quodam tempore circumſcriptum Lucæ 1. *Regni ejus non erit finis*, quem locum Conc. Conſtantinopolit. I. inſeruit ſymbolo contra Apollinariſtas, qui millenariorum ſententiam amplexi fuerant; ergo, &c.

Secundum, millenarii ex Philaſtrio Brixienſi (*f*) dicunt: *Cum venerit Chriſtus de cælo, mille*

(f) L. de hæreſib. c. 12. tomo 4. Biblioth. PP.

& anni illi erunt iterum nobis carnaliter ad vivendum, generandum & manducandum, ſicut ſit nunc in hoc ſæculo quotidie. Atqui nullas poſt reſurrectionem in regno Dei fore corporeas voluptates docet Chriſtus Matth. 22. *In reſurrectione neque nubent, neque nubentur.* Ex Apoſt. Rom. 14. *Non eſt regnum Dei eſca & potus;* ergo, &c.

Prob. 2. ex Patribus, qui millenariorum placita vocant, *portenta quædam quæ commentus eſt Cerinthus* (g), *deliram voluptatem* (h) *ridiculas fabulas* (i). Ergo.

Confirm. Iis omnibus momentis quibus ſequentem propoſitionem probabimus, quibus hæreſis millenariorum funditus evertetur.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. D. Joann. *in Apoc. cap.* 20. annuntiat 1. quod Angelus *ligavit* diabolum, *per annos mille ...... ut non ſeducat amplius gentes, donec conſummentur mille anni.*

2. Quod, *qui non adoraverunt beſtiam..... vixerunt & regnaverunt cum Chriſto mille annis...... hæc eſt reſurrectio primo. Beatus & ſanctus qui habet partem in reſurrectione prima, in his ſecunda mors non habet poteſtatem: ſed erunt Sacerdotes Dei & Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis.*

3. Prædicit, judicium generale & reſurrectionem quæ ſecunda eſt; *& dedit mare mortuos, qui in eo erant, & mors, & infernus dederunt mortuos ſuos qui in ipſis erant: & judicatum eſt de ſingulis ſecundum opera ipſorum.*

4. Di-

(g) Cajus Rom. Eccleſiæ Preſbyter. apud Euſeb.
(h) Greg. Naz. orat. 52.
(i) Aug. l. 20. de Civ. Dei, c. 7.

4. Dicit, *& infernus*, id eſt, damnati, ſumit enim continens pro contento, *& mors*, id eſt, diabolus, qui eſt cauſa mortis, *miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Hæc eſt mors ſecunda.*

Ex his ſic argumentantur: in textu allato ſingula millenariorum capita continentur; ergo.

Reſp. nego ant. Nam, juxta millenarios, regnum Chriſti futurum non erat, niſi poſt generalem corporum reſurrectionem; tamen Div. Joannes loquitur de regno mille annorum qui præcedent adventum antichriſti, qui regnabit tribus annis & dimidio ante corporum reſurrectionem; *& cum conſummati fuerint mille anni*, inquit, *ſolvetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet gentes.* Ergo D. Joann. nedum favet millenariis, quin potius eorum fabulam funditus ſubvertit.

Inſt. 1. Juxta D. Joann. erit duplex reſurrectio. *Prima* erit propria juſtorum, qui regnabunt per mille annos cum Chriſto. *Secunda*, quæ conſequetur illud intervallum, erit impiorum qui reſurgent ad judicium, poſt quod juſti in cælum aſcendent æterna felicitate donandi; impii vero mittentur in infernum ad æterna ſupplicia; ergo.

Reſp. nego ant. Nam ſicut D. Joann. duplicem reſurrectionem, ita & duplicem mortem annuntiat.

Prima reſurrectio, eſt animarum quæ in Eccleſia a peccati morte ad vitam gratiæ reſurgunt, juxta illud Chriſti Joann. 5. *Qui verbum Dei audit, tranſit a morte ad vitam*, & regnant cum Chriſto, quare, *Eccleſia, & nunc eſt, eſt regnum Chriſti, regnumque cælorum*, ait D. Auguſt. (*k*).

Secunda reſurrectio, eſt corporum, quæ ſimul cum

(k) L. 20. de Civ. Dei, cap. 9.

cum animabus in die judicii reſurgent ad perfectam & conſummatam gloriam . . . Hoc dilucide exponit D. Auguſt. cit. c. 6. *Sunt reſurrectiones duæ, inquit, una prima quæ & nunc eſt, & animarum eſt, quæ venire non permittit in mortem ſecundam. Alia ſecunda quæ nunc non eſt, ſed in ſæculi fine futura eſt, nec animarum, ſed corporum eſt, quæ per ultimum judicium alios mittet in ſecundam mortem, alios in eam vitam, quæ non habet mortem.*

Prima mors ex oppoſito, eſt privatio gratiæ pro vivis, & ſolius animæ damnatio pro defunctis reprobis.

Secunda mors, eſt damnatio animæ & corporis, poſt carnis reſurrectionem, rurſus unitorum, ait *D. Aug. cap.* 9.

Inſt. 2. Quod Div. Joann. docet de regno Chriſti, non poteſt intelligi de tempore præſentis Eccleſiæ; ergo, &c.

Prob. ant. Juxta D. Joann. 1. Toto tempore illius regni, draco ligabitur; atqui quotidie hominibus inſidiatur. 2. Tempus illius regni ad mille annos reſtringitur; atqui Eccleſia ab annis 1763. durat. 3. Animæ decollatorum, propter teſtimonium Jeſu, pertinebunt ad illud regnum; atqui non ſunt amplius de Eccleſia; ergo.

Reſp. ad 1. *diſt. ant.* Draco eſt ligatus, quatenus, per mortem Chriſti, ejus vires depreſſæ ſunt, & extenuatæ, *conc.* hoc ſignificavit Chriſtus *Joann.* 12. dicens: *Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras.* Quatenus inſidias hominibus ſtruere amplius non poteſt, *nego.* Adhuc enim *latrare poteſt, ſollicitare poteſt*, ait Div. Auguſt. ſerm. 197. de tempor. *mordere omnino non poteſt, niſi volentem.*

Reſp. ad 2. *diſt. maj.* Tempus illius regni reſtringitur ad mille annos ſumptos indefinite, pro toto illo tempore quod a morte Chriſti, ad-

ad diem uſque judicii, vel (ut alii volunt) ad adventum antichriſti intercedit, *conc.* ſumptos definite, *nego.* Itaque, *mille annos pro annis omnibus hujus ſaculi poſuit*, ait Aug. loco cit. *ut perfecto numero notaretur ipſa temporis plenitudo*, quæ per millenarium numerum ſolet explicari in Scriptura; v. gr. Jerem. 32. *Ego Dominus faciens miſericordiam in millibus his qui diligunt præcepta mea;* id eſt, in omnibus.

Reſp. ad 3. nego min. cum D. Aug. ibidem: *neque enim*, ait, *piorum animæ mortuorum ſeparantur ab Eccleſia quæ nunc eſt regnum Chriſti ..... regnant cum illo*, per gloriam eſſentialem, *dum iſti mille anni*, primæ reſurrectionis, *decurrunt.*

Objicies 2. Chriſtus, *Matth.* 5. dicit: *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* Atqui non ſaturabuntur, niſi in terreſtri regno mille annorum; ergo.

Reſp. nego min. Neque enim Chriſtus loquitur de ſaturitate ventris & veneris, ut fabulabantur millenarii, ſed de cœleſti plane ſaturitate gloriæ Dei, juxta illud, *ſatiabor, cum apparuerit gloria tua.*

Inſt. Atqui Chriſtus loquitur de ſaturitate voluptatum corporis; ergo. *Prob.* Matth. 26. Chriſtus dicit: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cum illud bibam vobiſcum novum in regno Patris mei;* ergo.

Reſp. nego conſ. Nam in illo textu *vinum* ſumitur proprie, vel metaphorice; ſi *proprie*, per *regnum*, intelligi debet tempus quod ſubſecutum eſt ejus reſurrectionem, quo tempore cum diſcipulis ſuis manducavit & bibit in ſignum ſuæ veræ reſurrectionis, juxta illud D. Petri Act. 10. *Manducavimus & bibimus cum illo, poſtquam reſurrexit a mortuis.* Illud autem tempus eſſe regnum Chriſti, declarat ipſe,

Mat-

Matth. ult. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra*, quam tunc exercere incœpit ... *ſi metaphorice*, per *vinum*, intelliguntur ſpirituales beatitudinis æternæ deliciæ, quas cum ſuis erat aliquando communicaturus, juxta illud Lucæ 22. *Ego diſpono vobis .... ut edatis & bibatis ſuper menſam in regno meo, & ſedeatis ſuper thronos, &c.*

CONCLUSIO II.

Anima juſtorum, quibus nihil ſupereſt expiandum, ſtatim poſt mortem, ad claram Dei viſionem in cælum admittuntur.

Prop. Eſt de fide, in Conc. Florent. *ſeſſ.* 25. *in definitione fidei*, cui Latini pariter Græci ſubſcripſere, definita his verbis: *Definimus illorum animas, qui, poſt baptiſma receptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quæ poſt peccati contractam maculam, ſunt purgatæ, in cælum mox recipi, & intueri clare Deum unum & trinum ſicuti eſt.*

Prob. 1. Ex Script. 2. Cor. 5. *Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis, diſſolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis. Nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram, quæ in cælo eſt ſuperindui cupientes.* Decretorium eſt illud teſtimonium, ex quo ſic argumentor: Apoſtolus per, *domum habitationis hujus*, intelligit corpus mortale, per *domum æternam*, intelligit viſionem Dei intuitivam; atqui domum illam æternam docet nos habituros poſt diſſolutionem domus *habitationis hujus*, & equidem ſtatim, alioquin in hoc fruſtra ingemiſceremus, viſionem illam ſuperindui cupientes, ſi uſque ad diem judicii, illa viſio eſſet procraſtinanda; ergo, &c.

Con-

Confirmatur, ex verbis ſequentibus: *Scientes*, inquit, *quoniam dum ſumus in corpore, peregrinamur a Domino: (per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem) audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, & præſentes eſſe ad Dominum, & ut jam non per fidem ambulemus, ſed per ſpeciem.* Unde ſic arguo: Apoſtolus diſtinguit ſtatum eorum qui adhuc ſunt in corpore, a ſtatu eorum qui peregrinantur a corpore, in hoc quod primi Deum duntaxat per fidem videant, ſecundi vero præſentes ſint ad Dominum, quem vident per ſpeciem, ſeu intuitive; atqui homo ſtatim a morte peregrinatur a corpore; ergo, ſi nihil ipſi expiandum ſupereſt, ſtatim fruitur intuitiva Dei viſione.

Prob. 2. D. Clem. Rom. (*l*) *Petrus*, inquit, *martyr effectus, diſceſſit ad debitum gloriæ locum ... Paulus patientiæ præmium obtinuit ..... his viris, qui divinam vitam duxerunt, aggregata eſt ingens electorum multitudo.* Atqui locus gloriæ, & virtutis præmium nihil aliud ſunt, quam viſio Dei intuitiva; ergo jam eam poſſident.

S. Ignatius martyr, *Epiſt. ad Traillianos*, ipſos, cum eſſet in vinculis, ſic alloquitur: *Salutat vos Spiritus meus, non modo nunc, ſed ubi Deum nactus fuero, nam etiamnum in periculo*, mortis, *verſor*. Ergo ipſi perſuaſum erat, ſe ſtatim a morte Deo fruiturum.

Clem. Alex. *l.* 5. *Strom.* ſcribit: *Clarum eſt neminem unquam vitæ tempore poſſe Deum evidenter comprehendere; qui autem ſunt mundo corde, Deum videbunt, poſtquam ad extremum finem pervenerint*, quid clarius?

D. Cyprian. (*m*) *Quanta ſecuritas*, inquit ...., *clau-*

(l) Epiſt. 1. ad Corinth.
(m) Exhort. ad Martyrium verſus finem.

claudere in momento oculos, quibus homines videbantur & mundus, & aperire eoſdem ſtatim, ut Deus videatur & Chriſtus .... ſine damno temporis merces, judice Deo, redditur. Ergo *ſtatim, & ſine damno temporis*, juſti viſione beatifica donabuntur.

Prob. 3. *ratione*. Deus, cujus *miſerationes ſuper omnia opera ejus*, promptior eſt ad remunerandum, quam ad puniendum; atqui animæ impiorum ſtatim detruduntur ad inferos, Job 21. *in puncto ad inferna deſcendunt*. Ergo animæ juſtorum, quibus nihil ſupereſt luendum, ſtatim ad claram Dei viſionem admittuntur.

Confirm. Per ſinum Abrahæ intelligitur ab omnibus Patribus & Theologis æterna felicitas; atqui ex Luc. 16. *Factum eſt ut moreretur mendicus, & portaretur in ſinum Abrahæ, mortuus eſt autem & dives, & ſepultus eſt in inferno*. Ergo, &c. unde Pater Abraham dixit diviti: *Hic conſolatur, tu vero cruciaris*.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. S. Joann. *Apoc.* 6. dicit ſe vidiſſe, *ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei*. Atqui animæ quæ ſunt ſubtus altare, non ſunt in cælis; ergo.

Reſp. nego min. Nam quidquid intellexerit nomine *altaris*, certum eſt animas illas in cælo eſſe, & beata Dei viſione frui; nam infra dicitur, *illis*, animabus; *data ſunt ſingulæ Stolæ albæ*. Atqui per Stolas albas intelligitur æterna felicitas; ergo, &c.

Inſt. 1. Illæ animæ non fruuntur æterna felicitate, quibus gloriam poſtulantibus reſponſum eſt, ut mundi finem expectarent; atqui animabus Martyrum gloriam poſtulantibus reſponſum

eſt,

eſt, *ut requieſcerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conſervi eorum & fratres eorum, qui interficiendi ſunt ſicut & illi*. Ergo.

Reſp. diſt. maj. Poſtulantibus gloriam animæ, *conc.* gloriam corporis, *nego maj.* atqui illæ animæ poſtulant gloriam corporis, *conc.* gloriam animæ, *nego min.* Itaque animæ illæ, jam una ſtola, hoc eſt, animæ felicitate, donatæ, gloriam corporis poſtulant, quæ dicitur non eſſe ante mundi finem concedenda.

Inſt. 2. Apoſt. *Hebr.* 11. de juſtis veteris Teſtamenti dicit: *Hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non ſine nobis conſummarentur*. Ergo non accipient æternam beatitudinem, niſi cum omnibus juſtis.

Reſp. diſt. conſeq. Non accipient beatitudinem completam, corporis ſcilicet & animæ, *conc.* incompletam animæ, *nego conſeq.* hanc enim acceperunt poſt Chriſti adventum, quando aſcendens in Cælum, *captivam duxit captivitatem* (n): in quo Deus aliquid melius providit pro nobis, quibus ſtatim a morte, ſi nihil expiandum ſuperſit, patet aditus in Cælum.

Inſt. 3. Atqui in ultimo duntaxat judicio patebit nobis aditus in Cælum; ergo, &c. *Prob.* in ultimo duntaxat judicio electis dicet Chriſtus, *Matth.* 25. *Poſſidete paratum vobis regnum*; ergo, &c.

Reſp. diſt. conſeq. In ult. duntaxat judicio, nobis, cum corporibus reſumptis, patebit aditus in Cælum, *conc.* ſine corporibus, *nego*, ibi enim Chriſtus loquitur de beatitudine completa, tum corporis, tum animæ, qua electi poſt ultimum judicium donabuntur.

Inſt. 4. Matth. 20. Pater-familias non ſolvit dena-

(n) Epheſ. 4. v. 8.

denarium diurnum, niſi ad veſperam; atqui per *denarium* intelligitur æterna felicitas, & per *veſperam* intelligitur finis mundi; ergo, &c.

Reſp. diſt. min. Per denarium intelligitur æterna felicitas completa, *conc.* incompleta ſolius animæ, *nego min.* neque ita interpretatur S. Aug. *Serm. 87. de verbis Domini*, ubi felicitatem completam vocat, *felicitatem reſurrectionis*.

Objicies 2. SS. Patres juſtorum felicitatem ad ultimum uſque judicii diem protrahunt; ergo, &c.

Reſp. nego ant. Exceptis enim paucis, qui Papiæ adhæſerunt, reliqui aſſeruerunt, animas juſtorum ſtatim poſt mortem in Cælis regnare.

Prob. 2. D. Ambroſ. (o) dicit; *ſolvitur corpore anima, & poſt finem vitæ hujus, adhuc tamen futuri judicii ambiguo ſuſpenditur*; ergo.

Reſp. diſt. ant. Anima futuri judicii ambiguo ſuſpenditur, eo quod hujus judicii diem ignoret, & neſciat quandonam corpus reſumptura eſt, *conc.* eo quod nondum æterna felicitate gaudeat, *nego*. Sic intelligendum eſſe D. Ambroſium probat quod dicit ad Theſſalonicenſes de eorum Epiſcopo defuncto: *Eſt jam*, inquit (p) *ſuperiorum incola, poſſeſſor æternæ illius Jeruſalem, quæ in Cœlo eſt*. Et Orat. de Valentiniano: ait: *Vita jam fruitur æterna*.

Inſt. Idem, *l. de bono mortis, cap.* 10. ait: *Dum expectatur plenitudo temporis, expectant animæ remunerationem debitam, alias manet pœna, alias gloria*. Ergo.

Reſp. diſt. ant. Expectant remunerationem completam per glorificationem corporis, *conc.* incompletam animæ, *nego*, addit enim, *nam & illæ*, quas manet pœna, *videntes ſervantibus legem*

(o) De Cain, l. 2. cap. 2.
(p) Epiſt. 15. ad Theſſalon.

legem Dei repoſitam eſſe mercedem gloriæ, *erubeſcunt in conſpectum ejus* (Dei) *venire*.

Objicies 3. Div. Chryſoſt. (q) *Anima*, inquit ..... *abſque carne non accipiet bona illa ineffabilia*, *ſicut neque punietur*. Ergo cenſet animam minime beari ante carnis reſurrectionem.

Reſp. nego conſeq. Senſus enim D. Doctoris eſt, animam ſolam, non eſſe beatificandam, ſed etiam corpus, cum utrumque ſalutem operatum fuerit; idque aſſerit tanquam medium ad probandum reſurrectionem, de qua totus eſt ille Sermo D. Chryſoſtomi, qui, *Hom.* 3. *ad Philipp.* ait: *Juſti*, *ſive in hoc*, *ſive in futuro ſæculo fuerint*, *cum* Rege *ſunt*, *illic tamen magis & propius*, *non per acceſſum & fidem*, *ſed facie ad faciem*.

Objicies 4. D. Hilarius, *in Pſalm.* 138. in hæc verba, *ſi deſcendero in infernum*, *ades*, ait: *Humanæ iſta lex neceſſitatis eſt*, *ut conſepultis corporibus*, *ad inferos animæ deſcendant*. Ergo non ſtatim aſcendunt in Cælum.

Reſpondent multi, D. Hilarium locutum fuiſſe de Sanctis veteris Teſtamenti, qua miſſa reſponſione, magis ad mentem D. Hilarii.

Reſp. diſt. ant. Deſcendant ad inferos tranſeunter, *conc.* ut ibi remaneant ad diem uſque judicii, *nego ant.* Itaque D. Hilarius cum Tertulliano (r) exiſtimavit omnium defunctorum animas ad inferos deſcendere, ad imitationem Chriſti, qui, ut ait, hanc *deſcenſionem ad conſummationem veri hominis*, *non recuſavit*, ſed ſicut Chriſtus Cælum ſtatim aſcendit, ita & animæ plene purgatæ.

Inſt. Idem, *in Pſalm.* 120. ait: *Exeuntes de cor-*

(q) Hom. 39. in 1. Epiſt. ad Cor.
(r) L. de Anima, cap. 55.

corpore ad introitum illius regni cæleſtis .... fideles omnes reſervabuntur in ſinu Abrahæ interim collocati .... quo uſque intreeunai rurſum in regnum cælorum tempus adveniat. Ergo uſque ad judicium univerſale in ſinu Abrahæ reſervabuntur, ſed nondum in regnum cælorum.

Reſp. nego conſeq. Nam per ſinum Abrahæ, intelligit regnum cælorum, ut conſtat ex hac ejus in Pſalm. 2. enarratione, *Teſtes nobis ſunt Evangelii dives & pauper, quorum unum Angeli in ſedibus beatorum, & in Abrahæ ſinu locaverunt, alium ſtatim pœna regio ſuſcepit... nihil illic dilationis, aut moræ eſt. Judicii enim* (particularis) *dies, vel beatitudinis retributio eſt æterna, vel pœna.*

Objicies 5. Div. Auguſt. *Serm.* 299. docet omnes Sanctos poſt reſurrectionem ſabbatizaturos in terra cum Chriſto, antequam in cælum admittantur, *& ſabbatizabunt ſancti & juſti Dei.* Ergo.

Reſp. Fateor D. Auguſt. initio Sacerdotii, in opinione millenariorum fuiſſe verſatum, ut ipſemet fatetur, *lib. 2. de Civit. Dei, cap. 9.* verum brevi poſtea iſtam opinionem exuit, & conſtanter exinde docuit, animas ſtatim a morte, clara Dei viſione potiri; nam in Pſalm. 119. ait: *Ibi*, in cæleſti Jeruſalem, *omnes juſti & ſancti ſunt, qui fruuntur verbo Dei ſine lectione, ſine litteris. Quod enim nobis per paginas ſcriptum eſt, per faciem Dei, illi cernunt.*

Inſt. D. Auguſt. *lib. 1. retract.* quem ſub finem vitæ ſcripſit; *cap.* 14. recognoſcens librum *de utilitate credendi*, hæc ſua de mortuis verba, *Sunt jam in ipſa poſſeſſione*, ita emendat: *Quinam ſint illi beatiſſimi, qui jam ſunt in illa poſſeſſione, quo ducit hæc via, magna quæſtio eſt; & Angeli quidem ſancti quod ibi ſint, nulla magna quæſtio eſt. Sed de ſanctis hominibus*

nibus jam defunctis, utrum ipſi ſaltem dicendi ſint jam in illa poſſeſſione conſiſtere? merito quæritur. Ergo negat animas jam beatitudine gaudere.

Reſp. diſt. conſeq. Negat animas jam beatitudine gaudere, quoad certum perfectionis gradum, *conc.* quoad ſubſtantiam, *nego*. Itaque pro certo Div. Auguſt. ſtatuit animas juſtorum videre jam Deum, ſed quæſtionem movet duntaxat, utrum non minus perfecte jam videant, quam poſt reſurrectionem viſuræ ſint: addit enim, *Utrum ad contemplandam cordis oculis veritatem, ſicut dictum eſt, facie ad faciem nihil ex hoc, (quod adhuc expectant redemptionem corporis ſui) minus habeant, non hic locus eſt diſputando inquirere*. Quod alibi (*ſ*) ſolvit his verbis: *Minime dubitandum eſt, hominis mentem poſt mortem, carne depoſita .... non ſic videre poſſe incommutabilem ſubſtantiam, ut ſancti Angeli vident, ſive alia latentiore cauſa, ſive ideo quia ineſt ei naturalis quidam appetitus corporis adminiſtrandi, quo appetitu retardatur quodammodo, ne tota intentione pergat in illud ſummum cælum, quandiu non ſubeſt corpus, cujus adminiſtratione appetitus ille conquieſcat*. Non dubitavit ergo de conceſſione viſionis beatificæ, ſed de illius viſionis qualitate, num futura ſit perfectior poſt reſurrectionem, ſive intenſive & quoad gradus, ſive, quod probabilius eſt, extenſive propter gaudium quod in ipſum corpus refundetur.

Objicies 6. Div. Bernardus non exiſtimavit Sanctos frui jam nunc beatitudine; ergo.

Prob. ant. Serm. 2. de Sanctis, docet Sanctos nunc eſſe *ſub altari & non ſupra*, ex quo concludit, *adhuc ergo ſignatum eſt ſuper eos lu-*

(*ſ*) L. de Geneſ. ad litter. c. 35.

lumen vultus dominici, & licet non plenam, habent tamen lætitiam multam in corde ſuo, donec veniat dies illa, qua implebit eos lætitia, cum vultu ſuo. Ergo exiſtimavit animas juſtorum nondum frui Dei viſione.

Reſp. diſt. conſeq. Nondum frui Dei viſione perfecta & completa, *conc.* imperfecta & incompleta, *nego*. Itaque in ea fuit ſententia animas a corpore ſeparatas, propter ſuum in corpora pondus, non tam eſſe expeditas ad Dei viſionem; & conſequenter minus intenſive ipſas Deum videre, quam ubi naturalis ad corpus appetitus poſt reſurrectionem, expletus fuerit: *adeo viget in eis deſiderium hoc naturale*, ait Serm. 3. de Sanctis, *ut necdum tota eorum affectio libere pergat in Deum*.

Inſt. Idem, Serm. 4. ait: *Quonam igitur modo ſuper altare dixerim exaltandos eos qui nunc ſub altari quieſcunt?* Reſpondeo, *viſione utique & contemplatione*. Ergo nondum vident Deum.

Reſp. diſt. conſeq. Nondum vident æque perfecte & intenſe, ac videbunt reſumptis corporibus, *conc.* nondum vident abſolute, *nego*. Ait enim, *Serm.* 2. de S. Victore: *Jam cælos ingreſſus . . . . vere nunc revelata facie ſpeculatur gloriam Dei . . . . beata viſio qua in eandem imaginem transformatur de claritate in claritatem, tanquam a domini ſpiritu.*

Inſt. 2. Serm. 3. de Sanctis, ait: *In illam beatiſſimam* (Dei) *domum, nec ſine nobis intrabunt, nec ſine corporibus ſuis*. Atqui qui non ſunt in domo Dei, nondum vident Deum; ergo.

Reſp. diſt. maj. Non intrabunt ſine nobis in domum Dei, cum completa animæ & corporis felicitate, *conc.* cum felicitate incompleta animæ, *nego maj.* Seſe explicat B. Pater eodem ſermone dicens: *Acceperunt jam ſingulas ſto-*

las,

las, ſed non veſtientur duplicibus donec veſtiamur & nos ... ſtola enim prima, ipſa eſt, quam diximus, felicitas & requies animarum, ſecunda vero immortalitas & gloria corporum. Ac Serm. de S. Victore, *Non eſt terra oblivionis*, inquit, *quam anima victoris inhabitat; non eſt terra laboris ..... non denique terra, ſed cælum eſt*. Hæc de ſana D. Bernardi doctrina nullum relinquunt dubitandi locum.

Objicies 7. In Can. Miſſæ, Eccleſia generatim pro omnibus defunctis Deum precatur, ut *ipſis, & omnibus in Chriſto, quieſcentibus, locum refrigerii, lucis, & pacis indulgeat*. Ergo ſupponit ipſos nondum frui viſione beatifica.

Reſp. diſt. ant. Pro omnibus, qui habent aliquid luendum, *conc.* pro omnibus, etiamſi plene ſint purgati, *nego*. Eſt ergo ſenſus Eccleſiæ & fidelium orare pro animabus Purgatorii, quæ cum obierint in caritate, dicuntur dormire in ſomno pacis, & in Chriſto quieſcere.

Inſt. Eccleſia ſic orat pro defunctis: *Libera animas omnium fidelium defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu, libera eas de ore leonis, ne abſorbeat eas tartarus, ne cadant in obſcurum*, &c. Ergo ſupponit eas animas nondum judicatas eſſe, earumque ſortem adhuc in ſuſpenſo eſſe.

Reſp. negò conſeq. Eccleſia enim ſic orat, quia repræſentat illas animas, quaſi tunc migrarent e corpore, & in periculo eſſent ſubeundi judicii, *quia commemorat, & repræſentat diem depoſitionis ſeu obitus*, ait Bellarm. (1) quemadmodum in feſto Nativitatis repræſentat Chriſtum naſcentem, & in adventu quaſi jamjam naſciturum, dicens, *Rorate cæli deſuper, & nubes pluant juſtum*, &c.

Obji-

(1) L. 2. de Purgat. cap. 5.

Objicies 8. Joann. XXII. S. P. definivit Sanctos, non niſi poſt extremi judicii diem, eſſe Deum viſuros. Ergo.

Reſp. nego ant. Licet enim Joann. XXII. tanquam doctor privatus, docuerit animas Sanctorum non eſſe viſuras Deum intuitive ante generalis judicii diem, nihil tamen ſuper ea re definiit, quod multis momentis poteſt probari.

1. Quia Galliarum Epiſcopi, a rege in caſtrum Viencennarum coacti, declararunt Joann. XXII. nihil unquam ea de re publico diplomate definiiſſe: illius teſtimonii authenticum inſtrumentum aſſervatur apud PP. Dominicanos Pariſienſes.

2. Quia idipſum Joann. XXII. teſtatur, revocando ſuam priorem opinionem ſub hac forma (u): *Fatemur & credimus, quod animæ purgatæ ſeparatæ a corporibus, ſunt in cælo & cum Chriſto, in conſortio Angelorum congregatæ, & vident Deum & divinam eſſentiam facie ad faciem clare, in quantum ſtatus & conditio animæ ſeparatæ patitur. Si vero alia, vel aliter circa materiam hujuſmodi per nos dicta, prædicata, ſeu ſcripta fuerunt .... illa diximus, prædicavimus, ſeu ſcripſimus recitando & conferendo, & non determinando, nec etiam tenendo .... inſuper .... illa habemus & haberi volumus pro non dictis, prædicatis, & ſcriptis, & ea revocamus expreſſe ..... & ea ſubmittimus Eccleſiæ determinationi & ſucceſſorum noſtrorum.* Hæc verba continentur in diplomate dato Avenione ann. 1334. tertio nonas Decembris, Pontificatus ann. 19. & ultimo. Cum autem propter ejus mortem illud diploma non fuiſſet Bulla pontificia munitum, ideo ejus ſucceſſor Benedictus XII. ut omnes ſiniſtræ famæ prædeceſſoris ſui maculas abſtergeret, illud promul-

(u) Apud Rainaldum ad an. 1336. n. 37.

mulgavit anno ſequenti *in extravag.* quæ incipit, *Benedictus Deus.*

Momenta quæ ex Gerſone, Ochamo Calvino, opponuntur, probant equidem Joann. XXII. plus æquo in eam inclinaſſe ſententiam, quæ Sanctis viſionem intuitivam denegat ante corporum reſurrectionem; ſed nullum probat illam ſententiam ab eo, aliqua conſtitutione, fuiſſe definitam.

ARTICULUS III.

De principiis effectivis viſionis Dei intuitiva.

Nota. MUlta hic congerunt Scholaſtici. 1. Utrum in viſione beatifica admittenda ſit ex parte objecti illius viſionis, ſpecies impreſſa, quæ divinam eſſentiam repræſentet. 2. Utrum intellectus, videndo Deum, producat ſpeciem expreſſam eſſentiæ divinæ, &c. Verum, cum hæ quæſtiones ſint mere philoſophicæ, & Theologo inutiles, eas Philoſophis tractandas remittimus, ut de indubitato viſionis intuitivæ principio, nempe de lumine gloriæ, diſſeramus variis quæſtiunculis.

Quæres 1. *Quid ſit lumen gloria?*

Reſp. Eſt *habitus ſupernaturalis, quo mens creata elevatur ad intuitivam viſionem Dei eliciendam.*

Dicitur 1. *habitus*: quia eſt qualitas fixa, & permanens, extrinſecus adveniens intellectui creato, ipſumque corroborans ad operandum ſimpliciter, nempe ad eliciendam viſionem.

Dicitur 2. *ſupernaturalis*; quia ſolis naturæ viribus haberi nequit.

Dicitur 3. *Quo mens humana elevatur ad eliciendam*, &c. ut deſignetur præcipuum ejus munus, & officium, quod eſt conferre intelle-

ctui vim ſupernaturalem ad viſionem Dei eliciendam, & ad hanc cum illo effective concurrere, eo fere modo, quo habitus fidei, ſpei, & caritatis animam juvant & roborant ad actus earumdem virtutum producendos; ex quo:

Reſolves, lumen gloriæ habere rationem concauſæ connaturalis reſpectu viſionis beatificæ, quia cum intellectu, quem elevat, concurri efficienter ad viſionem beatificam, & quidem connaturaliter, quia intellectui inhæret tanquam illius complementum; unde illa viſio immediate producitur ab intellectu lumine gloriæ inſtructo.

Quæres 2. *Utrum lumen gloriæ neceſſarium ſit ad Deum intuitive videndum?*

Reſp. *Lumen gloriæ, juxta viam Dei ordinariam, neceſſarium eſt cuilibet intellectui creato, ad Deum intuitive videndum*. Reſponſio eſt de fide definita in Concilio Viennenſi contra Beguardos & Beguinas, qui docebant *animam non indigere lumine gloriæ ad Deum videndum*. Tamen illud lumen eſſe potius auxilium habituale, quam actuale, non eſt de fide.

Prob. 1. Ex Script. Pſalm. 35. *Apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen*. Atqui viſio Dei intuitiva deſignatur per illa verba, ut colligitur ex verſu præcedenti, *inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos*. Ergo.

Prob. 2. *ratione*. Omnis facultas, quæ ſolis naturæ viribus eſt inſufficiens, & improportionata ad aliquem actum eliciendum, indiget ad id corroborari & elevari; *atqui* intellectus creatus eſt inſufficiens, & improportionatus ad intuitivam Dei viſionem eliciendam, quia intuitiva Dei viſio, eſt ordinis ſupernaturalis; *ergo* indiget ad id per aliquod auxilium ſupernaturale, elevari; atqui illud auxilium eſt lumen gloriæ; ergo.

Objicies 1. Lumen gloriæ non eſt neceſſarium ad viſionem Dei eliciendam; ergo.

Prob. ant. Si lumen gloriæ ſit neceſſarium, vel ex parte eſſentiæ divinæ, vel ex parte intellectus creati; atqui neutrum dici poteſt; ergo.

Reſp. nego min. Nam neceſſarium eſt ex parte intellectus creati, qui, cum ex ſe ſit inſufficiens ad claram Dei viſionem, debet elevari & compleri per aliquid ipſi ſuperadditum, illud autem eſt lumen gloriæ; ergo.

Inſt. 1. Omnis facultas poteſt per ſe, & ſine ullo addito, attingere ſuum objectum; atqui Deus, utpote ſumme cognoſcibilis, eſt objectum intellectus creati; ergo.

Reſp. diſt. maj. Poteſt per ſe, & ſine addito, attingere ſuum objectum, ſibi proportionatum, *conc.* ſibi improportionatum, *nego*. Porro Deus intuitive videndus eſt objectum intellectus ſupernaturale; ergo non poteſt illud ſolis naturæ viribus attingere.

Inſt. 2. Atqui lumen gloriæ, intellectum nequit Deo proportionatum reddere; ergo nulla ſolutio.

Reſp. diſt. ant. Nequit reddere intellectum Deo proportionatum; proportione entitatis, *conc.* proportione habitudinis, *nego ant.* Jam reſponſionem explicavimus.

Objicies 2. Si lumen gloriæ ſit principium effectivum viſionis beatificæ, intellectus erit tantum cauſa inſtrumentalis illius viſionis; abſurdum conſequens; ergo, &c.

Reſp. nego ſequel. major. Nam tum intellectus, tum lumen gloriæ, ſunt principia effectiva viſionis Dei, nec unum recipit ſuam agendi virtutem ab alio; quippe illa duo conjuncta, efficiunt unicum viſionis beatificæ principium.

Inſt. Quod agit duntaxat per potentiam obedien-

dientialem, habet rationem cauſæ inſtrumentalis, ut aqua in baptiſmo; atqui ſi requiratur lumen gloriæ, intellectus aget duntaxat per potentiam obedientialem; ergo.

Reſpond. nego min. Intellectus enim elicit viſionem per virtutem ſibi propriam & innatam, elevatam tamen per lumen gloriæ, ſine quo non poſſet actionem ſupernaturalem elicere, ex quo patet quod non agat per virtutem mere obedientialem.

Dixi in Reſp. *Juxta viam Dei ordinariam:* quia lumen gloriæ non eſt ita neceſſarium, quin per uberiorem quemdam & ſupernaturalem Dei concurſum, intellectus elevari poſſit ad videndum intuitive Deum, abſque illo lumine intrinſeco, ſive permanente, ſive tranſeunte. *Ratio* eſt, quia Deus, cum omnem cauſæ ſecundæ efficientis virtutem eminenter contineat, poteſt per ſe ſupplere omnem cauſæ efficientis influxum non vitalem, ſic poteſt producere calorem ſine igne; atqui influxus luminis gloriæ, non eſt vitalis, cum ſit intellectui extrinſecus, ergo.

Nec dicas, principium internum actionis vitalis, nullo Dei concurſu poteſt ſuppleri; atqui lumen gloriæ, eſt principium actionis vitalis internum; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Principium actionis vitalis, quatenus vitalis, non poteſt ſuppleri, *conc.* quatenus ſupernaturalis, *nego*. Porro lumen gloriæ non eſt principium actionis vitalis qua vitalis, nam quidquid eſt vitale in viſione beatifica, eſt a principio vitali intrinſeco: at lumen gloriæ eſt a principio, ſeu cauſa extrinſeca, nempe a Deo; ergo.

Quæres 3. *Utrum lumen gloriæ poſſit alicui creaturæ eſſe connaturale?* ſeu, *utrum Deus poſſit creare ſubſtantiam ſupernaturalem, quæ*

ſine lumine gloriæ poſſit per proprias vires naturales videre Deum intuitive?

Reſp. negative; Nam creatura, quæ viſione beatifica donatur, eſt neceſſario beata & impeccabilis; atqui nulla creatura poteſt ſua propria natura eſſe beata & impeccabilis; ergo. *Prob. prima pars min.* Ex Div. Auguſt. (x) *Quamvis non omnis beata poſſit eſſe creatura*, inquit, *ea tamen quæ poteſt, non ex ſeipſa poteſt, quia ex nihilo creata eſt*. Atqui creatura quælibet poſſibilis, ex nihilo eſt; ergo.

Prob. ſecunda pars min. Ex eodem Aug. (y) dicente: *Quamquam magna natura ſit, vitiari tamen potuit, quia ſumma non eſt*. Atqui nulla creatura poteſt creari, quæ *ſumma* ſit; alias eſſent duo ſumma, quod implicat contradictionem, ut probatum eſt *diſſertat. de unitate Dei*; ergo.

Dices: Datur accidens ſupernaturale, v. gr. fides, ſpes, caritas; ergo poteſt etiam dari ſubſtantia ſupernaturalis.

Reſp. nego conſeq. Diſparitas eſt, quod accidens ſupernaturale, etſi tendat ad Deum, vel videndum, vel amandum, &c. non tamen ejuſdem ſit cum ipſo ſubſtantiæ, quia non eſt propter ſe, ſed propter aliud quod perficit, unde deſtinari poteſt a Deo ad ordinem ſupernaturalem, & ſic poteſt in entitate ſua eſſe ſupernaturale. *Econtra*, ſi daretur ſubſtantia ſupernaturalis, quæ ex ſe beata foret & impeccabilis, eſſet ejuſdem cum Deo ſubſtantiæ, quia omnis ſubſtantia eſt propter ſe, nec quidquam exigere poteſt, niſi quod naturale eſt; atqui ſi daretur ſubſtantia quæ exigeret beatitudinem & impeccabilitatem tanquam quid ſibi naturale; eſset

(x) L. 12. de Civit. Dei, cap. 1.
(y) L. 14. de Trinit. cap. 12.

eſſet ejuſdem cum Deo ſubſtantiæ ; ergo ſi daretur ſubſtantia ſupernaturalis, eſſet ejuſdem cum Deo ſubſtantiæ ; ergo Deus ; ergo plures eſſent dii, quod implicat.

Inſt. 1. Caritas erat connaturalis Chriſto, ergo natura creata poteſt exigere accidens ſupernaturale, tanquam quid ſibi connaturale & debitum.

Reſp. diſt. ant. Erat connaturalis Chriſto ; ratione Verbi divini, *conc.* ratione humanitatis, *nego.*

Inſt. 2. Intellectus creatus, ſimul cum lumine gloriæ eſſet ens finitum ; ergo a Deo poteſt creari.

Reſp. nego conſeq. Neque enim Deus poteſt facere id omne quod finitum eſt, quando illud implicat, ſic non poteſt facere creaturam a ſe omnino independentem.

Inſt. 3. Viſio Dei, eſt actio vitalis ; atqui omnis actio vitalis, eſt connaturalis facultati vitali ; ergo viſio Dei, eſt connaturalis intellectui creato.

Reſp. diſt. min. Actio vitalis, quatenus vitalis, eſt connaturalis facultati vitali, *conced.* quatenus ſupernaturalis, *nego min.* Sic enim omnem exigentiam facultatis creatæ & creabilis ſuperat ; ergo ipſi eſt ſupernaturalis, nam omne quod eſt ſupra exigentiam naturæ, ſupernaturale eſt.

ARTICULUS IV.

De objecto intuitivæ Dei viſionis.

Nota. Duplex eſt objectum intuitivæ Dei viſionis, nempe *Primarium*, quod primo, per ſe, & immediate videtur, & in quo cætera videntur, talis eſt Deus. *Secundarium*,

rium, quod in alio videtur, nec confert ad beatitudinem, niſi accidentaliter, ejuſmodi ſunt creaturæ. De utroque objecto differemus duobus paragraphis; quibus addemus tertium, nempe de modo, quo creaturæ videntur in Deo.

§. I. *De primario viſionis intuitivæ objecto.*

Certum eſt, 1. Quod beati videant Deum & omnia quæ ſunt in Deo formaliter, ſive ſint abſoluta, ſive relativa, tam ea quæ dicunt ordinem unius perſonæ divinæ ad aliam, quam ea quæ dicunt ordinem ad creaturas, licet hæc ultima non videant, niſi ſecundum primarias ſuas & generales rationes. Nam beati vident Deum ut eſt in ſe, facie ad faciem; atqui non poſſunt videre Deum ut eſt in ſe, facie ad faciem, quin videant omnia quæ ſunt in Deo intrinſece & formaliter; ergo.

Dixi, attributa quæ dicunt ordinem ad creaturas, non videri *niſi ſecundum primarias & generales rationes*, non vero quoad ſecundarias & ſpeciales, hoc eſt, ſecundum reſpectus omnes, quos attributa dicunt ad creaturas; atque ita, viſa omnipotentia Dei, videtur generatim ejus objectum, nempe ens poſſibile, ſed non videntur ſingula entia, ad quæ extendi poteſt Dei omnipotentia. Similiter viſa Dei ſcientia, non videntur omnia divinæ ſcientiæ arcana & conſilia; hæc enim ſunt libera in Deo, & ab eo pro arbitrio, abſconduntur, aut revelantur Beatis.

Certum eſt 2. Quod beati videant clare omnia fidei myſteria, quorum fidem in terris habuerunt. Nam ex Apoſtol. 1. *Cor.* 13. in cælis videbimus *facie ad faciem* quæ hic in terris videbimus *per ſpeculum & in ænigmate*; atqui

atqui omnia myſteria fidei hic videmus per ſpeculum, in ænigmate; ergo. Unde D. Aug. (z) ait: *hic creditis, ibi videbitis.*

Reſtat ergo videndum, utrum intuitive videri poſſit eſſentia divina, ſine attributis, & una perſona ſine alia. Affirmant Scotiſtæ, negant omnes alii Theologi cum D. Thom. 2. 2. *q.* 2. *art.* 8. *ad* 3. cum quibus ſit:

CONCLUSIO.

Eſſentia Dei, etiam de potentia abſoluta, non poteſt videri ſine attributis, nec una perſona ſine alia.

Prob. 1. Ex Script. Joann. 14. *Philippe, qui videt me, videt & Patrem*, inquit Chriſtus, *quomodo tu dicis, oſtende nobis Patrem? non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt?* ex quo ſic argumentor: Chriſtus docet, quod qui videt Filium, videt etiam Patrem, eo quod ſint idem in eſſentia; atqui omnia attributa, tum abſoluta, tum relativa ſunt idem cum eſſentia, Deus enim eſt ſimpliciſſimus; ergo non poteſt unum ex illis videri ſine alio. Quare D. Auguſt. *in Pſalm.* 85. poſt relata illa Joannis verba, ait: *videtis quia in viſione Patris, & Filii viſio eſt, & in viſione Filii, & Patris viſio eſt. Ideo conſequenter ſubjecit & dixit;* neſcitis quia ego in Patre & Pater in me eſt? *Id eſt, & me viſo, videtur & Pater, & Patre viſo, videtur & Filius; Patris & Filii ſeparari non poteſt viſio. Ubi non unius ſeparatur natura & ſubſtantia, viſio ſeparari non poteſt.*

Prob. 2. *ratione*: Ens maxime ſimplex, non poteſt videri intuitive, non viſis iis quæ ſunt de ipſius entitate & natura, hoc enim implicat;

(z) L. 20. de Civit. Dei, cap. 21.

atqui Deus eſt ens maxime ſimplex ; ergo non poteſt videri, non viſis iis quæ ſunt de ejus entitate ; atqui omnia ejus attributa , omneſque SS. Trinitatis perſonæ , ſunt de ejus entitate ; ergo non poteſt videri intuitive, quia ſimul videantur omnia attributa, omneſque SS. Trinitatis perſonæ.

Solvuntur Objectiones.

Objici s 1. Quod ab alio virtualiter diſtinguitur, poteſt ſine illo videri ; atqui eſſentia divina virtualiter diſtinguitur ab attributis & perſonis; ergo, &c. *Reſp. nego maj.*

Prob. maj. Quod virtualiter diſtinguitur ab alio, poteſt abſque eo terminare actum intellectus; ergo quod ab alio virtualiter diſtinguitur, poteſt abſque eo videri.

Reſp. diſt. ant. Poteſt terminare actum intellectus abſtraentis, *conc.* intuitive videntis, *nego ant.* Ratio eſt, quia viſio intuitiva terminatur ad Deum ut in ſe eſt, non ut per mentem una perfectio abſtrahitur ab alia ; atqui Deus, utpote ſimpliciſſimus non poteſt videri, ut in ſe eſt, quin videatur totus, ac proinde, ſi quid ejus non videretur, neque ejus videretur quidquam, quia totus ipſe eſt, quidquid eſt illius.

Inſt. 1. Diſtinctio virtualis ſufficit, ut communicetur Filio eſſentia, non communicata paternitate, ergo ſufficere poteſt, ut eſſentia videri poſſit, non viſa paternitate.

Reſp. diſt. ant. Nam communicata paternitate immediate, *conc.* mediate, *nego ant.* Equidem cum Pater non communicet naturam divinam Filio ſecundum omnem modum, quo ſe habet, id eſt, ut formaliter ſubſiſtentem paternitate, inde eſt quod ipſi non communicet paternitatem immediate; verum, cum perſonæ, ob unitatem

tatem naturæ in qua identificantur, ſint in ſe invicem, ſequitur quod dum immediate communicatur eſſentia, perſonæ mediate ſaltem ſibi invicem communicentur; ex quo patet objectionem nobis favere potius, quam obeſſe, cum oſtendat non poſſe per viſionem attingi eſſentiam, quin perſona attingatur.

Inſt. 2. Objectum primarium viſionis beatificæ, poteſt videri ſine objecto ſecundario; atqui eſſentia, eſt objectum primarium viſionis beatificæ, perſonæ vero & attributa, ſunt de objecto ſecundario; ergo, &c.

Reſp. 1. *diſt. maj.* Objectum primarium poteſt videri ſine ſecundario, quando ſunt objecta diſtincta, *conc.* quando ſunt objecta ſibi invicem identificata, *nego maj.* atqui perſonæ & attributa, ſunt quid realiter idem cum eſſentia divina.

Reſp. 2. *nego min.* Nan quidquid realiter Deus eſt, pertinet ad objectum primarium viſionis beatificæ; atqui perſonæ & attributa ſunt realiter Deus; ergo, &c.

Inſt. 3. Deus liber eſt in concedenda ſui clara viſione; ergo poteſt clare manifeſtare eſſentiam ſine attributis, & unum attributum ſine alio.

Reſp. diſt. ant. Liber eſt abſolute, quatenus poteſt ſe ad videndum exhibere, vel non exhibere, *conc.* liber eſt hypothetice, *nego ant.* Ex hypotheſi enim, quod ſe clare videndum exhibeat, non poteſt manifeſtare eſſentiam, non manifeſtatis iis quæ realiter identificantur cum eſſentia divina; unde non eſt liber quoad modum applicandæ eſſentiæ.

Inſt. 4. Deus tam liber eſt in modo applicandæ ſuæ eſſentiæ, ſcilicet abſque attributis, quam ſit liber in applicatione ſuæ eſſentiæ clarius, & clarius cognoſcendæ; atqui in hoc liber eſt; ergo.

Reſp. nego maj. Diſparitas eſt, quod applicatio poſterior non impedit quominus Deus videatur totus, licet impediat quominus videatur quantum eſt viſibilis; at prior applicatio faceret ne tota videretur entitas Dei, & conſequenter nullatenus videretur, nam objectum ſimpliciſſimum, quando non videtur totum, nullatenus videtur.

Objicies 2. Ea poſſunt intuitive videri ſine ſe invicem, quæ a ſe invicem realiter diſtinguuntur; atqui perſonæ divinæ a ſe invicem realiter diſtinguuntur; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Si non identificentur cum alio quod videtur, *conc.* ſi identificentur, *nego maj.* Porro perſonæ divinæ, licet realiter a ſe invicem diſtinctæ, tamen identificantur cum eſſentia divina, ac proinde una perſona non poteſt videri ſicuti eſt, id eſt, prout eſt quid unum cum eſſentia, quin pariter videantur aliæ perſonæ, quæ ſimiliter ſunt quid unum cum eſſentia.

Inſt. Tam una perſona poteſt videri ſine alia, quam una potuit incarnari ſine alia; atqui una perſona potuit incarnari ſine alia; ergo, &c.

Reſp. nego maj. Diſparitas eſt, quod non neceſſe ſit, ut res, quæ alicui unitur, vel aliquid terminat, ei uniatur, vel illud terminet adæquate, hoc eſt, ſecundum id omne quod eſt idem cum ipſa: unde Verbum potuit uniri humanitati, quamvis id omne quod eſt idem cum eſſentia divina, humanitati conjunctum non fuerit, id eſt, licet unaquæque perſona propriam ſuam ſubſtantiam humanitati non unierit; econtra viſio objecti non poteſt eſſe intuitiva, quin objectum adæquate attingat, id eſt, ſecundum omnia quæ ſunt ejuſdem cum ipſo naturæ.

Subſumes, Atqui ad viſionem intuitivam, non

non requiritur : ut omnia , quæ ſunt in objecto, videantur; ergo.

Prob. ſubſ. Qui videt aliquem a longe venientem, videt illum ſub ratione viventis, ſed non diſcernit, an ſit homo, vel brutum; atqui illa viſio eſt intuitiva; ergo.

Reſp. diſt. min. Illa viſio eſt intuitiva: imperfecte, *conc.* perfecte, *nego min.* Porro, licet ad viſionem intuitivam imperfectam, qualis eſt viſio corporea, non requiratur ut omnia quæ ſunt in objecto videantur, id tamen requiritur in cognitione intuitiva perfecta, qualis eſt viſio beatifica. *Ratio diſparitatis* eſt, quia oculus corporeus attingit res tantum ſub ratione colorati & lucidi, non cognoſcendo illas ſecundum rationem ſpecificam, aut individualem; intellectus vero creatus habet pro objecto omne verum, ſub quo continentur omnia rei cognitæ prædicata, tam conſtituitiva, quam modificativa, unde ſi ejus cognitio ſit intuitiva, neceſſario ſe extendit ad omne quod pertinet ad naturam objecti, & modum eſſendi illius.

§. II. *De ſecundario viſionis beatificæ objecto.*

Nota. Secundarium viſionis beatificæ objectum, ſunt creaturæ de quibus reſolvendum eſt. 1. Utrum beati videant omnes creaturas in aliqua temporis differentia exiſtentes. 2. Utrum videant omnes creaturas poſſibiles.

CONCLUSIO I.

Beati non vident omnes res in aliqua temporis differentia exiſtentes; vident tamen aliquas.

Prob. prima pars : Quia beati ea omnia non vident, quæ cognoſcere ad ipſos nihil attinet; atqui

atqui multa ſunt quæ ad ipſos nihil attinent; ergo, &c. Sic non vident ultimi judicii diem, dicente Chriſto (a): *De die autem illo, vel hora nemo ſcit . . . . neque Angeli calorum;* nec vident ſecreta cordis, niſi ad eos dirigantur.

Prob. ſecunda pars: Quia beati videbunt omnes res ad quas naturalem habent appetitum; nam beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus; atqui non eſſet talis, ſi non viderent omnes res ad quas naturalem habent appetitum, ergo, &c. quare Guillelmus Pariſ. (b) ait: *Quidquid decebit vel delectabit eos videre, viſuri ſunt.*

Hinc 1. Beati vident rerum, quæ ſunt in univerſo, genera & ſpecies, & rationes earum; ratio D. Thomæ eſt, quia *naturale deſiderium rationalis creaturæ eſt ad ſciendum illa omnia quæ pertinent ad perfectionem intellectus.*

2. Vident omnia quæ ad illos ſpectant, ſive ratione ſtatus, ſive officii, ſive dignitatis, peculiariſve alterius tituli, ut definit Concil. Senonenſe de decretis fidei, cap. 13. *Beatis*, inquit, *pervium eſt divinitatis ſpeculum, in quo quidquid eorum intereſt, eluceſcit*. Sic Angeli norunt quæ ad eos ſpectant, quos in cuſtodiam acceperunt. SS. Pontifices, quæ ad Eccleſiæ totius regimen, *Dabo operam*, inquit D. Petrus, Epiſt. 2. cap. 1. *& frequenter habere vos poſt obitum meum, ut horum memoriam faciatis*. Parentes vident quæ ad propriam familiam ſpectant, ita D. Ambroſ. (c) docet Theodoſium in cælo curam habiturum Honorii & Arcadii libe-

(a) Matth. 24. v. 36.
(b) 1. part. ſuæ ſummæ Tract. de immortalit. animæ, cap. 9.
(c) Orat. de obitu Theodoſii.

liberorum. Reges vident qua ad regna, quæ, dum viverent, adminiſtrarunt, pertinent; ſic Elias poſt ſuam translationem, cognovit quæ pertinebant ad regnum Iſrael, in quo prophetaverat, 2. *Paralip. cap.* 21. *verſ.* 12.

3. Vident preces quas viventes ad eos dirigunt, quia hoc ſpectat communionem quam Chriſtus inſtituit inter membra corporis ſui, quod eſt Eccleſia in cælis regnans, in terris militans, & in purgatorio patiens; ita Div. Thom. (*d*) & omnes Theologi.

4. Denique Beati ſeſe invicem, ſuoſque parentes & amicos in patria cognoſcunt; *In meliorem ſtatum deſtinamur*, inquit Tertull. (*e*) *reſurrecturi in ſpiritale conſortium, agnituros tam noſmetipſos, quam & noſtros*. Et D. Cyprian. lib. de mortalitate, ait: *Magnus illic*, in patria, *nos chororum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum . . . . . . ad horum conſpectum & complexum venire, quanta & illis & nobis in commune lætitia eſt*.

CONCLUSIO II.

Beati non vident omnia poſſibilia.

Prob. Beati non poſſunt Deum comprehendere; atqui ſi viderent omnia poſſibilia, Deum comprehenderent, omnipotentiam enim Dei, quæ Deus eſt, comprehenderent; ergo, &c. *Minor*, in qua ſola poteſt eſſe difficultas, certa videtur, quippe comprehendere Dei omnipotentiam, nihil aliud eſt, quam videre ea omnia ad quæ poteſt ſe extendere.

Dices: Beati vident omnipotentiam Dei ut eſt in ſe; atqui non poſſunt eam ſic videre, niſi

(*d*) 2. quæſt. 83. art. 4. ad 2.
(*e*) L. de Monogamia, cap. 10.

niſi omnia poſſibilia videant; ergo.

Reſp. diſt. min. Niſi omnia poſſibilia videant confuſe, *conc.* diſtincte & ſigillatim, *nego min.* Vident enim beati omnipotentiam Dei in ſe, ſed non vident ſigillatim omnes creaturas ad quas poteſt ſeſe extendere, alias comprehenderetur, quod menti finitæ eſt impoſſibile.

Inſt. 1. Non major requiritur virtus ad videnda omnia poſſibilia, quam ad videndum Deum; atqui beati actu vident Deum; ergo.

Reſp. diſt. maj. Quam ad videndum Deum infinite, *conc.* finite, *nego maj.* At Deus a beatis videtur ſolum finite, neque aliter videri poteſt: ſi tamen a beatis viderentur omnia poſſibilia, exhauriretur potentia infinita, quod mentis finitæ vires ſuperat.

Inſt. 2. Mens humana elevari poteſt ad videndum Deum, ut eſt ens ſupernaturale; ergo ut eſt ens infinitum.

Reſp. nego conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia mens humana elevata ad Deum videndum, ut eſt ens ſupernaturale; non aſcendit ad comprehenſionem, quæ uni Deo propria eſt; at ſi elevaretur ad videndum Deum, ut eſt ens infinitum, eadem comprehenſio, quæ eſt modus cognoſcendi uni Deo proprius, menti creatæ communicaretur, quod eſt impoſſibile.

§. III. *De modo, quo creaturæ videntur in Verbo divino.*

Nota 1. Non eſſe hic quæſtionem de creaturis ſpectatis ſecundum illud eſſe eminentiale quod habent in Deo, quia ſic ſpectatæ, ſunt Deus ipſe, ſicque eodem modo videntur, quo Deus ipſe. Eſt ergo quæſtio de creaturis ſpectatis ſecundum eſſe proprium, & reale quod habent in ſe ipſis, utrum in Verbo videantur.

Nota 2. Creaturas videri in Verbo, eſt eas in eſſentia divina videri; unde dicuntur videri *in Verbo* per appropriationem, eo quod ea quæ pertinent ad intellectum, attribuantur Verbo, ſicut attribuuntur Spiritui ſancto ea quæ ad voluntatem pertinent.

Nota 3. Creaturas duobus modis videri poſſe in Verbo. 1. Cauſaliter. 2. Formaliter.

Creaturas videri *in Verbo cauſaliter*, eſt eas videri in ſe ipſis, viſione equidem diſtincta a viſione divinæ eſſentiæ, ſed ab illa cauſata, ita ut eſſentiæ viſio præſupponatur tanquam viſionis creaturarum cauſa, ſaltem moralis. Hac viſione, quæ *veſpertina* dicitur, creaturæ videntur in ſe ipſis per revelationem, vel per ſpecies a Deo infuſas.

Creaturas videri *in Verbo formaliter*, eſt illas videri eadem viſione, qua videtur eſſentia divina, in qua repræſentantur tanquam in ſpeculo. Ad hanc cognitionem duæ conditiones requiruntur; *prima*, eſt, ut eorum, quæ videntur, unum habeat connexionem cum altero; *defectu hujus conditionis*, cum per unam ſpeciem & unam cognitionem Angelus equum & leonem videt, neque equus in leone, neque leo in equo dicitur videri formaliter, quia neuter cum altero connexionem habet; ad ſummum ſeſe concomitanter habet utriuſque cognitio; *ſecunda*, ut unum ex objectis cognitis ſit medium, ſeu ratio motiva alterius cognoſcendi, ſitque objectum primarium, prius in ſigno rationis cognitum, quam illud quod in ipſo cognoſcitur: *cujus conditionis defectu*, relatum non dicitur videri formaliter in ſuo correlato, quamvis inter utrumque ſit talis connexio, ut unum ſine alio cognoſci non poſſit, & ſic mere concomitanter non ſe habeant. His ſuppoſitis, ſit:

CON-

CONCLUSIO.

Creaturæ, ſive mere poſſibiles, ſive exiſtentes in aliqua temporis differentia, a beatis videntur in Verbo formaliter ſecundum ſuum eſſe proprium; item videntur in Verbo cauſaliter, id eſt, videntur in ſe ipſis, viſione ab ipſa Dei viſione, cauſata.

Prob. 1. *pars* 1. Ex Concil. Senonenſi, dicente, *pervium eſſe beatis omniforme divinitatis ſpeculum, in quo quidquid eorum intereſt, eluceſcit*. Ergo divina natura eſt medium *in quo* velut in ſpeculo, eæ creaturæ, quæ ad beatos ſpectant, videntur.

Prob. 2. *ratione Theologica*: Id beati vident in Verbo formaliter, cujus Verbum eſt velut ſpeculum; atqui Verbum eſt veluti ſpeculum rerum omnium, *in quo*, inquit D. Aug. lib. 4. de Geneſ. ad litteram, cap. 24. *ſunt omnium, etiam quæ temporaliter facta ſunt, æternæ rationes, tanquam in eo per quod facta ſunt omnia*. Ergo beati vident res omnes, quas vident, in Verbo formaliter.

Prob. 3. *utraque pars*: Ex D. Auguſt. *ibid. cap.* 23. ubi duplicem in beatis diſtinguit creaturarum cognitionem, unam, qua creaturæ videntur in Verbo formaliter, quam appellat *matutinam*; quia clarior eſt; alteram, qua creaturæ, virtute viſionis beatificæ, videntur in ſe ipſis, quam appellat *veſpertinam*, quia obſcurior eſt: *Multum quippe intereſt*, inquit, *inter cognitionem rei cujuſque in Verbo Dei, & cognitionem in natura ejus, ut illud merito ad diem pertineat, hoc ad veſperam; in comparatione enim lucis illius, quæ in Verbo Dei conſpicitur, omnis cognitio, qua creaturam quamlibet in ſe ipſa novimus, non immerito*

nox

non dici poteſt. Ergo ex D. Auguſt. beati vident creaturas, 1. in Verbo formaliter, 2. in Verbo cauſaliter, ſeu in ſeipſis Viſione a Dei cognitione cauſata.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Quod diſtincte & formaliter non eſt in Verbo, non poteſt formaliter in eo videri; atqui creaturæ non ſunt in Verbo formaliter & diſtincte; ergo, &c.

Reſp. nego maj. Nam ut aliquid videatur formaliter in Verbo, non requiritur ut in eo ſit formaliter, ſed ſufficit ut cum Verbo habeat connexionem talem, ut Verbum ſit ratio formalis & motiva illud cognoſcendi; atqui creaturæ talem habent connexionem cum Verbo, tum ratione cauſæ exemplaris, quippe factæ ſunt ad normam idearum, quas de eis Verbum habuit ab æterno; tum ratione cauſæ efficientis, quippe per Verbum omnia facta ſunt; ergo, &c.

Inſt. 1. Atqui creaturæ non habent neceſſariam connexionem cum Verbo; ergo Verbum non poteſt eſſe ratio formalis, & motiva illas cognoſcendi.

Reſp. diſt. ant. Non habent neceſſariam connexionem abſolute, *conc.* hypothetice, *nego*. Ex hypotheſi enim quod creaturæ poſſibiles ſunt, vel exiſtentes, neceſſariam habent connexionem cum Verbo divino, in quo, tanquam in objecto prius cognito, videntur formaliter.

Inſt. 2. Si beati viderent creaturas in Verbo, ea viſio non eſſet intuitiva; atqui abſurdum conſeq. nam creaturarum viſio in beatis, debet eſſe perfecta, ſola autem viſio intuitiva eſt perfecta, ſiquidem abſtractiva multum eſt imperfecta; ergo, &c.... *Reſp. nego maj.*

Prob.

Prob. maj. Illa viſio non eſt intuitiva, per quam res videtur in alio; atqui viſio creaturarum in Verbo, eſſet in alio; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Illa viſio non eſt intuitiva, per quam res videtur in alio, ſi illud aliud perfecte rem non repræſentet, *conc.* ſi perfecte eam repræſentet, *nego maj.* At Verbum, quod eſt perfecta imago Patris, eſt etiam perfecta imago rerum omnium, tum poſſibilium, tum exiſtentium.

Objicies 2. Si beati viderent in Verbo aliquas creaturas poſſibiles, aut exiſtentes in aliqua temporis differentia, viderent omnes tam poſſibiles quam exiſtentes; ſed falſum ex dictis conſequens; ergo. *Reſp. nego maj.*

Prob. maj. Ideo beati vident in Verbo aliquas creaturas poſſibiles & exiſtentes, quod repræſententur in Verbo tanquam in ſpeculo; atqui omnes, tum poſſibiles, tum exiſtentes, æqualiter in Verbo repræſentantur; ergo.

Reſp. diſt. maj. Ideo..... quod repræſententur in verbo tanquam in ſpeculo voluntario, *conc.* in ſpeculo neceſsario, *nego.* Porro eſsentia divina eſt ſpeculum voluntarium, & conſequenter beati eas ſolas creaturas in ea vident, quas Deus illis, pro beneplacito, vult manifeſtare, eorum intellectum per ſpecialem concurſum adjuvando ad harum, non ad aliarum, cognitionem.

ARTICULUS V.

De æqualitate & inæqualitate viſionis Dei intuitivæ.

Nota. Duo hic quæruntur, *primum*, utrum beati fruantur Dei viſione in gradu æquali vel inæquali; *ſecundum*, quænam ſit cauſa illius inæqualitatis. Primum pertinet-

net ad fidem. Secundum ad Scholæ diſſidium.

Circa primum, Jovinianus, IV. ſæculo, juxta Stoicorum placita, docuit tam æqualia eſſe peccata, quam recte factorum merita, & conſequenter omnes beatos æquali Dei viſione fruituros, quem errorem renovarunt ſæculo XVI. pſeudo-reformati.

Circa ſecundum, conveniunt omnes Theologi juſtorum merita eſſe cauſam moralem inæqualitatis viſionis beatificæ; ſed controvertitur, utrum lumen gloriæ ſit cauſa totalis & inadæquata illius inæqualitatis; negat Scotus, qui hanc inæqualitatem repetit partim ex lumine gloriæ, partim ex majori vel minori intellectus perſpicacia; affirmant omnes alii.

CONCLUSIO I.

Inæqualis eſt viſio beatifica.

Propoſitio eſt de fide, definita in Conc. Florent. *ſeſſ.* 25. ubi dicitur, beatos viſuros Deum *ſicuti eſt, pro meritorum tamen diverſitate, alium alio perfectius*. Et in Conc. Trid. *Si quis dixerit hominis juſtificati bona opera ... non vere mereri ... gloriæ augmentum, anathema ſit.*

Prob. 1. Ex ſcript. Joann. 14. dicitur: *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt.* Et 1. Cor. 15. *Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, alia claritas ſtellarum, ſtella enim ſtella differt in claritate, ſic & reſurrectio mortuorum.* Ex quibus ſic arguo: manſiones in domo Patris, & claritas ſtellarum ſunt inæquales; atqui, juxta SS. Patres, claritas illa & manſiones ſignificant viſionem beatificam; ergo inæqualis eſt viſio beatifica.

Prob. min. Ex Tertull. *in Scorpiaco, c.* 6. dicente: *Quomodo multæ manſiones apud Patrem, ſi non pro varietate meritorum? quomodo ſtella*

a ſtel-

a ſtella diſtabit in gloria, niſi pro diverſitate radiorum? Ex D. Aug. Tract. 67. in Joann. *Multa manſiones*, inquit, *diverſas meritorum in una vita æterna ſignificant dignitates . . . . . tanquam ſtellæ ſancti diverſas manſiones, diverſas claritates, tanquam in cælo ſortiuntur in regno*. Et ex D. Greg. Magno, l. 35. Moral. cap. 4. *Apud Patrem manſiones multæ ſunt*, inquit, *quia in illa beatitudinis vita non diſpari, unuſquiſque juxta diſpar meritum, locum diſparem percipit*.

Prob. 2. *ratione Theologica*: Debet eſſe eadem ratio mercedis pro diverſitate meritorum, quæ ſupplicii pro diverſitate criminum; atqui pro diverſitate criminum varia decernuntur ſupplicia, Apocal. 18. *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum illi date tormentum*; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. *Matth.* 20. Unus denarius retribuitur omnibus qui in vinea patrisfamilias, qui Deum adumbravit, operati ſunt, licet alii plus, alii minus laboraverint; ergo æqualis omnibus decernitur viſio beatifica.

Reſp. diſt. conſeq. Viſio beatifica erit æqualis quoad ſubſtantiam, *conc.* quoad gradum & intenſionem, *nego*. Ita cum aliis Patribus, interpretatur D. Auguſt. (*f*) *Ille denarius*, inquit, *vita æterna eſt, & in vita æterna omnes æquales erunt. Quamvis enim meritorum diverſitate fulgebunt, alius majus, alius minus: quod tamen ad vitam æternam pertinet, æqualis erit omni-*

(f) Serm. 56. de verbis Domini, cap. 4.
(g) 1. p. q. 12, art. 6. ad 1.

omnibus: non enim alii brevius, alteri longius, quod pariter æternum eſt.

Inſt. 1. Atqui viſio beatifica erit æqualis quoad gradum & intenſionem; ergo, &c.

Prob. ant. Quod eſt maxime ſimplex, non poteſt inæqualiter videri; atqui Deus eſt maxime ſimplex; ergo.

Prob. maj. Quod non poteſt dividi, non poteſt inæqualiter videri; atqui quod eſt maxime ſimplex, non poteſt dividi; ergo.

Reſp. diſt. maj. Quod non poteſt dividi, neque ex parte objecti, neque ex parte intellectus, *conc.* quod non poteſt dividi ex parte objecti, poteſt vero dividi ex parte intellectus, *nego maj.* atqui ens ſimplex non poteſt dividi, ex parte objecti, *conc.* ex parte intellectus, *nego min.* Itaque Deus, licet maxime ſimplex, eſt tamen infinitus, ac propter talem infinitatem præbet intellectui fundamentum, ut perfectius & perfectius in infinitum intelligatur.

Inſt. 2. Atqui Deus non poteſt dividi ex parte intellectus; ergo, &c. *Prob.* quod videtur ſicuti eſt, non poteſt dividi ex parte intellectus, atqui Deus a beatis videtur ſicuti eſt; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Non poteſt dividi ex parte intellectus, ſi particula *ſicuti* determinet modum viſionis, tum ex parte rei viſæ, tum ex parte videntis, *conc.* ſi determinet modum viſionis ſolum ex parte rei viſæ, *nego maj.* atqui ex D. Thom. (g) *adverbium* ſicut, *determinat modum viſionis ex parte rei viſæ, ut ſit ſenſus, videbimus eum ita eſſe ſicuti eſt, quia ipſum eſſe ejus videbimus, quod eſt ejus eſſentia. Non autem determinat modum viſionis ex parte videntis, ut ſit ſenſus, quod ita erit perfectus modus videndi ſicut eſt in Deo perfectus modus eſſendi.*

Ob-

Objicies 2. Beatitudo, eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus; atqui, ſuppoſita inæqualitate viſionis beatificæ, non erit talis ſtatus; ergo.

Prob. min. Poſita viſionis Dei inæqualitate, alter alteri invidebit, illiuſque majorem deſiderabit felicitatem; ergo.

Reſp. nego ant. Equidem *unuſquiſque juxta diſpar meritum, locum diſparem percipit*, ait Greg. Magn. (*h*) *ſed ejuſdem diſparitatis damna non ſentit, quia tantum ſibi, quantum perceperit, ſufficit*. Unde omnes plene ſunt ſaturati, nec aliorum perfectiorem ſtatum ambiunt.

CONCLUSIO II.

Inæqualitas viſionis intuitivæ ab inæqualitate luminis gloriæ, tanquam a cauſa Phyſica totali, repetitur, non vero a majori vel minori perſpicacia intellectus.

Prob. Ex D. Thom. (*i*) Quia *facultas videndi Deum, non competit intellectui creato ſecundum ſuam naturam, ſed per lumen gloriæ, quod intellectum in quadam Dei formitate conſtituit*. Ergo, *intellectus plus participans de lumine gloriæ, perfectius Deum videbit; plus autem participabit de lumine gloriæ, qui plus habet de caritate*. Hinc ſacra Facultas Pariſienſis, præeunte Guilielmo Pariſienſi, damnavit hanc prop. *Cujus meliora fuerint naturalia, neceſſario major erit gratia & gloria.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies, Intellectus concurrit ad viſionem bea-

(h) L. 4. Moral. c. 31.
(i) 1. p. q. 12. art. 6. in Corp.

beatificam; ergo intellectus magis perſpicax, ad eum magis concurrit.

Reſp. diſt. ant. Concurrit per vires ſupernaturales a Deo per lumen gloriæ acceptas, *conc.* per vires naturales, *nego ant.*

Inſt. 1. Intellectus ad viſionem concurrit ut potentia vitalis; ergo concurrit per vires naturales.

Reſp. diſt. ant. Concurrit ut potentia vitalis, elevata & ſupernaturalis, *conced.* naturalis, *nego ant.* Agit ergo in quantum elevatur per lumen gloriæ, & conſequenter tota viſionis inæqualitas, phyſice fluit ab inequalitate luminis gloriæ, intellectum magis vel minus elevantis.

Inſt. 2. Duo intellectus, æquali habitu fidei inſtructi, poſſunt elicere actum fidei magis vel minus intenſum pro majori, vel minori eorum perſpicacia; ergo a pari, duo intellectus æquali lumine gloriæ inſtructi, poſſunt elicere viſionem magis vel minus intenſam, pro majori vel minori eorum perſpicacitate.

Reſp. tranſeat ant. nego conſeq. Diſparitas eſt inter habitum fidei & lumen gloriæ, quod, poſito lumine gloriæ, intellectus neceſſario viſionem beatificam eliciat; e contra uſus habitus fidei pendet a libertate, & ideo quod cum æquali habitu fidei unus intenſiorem actum fidei eliciat, quam alter, hoc non provenit ex eo quod ſupra divinam motionem credere poſſit, ſed quod bene utatur habitu, quem alter, pro libertate ſua, otioſum ex parte relinquere poteſt.

Dixi, *tranſeat ant.* Quia quamvis intellectus perſpicacitas poſſit aliquid conferre, ut per revelata perfectius apprehendatur; tamen quantum ad aſſenſum magis aut minus intenſum, in quo conſiſtit formalis ratio actus fidei, perſpicacitas intellectus nihil poteſt; hoc ſolum repetitur ab intenſiori vel remiſſiori habitu fidei.

QUÆSTIO II.

De Dei æternitate.

Nota: ÆTernum dicitur, quod initio & fine caret. Unde, *æternitas* recte definitur a Boetio, *interminabilis vitæ tota ſimul & perfecta poſſeſſio.*

Dicitur 1. *poſſeſſio*, ut deſignetur ejus firmitas, & quieta ſtabilitas. Illud enim poſſidere cenſemur, quod firmiter, ſtabiliter, & quiete habemus.

Ditur 2. *tota ſimul*, ut excludatur omnis in duratione ſucceſſio, quia æternitas unicum eſt inſtans indiviſibile, quod eminenter omnes temporis præteriti, præſentis & futuri, continet differentias.

Dicitur 3. *perfecta*, ut excludatur, tum dependentia ab alio, tum mutabilitas. Licet enim momenti præſentis duratio, ſit tota ſimul, partibus ſucceſſivis carens, tamen eſt imperfecta, utpote dependens a Deo, & ſtatim evaneſcens.

Dicitur 4. *interminabilis vita*, id eſt, quæ nec initium habuerit, nec finem habitura ſit, imo nec habere poſſit.

Reſolves, Æternitatem differre. 1. *A tempore*, quod tempus ſit duratio rei ſucceſſivæ, puta motus, & conſequenter admittat prius& poſterius; e contra æternitas eſt tota ſimul. 2. *Ab ævo*, quod ævum ſit duratio rei, non ſucceſſivæ quidem, ſed permanentis, & quæ tota ſimul exiſtit, nec habitura eſt finem, licet initium habuerit; talis eſt Angelorum duratio: unde *tempus*, eſt menſura corporum *ævum*, eſt menſura ſpirituum, His notatis, ſit.

CON.

CONCLUSIO.

Deus eſt æternus. Prop. eſt de fide, definita in Concil. Lateran. IV. cap. *firmiter*, de ſumma Trinit.

Prob. 1. Ex Scriptur. *Deuter.* 31. Deus ipſe dicit: *Vivo ego in æternum*. Pſalm. 9. *Dominus in æternum permanet*. Et Dan. 6. *Ipſe eſt Deus vivens, & æternus in ſæcula*. Quam æternitatem uno ore SS. Patres aſſerunt cum Tertull. (*k*) dicente: *Quis alius Dei cenſus, quam æternitas? quis alius æternitatis ſtatus, quam ſemper fuiſſe & futurum eſſe, ex prærogativa nullius initii, & nullius finis?* ergo.

Prob. 2. *ratione Theologica*. Quidquid eſt immutabile, illud eſt æternum: æternitas enim nihil aliud eſt, quam duratio prorſus immutabilis; atqui, ex dictis ſupra, Deus eſt omnino immutabilis; ergo æternus.

Objicies: Ille non eſt æternus, æternitate proprie dicta, cujus duratio ſucceſſionem importat; atqui exiſtentiæ Dei duratio, ſucceſſionem importat; ergo, &c.

Prob. ant. Illius duratio, in qua reperitur tempus præſens, præteritum, & futurum, ſucceſſionem importat; atqui in duratione Dei reperitur præteritum, præſens, & futurum; ergo.

Reſp. diſt. maj. In qua reperitur tempus præſens, præteritum, & futurum formaliter, *conc.* eminenter, *nego maj.* Atqui in duratione Dei reperitur præteritum, præſens, & futurum, eminenter, *conc.* formaliter, *nego min.* Itaque, nulla in duratione Dei reperitur ſucceſſio, & conſequenter nulla temporis differentia formaliter; ſed reperitur differentia temporis eminenter,

(*k*) Contra Hermogenem, cap. 4.

ter, quatenus Deus ſua æternitate complectitur omnia tempora, utpote reſpondens omnibus motibus, qui in diverſis temporis partibus fiunt. Ita docet D. Auguſt. *Tract.* 99. *in Joann.*

Inſt. 1. Quod rei ſucceſſivæ coextenditur, eſt vere ſucceſſivum; atqui æternitas coextenditur temporum ſpatiis, quæ vere ſucceſſiva ſunt; ergo.

Reſp. diſt. maj. Quod rei ſucceſſivæ coextenditur proprie & formaliter, eſt vere ſucceſſivum, *conc.* improprie duntaxat & eminenter, *nego*. Porro æternitas coextenditur temporum ſpatiis eminenter, non formaliter, inter utrumque autem hoc diſcrimen eſt, quod res coextenſa formaliter ſit mutabilis ſicut res ſucceſſiva cui coextenditur, res vero coextenſa, eminenter ſit immutabilis.

Inſt. 2. Si æternitas non ſit ſucceſſiva, in eodem inſtanti durationis duo contraditoria erunt ſimul vera, v. gr. quod Petrus in eodem inſtanti durationis ambulet, & non ambulet; abſurdum conſeq. ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Si non ſit ſucceſſiva neque formaliter, nequæ connotative, *conc.* ſi non ſit ſucceſſiva formaliter, ſit tamen ſucceſſiva connotative, *nego maj.* Atqui æternitas, licet non ſit formaliter ſucceſſiva, eſt tamen talis extrinſece & connotative, quatenus nimirum rerum omnium tempora, quæ ſucceſſiva ſunt, ipſi correſpondent. Unde aſſimilari ſolet mundi centro, circa quod immutabiliter ſtans cælorum orbis rotato decurſu volvitur.

Quæres, *An æternitas ſit ita propria Deo, ut nulli creaturæ communicari poſſit?*

Reſp. affirm. Nam quidquid neceſſario habere debet initium, non poteſt eſſe æternum; atqui omnis creatura habet neceſſario ſuæ exiſtentiæ initium, cum ſit neceſſario facta ex nihilo

quod

quod præceſſit; ergo, &c. Hac ratione utuntur unanimiter ſancti Patres, ut oſtendant Verbum non eſſe creaturam, eo quod ſit æternum, ſic D. Athanaſ. *Orat.* 2. *contra Arianos* argumentatur: *Res creata æterna eſſe non poſſunt, quia ex non extantibus ſunt, & non erant antequam fierent.*

Dices: Deus ab æterno eſt omnipotens; ergo ab æterno potuit producere creaturas.

Reſp. diſt. conſ. Potuit ab æterno producere creaturas in tempore, *conc.* in æternitate, *nego.* Hoc enim repugnat, cum æternitas nihil, aut tempore, aut natura prius, ſupponat; atqui omnis creatura ſupponit nihilum quod ſui creationem præcedit; ergo, &c.

QUÆSTIO III.

De immenſitate Dei.

Nota: 1. Immenſitas differt ab ubiquitate tanquam actus primus ab actu ſecundo; nam.

Immenſitas, eſt illimitata ſubſtantiæ divinæ diffuſio, per quam apta eſt coexiſtere omnibus rebus & locis..... *Ubiquitas* vero, eſt actualis Dei inexiſtentia in omnibus rebus & locis.

Nota 2. Triplici modo res aliqua poteſt eſſe in loco; 1. *Per potentiam*, quando ſcilicet virtus ejus in aliquo loco operatur, etiamſi ejus ſubſtantia non ſit ibidem, ſic ſol eſt in viſceribus terræ. 2. *Per præſentiam*, quando videt quæ fiunt in loco. 3. *Per ſubſtantiam*, quando ſubſtantia ejus locum implet.

Nota 3. Triplici iterum modo res poteſt eſſe in loco per ſubſtantiam, nempe, 1. *Circumſcriptive*, quando res per diverſas ſui partes reſpondet totidem loci partibus, ita ut ulterius

non extendatur. 2. *Definitive*, quando res tota eſt in toto loco, & tota in qualibet parte loci, ita ut exiſtentia locati, non excedat locum. 3. *Repletive*, quando res tota eſt in toto loco, & tota in qualibet parte loci; nec a loco definitur, ſed eſt ubique.

Prior modus exiſtendi in loco convenit corporibus, *ſecundus* ſpiritibus finitis, & *tertius* ſoli Deo qui ſolus ſic replet omnia loca, ut non terminetur loco, ſed ſit etiam extra omnem locum.

Nota 4. Hic inveſtigandum habemus. 1. Utrum Deus ſit immenſus. 2. Utrum ſit ubique. Ideo.

CONCLUSIO I.

Deus eſt immenſus. Eſt de fide.

Prob. Tum ex Script. *Baruch*. 3. ubi dicitur: *Excelſus & immenſus*. Tum ex Concilio Lateran. IV. cap. 1. *Firmiter credimus* . . . *quod unus ſolus eſt verus Deus, æternus, & immenſus*. Tum ex ſymbolo D. Athanaſ. *Immenſus Pater*, &c.

Ratio eſt, quia Deus omnes perfectiones ſimpliciter ſimplices in ſe continet formaliter; atqui immenſitas eſt perfectio ſimpliciter ſimplex; cum melius ſit nullum habere terminum, quam habere, nam habere terminum, imperfectionem ſonat; ergo.

CONCLUSIO II.

Deus eſt ubique, ſeu exiſtit in omnibus rebus & locis, tum per potentiam, tum per præſentiam, tum per ſubſtantiam. Propoſitio eſt de fide quoad omnes partes.

Prob. prima pars: Ille eſt ubique per potentiam,

tiam, qui operatur in quocumque loco; atqui Deus operatur in quocumque loco; nam ex Apoſt. (*l*) *Deus omnia operatur in omnibus*. Et Act. 17. *Non longe eſt ab unoquoque noſtrum: in ipſo enim vivimus, movemur & ſumus*; ergo.

Prob. ſecunda pars: Ille eſt ubique per præſentiam, cujus cognitioni omnia nuda ſunt & aperta; atqui ex Apoſt. (*m*) *omnia nuda & aperta ſunt oculis ejus*. Unde D. Auguſt. (*n*) ait: *Procedis? videris. Lucerna extincta eſt? videris. Cubile ingrederis? videris. In corde verſaris? videris*. Ergo.

Prob. tertia pars: Contra Socinianos, & Vorſtium Calviniſtam, qui admittunt quidem præſentiam Dei in rebus quoad virtutem & operationem, ſed negant quoad eſſentiam; contra quos:

Prob. 1. Ex Script. Jerem. 23. *Si occultabitur vir in abſconditis, & ego non videbo eum, dicit Dominus? nunquid non cælum & terram ego impleo*. Pſalm. 138. *Quo ibo a ſpiritu tuo, & quo a facie tua fugiam? ſi aſcendero in cælum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades*. Ex quibus ſic argumentor: illi textus eodem modo loquuntur de præſentia Dei in terra & in inferis, ac de ejus præſentia in cælo; atqui, ex ipſis adverſariis, Deus eſt in cælo præſens per ſubſtantiam, & hanc ſubſtantialem præſentiam colligunt ex his textibus; ergo eſt quoque præſens in terra & in inferno per ſubſtantiam, quam ſubſtantialem præſentiam debent colligere ex iiſdem teſtimoniis.

Prob. 2. *ex SS. Patribus*. Pro omnibus ſint D. Aug. Epiſt. 57. *Eſt Deus per cuncta diffuſus: ipſe*

(*l*) 1. Cor. 12. v. 6.
(*m*) Hebr. 4. v. 13.
(*n*) Serm. 46. de verbis Domini.

non extendatur. 2. *Definitive*, quando res tota eſt in toto loco, & tota in qualibet parte loci, ita ut exiſtentia locati, non excedat locum. 3. *Repletive*, quando res tota eſt in toto loco, & tota in qualibet parte loci; nec a loco definitur, ſed eſt ubique.

Prior modus exiſtendi in loco convenit corporibus, *ſecundus* ſpiritibus finitis, & *tertius* ſoli Deo qui ſolus ſic replet omnia loca, ut non terminetur loco, ſed ſit etiam extra omnem locum.

Nota 4. Hic inveſtigandum habemus. 1. Utrum Deus ſit immenſus. 2. Utrum ſit ubique. Ideo.

CONCLUSIO I.

Deus eſt immenſus. Eſt de fide.

Prob. Tum ex Script. *Baruch.* 3. ubi dicitur: *Excelſus & immenſus.* Tum ex Concilio Lateran. IV. cap. 1. *Firmiter credimus . . . . quod unus ſolus eſt verus Deus, æternus, & immenſus.* Tum ex ſymbolo D. Athanaſ. *Immenſus Pater*, &c.

Ratio eſt, quia Deus omnes perfectiones ſimpliciter ſimplices in ſe continet formaliter; atqui immenſitas eſt perfectio ſimpliciter ſimplex; cum melius ſit nullum habere terminum, quam habere; nam habere terminum, imperfectionem ſonat; ergo.

CONCLUSIO II.

Deus eſt ubique, ſeu exiſtit in omnibus rebus & locis, tum per potentiam, tum per præſentiam, tum per ſubſtantiam. Propoſitio eſt de fide quoad omnes partes.

Prob. prima pars: Ille eſt ubique per potentiam,

tiam, qui operatur in quocumque loco; atqui Deus operatur in quocumque loco; nam ex Apoſt. (*l*) *Deus omnia operatur in omnibus*. Et Act. 17. *Non longe eſt ab unoquoque noſtrum: in ipſo enim vivimus, movemur & ſumus*; ergo.

Prob. ſecunda pars: Ille eſt ubique per præſentiam, cujus cognitioni omnia nuda ſunt & aperta; atqui ex Apoſt. (*m*) *omnia nuda & aperta ſunt oculis ejus*. Unde D. Auguſt. (*n*) ait: *Procedis? videris. Lucerna extincta eſt? videris. Cubile ingrederis? videris. In corde verſaris? videris*. Ergo.

Prob. tertia pars: Contra Socinianos, & Vorſtium Calviniſtam, qui admittunt quidem præſentiam Dei in rebus quoad virtutem & operationem, ſed negant quoad eſſentiam; contra quos:

Prob. 1. Ex Script. Jerem. 23. *Si occultabitur vir in abſconditis, & ego non videbo eum, dicit Dominus? nunquid non cælum & terram ego impleo*. Pſalm. 138. *Quo ibo a ſpiritu tuo, & quo a facie tua fugiam? ſi aſcendero in cælum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades*. Ex quibus ſic argumentor: illi textus eodem modo loquuntur de præſentia Dei in terra & in inferis, ac de ejus præſentia in cælo; atqui, ex ipſis adverſariis, Deus eſt in cælo præſens per ſubſtantiam, & hanc ſubſtantialem præſentiam colligunt ex his textibus; ergo eſt quoque præſens in terra & in inferno per ſubſtantiam, quam ſubſtantialem præſentiam debent colligere ex iiſdem teſtimoniis.

Prob. 2. *ex SS. Patribus*. Pro omnibus ſint D. Aug. Epiſt. 57. *Eſt Deus per cuncta diffuſus: ipſe*

(l) 1. Cor. 12. v. 6.
(m) Hebr. 4. v. 13.
(n) Serm. 46. de verbis Domini.

ipſe quippe ait per Prophetam, Cælum & terram impleo.... *ſubſtantialiter Deus eſt ubique diffuſus*. Et D. Bernard. (*o*) *Æqualiter ubique totus eſt per ſuam ſubſtantiam*.

Prob. 3. *ratione Theologica*. Deus eſt ubique per operationem, ut ipſi fatentur Sociniani; ergo eſt ubique per ſubſtantiam; nam in Deo operatio entitative ſumpta, idem eſt cum illius ſubſtantia; *Idem eſt eſſe Dei & poteſtas ejus*, ait S. Anſelm. (*p*) *ſicut itaque poteſtas Dei eſt ſemper & ubique, ita quidquid eſt Deus, ubique & ſemper eſt*.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Scriptura indicat Deum eſſe in cælo, Pſalm. 113. *Deus autem noſter in cælo*; ergo non eſt ubique.

Reſp. diſt. ant. Indicat Deum eſſe in cælo, quod in eo ſit peculiari modo, *conc.* quod non ſit alibi, *nego*. Dicitur itaque eſſe in cælo, *quod locus ille*, inquit S. Damaſc. *magis particeps ſit operationis ipſius uberioris & gratiæ; ideo cælum ipſius eſt thronus*.

Inſt. 1. Atqui Deus ita dicitur eſſe in cælo, ut ſignificetur eum non eſſe in terra; ergo.

Prob. ant. Eodem Pſalm. dicitur: *Cælum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum*; ergo.

Reſp. diſt. ant. Cælum cæli Domino, quoad peculiarem modum manifeſtandæ ſuæ gloriæ, *conc.* quaſi unicum ſit ejus domicilium, *nego*. Eſt eadem reſponſio. Præterea poteſt dici cum S. Athanaſ. (*q*) hunc textum metaphorice

(o) Hom. 3. de Adventu.
(p) L. de Incarnat. cap. 4.
(q) L. 1. contra Sabellium.

rice ſumi debere, atque David ſic locutum fuiſſe, ut ſupremam Dei majeſtatem, & hominum humilem ſtatum exprimeret.

Inſt. 2. Scriptura id tanquam primum juſtis aſſignat, quod in ipſis ſit Deus, *Qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo* (r). Ergo.

Reſp. diſt. ant. Quod in ipſis ſit, per inhabitantem gratiam, *conc.* per ſubſtantiam duntaxat, *nego ant.* Ita D. Auguſt. Epiſt. 57. *Fatendum eſt*, inquit, *ubique eſſe Deum per divinitatis præſentiam, ſed non ubique per inhabitationis gratiam.*

Inſt. 3. Horrendum eſt dicere, Deum eſſe in dæmonibus, in locis fœtidiſſimis; ergo non eſt ubique.

Reſp. nego ant. Nam purus ſpiritus incapax eſt, qui ſordibus locorum, ubi eſt, inquinetur, nec magis iis inquinatur Deus, quam ſol dum eaſdem fœditates radiis ſuis perluſtrat, & anima dum eſt in corpore corrupto & leproſo, &c.

Inſt. 4. Clem. Alex. *lib.* 2. *Stromatum*, dicit, *Deus appropinquans ego ſum, ait Dominus; procul quidem ſubſtantia: quomodo enim quod eſt genitum appropinquaret ingenito? proxime autem eſt poteſtate;* ergo cenſet Deum non eſſe ubique per ſubſtantiam.

Reſp. diſt. ant. Deus eſt procul ſubſtantia a rebus, *conc.* id eſt, abſens eſt ſubſtantia a rebus, *nego ant.* Reſponſio colligitur ex ipſo textu, *quomodo enim*, inquit, *quod eſt genitum appropinquaret ingenito?* id eſt, quomodo eſſet ejuſdem naturæ.

Inſt. 5. Atqui S. Clem. cenſet Deum non eſſe in rebus ſubſtantialiter; ergo, &c.

(r) 1. Joann. 4.

Prob. ſubſeq. lib. 5. Strom. refutans Stoicos, ait: *Illi Deum omnem permeare ſubſtantiam aſſerunt; nos autem eum ſolum dicimus effectorem*. Ergo cenſet Deum non eſſe in rebus ſubſtantialiter.

Reſp. diſt. conſeq. Non eſſe in rebus ſubſtantialiter, per modum partis res omnes animantis, *conc.* per modum totius res omnes penetrantis, *nego ant.* Itaque, Clemens Alex. diſputabat contra Stoicos, qui contendebant Deum eſſe in omnibus rebus tanquam earum animam, quod negat poſſe fieri; nunquam vero negavit Deum eſſe per ſubſtantiam in omnibus rebus, nam, *lib. 7. Strom.* de juſto loquens, ait: *Ejuſmodi eſt, cui perſuaſum eſt Deum ubique adeſſe; non autem certis ac definitis locis eſſe concluſum*.

Objicies 2. Qui eſt ubique, non eſt capax motus localis; atqui Deus movetur localiter, Geneſ. 11. *Deſcendit autem Dominus, ut videret civitatem*, &c. ergo, &c.

Reſp. nego min. Ad prob. *diſt.* Deus dicitur deſcendere, metaphorice, *conc.* proprie, *nego*. His itaque figuris utitur Scriptura, ut ſe captui noſtro accommodet. *Deſcendere dicitur Deus*, inquit D. Aug. Serm. 70. de tempore, *quando curam humanæ fragilitatis habere dignatur*.

Objicies 3. Si Deus eſt ubique, eſt extenſus; atqui Deus non poteſt eſſe extenſus; ergo.

Reſpond. diſt. maj. Eſt extenſus virtualiter, *conc.* formaliter, *nego*. Extenſio *formalis*, eſt ſpatioſa magnitudo, hæc convenit ſolis corporibus. Extenſio *virtualis*, eſt aptitudo qua Deus poteſt & exigit eſſe præſens in omnibus rebus & locis; hæc maxime convenit Deo, qui eſt immenſus.

Objicies 4. Scriptura & SS. Patres paſſim innuunt, Deum non eſſe in rebus, niſi per ſuam actio-

actionem. Act. 17. *Non longe eſt ab unoquoque noſtrum, in ipſo enim vivimus, movemur*, &c. Joaun. Damaſc. (*f*) *Ibi locus Dei eſſe aſſeritur, ubi perſpicua ejus operatio exiſtit*. Ergo.

Reſp. nego ant. Nam duntaxat præſentiam Dei ſubſtantialem ex ejus operatione colligunt: operatio enim Dei ab ejus ſubſtantia non diſtinguitur.

Inſt. 1. Atqui Scriptura & Patres exiſtentiam Dei in rebus ex ejus operatione non colligunt; ergo.

Prob. ſubſumpt. Exiſtentia ſubſtantialis Dei in rebus ex ejus operatione non poteſt efficaciter probari; ergo.

Prob. ant. Ex actione ſolis in viſceribus terræ, non poteſt colligi quod iis in locis ſit ſubſtantialiter præſens; ergo neque ex eo quod Deus operetur ubique, colligi poteſt eum eſſe ubique ſubſtantialiter præſentem.

Reſp. nego conſeq. Diſparitas eſt, quod ſol, dum conformat aurum in viſceribus terræ, agit per virtutem a ſe ipſo diſtinctam, ac proinde mirum non eſt, quod ex ejus operatione non recte colligatur ejus ſubſtantialis præſentia; econtra Dei virtus non diſtinguitur actu ab ipſa Dei ſubſtantia, proindeque fieri non poteſt, ut alicubi operetur, quin ibi ſit ſubſtantialiter præſens.

Inſt. 2. Ex actione illius, qui poteſt agere in diſtans, non poteſt colligi præſentia ſubſtantialis; atqui Deus, utpote omnipotens, poteſt agere in diſtans; ergo.

Reſp. nego min. Nam Deus, licet omnipotens, non poteſt facere quod repugnat; atqui repugnat aliquam cauſam agere in diſtans, quia omnis cauſa debet effectum contingere, vel per

(*f*) L. 1. orthod. fidei, cap. 16.

per ſe, vel per virtutem ſuam; porro virtus Dei & ejus ſubſtantia ſunt unum & idem re. Hinc concludit Hugo Victorin. (*t*) *ubicumque præſens eſt opere, præſens etiam neceſſe eſt ut ſit deitate.*

Quæres, *An Deus ſit ita immenſus, ut ſit extra mundum, nempe, ut ſit ultra ambitum cælorum?* Ante reſponſionem:

Nota. Duplici modo poteſt Deus intelligi eſſe extra mundum, poſitive ſcilicet & negative: *Poſitive* quidem, ſi illic ſit tanquam in ſpatio reali, cui ut exiſtat. *Negative* autem, ſi illic exiſtat, ſed non extra ſe, nec cum ulla ad locum coexiſtentia, & connotatione. His poſitis:

Reſp. *Deus eſt extra mundum negative, non vero poſitive*. Eſt de fide.

Prob. prima pars. Si Deus non eſſet extra mundum, cælorum ambitû coarctaretur; atqui non poteſt cælorum ambitu coarctari, 3. Reg. 8. *Cælum & cæli cælorum te capere non poſſunt*. Et quomodo capere eum poſſent, qui ex Job 11. *excelſior cælo eſt . . . . . profundior inferno . . . . . longior terra menſura ejus & latior mari*; ergo &c. Unde Gregor. Magn. (*u*) ait: *Ipſe eſt intra omnia, extra omnia, infra omnia, ſupra omnia*.

Prob. ſecunda pars. Nempe, quod ſit ultra mundum negative, non poſitive: Deus eſt extra mundum, quomodo jam erat antequam mundus fieret; atqui Deus antequam mundus fieret, non erat in loco a ſe diſtincto, ſed erat in ſe ipſo; ergo & nunc eſt extra mundum in ſe ipſo. *Prob. min.* ex D. Auguſt. in Pſalm. 122. ubi quærit: *Antequam faceret Deus cælum*

(*t*) L. 7. eruditionis Theologicæ, c. 19.
(*u*) L. 2. moral. c. 12.

lum & terram ubi habitabat? reſpondet, *in ſe habitabat Deus: apud ſe habitabat, & apud ſe eſt Deus*. Unde canit Poeta:

Dic ubi tunc eſſet, cum præter eum nihil eſſet,
Tunc ubi nunc, in ſe; quoniam ſibi ſufficit ipſe.

Quare de ſpatiis imaginariis controverſia tam prolixe, quam operoſe, a nonnullis tractata, eſt prorſus imaginaria, & a Scholis Theologicis eliminanda.

QUÆSTIO IV.

De bonitate Dei.

Nota 1. Bonitas, alia eſt abſoluta, alia reſpectiva: & alia moralis.

Bonitas abſoluta, eſt plenitudo eſſendi rei, quæ habet tales, quales debet habere, perfectiones; unde bonum abſolute, idem eſt ac, perfectum.

Bonitas relativa, eſt perfectio entis conveniens alteri, ab eoque appetibilis. Unde bonum reſpective, idem eſt ac alteri conveniens.

Bonitas moralis, eſt perfectio qua quis a ſua regula non deflectit. Unde bonum moraliter, idem eſt ac ſanctum.

Nota 2. Bonum, aliud eſt per eſſentiam, aliud per participationem.

Bonum per eſſentiam, eſt ens, quod habet bonitatem vi eſſentiæ ſuæ ſolius, & independenter ab omni alio.

Bonum per participationem, eſt ens, quod habet bonitatem dependenter ab alio, a quo participatur.

CONCLUSIO I.

Deus eſt bonus bonitate abſoluta, relativa & morali. Eſt de fide.

Prob.

Prob. prima pars. Ille eſt bonus bonitate abſoluta, qui eſt ſumme perfectus; atqui Deus eſt ſumme perfectus, eſt enim ens quo nihil melius ac perfectius excogitari poteſt; ergo, &c.

Prob. ſecunda pars. Ille eſt bonus bonitate relativa, qui eſt ſumme conveniens creaturis, ab eiſque appetibilis; atqui Deus creaturis eſt ſumme conveniens & appetibilis, cum omnes earum perfectiones ſint participationes divini illius eſſe, quod eis reipſa communicatur; ergo.

Prob. tertia pars. Bonitas moralis, eſt perfecta ſanctitas; atqui Deus eſt perfecte ſanctus, neque enim a bono deficere poteſt, qui *univerſa propter ſemetipſum*, qui eſt finis ſumme bonus, *operatus eſt*, Prov. 16. ergo, &c. Hinc ſcriptum eſt, Rom. 9. *Non eſt iniquitas apud Deum. Qui ſanctus eſt in omnibus operibus ſuis*. Pſalm. 144.

CONCLUSIO II.

Deus triplici illa bonitate bonus eſt per eſſentiam. Eſt de fide.

Prob. Ille bonus eſt per eſſentiam, qui eſt bonus per ſe, & independenter a quocumque alio; atqui Deus ſic bonus eſt, tum bonitate abſoluta, tum reſpectiva, tum morali; quare dixit Chriſtus (x) *Nemo bonus, niſi ſolus Deus*. Nempe per eſſentiam & independenter, cum tamen creaturæ ſint bonæ per participationem. Hinc D. Aug. *Epiſt.* 54. ait: *Nullius participatione bonus eſt, quoniam bonum quo bonum eſt, ipſe ſibi eſt*.

CON-

(x) Luc. 18.

CONCLUSIO III.

Deus in quocumque genere boni, eſt ſumme bonus. Eſt de fide.

Prob. Qui eſt bonus bonitate infinita, quæ Deus ipſe eſt, eſt ſumme bonus; atqui Deus eſt bonus bonitate infinita, quæ Deus ipſe eſt, quo ſenſu dixit Chriſtus, Matth. 19. *Quid me interrogas de bono? unus eſt bonus Deus*. Quia, ut ait D. Aug. (y) *eſt ſummum bonum, quod a purgatiſſimis mentibus cernitur*. Ergo, &c.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Quod eſt ſumme bonum, debet ſe ſumme diffundere, cum bonum ſit ſui diffuſivum; atqui Deus ſe ſumme non diffundit; ergo non eſt ſumme bonus.

Reſp. diſt. min. Non ſe ſumme diffundit ad intra, *nego*, ad extra *ſubdiſt.* propter conditionem creaturæ, *conc.* propter defectum bonitatis infinitæ ex parte Dei, *nego*; ſumma itaque bonitas, non poteſt niſi perſonæ divinæ, ſumme communicari, quomodo ad intra communicatur Spiritui ſancto in ejus productione.

Objicies 2. Si Deus eſſet in quocumque genere bonus, nullum eſset malum, etiam extra Deum; falſum conſeq. ergo, &c.

Prob. maj. Summum in aliquo genere, quodcumque contrarium, tum a ſubjecto eſt, tum ab aliis extra ipſum poſitis excludit; v. g. ſi calor exiſteret infinitus, non poſset cum eo ſubſiſtere minimum frigus; ergo ſi Deus ſit ſummum in quocumque genere bonum, debet excludere omne malum, tum a ſe, tum a quocumque alio ente.

(y) L. 1. de Trinit. cap. 2.

Reſp. diſt. ant. Si illud ſummum agat neceſſario, ut agit ignis, *conc.* ſi agat libere, ut Deus agit ad extra, *nego ant.* Ideoque, licet Deus ſit infinite bonus, cum agat libere, mala eſse & fieri permittit, quia *melius judicavit de malis bene facere, quam mala nulla eſſe permittere*, ait D. Auguſtinus Enchiridii, c. 26.

Inſt. Vitioſum eſt, peccatum permittere, cum poſsumus illud impedire; atqui Deus quodcumque malum poteſt impedire; ergo illi vitioſum eſt illud permittere.

Reſp. diſt. maj. Cum poſsumus & tenemur illud impedire, *conc.* cum poſsumus, nec tenemur illud impedire, *nego maj.* & ſic diſtincta minore, *nego conſeq.* Itaque Deus, utpote cauſa univerſalis, non tenetur impedire ſingula hominum peccata, imo non debet illa impedire, ne violet leges providentiæ ſuæ, ſecundum quas reliquit homini liberum arbitrium, quo per gratiam, quam nemini denegat, corroboratus, poteſt homo & ſingula vitare peccata, & æternam mereri gloriam.

QUÆSTIO V.

De intellectu & ſcientia Dei.

Nota: Hancce quæſtionem in ſex Articulos partiemur, quorum 1. Erit de exiſtentia, proprietatibus, & diviſione ſcientiæ Dei. 2. De ſcientia ſimplicis intelligentiæ. 3. De ſcientia viſionis. 4. De ſcientia conditionata, ſeu conditionatorum. 5. De cauſalitate ſcientiæ Dei. 6. De ideis divinis.

ARTICULUS I.

De exiſtentia, proprietatibus, & diviſione ſcientia Dei.

CONCLUSIO.

E*St in Deo ſcientia, & quidem perfectiſſima, ſumpta pro cognitione cujuſcumque rei certa & evidente.*

Prob. 1. Ex Script. Eſther. 14. *Domine, qui habes omnium ſcientiam.* Et Col. 2. *In quo ſunt omnes theſauri ſapientia, & ſcientia Dei.* Ergo, &c.

Prob. 2. *ratione Theologica.* Scientia eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, cum ſit melior ipſa, quam non ipſa; atqui omnes perfectiones ſimpliciter ſimplices ſunt formaliter in Deo; ergo, &c.

Objicies, Scientia eſt accidens; atqui nullum eſt accidens in Deo; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Scientia, quæ eſt in creaturis, *conc.* quæ eſt in Deo, *nego maj.* nam in Deo ſcientia, non diſtinguitur ab eſſentia, *non aliud eſt in Deo eſſe, aliud intelligere,* inquit D. Auguſt. Epiſt. 110.

Inſt. 1. Scientia proprie dicta, eſt diſcurſiva; atqui cognitio diſcurſiva repugnat Deo, cum maximam involvat imperfectionem; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Scientia ſpectata in homine, eſt diſcurſiva, *conc.* ſpectata in ſe ipſa, *nego maj.* Tantum itaque abeſt, ut diſcurſus pertineat ad eſſentiam ſcientiæ, quin potius ſit ejus defectus & imperfectio. Porro cum aliqua creaturæ perfectio tribuitur Deo, oportet ab illa excludi omnem modum imperfectum, ſecundum quem competit creaturæ.

Inſt. 2. Deus cognoſcit minus notum per notius, concluſiones per principia; ergo ejus ſcientia eſt diſcurſiva.

Reſp. nego ant. Nam Deus uno & ſimpliciſſimo actu omnia ſimul pervadit & penetrat, unde

unde ejus ſcientia eſt ſimpliciſſima, eminenter continens omnes intellectus creati virtutes, ſcilicet intelligentiam, ſapientiam, ſcientiam, prudentiam, & artem; *unde ſimplex Dei cognitio omnibus iſtis nominibus nominari poteſt*, inquit D. Thom. 1. p. q. 14. art. 1. ad 2.

Quæres 1. *Quot, & quænam ſunt ſcientiæ Dei proprietates?*

Reſp. Præter ſubſtantialitatem & ſimplicitatem, de quibus jam egimus, ſunt tres, ſcilicet, *infinitas*, *æternitas* & *immutabilitas*.

1. Scientia Dei eſt *infinita*: tum extenſive, quia omnia cognoſcit, Pſalm. 138. *Domine, tu cognoviſti omnia noviſſima & antiqua*; tum intenſive, quia ejus cognitio eſt certiſſima, evidentiſſima, & omnium comprehenſiva, Eccl. 23. *Oculi Domini multo plus lucidiores ſunt ſuper ſolem . . . . . hominum corda intuentes in abſconditas partes*.

2. Scientia Dei eſt *æterna*; quia nunquam habuit initium, nunquam fuit interrupta, nunquam finem habitura eſt; unde ſapientia divina de ſe ipſa ait, Prov. 8. *Ab æterno ordinata ſum*.

3. Scientia Dei eſt *immutabilis*; quia Deus eſt immutabilis; atqui ſcientia Dei, non eſt quid realiter & entitative diſtinctum a Deo, ut fides docet; ergo, &c. Ita docet D. Aug. (z) *Sicut omnino tu es*, inquit, *tu ſcis ſolus qui es incommutabiliter, & ſcis incommutabiliter, & vis incommutabiliter*.

Dices: Scientia viſionis eſt mutabilis & variabilis; ergo non omnis ſcientia in Deo eſt immutabilis.

Prob. ant. Deus poteſt plura ſcire, quam quæ ſcit; ergo, &c.

Prob.

(z) L. 13. Confeſſ. cap. 13.

Prob. ant. Deus poteſt facere plura, quam quæ fecit; ergo & plura ſcire.

Reſp. diſt. ant. Deus poteſt facere plura abſolute, *conc.* hypothetice & ſuppoſito decreto, *nego ant.* Itaque neque alia ſcire poteſt, quam quæ ſcit, neque poteſt non ſcire, quæ novit actu.

Quæres 2. *Quotuplex ſit in Deo ſcientia?*

Reſp. Licet a parte rei unica ſit, & quidem ſimpliciſſima, in Deo ſcientia, tamen propter multiplicem ordinem quem dicit ad varia objecta ad quæ ſe extendit, variaque media ſub quibus illa diverſa objecta conſiderat, multiplex a Theologis cum fundamento aſſignatur ſcientiæ Dei diviſio.

1. *Dividitur*, in neceſſariam, ſeu naturalem, & liberam, ſeu contingentem. *Neceſſaria* dicitur, quæ terminatur ad ea, quæ aliter non poſſunt ſe habere; hujuſmodi ſunt Deum, & res poſſibiles; hæc antecedit omne decretum divinæ voluntatis. *Libera* dicitur, quæ terminatur ad res contingentes, nempe ad creaturas, vel præteritas, vel exiſtentes, vel aliquando futuras. Hæc ſupponit liberum Dei decretum.

2. *Dividitur*, in ſpeculativam & practicam. *Speculativa*, eſt ea quæ in objecti ſui contemplatione quieſcit; talis eſt ſcientia qua Deus res mere poſſibiles cognoſcit. *Practica*, eſt ea, qua Deus res creatas producit.

3. *Dividitur*, in ſcientiam approbationis, & improbationis. *Scientia approbationis*, eſt ea, qua Deus cognoſcit ea, quæ illi placent. *Scientia improbationis*, eſt ea, qua Deus cognoſcit ea quæ illi diſplicent...... hæc diviſio prodeſt ad intelligenda quædam Scripturæ loca, in quibus Deus dicitur neſcire peccatores & peccata. Sic, Matth. 25. Deus dicit fatuis virginibus, *Neſcio vos*. Et Habacuc. 1. *Mundi ſunt*

ocu-

oculi tui, ne videant malum. Neque enim ſenſus eſt, quod Deus peccatores & peccata non cognoſcat, ſed quod non cognoſcat ſcientia approbationis.

4. *Dividitur*, in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, ſcientiam viſionis, & ſcientiam ſub conditione futurorum.

Scientia *ſimplicis intelligentiæ*, eſt ea, qua Deus cognoſcit res mere poſſibiles, ſeu res conſideratas ſecundum ipſarum eſſentiam, abſtrahendo ab omni earum futuritione & exiſtentia. Hæc antecedit omne Dei decretum.

Scientia *viſionis*, eſt ea, qua Deus cognoſcit res, vel exiſtentes, vel aliquando futuras, ſive ſit Deus, ſive aliquid extra Deum. Hæc pro rebus extra Deum ſupponit decretum Dei abſolutum, atque pro varia temporum differentia, ſortitur varia nomina, nimirum, ut eſt futurorum cognitio, dicitur *præſcientia*, ut præteritorum, *memoria*, ut præſentium, *viſio*.

Scientia *ſub conditione futurorum*, eſt ea, per quam Deus cognoſcit res quæ nunquam evenient, ſed tamen evenirent, ſi quædam conditio poneretur, ſive poſtea ponatur, ſive non.

Circa hanc ultimam ſcientiæ Dei diviſionem, eſt in Scholis celeberrima controverſia, quam magis appoſite dirimemus Articulo quarto.

ARTICULUS II.

De ſcientia ſimplicis intelligentiæ.

Nota 1. Quæritur hic, 1. Utrum Deus cognoſcat res poſſibiles, non tantum ſecundum eſſe eminens quod habent in Deo, ſed etiam ſecundum eſſe proprium & formale quod haberent in ſeipſis extra Deum, ſi pro-

ſi producerentur. 2. In quo medio Deus creaturas poſſibiles cognoſcat.

Nota 2. Per medium cognitionis, intelligitur id in quo, tanquam in ratione prius cognita, Deus certiſſime & perſpicaciſſime, ea novit quæ per ſuam ſcientiam attingit.

Nota 3. Eſſentia divina duobus modis ſpectari poteſt, 1. Prout eſt cauſa creaturas poſſibiles continens. 2. Prout eſt ſpecies intelligibilis quæ illas repræſentat.

CONCLUSIO I.

Deus certiſſime cognoſcit omnes creaturas poſſibiles, & quidem ſecundum eſſe proprium & formale, quod haberent in ſe ipſis ſi producerentur. Eſt de fide.

Prob. prima pars, Eccl. 23. *Domino Deo, antequam crearentur, omnia ſunt agnita: ſic & poſt perfectum reſpicit omnia.* Rom. 4. *Vocat ea, quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt.* Atqui entia ante ſui creationem, & ea quæ non ſunt, ſunt tantum poſſibilia; ergo Deus certiſſime cognoſcit poſſibilia. *Ratio eſt*, quia Deus perfecte comprehendit ſuam omnipotentiam; ergo perfecte cognoſcit ea omnia ad quæ poteſt ſeſe extendere; atqui ſe extendit ad omnia poſſibilia; ergo, &c.

Prob. ſecunda pars: Deus videt creaturas omni modo, quo, abſque ulla imperfectione, videri poſſunt; atqui creaturæ poſſibiles, videri poſſunt ſecundum eſſe quod haberent in ſe ipſis, ſi producerentur, ſic enim habent verum eſſe, nec iſte modus videndi, ullam in Deo importat imperfectionem, nec excludit perfectiorem cognoſcendi modum, in eſſentia nimirum tanquam in cauſa; ergo, &c.

CON-

CONCLUSIO II.

Deus creaturas poſſibiles videt, non tantum in ſua eſſentia tanquam in cauſa earum effectrice; ſed etiam in ſe ipſis, prout in eſſentia divina, tanquam in ſpecie intelligibili, repræſentantur.

Prob. prima pars, 1. Ex D. Aug. (*a*) qui ad hæc Joann. verba: *Quod factum eſt, in ipſo vita erat*, ait: *In qua vita vidit omnia quando fecit, non propter ſe ipſum videns, ſed in ſe ipſa.*

Prob. 2. *ratione Theologica*. Deus comprehendit ſuam eſſentiam; ergo in ea videt omnes res poſſibiles tanquam in cauſa earum effectrice. *Prob. conſeq.* Comprehendere eſſentiam divinam, eſt eam cognoſcere, tum ſecundum id quod eſt in ſe, tum ſecundum id ad quod poteſt ſe extendere; ſed qui divinam eſſentiam ſic cognoſcit, in ea videt res poſſibiles, tanquam in cauſa earum effectrice; ergo, &c.

Prob. ſecunda pars. Ut Deus videat res poſſibiles in ſe ipſis, prout in eſſentia divina tanquam in ſpecie intelligibili repræſentantur, ſufficit quod in eſſentia divina reperiatur ratio ſpeciei illarum intelligibilis; atqui in eſſentia divina reperitur ratio ſpeciei illarum intelligibilis; ergo, &c.

Prob. min. Ex D. Thom. (*b*) dicente: *Cum enim, Deus, ſciat alia a ſe per eſſentiam ſuam, in quantum eſt ſimilitudo rerum, vel ut principium activum earum, neceſſe eſt quod eſſentia ſua ſit principium ſufficiens cognoſcendi omnia quæ per ipſum ſiunt, non ſolum in univerſali, ſed etiam in ſingulari.*

Sol-

(a) L. 5. de Geneſ. ad litteram.
(b) 1. p. q. 14. art. 11. in fine corp.

Solvuntur Objectiones.

Objicies contra primam partem. Repugnat Deum habere medium cognitionis; ergo non cognoſcit poſſibilia in ſe ipſo.

Reſp. diſt. ant. Medium cognitionis, per illationem, *conc.* nam tale medium dicit pluralitatem actuum, & imperfectionem importat, unde repugnat Deo. Medium cognitionis, per ſimplicem intelligentiam, *nego ant.* nam in tali medio, tanquam prius cognito, aliud noſcitur per eundem cognitionis actum, quod, cum nullam importet imperfectionem, poteſt Deo convenire.

Inſt. 1. Deus non prius cognoſcit ſuam eſſentiam, prout eſt cauſa rerum effectrix, quam res poſſibiles; ergo eſſentia ſic conſiderata, non eſt medium cognitionis divinæ.

Reſp. diſt. ant. Non prius cognoſcit, tempore, *conc.* ratione, *nego*: cognoſcere rem prius tempore, eſt illam cognoſcere in inſtanti quo alia nondum cognoſcitur, quod Deo ut imperfectum repugnat. Cognoſcere prius ratione, eſt unum eſſe rationem cognoſcendi aliud, per eundem cognitionis actum, ita ut unum per ſe directe & immediate concipiatur cognoſci, aliud vero non niſi mediate, indirecte & per aliud; atqui Deus ſuam eſſentiam, ut eſt rerum cauſa effectrix, ſic prius cognoſcit, quam res poſſibiles; nam cognoſcendo ſuam eſſentiam ut cauſam rerum effectricem, ſimul, per eandem cognitionem, cognoſcit res poſſibiles, propter connexionem quam habet cum illis.

Inſt. 2. Atqui eſſentia Dei, ut eſt cauſa effectrix, non habet neceſſariam connexionem cum poſſibilibus; ergo.

Probat. ſubſumpt. Si eſſentia divina, prout rerum effectrix, habeat neceſſariam connexionem

cum

cum rebus poſſibilibus, ab ipſis penderet; abſurdum conſeq. Ergo.

Reſp. nego ſeq. maj. Tum quia unum relativum, eſt neceſſario connexum cum ſuo correlativo, nec tamen ab eo pendet, cum relativa ſint ſimul natura & cognitione. Tum quia medium cognitionis non pendet a rebus cognitis, econtra medium eſt id a quo alia, ut cognoſcantur, dependent, quæ conſequenter ſunt objecta cognitionis ſecundaria.

Objicies contra ſecundam partem. Si Deus cognoſceret res poſſibiles in ſe ipſis, cognitio divina ſpecificaretur a creaturis; falſum conſeq. Ergo, &c.

Prob. ſeq. maj. Cognitio ſpecificatur a ſuo objecto; atqui, ſi Deus cognoſceret creaturas in ſe ipſis, creaturæ eſſent objectum cognitionis divinæ; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Cognitio ſpecificatur a ſuo objecto primario & motivo, *conc.* ſecundario & terminativo, *nego maj.* & ſic ad min. Itaque, res ut ſunt in ſe ipſis, non ſunt objectum motivum divinæ cognitionis, ſed terminativum tantum; objectum vero primarium & motivum, eſt ſola eſſentia divina, quæ independenter ab eſſe quod creaturæ habent in ſe ipſis, perfecte terminat cognitionem divinam, quatenus omnium ſpecies in ſe comprehendit. *Ipſum intelligere non ſpecificatur per id quod in alio intelligitur,* ait D. Th. (c) *ſed per principale intellectum, in quo alia intelliguntur, quod in Deo nihil aliud eſt, quam eſſentia ſua; unde non oportet quod ipſum intelligere divinum, vel potius ipſe Deus, ſpecificetur per aliud, quam per eſſentiam divinam.*

Inſt.

(c) Q. 14. art. 5. ad 3.

Inſt. 1. Cognitio divina ab illo ſpecificatur, a quo Deus perficitur; atqui ſi creaturæ poſſibiles in ſe ipſis a Deo videretur, Deus ab illis perficeretur; ergo, &c.

Prob. ſeq. min. Cognoſcens a ſuo objecto perficitur; ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Cognoſcens creatum, *conc.* increatum, *nego ant.* Itaque intellectus creatus perficitur ab objecto, quatenus illius ſpeciem impreſſam, quæ eſt forma ipſum perficiens, recipit; at Deus non cognoſcit creaturas per ſpecies ab ipſis emendicatas, ſed illas cognoſcit in ſe ipſis per ſuam eſsentiam, in qua tanquam in ſpeculo, ſeu ſpecie intelligibili, repræſentantur.

Inſt. 2. D. Thom. *art.* 5. ait: *Deus ſe ipſum videt in ſe ipſo, quia ſe ipſum videt per ſuam eſſentiam; alia autem a ſe videt, non in ipſis, ſed in ſe ipſo, in quantum eſſentia ſua continet ſimilitudinem aliorum ab ipſa.* Ergo res creatas non videt in ſe ipſis.

Reſp. diſt. conſeq. Non videt res in ſe ipſis, per ſpecies a rebus emendicatas, *conc.* per terminationem cognitionis ad ipſas res, *nego conſeq.* Neque enim poſſibilia cognoſcuntur a Deo per propriam ſpeciem extra ipſum poſitam, alias illam ſpeciem reciperet, & ab ea perficeretur; quod de Deo dici repugnat; ſed cognoſcuntur per eſſentiam, ut continet omnes omnium creaturarum ſpecies; unde D. Thom. ibidem ait: *In ſe ipſo cognoſcitur aliquid, quando cognoſcitur per ſpeciem propriam adæquantem ipſi cognoſcibili, ſicut cum oculus videt hominem per ſpeciem hominis: in alio autem videtur, id quod videtur per ſpeciem continentis, ſicut cum homo videtur in ſpeculo per ſpeciem ſpeculi.*

Inſt. 3. Res poſſibiles in ſe ipſis non ſunt; ergo Deus eas non poteſt cognoſcere in ſe ipſis.

Reſp. diſt. ant. In ſe ipſis non ſunt formaliter,

cum rebus poſſibilibus, ab ipſis penderet; abſurdum conſeq. Ergo.

Reſp. nego ſeq. maj. Tum quia unum relativum, eſt neceſſario connexum cum ſuo correlativo, nec tamen ab eo pendet, cum relativa ſint ſimul natura & cognitione. Tum quia medium cognitionis non pendet a rebus cognitis, econtra medium eſt id a quo alia, ut cognoſcantur, dependent, quæ conſequenter ſunt objecta cognitionis ſecundaria.

Objicies contra ſecundam partem. Si Deus cognoſceret res poſſibiles in ſe ipſis, cognitio divina ſpecificaretur a creaturis; falſum conſeq. Ergo, &c.

Prob. ſeq. maj. Cognitio ſpecificatur a ſuo objecto; atqui, ſi Deus cognoſceret creaturas in ſe ipſis, creaturæ eſſent objectum cognitionis divinæ; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Cognitio ſpecificatur a ſuo objecto primario & motivo, *conc.* ſecundario & terminativo, *nego maj.* & ſic ad min. Itaque, res ut ſunt in ſe ipſis, non ſunt objectum motivum divinæ cognitionis, ſed terminativum tantum; objectum vero primarium & motivum, eſt ſola eſſentia divina, quæ independenter ab eſſe quod creaturæ habent in ſe ipſis, perfecte terminat cognitionem divinam, quatenus omnium ſpecies in ſe comprehendit. *Ipſum intelligere non ſpecificatur per id quod in alio intelligitur,* ait D. Th. (*c*) *ſed per principale intellectum, in quo alia intelliguntur, quod in Deo nihil aliud eſt, quam eſſentia ſua: unde non oportet quod ipſum intelligere divinum, vel potius ipſe Deus, ſpecificetur per aliud, quam per eſſentiam divinam.*

Inſt.

(c) Q. 14. art. 5. ad 3.

Inſt. 1. Cognitio divina ab illo ſpecificatur, a quo Deus perficitur; atqui ſi creaturæ poſſibiles in ſe ipſis a Deo videretur, Deus ab illis perficeretur; ergo, &c.

Prob. ſeq. min. Cognoſcens a ſuo objecto perficitur; ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Cognoſcens creatum, *conc.* increatum, *nego ant.* Itaque intellectus creatus perficitur ab objecto, quatenus illius ſpeciem impreſſam, quæ eſt forma ipſum perficiens, recipit; at Deus non cognoſcit creaturas per ſpecies ab ipſis emendicatas, ſed illas cognoſcit in ſe ipſis per ſuam eſsentiam, in qua tanquam in ſpeculo, ſeu ſpecie intelligibili, repræſentantur.

Inſt. 2. D. Thom. *art.* 5. ait: *Deus ſe ipſum videt in ſe ipſo, quia ſe ipſum videt per ſuam eſſentiam; alia autem a ſe videt, non in ipſis, ſed in ſe ipſo, in quantum eſſentia ſua continet ſimilitudinem aliorum ab ipſa.* Ergo res creatas non videt in ſe ipſis.

Reſp. diſt. conſeq. Non videt res in ſe ipſis, per ſpecies a rebus emendicatas, *conc.* per terminationem cognitionis ad ipſas res, *nego conſeq.* Neque enim poſſibilia cognoſcuntur a Deo per propriam ſpeciem extra ipſum poſitam, alias illam ſpeciem reciperet, & ab ea perficeretur; quod de Deo dici repugnat; ſed cognoſcuntur per eſſentiam, ut continet omnes omnium creaturarum ſpecies; unde D. Thom. ibidem ait: *In ſe ipſo cognoſcitur aliquid, quando cognoſcitur per ſpeciem propriam adæquantem ipſi cognoſcibili, ſicut cum oculus videt hominem per ſpeciem hominis: in alio autem videtur, id quod videtur per ſpeciem continentis, ſicut cum homo videtur in ſpeculo per ſpeciem ſpeculi.*

Inſt. 3. Res poſſibiles in ſe ipſis non ſunt; ergo Deus eas non poteſt cognoſcere in ſe ipſis.

Reſp. diſt. ant. In ſe ipſis non ſunt formali-

ter, *conc.* objective, *nego.* Equidem poſſibilia non habent actu eſſe proprium, ſed poſſunt habere, & reipſa haberent, ſi producerentur. Deus autem res, quas producere poteſt, cognoſcit, & quidem ſecundum eorum eſſe proprium, non quod habent, ſed quod haberent ſi producerentur.

Quæres, *An Deus videat impoſſibilia, entia rationis, negationes, privationes, &c. & quomodo?*

Reſp. ad 1. *affirm.* Cum D. Thom. *art.* 9. quia Deus cognoſcit quidquid eſt cognoſcibile; atqui illa omnia ſunt cognoſcibilia, & de facto cognoſcuntur ab homine; ergo.

Reſp. ad 2. Deus cognoſcit impoſſibilia, videndo eorum extremorum oppoſitionem; videt entia rationis, quatenus videt intellectus creati figmenta, dum illius operationes omnes penetrat. Videt negationes & privationes, non quidem poſitive, cum ſic nihil ſint, ſed negative, quatenus videntur formæ quæ ipſis oppoſitæ ſunt; unde non mirum; ſi Deus *vocat ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt.* Rom. 4.

ARTICULUS III.

De ſcientia viſionis.

Nota. CUm ſcientia viſionis attingat præſentia, præterita, & futura, majoris claritatis cauſa, hunc articulum in duas Sectiones diſtribuemus: in prima, quæremus, utrum Deus videat omnia præſentia & præterita, & quo in medio; in ſecunda, utrum videat futura, & in quo medio.

SE-

SECTIO PRIMA.

Utrum Deus videat præſentia & præterita, & quo in medio?

CONCLUSIO I.

D*Eus ſe ipſum videt, & quidem comprehenſive*. Prop. eſt de fide.

Prob. 1. Ex Script. 1. Cor. 2. *Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei ... quæ Dei ſunt nemo cognovit*, comprehenſive, *niſi Spiritus Dei*.

Prob. 2. *ratione*. D. Thom. art. 7. *Illud comprehenditur, quod tantum cognoſcitur, quantum eſt cognoſcibile*. Atqui Deus ſe ipſum tantum cognoſcit, quantum eſt cognoſcibilis, ſe infinitum cognoſcit cognitione infinita; ergo, &c.

Dices, Ex D. Auguſtin. (d) *Quidquid ſcientia comprehenditur, ſcientis comprehenſione finitur*. Atqui Deus, utpote infinitus, nullo modo poteſt finiri; ergo.

Reſp. diſt. ant. Finitur negative, *conc.* poſitive, *nego*. Deus itaque ſe ſua comprehenſione finit negative, quatenus cognitio ejus adæquat totam ſui cognoſcibilitatem; non vero ſe finit poſitive, quaſi per ſuam intellectionem, aliquem ſibi terminum præſcribat.

CONCLUSIO II.

Deus omnia præſentia, & præterita, occultas etiam cordium cogitationes, certiſſime, diſtincte, & ſigillatim cognoſcit ut ſunt in ſe ipſis. Eſt de fide.

Prob.

(d) L. 12. de Civit. Dei, c. 18.

Prob. 1. Ex Script. Job 28. *Ipſe fines mundi intuetur, & omnia quæ ſub cælo ſunt, reſpicit.* Et c. 31. *Nonne ipſe conſiderat vias meas, & cunctos greſſus meos ipſe dinumerat?* Et Eccl. 23. *Omnis homo qui tranſgreditur lectum ſuum ..... dicens quis me videt? tenebræ circumdant me .... quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altiſſimus: Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius; & non cognovit quoniam oculi Domini multo plus lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominum ..... & hominum corda intuentes in abſconditas partes.* Illi certe textus non indigent expoſitione.

Prob. 2. *ratione*. Dei ſcientia eſt infinita; ergo cognoſcit omne cognoſcibile; atqui omnia præſentia & præterita, ſive ſint bona, ſive mala, occultæ etiam cordis cogitationes, ſunt cognoſcibilia; ergo, &c.

Dices 1. Deus non cognoſcit mala; ergo.

Reſp. nego ant. Mala enim, vel ſunt naturæ, ut monſtra, & *monſtra ſcit antequam fiant.* Vel ſunt pœnæ, & eorum eſt author, Iſai. 45. *Ego Dominus creans malum*, ac proinde ea cognoſcit; vel ſunt culpæ: & ea cognoſcit, *Pſal.* 68. *Deus, tu ſcis inſipientiam meam, & delicta mea a te non ſunt abſcondita.* Ergo videt omnia mala.

Prob. ant. Deus non cognoſcit, niſi illa quorum eſt cauſa efficiens, aut exemplaris; atqui non eſt cauſa efficiens, aut exemplaris peccatorum; ergo, &c.

Reſpond. nego maj. Nam Deus videt omnia, etiam mala, non quidem in ſe ipſis, ſed in forma illis oppoſita, *ſicut per lucem cognoſcuntur tenebræ*, ait D. Thom. hic.

Dices 2. Deus non cognoſcit ſecreta cordis; ergo, &c.

Prob. ant. Deus, *Gen.* 18. ait: *Deſcendam & videbo utrum clamorem, qui venit ad me, ope-*

re

re compleverint, an non eſt ut ita ſciam. Ergo ante illud de Sodomorum ſceleribus experimentum, illa ignorabat.

Reſp. diſt. conſeq. Sic enim locutus eſt Deus, non quod clamorem Sodomorum ignoraret, dicit enim ibidem, *Clamor Sodomorum multiplicatus eſt*, ſed ut modo loquendi humano ſeſe accommodaret; id enim perfecte ſcire dicimur, quod proprio experimento comprobamus.

Quæres, *quo in medio Deus videt omnia præſentia & præterita?*

Reſp. 1. Deus ſe ipſum videt per ſuam eſſentiam abſque ullo medio: ratio eſt, quia nihil prius eſt eſſentia divina; ergo nihil poteſt eſſe prius cognitum, in quo ipſa videatur.

Reſp. 2. Deus videt entia præſentia & præterita, tum in ipſis, tum in ſua eſſentia tanquam in ſpecie intelligibili, quia in ea, tanquam in ſpeculo, repræſentatur realis eorum exiſtentia.

Reſp. 3. Deus videt peccata in forma quæ illis eſt appoſita; nam ex D. Thom. art. 10. *Sic eſt cognoſcibile unumquodque ſecundum quod eſt: unde cum hoc ſit eſſe mali quod eſt privatio boni, per hoc ipſum quod Deus cognoſcit bona, cognoſcit etiam mala, ſicut per lucem cognoſcuntur tenebræ.*

SECTIO II.

Utrum Deus videt entia futura, & quo in medio?

Nota 1. Futurum duplex eſt, *neceſſarium*, ſcilicet, quod a cauſa neceſſaria pendet, & *contingens*, quod pendet a cauſa libera.

Nota 2. Futurum contingens, aliud eſt a ſolo Deo, ut gratia danda; aliud ab homine

ſolo, ut peccatum; aliud a Deo & ab homine, ut quælibet actio, ſive ſit naturalis, ſive ſupernaturalis ordinis..

Nota 3. Futura contingentia libera, alia ſunt *abſoluta*, quæ licet ſint a cauſa libera, abſolute tamen & independenter a quavis conditione habitura ſunt exiſtentiam in certa temporis differentia.. Alia ſunt *conditionata*, quorum futuritio pendet ab aliqua conditione aliquando ponenda, vel nunquam ponenda. Hic autem de ſolis futuris neceſsariis, & liberis abſolutis agimus; de liberis conditionatis articulo ſequenti acturi...

Nota 4. Certum eſt Deum cognoſcere diſtincte & certiſſime omnia futura neceſsaria, & alia a ſe uno pendentia, ut fides docet, Sap. 8. *Signa & monſtra ſcit antequam fiant, eventus temporum & ſæculorum*..

Nota 5. Certum eſt etiam Deum videre omnia futura neceſsaria in ſua eſsentia, prout ad illorum futuram productionem determinata eſt per decretum efficax, quod de eorum productione, in tempore facienda, latum eſt ab æterno . . . . . de ſolis ergo futuris abſolutis liberis poteſt eſse controverſia, quam dirimemus duobus paragraphis..

§. I. *An Deus cognoſcat omnia futura libera abſoluta?*

Nota: Sociniani certam futurorum contingentium liberorum notitiam Deo ineſse inficiantur, docentque ea conjecturis duntaxat veriſimilibus eſse Deo perſpecta. Ita Socinus, *prælect. c.* 11. Contra quos ſit:

CONCLUSIO.

Deus omnia & ſingula futura contingentia li-

libera abſoluta certiſſime cognoſcit. Prop. eſt de fide.

Prob. 1. Ex Script. Daniel. 13. ſic Suſanna Deum alloquitur : *Deus æterne, qui abſconditorum es cognitor, qui noſti omnia antequam fiant, tu ſcis quoniam falſum teſtimonium tulerunt contra me*. Pſalm. 138. *Intellexiſti cogitationes meas de longe...... & omnes vias meas prævidiſti*. Joann. 6. *Sciebat ab initio Jeſus, qui eſſent non credentes, & quis traditurus eſſet eum*. Ex his textibus ſic argumentor : Illa loca intelliguntur de liberis hominum actionibus futuris; atqui Deus illas cognovit de longe, antequam fiant, illas prævidet; ergo. Hinc D. Aug. (*e*) ait: *Confiteri eſſe Deum, & negare præſcium futurorum, apertiſſima inſania eſt*.

Prob. 2. Deus de liberis hominum actionibus futuris multa prædixit, quæ ad amuſſim, ut prædicta erant, evenerunt, v. g. infidelitatem Judæorum, negationem Petri, proditionem Judæ, converſionem Gentium, &c. ergo certiſſime ea noverat Deus, ita concludit Tertull. (*f*) dicens: *Præſcientiam Dei tantos habere teſtes, quantos fecit Prophetas*.

Prob. 3. *ratione*. Si omnes creaturarum liberas actiones Deus non cognoſceret ab æterno, ſed duntaxat quando fiunt, ſequeretur Deum ſingulis momentis infinitas propemodum res de novo cognoſcere; atqui id evidenter repugnat infinitati & immutabilitati ſcientiæ divinæ; ergo omnes iſtas actiones ab æterno cognoſcit.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Deus cum dubitatione prædicit futu-

(e) L. 5. de Civit. Dei, cap. 9.
(f) L. 2. contra Marcion. c. 5.

futura libera ; ergo non certo illa novit.

Prob. ant. Deus, cum prædicit futura contingentia, ſæpe utitur particulis *forte*, *forſitan*, Jerem. 26. *Noli ſubſtrahere verbum, ſi forte audiant & convertantur*. Lucæ 20. *Mittam Filium meum dilectum; forſitan cum hunc viderint, verebuntur*. Atqui illæ particulæ dubitationem & incertitudinem loquentis aperte præ ſe ferunt; ergo, &c.

Reſp. diſt. min. Particulæ, *forte*, *forſitan*, præ ſe ferunt dubitationem hominis loquentis, *conc.* Dei loquentis, *nego min.* in Deo enim particula, *forte*, ſignificat, *utique*, quæ particula eſt vox affirmantis: ſic uſurpatur, *Prov.* 24. ubi dicitur: *Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, ne forte videat Dominus, & diſpliceat ei*. Certum eſt autem quod Dominus videat. Item Chriſtus dicit: (*g*) *Si me ſciretis, & Patrem meum forſitan ſciretis*. Atqui non poteſt cognoſci Filius, quin cognoſcatur Pater; ergo illa particula, *forſitan*, in Deo non eſt verbum dubitationis, ſed increpationis, ut docet D. Aug. *Tract.* 37. *in Joann.* his verbis: *Ille qui omnia ſcit, quando dicit: forſitan, non dubitat, ſed increpat..... dubitationis verbum eſt, quando dicitur ab homine ideo dubitante, quia neſciente; cum vero dicitur a Deo verbum dubitationis, cum Deum nihil utique lateat, illa dubitatione arguitur infidelitas, non opinatur divinitas*.

Objicies 2. D. Auguſt. (*h*) videtur negare quod Deus habeat præſcientiam futurorum; ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Videtur negare quod Deus habeat

(g) Joann. 8. v. 19.
(h) L. 2. ad Simplician. quæſt. 2.

habeat futurorum præſcientiam, quoad nomen, *conc.* quoad rem, *nego.* Non itaque negat præſcientiam D. Auguſtinus, quod Deus futura contingentia non cognoſcat, ſed quod illa quæ futura ſunt in ſe, non ſint futura & abſentia reſpectu Dei, qui illa videt tanquam præſentia, & æque perfecte ac ſi actu exiſterent. *Quid eſt præſcientia*, inquit, *niſi ſcientia futurorum? quid autem futurum eſt Deo qui omnia prætergreditur tempora? ſi enim ſcientia Dei res ipſas habet, non ſunt ei futura, ſed præſentes, & per hoc jam non præſcientia, ſed ſcientia dici poteſt.*

Objicies 3. Id non poteſt a Deo certo cognoſci, quod non habet determinatam veritatem; atqui futura contingentia libera non habent determinatam veritatem; ergo, &c.

Reſp. nego min. Quin enim de hujuſmodi futuris dicit: Erunt pro tali tempore, verum dicit; ergo habent determinatam veritatem.

Inſt. 1. Quod eſt indifferens ad eſse, vel non eſse, non habet determinatam veritatem; atqui futura contingentia libera ſunt hujuſmodi; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Quod eſt indifferens ad eſſe, vel ad non eſse pro omni tempore, *conc.* pro aliquo tantum tempore, *nego maj.* Atqui futura contingentia libera, ſunt indifferentia ad eſse, vel non eſse pro tempore præſenti, *conc.* pro quolibet tempore, *nego min.* Sunt enim determinata pro tempore futuro, pro quo futura prævidentur.

Inſt. 2. Futura contingentia libera, non habent cauſam determinatam; ergo non habent veritatem determinatam.

Reſp. diſt. ant. Non habent cauſam determinatam pro præſenti, *conc.* pro futuro, *nego ant.* Deus enim videt determinationem cauſarum fu-

turam eo tempore, pro quo earum effectus præſciuntur futuri, unde jam habent veritatem certam & determinatam pro futuro, ſaltem reſpectu Dei, licet eam nos ignoremus.

Objicies 4. Præſcientia futurorum ſtare non poteſt cum libertate hominis; ergo.

Reſp. nego ant. Nam præſcientia eſt ſimplex & ſpeculativus Dei intuitus, quo videt omnia futura, relinquens ea ſuæ naturali conditioni, ut ſcilicet eveniant neceſsario, vel contingenter, juxta cauſarum ſuarum veritatem; ſicut viſio noſtra non immutat rerum viſarum naturam, nec in illas influit.

Prob. ant. Quod Deus prævidit, neceſsario eveniet: alioquin falli poſset præſcientia divina; ergo præſcientia libertatem hominis penitus evertit.

Reſp. diſt. ant. Eveniet neceſsario, neceſſitate hypothetica & conſequente, *conc.* neceſſitate abſoluta & antecedente, *nego ant.* Duplex itaque eſt neceſſitas, antecedens nimirum, ſeu abſoluta, & conſequens, ſeu hypothetica. *Neceſſitas antecedens*, eſt ea, quæ præcedit liberam creatæ voluntatis determinationem; oriturque a cauſa, quæ voluntatem ita determinat ad agendum, ut poteſtatem ad oppoſitum non relinquat. *Neceſſitas conſequens*, eſt ea quæ ſequitur liberam creatæ voluntatis determinationem, ſic ex hypotheſi quod loquor, non poſſum non loqui, quia actum cum non actu componere ſimul non poſſum. Porro quod Deus præſcivit futurum, neceſſario futurum eſt neceſſitate conſequente liberam voluntatis determinationem, quam Deus liberam futuram eſſe cognovit, non autem neceſſitate antecedente, quia, ut ait D. Hieron. (*i*) *Non ex eo quod*

(i) In cap. 26. Jerem.

quod Deus ſcit futurum aliquid, ideo futurum eſt; ſed quia futurum eſt, ideo Deus novit. Unde addit D. Aug. l. 3. de lib. arbitr. cap. 4. *Sicut tu memoria tua non cogis facta eſſe quæ præterierunt, ſic Deus præſcientia ſua non cogit facienda quæ futura ſunt.* Et proinde non officit libertati.

Inſt. 1. Atqui quod Deus prævidit, neceſſario eveniet, neceſſitate etiam antecedente; ergo nulla allata diſtinctio.

Prob. ant. Præſcientia Dei, quæ eſt ab æterno, longe antecedit actiones noſtras, quæ ſunt in tempore; ergo ſi Deus illas prævideat, neceſſario futuræ ſunt, neceſſitate etiam antecedente.

Reſp. diſt. ant. Præſcientia Dei antecedit actiones noſtras, ut exiſtentes actu, *conc.* ut futuras & a nobis eliciendas, *nego ant.* Nam prius, ſecundum aliquod inſtans rationis, actiones noſtræ futuræ ſunt, quam a Deo prævideantur.

Inſt. 2. Si præſcientia Dei non imponat neceſſitatem antecedentem rebus prævisis, illæ res poſſunt non evenire; atqui repugnat res a Deo prævisas non evenire, tunc enim falletur Dei præſcientia; ergo.

Reſp. diſt. maj. Res illæ poſſunt non evenire, nulla facta hypotheſi, *conc.* facta hypotheſi quod eventuræ ſint infallibiliter, *nego*. Sicut enim homo ambulans, nulla facta hypotheſi, poteſt non ambulare, ſed, facta hypotheſi quod actu ambulet, non poteſt non ambulare; ita nulla facta hypotheſi, ſeu antecedente ad futuram creatæ voluntatis determinationem, res a Deo prævisæ poſſunt non evenire; ſed facta hypotheſi quod infallibiliter futuræ ſint, ſeu conſequenter ad futuram creatæ voluntatis liberam determinationem, non poſſunt non evenire, alioquin eſſent infallibiliter futuræ, & non eſſent.

Inſt. 3. Poſito poſſibili in actu, nihil ſequitur abſurdi; atqui, ſi res a Deo prævisæ non evenirent, ſequeretur maximum abſurdum, nimirum præſcientiam Dei poſſe falli; ergo non eſt poſſibile ut res a Deo prævisæ non eveniant.

Reſp. diſt. maj. Nihil ſequitur abſurdi, ſi nulla hypotheſis præceſſerit, *conc.* ſi aliqua præceſſerit hypotheſis, *nego*. Res illuſtratur exemplo, ſi nulla præceſſerit hypotheſis, nihil ſequitur abſurdi, ſi homo qui poteſt ſedere, ſedeat: ſed ſi præceſſerit hypotheſis quod actu ambulet, non poteſt pro illo inſtanti ſedere; ergo a pari, ſi nulla præceſſerit hypotheſis, nihil ſequitur abſurdi; ſi actio hominis eveniat, vel non eveniat; ſed ſi ponatur hypotheſis, quod infallibiliter futura ſit, & ſic prævideatur a Deo, non poteſt non evenire, hæc enim pugnant.

Objicies 5. Si actio prævisa a Deo, ſit infallibiliter futura, fruſtraneæ ſunt conſultationes & deliberationes; atqui falſum conſequens, cum dicat D. Petrus, Epiſt. 2. cap. 1. *Satagite ut per bona opera, certam veſtram vocationem & electionem faciatis*. Ergo.

Reſp. nego maj. Nam Deus non aliter præcoſcit res futuras, quam futuræ ſint; atqui res non ſunt futuræ, niſi per ſuas cauſas & principia; ergo Deus prænoſcit res futuras per tales cauſas; atqui inter rerum cauſas numerantur conſultationes & deliberationes; ergo ſedulo ſunt adhibendæ.

Prob. maj. Vel Deus prævidit me ſalvum fore, vel damnandum; *ſi primum*, quidquid egero, ſive bonum, ſive malum, ſalvus ero; *ſi ſecundum*, quidquid egero, damnabor; ergo, poſita præſcientia divina, fruſtraneæ ſunt conſultationes & deliberationes.

Reſp. 1. *retorq. argumentum*: Vel Deus prævidit

vidit me fame moriturum, vel non; *ſi primum*, ſive manducem, ſive non manducem, fame moriar; *ſi ſecundum*, etiam non manducem, fame non moriar. Quid illo argumento inſanum magis?

Reſp. 2. diſt. ant. Deus prævidit me ſalvum fore, vel damnandum, propter bona, vel mala opera mea, eaque libera, *conc.* independenter a bonis vel malis meis operibus liberis, *nego ant.* Nempe, non niſi per bona opera obtinendam eſſe ſalutem æternam præordinavit Deus; quæ ſi fiant, Deus obtinendam ſalutem prævidet; ſi vero non fiant, ſalutem non obtinendam Deus prævidet, ſed de hoc argumento infra.

Objicies 6. Si Deus bonus eſſet, & præſcius futuri, & avertendi mali potens, non pateretur hominem labi de obſequio legis in mortem; atqui tamen hoc patitur; ita objicit Marcion, apud Tertull. l. 2. contra ipſum, cap. 5.

Reſp. nego ſeq. maj. Deus enim (ut Tertull. reſpondet) liberum & ſui arbitrii inſtituit hominem, qua perfectione abutitur homo dum peccat, eam vero homini, propter talem abuſum, adimere non debuit Deus qui eſt proviſor generalis, & qui etiam peccata hominum in manifeſtationem ſuæ juſtitiæ convertit.

§. II. *In quo medio, ſeu motivo, Deus videat futura libera abſoluta.*

Nota. Circa hanc celebrem controverſiam quatuor præcipuæ ſunt opiniones.

Prima, eſt eorum, qui, ut omnem difficultatem fugiant, docent futura hæc videri in reali eorum cum æternitate coexiſtentia; cum enim, inquiunt, æternitas ſit tota ſimul, omneſque temporis differentias abſque diviſione contineat, nihil ei futurum eſt, aut præteritum,

ſed

ſed omnia præſentia ; ita *Cajetanus*, *Capreolus*, *Ferrarienſis*, *Paul. a Lugd.*

Secunda, eſt eorum, qui arbitrantur futura hæc videri in propriis eorum cauſis, proxime completis, & in actu primo conſideratis. Ita *Alvarez*, *Cabrera*, & *multi Thomiſtæ*.

Tertia, eſt Thomiſtarum, qui docent Deum omnia abſolute futura certo cognoſcere in ſuis decretis abſolutis & prædeterminantibus, quia, inquiunt, nihil eſt futurum libere in quocumque ordine vel ſtatu, niſi quia Deus illud futurum prædefinivit & prædeterminavit.

Quarta, eſt aliorum, qui, cum contendant: Deum circa liberas hominis actiones nihil omnino abſolute determinare ac prædefinire, niſi prius cognoverit quid homo facturus eſſet, ſi in his, vel illis circumſtantiis collocaretur, ſi hæc vel illa gratia ipſi conferretur, omnia decreta abſoluta & prædeterminantia rejiciunt, docentque illas a Deo videri, 1. In ſeipſis, objective ac determinative ; 2. In eſſentia ſua tanquam ſpecie intelligibili infinita in repræſentando ; 3. In decreto, quo, poſt operationem cauſæ ſecundæ præviſam per ſcientiam conditionatam, ſi concurſum illi decernat, reipſa eidem concurſum decernit. Ita multi Doctores Sorbonici, *Dumetz*, *Grandin*, &c. quid nos circa hanc controverſiam ſentiamus, aperient ſequentes concluſiones.

CONCLUSIO I.

Deus libera abſolute futura, non videt in reali eorum cum æternitate coexiſtentia.

Prob. Ut Deus videat futura libera abſoluta in reali eorum cum æternitate coexiſtentia, neceſſe eſt ut illa ab æterno realiter æternitati coexiſtant ; atqui illa ab æterno non co-

exi-

exiſtunt æternitati; ergo, &c. *Prob. min.* Illa realiter ab æterno non coexiſtunt æternitati, quæ ab æterno non exiſtunt, ſiquidem coexiſtere nihil aliud eſt, quam ſimul cum alio exiſtere; atqui futura libera abſoluta non exiſtunt ab æterno, alias eſſent futura, & non eſſent; eſſent futura, ut ſupponitur; non eſſent futura, quia eſſent æterna; ergo ab æterno non coexiſtunt æternitati realiter.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Illud realiter coexiſtit æternitati, quod æternitas complectitur; atqui æternitas complectitur omnia tempora, præſentia, præterita, & futura; ergo, &c. *Reſp. nego min.*

Prob. min. Infinita & indiviſibilis duratio, complectitur omnia omnino tempora; atqui æternitas eſt infinita & indiviſibilis duratio; ergo.

Reſp. diſt. maj. Complectitur omnia tempora, quæ exiſtunt, *conc.* quæ non exiſtunt, *nego maj.* Porro futura non exiſtunt actu; ergo non coexiſtunt æternitati, ſed coexiſtunt quando erunt actu; idem enim debet eſſe de æternitate Dei judicium, quod de immenſitate, quæ, cum ſit infinita & inviſibilis, omnia ambit loca, ſed ea duntaxat quæ ſunt, non vero ea quæ nondum ſunt.

Inſt. 1. Quod toti æternitati, quæ eſt tota ſimul, coexiſtit, ipſi ab æterno coexiſtit; atqui futura contingentia abſoluta toti æternitati coexiſtunt; ergo.

Reſp. nego min. Equidem quando illa futura erunt, tota æternitati coexiſtent, ſed nondum coexiſtunt.

Prob. min. Quod coexiſtet rei quæ eſt tota ſimul, jam ei coexiſtit; atqui futura coexiſtent æternitati, quæ eſt tota ſimul; ergo.

Reſp.

Reſp. nego maj. Quia æternitas, licet ſit tota ſimul, tamen virtualiter eſt extenſa, & durationi infinitas partes ſibi ſuccedentes habenti æquipollet; ſicque quod finitam durationem habet, æternitati ſecundum ejus totam entitatem reſpondet quidem, non vero ſecundum omnes ejus partes virtuales, nec proinde dici poteſt illi ab æterno coexiſtere.

Objicies 2. SS. Patres docent Deo nihil eſſe futurum, ſed omnia præſentia: D. Aug. (*k*) *Præterita*, inquit, *& futura cum præſentibus ſint cuncta*, Deo, *præſentia*. Et l. 2. ad Simplician. quæſt. 2. *Quid futurum eſt Deo*, inquit, *qui omnia prætergreditur tempora?* Ergo.

Reſp. diſt. ant. Deo nihil eſt futurum quoad cognitionem, *conc.* quoad realem exiſtentiam, *nego ant.* Itaque nihil Deo futurum, ſed omnia præſentia dicuntur, quia res futuras ita clare ac certo intuetur, ac ſi non tantum futuræ, ſed præſentes eſsent; nec alia eſt mens SS. Patrum & D. Auguſt. qui ibidem dicit, quod in ſcientia Dei *ab aliis ad alia cogitando non tranſeatur, ſed in uno conſpectu ſimul præſto ſunt univerſa*.

Inſt. 1. Atqui D. Aug. docet omnia Deo eſſe præſentia quoad realem exiſtentiam; ergo.

Prob. ſubſeq. Div. Auguſt. *l. 5. de Trinitat. cap. 16.* ait: *Apud Deum nec præterita tranſeunt, & futura jam facta ſunt*. Ergo.

Reſp. diſt. ant. Jam facta ſunt in ſcientia Dei, *conc.* in ſe ipſis, *nego ant.* ſeſe explicat D. Doctor, *l. 5. de Geneſ. ad litteram, c. 18.* dicens: *Antequam fierent, & erant, & non erant: erant in Dei ſcientia, non erant in ſua natura*. Quid disertius?

Inſt. 2. D. Thom. hic qu. 13. ait: *Omnia quæ*

(k) L. 15. de Trinit. cap. 7.

quæ ſunt in tempore, ſunt Deo ab æterno præſentia, non ſolum ea ratione quæ habet rationes rerum apud ſe præſentes, ſed quia ejus intuitus fertur ab æterno ſuper omnia, prout ſunt in ſua præſentialitate. Ergo Deus videt futura libera prout jam facta ſunt in æternitate.

Reſp. diſt. ant. Prout ſunt in ſua præſentialitate objectiva, *conc.* reali, *ſubdiſt.* pro tempore in quo extituræ ſunt, *conc.* pro æterno, *nego ant.* Itaque hoc unum vult D. Thomas nullam eſse ſucceſſionem in ſcientia Dei, cum una eademque cognitione, res videat antequam exiſtant, & cum exiſtere incipient, ait enim ibidem, *Licet contingentia fiant in actu ſucceſſivo, non tamen Deus ſucceſſive cognoſcit contingentia prout ſunt in ſuo eſſe, ſicut nos, ſed ſimul: quia ſua cognitio menſuratur æternitate, ſicut etiam ſuum eſſe.* Ex quo fit ut non alio modo feratur in res, dum futuræ ſunt, quam ſi in ſe exiſterent, ſicque eas habet in ſua præſentialitate, ſcilicet objectiva. Ita explicat Ægidius Romanus D. Thomæ auditor, *in opuſc. contra corruptorem doctrinæ ſancti Thomæ*, ubi ad objectionem propoſitam dicit, falſo imponi S. Thomæ, quod ſcripſerit, omnia, quæ ſibi invicem ſucceſſunt in tempore, in natura propria coexiſtere in æternitate.

CONCLUSIO II.

Deus libera abſolute futura non videt in proximis eorum cauſis in actu primo conſideratis.

Prob. 1. Ex D. Thom. quæſt. 14. art. 13. *Quicumque cognoſcit effectum contingentem in cauſa ſua tantum, non habet de eo niſi conjecturalem cognitionem. Deus autem* (cujus cogni-

gnitio aſt certa metaphyſice, non autem moraliter tantum) *cognoſcit omnia contingentia, non ſolum prout ſunt in ſuis cauſis, ſed etiam prout unumquodque eorum eſt actu in ſe ipſo.*

Prob. 2. *ratione*. Unum non poteſt infallibiliter in alio cognoſci, niſi illud aliud habeat infallibilem connexionem cum illo; atqui cauſa libera, nempe voluntas, etiam proxime ad agendum diſpoſita, non habet infallibilem connexionem cum effectu futuro libero; quia hæc, poſitis omnibus antecedenter ad agendum requiſitis, adhuc manet indifferens ad agendum vel non agendum; ergo effectus non poteſt in ſua cauſa certo cognoſci.

Dices: Deus, cognitione ſua, comprehendit voluntatem humanam; ergo certo videt in ea omnes ejus effectus futuros.

Reſp. nego conſeq. Hujus enim comprehenſionis vi, effectus cauſæ liberos certo cognoſcit ut poſſibiles, non vero ut futuros, quia cauſa libera remanet ſemper ad agendum ex ſe indifferens & indeterminata.

CONCLUSIO III.

Deus futura libera abſoluta cujuslibet ordinis, ſive naturalis, ſive ſupernaturalis, in quocumque natura ſtatu, ſive innocentis, ſive lapſa, non cognoſcit in ſuis decretis abſolutis phyſice præmoventibus.

Nota; Hanc gravem controverſiam tractaturi ſumus articulo ſequenti; ideo, ne multoties eadem refricare cogamur, hanc concluſionem unico argumento hic probabimus. Itaque:

Prob. Non ſunt admittenda in Deo decreta abſoluta & phyſice prædeterminantia, antecedentia omnem voluntatis creatæ determinationem;

nem; ergo Deus libere abſolute futura in hujuſmodi decretis non videt.

Prob. ant. Decreta Dei abſoluta & phyſice præmoventia, non ſatis cum dogmate catholico circa humanam libertatem cohærere videntur; ergo non ſunt in Deo admittenda.

Prob. ant. Poſito decreto abſoluto phyſice præmovente, actiones noſtræ non ſunt in noſtra poteſtate; ergo.

Prob. ant. Quotieſcumque aliquod prævium & antecedens non eſt in noſtra poteſtate, nec a nobis impedibile, toties effectus, qui ex illo conſequitur, non eſt in noſtra poteſtate; atqui decretum abſolutum & phyſice præmovens, non eſt in noſtra poteſtate, cum, ex adverſariis, ſit ante omnem præviſionem determinationis voluntatis noſtræ ad agendum, nec eſt a nobis impedibile, cum, ex iiſdem, motione ineluctabili & inſuperabili applicet voluntatem ad actum; ergo actio conſequens ex illo decreto, non eſt in noſtra poteſtate.

Reſpondent Thomiſtæ, apud Gonet (1) *ad majorem*, quod prævium decretum prædeterminans non tollat libertatem, quia, *licet non procedat ab ipſa libertate, & electione voluntatis humanæ, oritur tamen ab ejus principio, primaque veluti radice, efficacia, ſcilicet, divinæ voluntatis*. Sed:

Contra eſt, Quia illud tollit libertatem, quod tollit proprium agendi modum libertatis creatæ, in eo poſitum, ut ſe ipſam determinet ad agendum; atqui decretum prævium, ad actionem inſuperabiliter movens, tollit proprium agendi modum libertatis creatæ; ergo.

Reſpondent negando min. Quia decretum Dei efficax, non tantum attingit ſubſtantiam actionis,

(1) Diſput. 4. art. 5. §. 8.

neri ſimiliter admittere diſtinctionem ſenſus compoſiti, & ſenſus diviſi, cum, juxta illos, gratia efficax nunquam conjungatur cum actuali reſiſtentia, ſeu diſſenſu. Sed;

Contra eſt: Quia ſenſus noſter compoſitus, amicus eſt libertatis; oritur enim ab illius intrinſeco uſu & exercitio, & ex prævisione noſtræ cooperationis, ſeu voluntatis ſe determinantis, ut infra explicabimus; e contra ſenſus compoſitus adverſariorum oritur ab extrinſeco, nempe a decreto antecedente prævisionem noſtræ cooperationis, ex quo tollit libertatis exercitium.

CONCLUSIO IV.

Deus certo videt futura libera abſoluta, tum in ſe ipſis objective & terminative, id eſt, in determinata eorum veritate; tum in ſua eſſentia, tanquam in ſpecie intelligibili in repræſentando; tum in decreto, quo decernit actu concurrere cum cauſa libera ad ſuum actum, in hypotheſi quod præviderit eam acturam, ſi concurſum ſuum decerneret.

Prob. prima pars: Quia, ut Deus futura libera cognoſcat in illorum determinata veritate, ſufficit ut hic cognoſcendi modus ſit poſſibilis, nam aliunde nihil habet Deo indignum; atqui hic modus cognoſcendi eſt poſſibilis; ergo.

Prob. min. Ut hic modus ſit poſſibilis, ſufficit ut Deus ſit infinite cognoſcitivus, & futura libera habeant veritatem per ſe cognoſcibilem; atqui Deus eſt infinite cognoſcitivus, ut per ſe patet, & futura libera habent veritatem per ſe cognoſcibilem, nam unumquodque eo ipſo quo eſt, & eo modo quo eſt, ſeu præſens, ſeu præteritum, ſeu futurum, ſuam habet veritatem, eamque per ſe cognoſcibilem; ergo, &c. Unde

D.

D. Thom. (*p*) ait: *Deus non ſolum cognoſcit res eſſe in ſe ipſo, ſed per id quod in ſe ipſo continet res, cognoſcit eas in propria natura.*

Nec dicas: Ad cognitionem alicujus rei, requiritur medium; atqui determinata rei veritas, non poteſt eſſe medium, quo ipſa cognoſcatur; ergo res non poteſt cognoſci in determinata ſui veritate.

Reſp. nego maj. Generatim ſumptam, nam & Deus ſine medio ſuam cognoſcit eſſentiam, & nos ipſi abſque medio cognoſcimus prima principia, quæ propterea dicuntur immediata; ergo quia quidquid perfectionis eſt in creatura, Deo denegandum non eſt, futurorum in ſeipſis cognitio ei tribuenda eſt.

Secunda pars probata manet ex eis quæ diximus articulo ſecundo, ubi probavimus Deum videre poſſibilia in ſua eſſentia tanquam in ſpecie intelligibili; utrobique enim par eademque ratio eſt probatio.

Prob. tertia pars: Deus futura libera abſoluta videt in illo medio, quo poſito, de illis futuris verum eſt dicere, *erunt*, & quo non poſito, id dici non poteſt; atqui poſito decreto, quo, prævisa per ſcientiam conditionatorum operatione cauſæ liberæ, ſi concurſum illi decernat, re ipſa eidem concurſum illum decernit, de illis futuris verum eſt dicere, *erunt*, quo non poſito, id dici non poteſt; nam eo poſito, res futura eſt abſolute, nec ante futura eſt abſolute, quam illud ſit ponendum, licet conditionate futura ſit; ergo.

Objicies: Non datur decretum, quod ſubſequatur præviſionem operationis cauſæ liberæ; ergo.

Reſp.

(p) q. 14. art. 6. ad 1.

ſed omnia præſentia ; ita *Cajetanus*, *Capreolus*, *Ferrarienſis*, *Paul. a Lugd.*

Secunda, eſt eorum, qui arbitrantur futura hæc videri in propriis eorum cauſis, proxime completis, & in actu primo conſideratis. Ita *Alvarez*, *Cabrera*, *& multi Thomiſtæ*.

Tertia, eſt Thomiſtarum, qui docent Deum omnia abſolute futura certo cognoſcere in ſuis decretis abſolutis & prædeterminantibus, quia, inquiunt, nihil eſt futurum libere in quocumque ordine vel ſtatu, niſi quia Deus illud futurum prædefinivit & prædeterminavit.

Quarta, eſt aliorum, qui, cum contendant Deum circa liberas hominis actiones nihil omnino abſolute determinare ac prædefinire, niſi prius cognoverit quid homo facturus eſſet, ſi in his, vel illis circumſtantiis collocaretur, ſi hæc vel illa gratia ipſi conferretur, omnia decreta abſoluta & prædeterminantia rejiciunt, docentque illas a Deo videri, 1. In ſeipſis, objective ac determinative; 2. In eſſentia ſua tanquam ſpecie intelligibili infinita in repræſentando; 3. In decreto, quo, poſt operationem cauſæ ſecundæ præviſam per ſcientiam conditionatam, ſi concurſum illi decernat, reipſa eidem concurſum decernit. Ita multi Doctores Sorbonici, *Dumetz*, *Grandin*, &c. quid nos circa hanc controverſiam ſentiamus, aperient ſequentes concluſiones.

CONCLUSIO I.

Deus libera abſolute futura, non videt in reali eorum cum æternitate coexiſtentia.

Prob. Ut Deus videat futura libera abſoluta in reali eorum cum æternitate coexiſtentia, neceſse eſt ut illa ab æterno realiter æternitati coexiſtant; atqui illa ab æterno non coexi-

exiſtunt æternitati; ergo, &c. *Prob. min.* Illa realiter ab æterno non coexiſtunt æternitati, quæ ab æterno non exiſtunt, ſiquidem coexiſtere nihil aliud eſt, quam ſimul cum alio exiſtere; atqui futura libera abſoluta non exiſtunt ab æterno, alias eſſent futura, & non eſſent; eſſent futura, ut ſupponitur; non eſſent futura, quia eſſent æterna; ergo ab æterno non coexiſtunt æternitati realiter.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Illud realiter coexiſtit æternitati, quod æternitas complectitur; atqui æternitas complectitur omnia tempora, præſentia, præterita, & futura; ergo, &c. *Reſp. nego min.*

Prob. min. Infinita & indiviſibilis duratio, complectitur omnia omnino tempora; atqui æternitas eſt infinita & indiviſibilis duratio; ergo.

Reſp. diſt. maj. Complectitur omnia tempora, quæ exiſtunt, *conc.* quæ non exiſtunt, *nego maj.* Porro futura non exiſtunt actu; ergo non coexiſtunt æternitati, ſed coexiſtunt quando erunt actu; idem enim debet eſſe de æternitate Dei judicium, quod de immenſitate, quæ, cum ſit infinita & inviſibilis, omnia ambit loca, ſed ea duntaxat quæ ſunt, non vero ea quæ nondum ſunt.

Inſt. 1. Quod toti æternitati, quæ eſt tota ſimul, coexiſtit, ipſi ab æterno coexiſtit; atqui futura contingentia abſoluta toti æternitati coexiſtunt; ergo.

Reſp. nego min. Equidem quando illa futura erunt, tota æternitati coexiſtent, ſed nondum coexiſtunt.

Prob. min. Quod coexiſtet rei quæ eſt tota ſimul, jam ei coexiſtit; atqui futura coexiſtent æternitati, quæ eſt tota ſimul; ergo.

Reſp.

Reſp. nego maj. Quia æternitas, licet ſit tota ſimul, tamen virtualiter eſt extenſa, & durationi infinitas partes ſibi ſuccedentes habenti æquipollet; ſicque quod finitam durationem habet, æternitati ſecundum ejus totam entitatem reſpondet quidem, non vero ſecundum omnes ejus partes virtuales, nec proinde dici poteſt illi ab æterno coexiſtere.

Objicies 2. SS. Patres docent Deo nihil eſſe futurum, ſed omnia præſentia: D. Aug. (*k*) *Præterita*, inquit, *& futura cum præſentibus ſint cuncta*, Deo, *præſentia*. Et l. 2. ad Simplician. quæſt. 2. *Quid futurum eſt Deo*, inquit, *qui omnia prætergreditur tempora?* Ergo.

Reſp. diſt. ant. Deo nihil eſt futurum quoad cognitionem, *conc.* quoad realem exiſtentiam, *nego ant.* Itaque nihil Deo futurum, ſed omnia præſentia dicuntur, quia res futuras ita clare ac certo intuetur, ac ſi non tantum futuræ, ſed præſentes eſsent; nec alia eſt mens SS. Patrum & D. Auguſt. qui ibidem dicit, quod in ſcientia Dei *ab aliis ad alia cogitando non tranſeatur, ſed in uno conſpectu ſimul præſto ſunt univerſa.*

Inſt. 1. Atqui D. Aug. docet omnia Deo eſſe præſentia quoad realem exiſtentiam; ergo.

Prob. ſubſeq. Div. Auguſt. *l. 5. de Trinitat. cap. 16.* ait: *Apud Deum nec præterita tranſierunt, & futura jam facta ſunt.* Ergo.

Reſp. diſt. ant. Jam facta ſunt in ſcientia Dei, *conc.* in ſe ipſis, *nego ant.* ſeſe explicat D. Doctor, *l. 5. de Geneſ. ad litteram, c. 18.* dicens: *Antequam fierent, & erant, & non erant; erant in Dei ſcientia, non erant in ſua natura.* Quid diſertius?

Inſt. 2. D. Thom. hic qu. 13. ait: *Omnia quæ*

(k) L. 15. de Trinit. cap. 7.

quæ ſunt in tempore, ſunt Deo ab æterno præſentia, non ſolum ea ratione qua habet rationes rerum apud ſe præſentes, ſed quia ejus intuitus fertur ab æterno ſuper omnia, prout ſunt in ſua præſentialitate. Ergo Deus videt futura libera prout jam facta ſunt in æternitate.

Reſp. diſt. ant. Prout ſunt in ſua præſentialitate objectiva, *conc.* reali, *ſubdiſt.* pro tempore in quo extituræ ſunt, *conc.* pro æterno, *nego ant.* Itaque hoc unum vult D. Thomas nullam eſse ſucceſſionem in ſcientia Dei, cum una eademque cognitione, res videat antequam exiſtant, & cum exiſtere incipient, ait enim ibidem, *Licet contingentia fiant in actu ſucceſſivo, non tamen Deus ſucceſſive cognoſcit contingentia prout ſunt in ſuo eſſe, ſicut nos, ſed ſimul: quia ſua cognitio menſuratur æternitate, ſicut etiam ſuum eſſe.* Ex quo fit ut non alio modo feratur in res, dum futuræ ſunt, quam ſi in ſe exiſterent, ſicque eas habet in ſua præſentialitate, ſcilicet objectiva. Ita explicat Ægidius Romanus D. Thomæ auditor, *in opuſc. contra corruptorem doctrinæ ſancti Thomæ*, ubi ad objectionem propoſitam dicit, falſo imponi S. Thomæ, quod ſcripſerit, omnia, quæ ſibi invicem ſucceſſunt in tempore, in natura propria coexiſtere in æternitate.

CONCLUSIO II.

Deus libera abſolute futura non videt in proximis eorum cauſis in actu primo conſideratis.

Prob. 1. Ex D. Thom. quæſt. 14. art. 13. *Quicumque cognoſcit effectum contingentem in cauſa ſua tantum, non habet de eo niſi conjecturalem cognitionem. Deus autem* (cujus cogni-

gnitio aſt certa metaphyſice, non autem moraliter tantum) *cognoſcit omnia contingentia, non ſolum prout ſunt in ſuis cauſis, ſed etiam prout unumquodque eorum eſt actu in ſe ipſo.*

Prob. 2. *ratione*. Unum non poteſt infallibiliter in alio cognoſci, niſi illud aliud habeat infallibilem connexionem cum illo; atqui cauſa libera, nempe voluntas, etiam proxime ad agendum diſpoſita, non habet infallibilem connexionem cum effectu futuro libero; quia hæc, poſitis omnibus antecedenter ad agendum requiſitis, adhuc manet indifferens ad agendum vel non agendum; ergo effectus non poteſt in ſua cauſa certo cognoſci.

Dices: Deus, cognitione ſua, comprehendit voluntatem humanam; ergo certo videt in ea omnes ejus effectus futuros.

Reſp. nego conſeq. Hujus enim comprehenſionis vi, effectus cauſæ liberos certo cognoſcit ut poſſibiles, non vero ut futuros, quia cauſa libera remanet ſemper ad agendum ex ſe indifferens & indeterminata.

CONCLUSIO III.

Deus futura libera abſoluta cujuslibet ordinis, ſive naturalis, ſive ſupernaturalis, in quocumque naturæ ſtatu, ſive innocentis, ſive lapſæ, non cognoſcit in ſuis decretis abſolutis phyſice præmoventibus.

Nota: Hanc gravem controverſiam tractaturi ſumus articulo ſequenti; ideo, ne multoties eadem refricare cogamur, hanc concluſionem unico argumento hic probabimus. Itaque:

Prob. Non ſunt admittenda in Deo decreta abſoluta & phyſice prædeterminantia, antecedentia omnem voluntatis creatæ determinationem:

nem; ergo Deus libere abſolute futura in hujuſmodi decretis non videt.

Prob. ant. Decreta Dei abſoluta & phyſice præmoventia, non ſatis cum dogmate catholico circa humanam libertatem cohærere videntur; ergo non ſunt in Deo admittenda.

Prob. ant. Poſito decreto abſoluto phyſice præmovente, actiones noſtræ non ſunt in noſtra poteſtate; ergo.

Prob. ant. Quotieſcumque aliquod prævium & antecedens non eſt in noſtra poteſtate, nec a nobis impedibile, toties effectus, qui ex illo conſequitur, non eſt in noſtra poteſtate; atqui decretum abſolutum & phyſice præmovens, non eſt in noſtra poteſtate, cum, ex adverſariis, ſit ante omnem præviſionem determinationis voluntatis noſtræ ad agendum, nec eſt a nobis impedibile, cum, ex iiſdem, motione ineluctabili & inſuperabili applicet voluntatem ad actum; ergo actio conſequens ex illo decreto, non eſt in noſtra poteſtate.

Reſpondent Thomiſtæ, apud Gonet (*1*) *ad majorem*, quod prævium decretum prædeterminans non tollat libertatem, quia, *licet non procedat ab. ipſa libertate, & electione voluntatis humanæ, oritur tamen ab ejus principio, primaque veluti radice, efficacia, ſcilicet, divinæ voluntatis*. Sed:

Contra eſt, Quia illud tollit libertatem, quod tollit proprium agendi modum libertatis creatæ, in eo poſitum, ut ſe ipſam determinet ad agendum; atqui decretum prævium, ad actionem inſuperabiliter movens, tollit proprium agendi modum libertatis creatæ; ergo.

Reſpondent negando min. Quia decretum Dei efficax, non tantum attingit ſubſtantiam actionis,

(1) Diſput. 4. art. 5. §. 8.

nis, ſed & illius modum, ita ut moveat creaturas modo naturæ earum accommodato, neceſſarias neceſſario, liberas libero, juxta illud D. Thom. (*m*) *Ex hoc ipſo quod nihil voluntati divinæ reſiſtit, ſequitur quod non ſolum fiant ea, quæ Deus vult fieri, ſed quod fiant contingenter, vel neceſſario quæ ſic fieri vult*. Sed;

Contra eſt: Quia ſemper manet eadem difficultas, quo nimirum modo poſſit conciliari libertas creata cum efficacia gratiæ, imo magis implicatur per illam reſponſionem quæ implicat, quia per idem decretum Deus efficaciter vellet, ut v. gr. libere loquar, & non libere loquar; libere quidem, ex reſponſione adverſariorum; non libere, cum non poſſim motioni divinæ diſſentire, imo, cum, juxta illos, implicet ut non fiat quod Deus efficaciter decrevit, quod eſt contra Concil. Trident. (*n*) definiens, *liberum arbitrium a Deo motum & excitatum poſſe diſſentire, ſi velit*. Nec ipſis favet D. Thomas, equidem fiunt contingenter, vel neceſſario quæ ſic fieri vult Deus; ſed an vult per decretum prædeterminans? minime; ſed vult tantum per decretum ſupponens prævisionem operationis cauſæ ſecundæ liberæ: ſeſe explicat D. Thom. (*o*) dicens: *Si dicam, ſi Deus ſcivit aliquid, illud erit, conſequens intelligendum eſt prout ſubeſt divinæ ſcientiæ*.

Reſpondent, Voluntatem equidem non poſſe divino decreto & ejus motioni diſſentire in ſenſu compoſito & potentia conſequenti, *ita ut de facto conjungatur & componatur actualis reſiſtentia, ſed diſſenſus cum divino decreto, ejuſque motione*, ut explicat Gonet; bene

(m) 1. p. q. 19. art. 8. ad 2. (n) Seſſ. 6. Can. 4.
(o) Quæſt. 14. art. 13. ad 2.

bene vero diſſentire poſſe in ſenſu diviſo, & potentia antecedenti. Sed;

Contra eſt: Quia, juxta Canonem Trident. voluntas notioni divinæ poteſt diſſentire, etiam in ſenſu compoſito gratiæ ipſam moventis & excitantis; atque adeo retinet indifferentiam proxime expeditam ad actum oppoſitum; ergo illa doctrina videtur contraire definitioni Tridentinæ.

Reſpondent Thomiſtæ, Juxta doctrinam Tridentinam ſufficere, ut voluntas, prout ſubeſt divino decreto ejuſque motioni, ſervet potentiam ad reſiſtendum & ad ejiciendum actum oppoſitum; atqui voluntas, prout ſubeſt divino decreto, ſervat potentiam ad reſiſtendum & ad eliciendum actum oppoſitum, non quidem in ſenſu compoſito actionis, ſed in ſenſu diviſo, quia, inquiunt, decretum prædeterminans non potentiam, ſeu voluntatem afficit, ſed actum ipſum, hoc eſt, non datur ad poſſe, ſed ad agere; ergo, &c. Sed;

Contra eſt, 1. Quia voluntas in ſenſu diviſo nunquam poteſt facere actum oppoſitum actui prædefinito, defectu præmotionis efficacis, quam adverſarii volunt abſolute neceſſariam eſſe ad determinandam cauſam liberam; ergo potentia illa antecedens, ad oppoſitum non eſt expedita, ſed impedita, proindeque vera impotentia; nam quoquo modo ſenſum compoſitum & diviſum explicent, eo reduci debet, quod ſenſus compoſitus ſit ſtante prædefinitione, & ſenſus diviſus ea ablata.

Contra eſt 2. Juxta Thomiſtas, præmotionis phyſicæ munus, eſt perficere potentiam, tollendo ejus indeterminationem, indifferentiam, & potentialitatem; ergo non tantum attingit actum, ſed præcipue potentiam, quam complet.

Reſpondent ad primum, Adverſarios ſuos teneri

neri ſimiliter admittere diſtinctionem ſenſus compoſiti, & ſenſus diviſi, cum, juxta illos, gratia efficax nunquam conjungatur cum actuali reſiſtentia, ſeu diſſenſu. Sed;

Contra eſt: Quia ſenſus noſter compoſitus, amicus eſt libertatis; oritur enim ab illius intrinſeco uſu & exercitio, & ex præviſione noſtræ cooperationis, ſeu voluntatis ſe determinantis, ut infra explicabimus; e contra ſenſus compoſitus adverſariorum oritur ab extrinſeco, nempe a decreto antecedente præviſionem noſtræ cooperationis, ex quo tollit libertatis exercitium.

CONCLUSIO IV.

Deus certo videt futura libera abſoluta, tum in ſe ipſis objective & terminative, id eſt, in determinata eorum veritate; tum in ſua eſſentia, tanquam in ſpecie intelligibili in repræſentando; tum in decreto, quo decernit actu concurrere cum cauſa libera ad ſuum actum, in hypotheſi quod præviderit eam acturam, ſi concurſum ſuum decerneret.

Prob. prima pars: Quia, ut Deus futura libera cognoſcat in illorum determinata veritate, ſufficit ut hic cognoſcendi modus ſit poſſibilis, nam aliunde nihil habet Deo indignum; atqui hic modus cognoſcendi eſt poſſibilis; ergo.

Prob. min. Ut hic modus ſit poſſibilis, ſufficit ut Deus ſit infinite cognoſcitivus, & futura libera habeant veritatem per ſe cognoſcibilem; atqui Deus eſt infinite cognoſcitivus, ut per ſe patet, & futura libera habent veritatem per ſe cognoſcibilem, nam unumquodque eo ipſo quo eſt, & eo modo quo eſt, ſeu præſens, ſeu præteritum, ſeu futurum, ſuam habet veritatem, eamque per ſe cognoſcibilem; ergo, &c. Unde

D.

D. Thom. (*p*) ait : *Deus non ſolum cognoſcit res eſſe in ſe ipſo, ſed per id quod in ſe ipſo continet res, cognoſcit eas in propria natura.*

Nec dicas: Ad cognitionem alicujus rei, requiritur medium; atqui determinata rei veritas, non poteſt eſſe medium, quo ipſa cognoſcatur; ergo res non poteſt cognoſci in determinata ſui veritate.

Reſp. nego maj. Generatim ſumptam, nam & Deus ſine medio ſuam cognoſcit eſſentiam, & nos ipſi abſque medio cognoſcimus prima principia, quæ propterea dicuntur immediata; ergo quia quidquid perfectionis eſt in creatura, Deo denegandum non eſt, futurorum in ſe ipſis cognitio ei tribuenda eſt.

Secunda pars probata manet ex eis quæ diximus articulo ſecundo, ubi probavimus Deum videre poſſibilia in ſua eſſentia tanquam in ſpecie intelligibili; utrobique enim par eademque ratio eſt probatio.

Prob. tertia pars: Deus futura libera abſoluta videt in illo medio, quo poſito, de illis futuris verum eſt dicere, *erunt*, & quo non poſito, id dici non poteſt; atqui poſito decreto, quo, præviſa per ſcientiam conditionatorum operatione cauſæ liberæ, ſi concurſum illi decernat, re ipſa eidem concurſum illum decernit, de illis futuris verum eſt dicere, *erunt*, quo non poſito, id dici non poteſt; nam eo poſito, res futura eſt abſolute, nec ante futura eſt abſolute, quam illud ſit ponendum, licet conditionate futura ſit; ergo.

Objicies: Non datur decretum, quod ſubſequatur præviſionem operationis cauſæ liberæ; ergo.

Reſp.

(p) q. 14. art. 6. ad 1.

Reſp. nego ant. Quare enim non daretur? *An quod ſupponat ſcientiam conditionatorum, quæ non detur?* ſed illius exiſtentiam probabimus articulo ſequenti. *An quod neceſſitet cauſam liberam?* ſed ei, ut exigit, ſeſe accommodat, cum non detur, niſi prævisâ ſub conditione illius operatione, in quo differt a decreto prædeterminante. *An quod ſit inutile?* at videtur utiliſſimum, quia ſapientiæ Dei admodum convenit, ut non decernat concurſum ſuum vage & confuſe, nimirum ſub hac conditione, *ſi cauſa ſecunda, quæ poteſt velle & non velle operari, operari voluerit*; ſed determinate, ut nempe re ipſa decernatur auxilium, quocum prævidetur cauſa ſecunda operatura?

Quæres: *Quinam ex tribus illis modis, quibus Deus libera abſolute futura videt, ſit primus?*

Reſp. Modus ille in decreto videndi, eſt primus; quia, cum decretum habeat rationem cauſæ, ſeu potius concauſæ reſpectu contingentium abſolute futurorum, & ſit prius cauſam videri, & proinde effectum in cauſa (ſi cognitio perfecta ſit) quam effectum ipſum; conſequens eſt quod contingentia abſolute futura, quatenus abſolute futura, prius videantur in decreto, quam vel in ſe ipſis, vel per ſpeciem ſui intelligibilem.

ARTICULUS IV.

De ſcientia conditionatorum.

Nota: Duplici ſectione quæremus. 1. Utrum Deus certo videat contingentia libera ſub conditione futura. 2. Quo in medio, ſeu motivo, illa videat.

SE-

SECTIO I.

Utrum Deus certo videat futura libera conditionata?

CONCLUSIO.

F*Utura libera conditionata Deus certo novit, etiam ea quorum non eſt ponenda conditio.*

Prob. 1. Ex Script. Id Deus certo & determinate cognoſcit, quod futurum prædixit; atqui Deus certo & determinate prædixit futura ſub conditione, etiam ea quorum nunquam eſt ponenda conditio; ergo.

Probat. min. Tribus ſacræ Scripturæ textibus.

Primus, 1. Reg. 23. cum David in urbem Ceilam fugiſſet, & Saul ad urbem obſidendam, Davidemque capiendum accederet, David de duobus Dominum interrogat, dicens: *Si tradent me viri Ceilæ in manus ejus? Saul, & ſi deſcendet Saul? . . . . & ait Dominus, deſcendet . . . . tradent*. Iſta interrogatio eſt de futuro, & quidem ſub conditione non ponenda, ſi nempe ibi maneret David, & tamen reſpondit Dominus, *deſcendent*, *tradent*. Ergo hoc certo futurum noverat.

Secundus, Sap. 4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus*. Ergo certo noverat Dominus animum eſſe immutandum, ſi homo ille diutius vixiſſet; ſuper illa verba loquens Div. Auguſt. (q) ait: *Certo poterit illos Deus, præſciens eſſe lapſuros, auferre de hac vita.*

Tertius, Matth. 11. *Væ tibi, Coroſain, væ tibi, Bethſaida, quia ſi in Tyro & Sydone facta*

(q) L. de dono perſever. c. 9.

eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. Compertum ergo id erat Chriſto, & quidem certo & infallibiliter: alioquin nullus extitiſſet juſtæ exprobrationi locus.

Prob. 2. ratione. Quidquid eſt determinate verum, ſcitur a Deo; atqui futura conditionata, ſunt determinate vera; tum quia poſſunt fieri de iis contraditoriæ propoſitiones, quarum neceſſe eſt alteram eſſe determinate veram, alteram determinate falſam. Tum quia propoſitio abſoluta de futuro conditionato, v. g. *Petrus poſitus in tali occaſione peccabit*, eſt vera: ergo & hæc prop. conditionalis vera eſt: *Si Petrus poneretur in tali occaſione, peccaret*. Imo conditionalis iſta prius vera eſt, quam illa abſoluta.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. SS. Patres, maxime Auguſtinus, Fulgentius, & Proſper, affirmant nihil a Deo præſciri, niſi quod re ipſa futurum eſt, *Scimus namque*, ait D. Fulgent. (r) *præſcientiam Dei ſic eſſe veram atque incommutabilem, ut quæ futura præſcit, vere futura ſint*. Ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Affirmant nihil a Deo præſciri abſolute, niſi quod reipsa futurum eſt; *conc.* conditionate, *nego ant.* Itaque aliquando SS. Patres ſtatuunt ſcientiam abſolute futurorum, ut probent contra ſemi-Pelagianos Deum non puniturum, aut præmiaturum ea opera quæ futura duntaxat fuiſſent ex aliqua conditione nunquam ponenda, ſed ea duntaxat opera quæ reipſa futura ſunt abſolute. Verum iidem Patres non rejiciunt ſcientiam conditionatorum, quam infinitis locis propugnant.

Inſt.

(r) L. 1. de verit. prædeſt. c. 7.

Inſt. 1. Illi rejiciunt ſcientiam conditionatorum, qui eam in ſemi-Pelagianis damnant ac irrident; atqui SS. Patres in ſemi-Pelagianis ſcientiam conditionatam damnant & irrident; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Qui eam ſimpliciter & in ſe ſpectatam damnant, *conced.* qui eam damnant ratione abuſus illius ſcientiæ a ſemi-Pelagianis facti, *nego maj.* Atqui Sanctorum Patres damnant, &c. ratione abuſus, *conced.* ratione ſui ipſius, *nego min.* Itaque ſemi-Pelagiani abutebantur ſcientia Dei conditionata, docentes, cauſam prædeſtinationis ad fidem & gloriam, eſſe bona opera ex ſolis viribus liberi arbitrii elicita, quæ Deus futura prævidebat, & cum urgerentur exemplo infantium, qui, meritis pares, a Deo tamen, occulto judicio, ita ſecernuntur, ut alii ſine baptiſmate decedant ex hac vita, alii contra, baptiſmate donati, ſalutem conſequantur; reſpondebant, (ſ) *Deus in eis quos hinc aufert, prævidet quemadmodum victurus eſſet quiſque, ſi viveret: & ideo quem nequiter novit fuiſſe victurum, ſine baptiſmo fecit emori; ſic in eo puniens opera mala, non quæ fecit, ſed quæ facturus fuit.* Quod manifeſte falſum eſt, quodque reprobat Div. Auguſt. (t) *Sed unde hoc talibus viris in mentem venerit neſcio, ut futura, quæ non ſunt futura, puniantur aut honorentur merita parvulorum.*

Inſt. 2. Ex Auguſt. (u) *Omnia quæ vere futura ſunt, ſine dubio fient; ſi autem facta non fuerint, futura non erant.* Atqui quæ futura ſunt ſub conditione non ponenda, nunquam

(ſ) Teſt. Aug. & Proſpero, Epiſt. 194. ad Sixtum.
(t) L. de prædeſt. Sanct. cap. 12.
(u) L. 26. contra Fauſtum, cap. 4.

quam fient; ergo non ſunt futura; ergo illa non præſcit Deus.

Reſp. diſt. maj. Si autem facta non fuerint, futura non erant, abſolute, *conc.* conditionate, *nego maj.* Ex hoc loco colligi duntaxat poteſt futura ſub conditione non ponenda, non eſſe vere futura, quod verum eſt; ſed inde male infertur, quod non fuerint futura, ſi quædam conditio fuiſſet poſita; porro Deus non tantum cognoſcit vere futura, ſed etiam ea quæ futura fuiſſent, ſi aliqua conditio poſita fuiſſet.

Objicies 2. Div. Thom. 1. *p. q.* 14. *art.* 9. duplicem ſolum ſcientiam diſtinguit; alteram ſimplicis intelligentiæ, alteram viſionis; ergo nullam agnoſcit ſcientiam conditionatorum.

Reſpond. diſt. conſeq. Non agnoſcit ſcientiam conditionatorum, diſtinctam a ſcientia ſimplicis intelligentiæ, *conc.* quæ ſit veluti ejus pars, *nego*. Itaque, juxta Div. Thom. ſcientia conditionata non tam eſt diſtincta ſpecie a ſcientia ſimplicis intelligentiæ, ut opponitur ſcientiæ viſionis, quam ejus pars, quæ opponatur alteri parti, quæ eſt rerum mere poſſibilium: nam *ſcientia media* eſt rerum, non ut mere poſſibilium, ſed ut exiturarum ſub conditione, abſtrahendo a poſitione conditionis, & proinde ab eo quod actu exituræ ſunt; atque adeo *media* dicitur, quod ſit objecti medii inter res mere poſſibiles & exiſtentes actu. Unde quod ſcientia Dei adæquate dividatur in *ſcientiam ſimplicis intelligentiæ*, *viſionis*, & *mediam*, vel quod dividatur tantum in *ſcientiam ſimplicis intelligentiæ*, & *viſionis*, nobis eſt indifferens, cum ſit quæſtio de nomine; modo tamen Deo tribuatur ſcientia conditionatorum, de qua infra.

SE.

SECTIO II.

Quo in medio, ſeu motivo, Deus videat libera ſub conditione futura, ſeu, ut alii loquuntur, futuribilia.

Nota: 1. SI quæ ſit Scholæ controverſia in qua omnia præjudicia neceſſario ſint deponenda, hæc certe eſt quam aggredimur, quæ licet tota ſit Scholaſtica, origo tamen fuit omnium congregationum *de auxiliis*, quæ tanto æſtu coram SS. Pontificibus Clem. VIII. & Paulo V. inter PP. Dominicanos ex una parte, & PP. Societatis ex altera, fuerunt agitatæ, in quibus nihil fuit definitum, ſed utraque opinio liberæ Scholaſticorum voluntati fuit permiſſa, graviterque prohibitum fuit, ne quis alterutram ulla Pelagianiſmi & ſemi-Pelagianiſmi, aut Calviniſmi cenſura notaret.

Nota 2. Totus hujuſce controverſiæ cardo in eo conſiſtit, utrum ſcientia conditionatorum futurorum, ſit poſterior decreto abſoluto Dei prędefinientis & prędeterminantis illius ſcientiæ objectum; affirmant Thomiſtæ, negant alii; ſed ut comperta fiat utraque ſententia, exponendus eſt ordo decretorum Dei, qui in utroque ſyſtemate ſtatuitur.

Nota 3. In ſiſtemate Thomiſtarum, hic fingitur decretorum Dei ordo:

1. Deus per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ cognoſcit omnia, quæ poteſt efficere.

2. Deus, voluntate, ſaltem generali & antecedente, vult omnium ſalutem, eiſque ſufficientia gratiæ auxilia vult ſubminiſtrare, quibus poſſint ſalvari.

3. Decreto ſuo abſoluto, ac pręcedente omnem conditionatorum ſcientiam, ſtatuit aliquibus hominibus auxilia gratię ex ſeſe efficaciæ concedere; aliis vero non concedere, niſi ea,

quę,

quæ, licet ſufficientia, non ſunt tamen efficacia. Et ne cogantur dicere omnia futura, eſſe abſolute futura, duplex diſtinguunt in Deo decretum abſolutum, nempe abſolutum, tum ex parte ſubjecti, ſcilicet Dei, tum ex parte objecti, nempe hominis, v. gr. *decerno Petrum cras oraturum*. Et decretum abſolutum ex parte ſubjecti, ſed conditionatum ex parte objecti, v. g. *decerno Petrum cras moriturum, ſi eat in Eccleſiam*.

4. Abſoluto & efficaci decreto Deus alios efficaciter ad gloriam & gratiam ex ſeſe efficacem prædeſtinat, alios vero, ſaltem negative, reprobat.

5. Per ſcientiam viſionis Deus cognoſcit quidquid facturus eſt, tum abſolute, tum ſub aliqua conditione ponenda: nam ſi conditio nunquam ſit ponenda, illius futuri cognitio pertinet ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ.

Nota 4. In ſyſtemate ſcientiæ conditionatorum, quæ poſtea dicta eſt *ſcientia media*, Dei decretorum ordo ſequens fingitur.

1. Deus per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ videt omnia quæ efficere poteſt; &, ex iis omnibus, produxit Angelos & homines quos ad finem ſupernaturalem deſtinavit.

2. Prævidit & permiſit lapſum Angelorum & hominis.

3. Redemptorem deſtinavit hominibus omnibus, eoſque antecedenter ad præviſionem meritorum ſincera voluntate decrevit ſalvare, ſi vellent obedire mandatis, atque eis præparavit generalia ſaltem gratiæ ſufficientis auxilia, quibus ad ſalutem æternam pervenire poſſent, ſi vellent.

4. Per ſcientiam conditionatorum videt quidquid homo facturus eſſet, ſi in his vel illis circumſtantiis collocaretur, ſi hæc vel illa gra-

tiæ auxilia ipſi conferrentur, non quod prævi-ſus ſub tali gratia voluntatis conſenſus, ſit Deo cauſa & ratio, quæ illum certo moveat atque determinet ad gratiam concedendam; abſit: non ita eſt; multi enim ſunt quorum futurus prævidetur conſenſus, quibus tamen gratia illa, occulto, ſed juſto, Dei judicio; denegatur, ut exemplo Tyriorum & Sidoniorum manifeſtum eſt: gratia itaque ex mera Dei benignitate, pro beneplacito ipſius confertur; ideo prævíſus ille conſenſus eſt tantummodo ratio, qua Deus, juxta noſtrum concipiendi modum, dirigitur in ſuis decretis abſolutis formandis, & ſub efficaci Dei motione ſalva remanet humana libertas.

Porro, in ſcientia conditionatorum reperitur decretum conditionatum ex parte Dei, ſeu, ut accuratius loquar, ſcientia conditionatorum includit conditionate decretum, quod eſt pars neceſſaria conditionis ſub qua effectus eveniret; v. g. quando Deus futuram ſub conditione Tyriorum converſionem prævidit, non dixit, *vellem, ut ſi fierent miracula converterentur:* velleitates enim illæ, & actus ſuſpenſiones, ſonant imperfectionem, quæ a Deo prorſus removeri debet. Sed dixit: *Si vellem fieri apud Tyros miracula, quæ facta ſunt apud Corofaitas, eiſque gratiam concedere, quam conceſſi Corofaitis, converterentur.* Ubi evidens eſt, decretum eſſe partem ipſius conditionis ſub qua prævíſa fuit Tyriorum converſio.

5. Inter multa gratiæ auxilia quibus homo, vel conſenſurus, vel non conſenſurus prævidetur, illa Deus ex mera benignitate abſoluto decreto conferre ſtatuit, quibus homo reipſa eſt conſenſurus, quæ certe gratia eſt ſpeciale donum in ratione beneficii, cum detur talis &, tunc, quando prævidetur profutura.

6. Per ſcientiam viſionis, certo & infallibiliter cognoſcit Deus, quidquid homo, gratia præmunitus, ſimul cum illa, in tempore operaturus eſt.

Nota 5. Juxta ſyſtema Thomiſtarum, certitudo divinæ ſcientiæ repetitur ex decretis Dei abſolutis, quibus, antecedenter ad præviſionem hominis conſenſus, decernit ac determinat quid homo facturus ſit, ac proinde hæc decreta conditionalem actuum liberorum futuritionem antecedunt, prioritate, non tantum temporis, ſed & cauſalitatis. Econtra in ſyſtemate ſcientiæ mediæ, decreta Dei abſoluta ſequuntur, non vero antecedunt ſcientiam conditionatorum. Unde:

Scientia media definitur, *cognitio certa & infallibilis actuum liberorum ſub conditione futurorum, independens ab omni decreto Dei abſoluto, eoque anterior*. His exacte notatis, fit:

CONCLUSIO I.

Deus libera ſub conditione futura non videt in decretis abſolutis ex parte ſui, & conditionatis duntaxat ex parte creaturæ liberæ.

Nota. Paragrapho præcedenti, *Prop.* 3. jam probavimus decreta Dei abſoluta & prædefinientia non ſatis cum libertate hominis cohærere, quod directe hanc noſtram probat concluſionem; ulterius tamen;

Prob. 1. Chriſtus, *Matth.* 11. objurgat Judæos præ Tyriis, quod non egerint pœnitentiam, quam egiſſent Tyrii, ſi habuiſſent eadem gratiæ, tum externæ, tum internæ auxilia, quæ habuerunt Judæi; atqui ſi Chriſtus non novit converſionem Tyriorum, niſi dependenter a decreto abſoluto ex parte ſui,

hæc

hæc objurgatio, Judæis facta præ Tyriis, non eſſet juſta, quod dicere nefas eſt; ergo, &c. *Prob. min.* Qui deſtitutus fuit auxilio abſoluté neceſſario ad faciendum aliquem actum bonum, illum omiſit, injuſte objurgatur præ alio, qui eum fecit inſtructus auxilio ad illum faciendum neceſſario, & quo poſito repugnat actum non fieri; atqui in doctrina prædeterminantium Judæi deſtituti ſunt auxilio prædeterminante, abſolute neceſſario ad agendam pęnitentiam; Tyrii vero illud habuiſſent, & eo poſito repugnaſſet ut non egiſſent pœnitentiam; ergo Judæi injuſte a Chriſto objurgati fuiſſent præ Tyriis.

Prob. 2. Decreta abſoluta ex parte Dei, & conditionata ex parte hominis, ſunt inania & majeſtatis divinæ omnino indigna; ergo, &c. *Prob. ant.* Inane eſt, & majeſtatis divinæ omnino indignum, quod Deus ſtatuat fieri, quod non fieri abſolute decernit; atqui per decreta abſoluta ex parte ſubjecti & conditionata ex parte objecti, Deus abſolute ſtatueret fieri, quod non fieri abſolute decernit, ſtatuendo conditionem, ſine qua non poſſunt fieri, nunquam eſſe ponendam, v. g. *Statuo Tyrios pœnitentiam acturos, ſi apud ipſos fierent miracula quæ facta ſunt apud Judæos, ſed ſimul ſtatuo talia miracula apud ipſos nunquam operari.* Ergo, &c.

Prob. 3. Si admitterentur decreta prædeterminantia abſoluta pro futuritione rerum conditionatarum, 1. Deus nihil videret ante ſuum decretum, 2. Æque definiret peccata conditionate futura, ac alios omnes actus creaturarum; atqui utrumque falſum, & doctrinæ D. Auguſtini contrarium, utrumque conſtituit Deum cauſam & authorem peccati; ergo, &c.

Prob. prima pars min. D. Aug. (*x*) ſic loqui-

(x) L. de prædeſt. Sanctor. cap. 10.

quitur: *Prædeſtinatio*, id eſt, abſoluta prædefinitio, *eſt quæ ſine praſcientia eſſe non poteſt: poteſt autem eſſe ſine prædeſtinatione præſcientia. Prædeſtinatione quippe Deus ea præſcivit quæ fuerat ipſe facturus: unde dictum eſt, fecit quæ futura ſunt. Præſcire autem potens eſt etiam quæ ipſe non facit, ſicut quæcumque peccata.* Ergo Deus aliqua videt ante decretum abſolutum ex parte ſubjecti, & conditionatum ex parte objecti.

Prob. 2. pars min. Qui, antecedenter ad præviſam voluntatis creatæ determinationem, prædefinit actus illos, a quibus inſeparabilis eſt peccati malitia, ad illoſque phyſice præmovet, eſt cauſa & author peccati; atqui, &c.

Reſpondent Thomiſtæ, Deum prædefinire entitatem actus peccaminoſi, ad eamque phyſice præmovere, non vero ad malitiam illius actus, quam averſatur & prohibet; ſed:

Contra eſt 1. Quia non poteſt intelligi prædeterminatio ad entitatem actus peccaminoſi, quin ſit prædeterminatio ad ipſius malitiam, ſeu ad actum, ut malus eſt. Nam quiſquis eſt author actus, cui annexa eſt malitia, ad eumque prædeterminat ſecundum entitatem, is quoque ad eum prædeterminat, ut malus eſt; ergo Deus non poteſt intelligi prædeterminare ad actum malum, quin ad eum prædeterminet, ut malus eſt. Quare enim Deus exciperetur? *an quod non intendit malitiam actus?* at neque homo malitiam intendit, & tamen eſt author actus mali, ut malus eſt. *An quod malitia dicit tantum ordinem ad cauſam ſecundam?* ſed quidni & ad primam, ſi eundem actum ponat quem cauſa ſecunda, & eum velit ac intendat ante cauſam ſecundam? alias & mentiri poſſet Deus, & ſeipſum odiſſe ſine ulla malitia, quoniam malitia ad ſolam cauſam ſecun-

cundam ordinem diceret; quo nihil abſurdius dici poteſt. *An quod Deus bona ſine prædeterminet?* at quiſquis alium ad actum, qui non poteſt non eſſe malus, impellit, quocumque fine imbuat motionem ſuam, is eſt commiſſi peccati reus.

Nec dicant, Quod Deum abſolvat a peccato, prædeterminandi neceſſitas; nempe creata voluntas indifferens eſt & indeterminata; ergo neceſſe eſt ut a Deo phyſice præmovente ad agendum determinetur. *Reſp.* Enim voluntatem ſeſe ipſam determinare, & a ſtatu indifferenti ſeſe, per vim ſuam activam, ad actum reducere; ergo Dei determinatio non eſt neceſſaria.

Contra eſt 2. Quia ſi Deus, præmovendo creaturam liberam ad entitatem peccati, non præmoveret ad ejuſdem malitiam, nihil eſſet in quo Deus videre poſſet peccati malitiam; attamen illam certo cognoſcit, ut docet Div. Auguſt. ſupra citatus.

Reſpondent, Deum cognoſcere peccata in ſuo decreto permiſſivo. *Sed hoc falſum eſt*, nam decretum illud permiſſivum, vel ſupponeret præviſionem peccati, ſi illud permitteret & ad illud concurrere paratus eſſet; vel non ſupponeret. *Si primum*, eſſet eadem ſententia, quæ noſtra. *Si ſecundum*, decretum illud permiſſivum diceret voluntatem negandi auxilium neceſſarium ad peccatum vitandum; ex quo neceſſario ſequeretur peccatum: & ſic Deus Angelis, qui lapſi ſunt, etiam ante omne peccatum, denegaſſet auxilium illis neceſſarium, ut peccatum vitarent, quo durius nihil, nihil a voluntate divina alienum magis; ergo recurrit, ut Deus viderit illorum peccatum in decreto abſoluto ſuæ voluntatis prædeterminantis futurum ſaltem materiale illorum actus peccaminoſi; at non cognovit in

illo decreto, tum quia, ut probatum eſt, eſſet author illorum peccati, tum quia illud decretum repugnat D. Anſelmo, *l. de caſu diaboli, c.* 27. ubi dicit, *voluntatem Angeli diſertoris nullam habuiſſe cauſam peccati, præter ſeipſam.* Et cap. 18. aſſerit actum malum voluntatis eſſe a Deo, ſed non ſponte dante, id eſt, non ſponte concurrente, quoniam bonitati Dei repugnat actum illum ſponte dare, cum tamen illum ſponte daret, ſi ad eum prædeterminaret.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Eſt in Deo vera & ſincera voluntas antecedens ſalvandi omnes; atqui illa voluntas antecedens, eſt abſoluta ex parte Dei, & conditionata ex parte creaturæ; ergo decreta abſoluta ex parte ſubjecti, & conditionata ex parte objecti, non ſunt rejicienda.

Reſp. diſt. min. Illa voluntas eſt abſoluta ex parte Dei, & conditionata ex parte creaturæ, ita ut conditio pendeat a ſola creatura, *conc.* ita ut conditio pendeat, vel a ſolo Deo, vel partim a Deo, partim a creatura, *nego* ..... Itaque eſt in Deo vera & ſincera voluntas ſalvandi omnes, ſi illi mandatis obedientiam præſtiterint, quæ conditio pendet a ſolo homine, quia Deus, quantum eſt ex ſe, omnibus dat, aut ſaltem offert media quæ ſunt ad ſalutem conſequendam neceſſaria. Porro non rejicimus decreta abſoluta ex parte Dei, & conditionata ex parte creaturæ, quando conditio pendet a ſola creatura; ſed illa rejicimus, quando conditio pendet a ſolo Deo, aut ſaltem partim a Deo, partim a creatura, nec Deus ex ſua parte conditionem illam vult implere, illa certe ſunt ludrica & ſuperflua, indigna conſequenter majeſtatis divinæ.

Ob-

Objicies 2. Voluntas creata, ex ſe eſt indifferens & indeterminata; ergo debet determinari a Deo.

Reſp. nego conſeq. Nam cauſa ſecunda libera, ſeſe ipſam in actu ſecundo determinat quantum ad exercitium, quatenus ſic agit, ut poſſit non agere; alias non eſſet libera.

Inſt. 1. Deus eſt cauſa prima & univerſaliſſima; atqui talis non eſſet, niſi cauſam ſecundam phyſice, per decretum abſolutum, præmoveret ad agendum; ergo, &c.

Reſp. nego min. Nec enim Deus dicitur cauſa prima, quod prius tempore debeat influere in effectum, quam cauſa ſecunda; ſed dicitur cauſa prima, 1. Quod a nulla alia cauſa vim agendi accipiat, cæteræ vero ab ea vim agendi habeant. 2. Quod cauſa prima poſſit abſolute omnia ſine ſecunda operari, econtra cauſa ſecunda nihil poſſit efficere ſine prima concurrente & cooperante. 3. Quod concurſus cauſæ primæ ſit univerſalis, concurſus vero cauſæ ſecundæ, ſit particularis.

Inſt. 2. D. Thom. (y) ait: *Oportet quod cauſa, qua eſt contingens, determinetur ab aliquo exteriori ad effectum.* Ergo Deus ideo dicitur cauſa prima, quod prius natura debeat influere in effectum, quam cauſa ſecunda.

Reſp. nego conſeq. Nam ad ſummum admittit D. Thom. determinationem moralem, non vero phyſicam, art. enim 8. dicit: *Vult quadam fieri Deus neceſſario, quadam contingenter. Et ideo quibuſdam effectibus aptavit cauſas neceſſarias qua deficere non poſſunt, ex quibus effectus de neceſſitate proveniunt: quibuſdam autem aptavit cauſas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eveniant.* Atqui tol-

(y) 1. p. q. 19. art. 3. ad 5.

tolleretur illa contingentia per phyſicam prædeterminationem, cum autem admittitur determinatio moralis, illa eſt a Deo *poſitive* circa actus meritorios, & circa malos *permiſſive* tantum.

Cæteræ objectiones proponentur concluſione tertia, & ſolventur.

CONCLUSIO II.

Deus libera conditionate futura videt, tum in ſe ipſis, tum in eſſentia ſua tanquam in ſpecie intelligibili.

Prob. Ideo (ut probavimus ſupra) Deus cognoſcit futura libera abſoluta in ſeipſis & in eſſentia divina, quia illa habent ſuam intelligibilitatem, & Deus vim intelligendi infinitam, & quia eſſentia divina propter ſuam in repræſentando infinitatem, eſt omnium rerum ſpecies intelligibilis; *atqui* eædem rationes valent pro contingentibus liberis ſub conditione futuris, quæ non ſecus ac illa habent ſuam intelligibilitatem; ergo, &c.

CONCLUSIO III.

Deus libera conditionate futura videt per ſcientiam mediam, in qua includitur Dei decretum de futuritione rei conditionate ponendum, tanquam pars conditionis, ſub qua res eſſet futura, & ut talis prænoſcitur.

Prob. 1. Scientia media, eſt certa & infallibilis cognitio actuum liberorum ſub conditione futurorum, independens ab omni decreto Dei abſoluto, eoque anterior; atqui Deus per talem ſcientiam cognoſcit libera ſub conditione futura; ergo, &c.

Prob. min. Ex SS. Patribus; Aug. l. 1. ad Simplic.

plic. q. 2. *Cujus autem miſeretur*, inquit, *ſic eum vocat, quomodo ſcit ei congruere, ut vocantem non reſpuat*: Et D. Chryſoſtom. *Hom. 31. in Matth.* quærens cum Chriſtus Matthæum, *non cum Petro ſimul ac Joanne, & aliis Diſcipulis vocavit?* reſpondet: *Certo quemadmodum tunc ad illos acceſſit, vocavitque quando obtemperaturos ſciebat, ſic Matthaum quoque tunc vocavit, quando miraculorum fama perdomitum, minime reluctaturum videbat. Qua de cauſa etiam Paulum poſt reſurrectionem piſcatus eſt.* Ex quibus ſic argumentor: Ex DD. Auguſt. & Chryſoſt. Deus certo & infallibiliter noſcit quomodo quiſque ſit vocandus, ut vocantem non reſpuat, non reluctetur, ſed vocationi divinæ obtemperet; atqui illa cognitio eſt ſcientia conditionata, per quam Deus, antecedenter ad omne decretum abſolutum, infallibiliter novit talem hominem libere conſenſurum, ſi tali, aut tali vocatione præveniatur; ergo datur in Deo ſcientia conditionata, per quam Deus, ante omne decretum abſolutum, novit conſenſum ab homine libere ponendum.

Prob. min. 1. Quia illa ſcientia non eſt ſimplicis intelligentiæ, quatenus eſt rerum mere poſſibilium, ut patet; non eſt etiam viſionis, quæ eſt rerum in aliqua temporis differentia abſolute futurarum, cum D. Auguſtinus loquatur etiam de iis, qui vocati, non veniunt, & quorum *ſi vellet etiam miſereri, poſſet ita vocare, quomodo illis aptum eſſet, ut & moverentur & intelligerent, & ſequerentur.* Ergo eſt ſcientia conditionata.

Prob. min. 2. Quia D. Chryſoſt. dans rationem directivam, cur Deus vocaverit DD. Matthæum & Paulum, quando eos vidit ſuæ vocationi obtemperaturos, non recurrit ad ſuum ipſius decretum, ſed ad perſpicaciam ſuæ proviſionis:

Nam

Nam qui corda ſcrutatur, inquit, *& occulta cordium perſpicit, is etiam quando unuſquiſque ad obediendum paratus erat, non ignoravit.* Quare D. Matthæum non vocavit quamdiu prævidit eum vocationi reſtiturum, ſed ſolummodo quando vidit eum obtemperaturum, non quidem ſolis naturæ viribus, ſed ex auxilio gratiæ, voluntatem ejus ad credendum moventis & inclinantis; *Propterea*, inquit, *non continuo incipiens quando durior fuit, ſed poſt mille miracula . . . . . aptiorem jam ad obtemperandum vocavit.* Nihil illo textu dilucidius.

Prob. 2. Ex D. Bonav. (z) qui ſcientiam conditionatam clare & diſtinctiſſime admiſit: *Talis eſt aſpectus divina praſcientia*, inquit, *quia ab aterno cognovit, quid cogitare poteramus, vel velle, & ſimul cum hoc, vidit in quam partem noſtra voluntas & operatio inclinantur; & quia totum poſſe & velle, & agere complectitur, ideo non poteſt falli. Et quia pradeſtinatio*, id eſt, abſoluta prædefinitio, *claudit praſcientiam, hinc eſt, quod concordat cum libero arbitrio, & non poteſt diſcordare, & non poteſt caſſari, & neceſſario infert ſalutem, ſed non neceſſario efficit.* Omnia illius textus verba bene ſunt penſanda, ipſiſſimam enim noſtram continent ſententiam.

Prob. 3. Si libera ſub conditione futura, ex decretis ex parte Dei abſolutis, ſuam haberent futuritionem, præſcientia Dei non præſupponeretur decretis Dei actualibus & abſolutis; atqui ex Patribus præſcientia Dei decretis ejuſdem abſolutis & actualibus præſupponitur; ergo.

Prob. min. 1. Ex Orig. (a) *Non propterea erit aliquid, quia id ſcit Deus futurum, ſed quia fu-*

(z) In 1. diſt. 40. art. 2. q. 2.
(a) In cap. 8. Epiſt. ad Rom.

futurum eſt, ſcitur a Deo antequam fiat.

2. Ex D. Joann. Damaſc. (*b*) *Et quidem Dei præſcientia vera atque inculpabilis eſt : verum ipſa haudquaquam cauſa eſt, cur omnino fiat id quod futurum eſt, ſed quia hoc, vel illud facturi ſumus, ideo prænoſcit.*

3. Ex D. Aug. (*c*) *Sicut tu memoria tua non cogis facta eſſe, quæ præterierunt, ſic Deus præſcientia ſua non cogit facienda quæ futura ſunt.*

4. Ex D. Thom. (*d*) *Prædeſtinatio præſupponit præſcientiam futurorum*. Et in 1. diſt. 46. art. 1. dicit: *quod voluntas Dei conſequens*, id eſt, decretum efficax voluntatis, *præſupponat ſcientiam rerum*. Hæc teſtimonia adeo clara ſunt, ut mirum ſit Thomiſtas contrarium docere.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Nihil omnino futurum eſt independenter a Dei decreto; *ergo* Deus non cognoſcit futura ſub conditione, independenter a decreto.

Reſp. diſt. ant. Nihil eſt futurum independente a Dei decreto abſoluto, vel conditionato, *conc.* ſemper abſoluto, *nego ant.* nempe ante decretum nihil vere eſt futurum, verum decretum debet proportionari naturæ & conditioni rei futuræ; ſi res ſit abſolute futura, admittendum eſt decretum abſolutum, non quidem antecedens prævisionem rei futuræ ſub conditione, ſed ſubſequens, ut dictum eſt ſupra; ſi vero res ſit futura duntaxat ſub conditione nunquam ponenda, ſufficit decretum conditionatum, quod ſit pars conditionis ſub qua res futura prænoſcitur.

Inſt.

(b) L. adverſus Manich. circa finem.
(c) L. 3. de lib. arb. cap. 4.
(d) 3. p. q. 1. art. 3. ad 4.

Inſt. 1. Ut actus ſit conditionate futurus, debet extrahi e ſtatu meræ poſſibilitatis ad ſtatum futuritionis; *atqui* ad hoc requiritur decretum abſolutum ex parte ſubjecti, & conditionatum ex parte objecti; ergo, &c.

Reſp. Tranſeat maj. *nego min.* nam, ut aliquid e ſtatu meræ poſſibilitatis extrahatur ad ſtatum conditionatæ rei futuritionis, ſufficit decretum conditionate ponendum, quod includitur in ipſa conditione, nec requiritur decretum actuale.

Dixi: *tranſeat maj.* Quæ poſſet negari, quia actus ſub conditione futurus, non eſt futurus, ſed ſolum eſſet futurus, ſi poneretur aliqua conditio; *atqui* ad talem actum non requiritur, ut ab uno ſtatu extrahatur ad alium, ſed ſufficit, ut habeat veritatem objectivam, vi cujus de illo dici poteſt, *eſſet*, *ſi poneretur talis conditio*. Veritas autem illa objectiva non pendet ab ullo decreto actuali.

Inſt. 2. Futurum ſub conditione, ſeu futuribile, habet aliquid, quod non habet mere poſſibile; ergo e ſtatu poſſibili eſt extractum.

Reſp. diſt. ant. Habet aliquid objective, *conc.* entitative, *nego ant.* itaque res ſub conditione futura, nullam habet entitatem actualem, aut futuram, ſed ſolum haberet, ſi poneretur aliqua conditio; unde rei mere poſſibili ſuperaddit ſolummodo veritatem objectivam, quatenus de re ſub conditione futura dici poteſt, non ſolum quod poſſet eſſe, ſed etiam quod eſſet, ſi poneretur aliqua conditio, quod dici non poteſt de re mere poſſibili.

Objicies 2. D. Aug. in Semi-Pelagianis reprehendit ſcientiam liberorum ſub conditione futurorum independentem a decreto actuali abſoluto; ergo, &c.

Reſp. nego ant. Nam D. Aug. in Semi-Pelagianis nunquam reprobavit ſcientiam mediam, ſpe-

ſpectatam præciſe ut eſt ſcientia rerum ſub conditione futurorum independens ab omni decreto abſoluto actuali, de quo non erat controverſia inter S. Doctorem & illos hæreticos, ſed ſolum de neceſſitate gratiæ interioris, & ejuſdem gratuitate, quam contra ipſos propugnabat S. Aug. qui ſolum abuſum ſcientiæ conditionatorum damnavit in illis hæreticis.

Itaque, Semi-Pelagiani circa prædeſtinationem tum adultorum, tum infantium abutebantur ſcientia conditionatorum.

Circa prædeſtinationem adultorum docebant, 1. Quod voluntatis conſenſus ſub conditione futurus a Deo præviſus, ſit Deo cauſa & motivum gratiæ conferendæ iis quos prævidet ea bene uſuros: ex quo ſequitur gratiam per liberum arbitrium præveniri, quod falſum & hæreticum eſſe conſtat exemplo Tyriorum, quibus veritas Evangelii non fuit annuntiata, etſi Deus prævidiſſet futurum ut ipſi crederent, ſi eis annuntiata fuiſſet.... 2. Quod res abſolute futura, v. g. converſio ad fidem, non tam ſit a decreto Dei abſoluto, tanquam a vera & propria ejus cauſa, quam a præviſo voluntatis conſenſu ſub conditione futuro, quo Deus certo & infallibiliter ad gratiam conferendam determinatur.

Circa prædeſtinationem infantium, in infantia morientium, docebant, alios ad gratiam baptiſmatis prædeſtinari propter bona opera, alios vero ab eadem gratia reprobari propter mala opera, quæ facturi fuiſſent, ſi ad adultam ætatem perveniſſent.

Porro, hos ſcientiæ conditionatæ abuſus merito reprobavit Div. Auguſt. noſque cum illo reprobamus; verum nunquam ſcientiam ipſam conditionatam rejecit, cujus duplex tantummodo aſſignatur munus & officium: *Primum*, ut no-

noſtro concipiendi modo, Deus dirigatur in ſuis decretis abſolutis formandis, ut ſapienter, & non cæco modo, aliquid ſtatuat circa prædeſtinationem, & operum ſalutarium prædefinitionem: *ſecundum*, ut explicetur quomodo ſalva & integra remaneat libertas humana ſub motione gratiæ efficacis. Non ad alium ergo finem adhibemus ſcientiam conditionatam, niſi ut conciliemus fidei dogmata.

Inſt. 1. Atqui Div. Auguſt. reprobavit ſcientiam mediam, non ſolum quoad abuſum, ſed etiam quantum ad ſubſtantiam; ergo, &c.

Prob. ant. Div. Auguſt. (e) ait: *Prædeſtinatione Deus ea præſcivit, quæ fuerat ipſe facturus: unde dictum eſt, fecit quæ futura ſunt.* Ex quo ſic argumentatur Gonetus .... „ Quæ Deus eſt facturus, ex ſua prædeſtinatione prænoſcit: at Deus omnes actiones „ noſtras, quantumcumque libera, facturus „ eſt; ergo illas in ſua prædeſtinatione præ„ cognoſcit, id eſt, in decreto efficaci; ac „ proinde non datur in Deo præſcientia futu„ rorum independens a decreto, eoque ante„ rior.

Reſp. diſt. maj. Quæ Deus facturus eſt, ex ſua prædeſtinatione, ſcientiam conditionatam ſubſequente, prænoſcit, *conc.* antecedente, *nego maj.* atqui Deus omnes actiones noſtras liberas facturus eſt, per decretum ſubſequens ſcientiam conditionatam, *conc.* per decretum antecedens ſcientiam conditionatam, *nego min. & conſeq.*

Itaque Div. Auguſt. ibi agit de re abſolute futura, unde addit, *fecit quæ futura ſunt*. Non autem de re ſub conditione futura, nam ut ibid. ait: *Prædeſtinatio ſine præſcientia non poteſt eſſe, poteſt autem eſſe ſine prædeſtinatione præ-*

(e) L. de prædeſt. Sanct. cap. 10.

præſcientia, rerum nimirum ſub conditione futurarum, per quod, minoris argumenti videtur falſitas: porro res abſolute futuræ, ſicut & res conditionate futuræ quando conditio eſt ponenda, videntur a Deo in ſuo decreto, non quidem quod præcedat, ſed quod ſequatur ſcientiam conditionatam, quodque ſit vera & prima cauſa rei futuræ, ut diximus in fine articuli tertii.

Inſt. 2. Ibidem addit D. Aug. *Quando promiſit Deus Abrahæ in ſemine ejus fidem gentium .... non de noſtra voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit*. Ex quo ſic argumentatur Gonet ... „ Quod Deus promittit, „ non de noſtra poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promittit; at Deus multoties promittit noſtras actiones liberas, ſicut quando „ promiſit Abrahæ fidem & converſionem Gentium; ergo illas de ſua prædeſtinatione promittit, eaſque in illa cognoſcit.

Reſp. diſt. maj. Quod Deus promittit abſolute, non de noſtra poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione antecedente ſcientiam conditionatam, promittit, *nego*, ſequente ſcientiam conditionatam, *ſubdiſt.* quæ ſolummodo ſit directiva decreti abſoluti quod ſequitur, ac mere gratuitum eſt, *conc.* quæ ſit cauſa & motivum quo Deus determinetur ad dandam gratiam, *nego maj.* diſtinguo ſimiliter conſeq. ergo illas promittit de ſua prædeſtinatione, antecedente ſcientiam conditionatam, *nego*; conſequente ſcientiam conditionatam, *ſubdiſt.* quæ ſolummodo ſit directiva decreti abſoluti quod gratuito ſequitur, *conc.* quæ ſit cauſa & motivum illius dandi, *nego conſeq.* Hic eſt verus D. Auguſt. ſenſus, qui debellat errorem Semi-Pelagianorum, qui cognitionem rei abſolute futuræ fundabant in conſenſu futuro voluntatis a Deo præviſo, ita ut conſenſus ille ſit Deo cauſa

ſa & motivum gratiæ conferendæ, quod eſt hæreticum.

Inſt. 3. D. Aug. *ibid.c.* 9. exponens quod *in lib. contra Porphirium* dixerat, nempe *tum voluiſſe hominibus apparere Chriſtum, & apud eos prædicari doctrinam ſuam, quando ſciebat, & ubi ſciebat eſſe, qui in eum fuerant credituri,* dicit ſe *ſine præjudicio latentis conſilii Dei, aliarumque cauſarum, hoc de præſentia Chriſti dicere voluiſſe.* Ex quo ſic arguitur; futurum, de quo loquitur, erat conditionatum; atqui affirmat illud fuiſſe a Chriſto præſcitum *ſine præjudicio latentis conſilii Dei*, id eſt, quia erat prædefinitum; ergo ex mente D. Aug. futura conditionata ſunt a Deo prædefinita.

Reſp. diſt. maj. Futurum, de quo Auguſt. erat conditionatum, cujus conditio erat ponenda, *conc.* cujus conditio non erat ponenda, *nego maj.* atqui fuit præſcitum, quia erat prædefinitum, prædefinitione ſubſequente ſcientiam conditionatam, eaque omnino gratuita, *conc.* prædefinitione antecedente ſcientiam conditionatam, *nego min.* Itaque hic D. Auguſt. damnat ſenſum erroneum Semi-Pelagianorum, qui ſcientiam conditionatam omni decreto actuali anteriorem, convertebant in abſolutam, etiam a decreto actuali & abſoluto, tanquam a prima ejus cauſa, independentem.

Inſt. 4. D. Aug. (*f*) ait: *Sine dubio enim præſcivit*, Deus, *ſi prædeſtinavit: ſed prædeſtinaſſe, eſt hoc præſciſſe quod fuerat ipſe facturus.* Unde ſic arguunt: D. Auguſt. ſumit præſcientiam pro ipſa prædeſtinatione; ergo præſcientia pendet a prædeſtinatione, id eſt, a decreto Dei abſoluto.

Reſp.

(*f*) L. de dono perſever. cap. 18.

Reſp. diſt. ant. Sumit præſcientiam abſolutam, nempe ſcientiam viſionis pro prædeſtinatione, *conc.* præſcientiam conditionatam, *nego ant.* Porro D. Aug. loquitur de donis Dei, (nempe de initio fidei, & in fide perſeverantia) in aliqua temporis differentia, quæ certe pertinent ad ſcientiam viſionis; atqui illa ſcientia fundatur in prædeſtinatione, ſeu decreto abſoluto & efficaci, non quidem antecedente, ſed ſubſequente ſcientiam conditionatam, qua Deus dirigitur in illis decretis abſolutis formandis. *Nota.* Hac reſponſione poſſunt ſolvi omnia alia, quæ ex D. Aug. objiciuntur.

Objicies 3. Juxta ſcientiæ mediæ patronos, ejus munus eſt, 1. dirigere Deum in ſuis decretis abſolutis formandis; 2. conciliare libertatem hominis cum decretis abſolutis & gratia efficaci; atqui ad utrumque inutilis eſt ſcientia media; ergo, &c.

Prob. prima pars min. Ut Deus per ſcientiam mediam dirigeretur in decretis ſuis abſolutis, deberet prius in aliquo ſigno rationis explorare actus liberos ſub ſtatu conditionato, quam ſub ſtatu abſoluto; *atqui* hoc dici non poteſt juxta adverſariorum principia; ergo, &c.

Prob. min. Non poteſt Deus prius explorare res contingentes & liberas ſub ſtatu conditionato, quam ſub ſtatu abſoluto, ſi nullum poſſit dari ſignum rationis, in quo res liberæ ſint prius cognoſcibiles ut conditionate futuræ, quam ut abſolute; atqui res ſic ſe habet juxta adverſariorum principia; ergo.

Prob. min. Juxta adverſariorum principia in quocumque ſigno rationis, etiam antecedenti decretum Dei, poſſunt formari propoſitiones contradictoriæ de futuro abſoluto, quarum una ſit determinate vera, & altera falſa; ergo Deus in quocumque ſigno rationis novit quid ſit abſolute

ſolute futurum, & conſequenter non prius cognoſcit futura conditionata, quam abſoluta.

Reſp. nego min. Primi & ſecundi argumenti, & *ant.* ultimi, quod eſt de falſo ſupponente, neque enim dicimus in aliquo ſigno rationis antecedente abſolutum Dei decretum, poſſe fieri propoſitiones contradictorias de futuro abſoluto; nihil juxta nos certo cognoſci poteſt futurum, ſive abſolute, ſive conditionate, niſi ſuppoſito decreto, abſoluto quidem, ſi res ſit abſolute futura, & conditionato, ſi ſub conditione futura, & ideo res futura, ante decretum, cognoſcitur ut mere poſſibilis.

Inſtat Gonet: „ Deus in formandis decretis „ ſuis abſolutis circa ſalutem & converſionem „ hominum, ſufficienter dirigitur per ſcientiam „ ſimplicis intelligentiæ; ergo non indiget ſcien„ tia media directrice, *Reſp. nego ant.*

Prob. ant. „ Deus per ſcientiam ſimplicis in„ telligentiæ comprehendit ſuam omnipotentiam, „ & videt in theſauris ejus latere infinita me„ dia, ſeu auxilia efficaciſſima, quibus poteſt „ voluntates hominum potenter & ſuaviter ad „ ſe pertrahere, quando & ubi voluerit; ergo.

Reſp. nego conſeq. Quia per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ videt quidem Deus quid revera fieri poteſt, non vero quid futurum eſt, ergo neceſſaria eſt alia ſcientia per quam Deus videat quid futurum ſit, ſi hæc vel illa conditio ponatur; porro illa ſcientia non ſimplicis intelligentiæ, ſed conditionata dicitur.

Prob. ſecunda pars min. Nempe, ſcientiam mediam inutilem eſſe ad conciliandam libertatem hominis cum decretis abſolutis & gratia efficaci. „ D. Aug. recte cum noſtra libertate, certitudinem „ prædeſtinationis, & efficaciam gratiæ compoſuit; „ ſed ad talem concordiam ſtabiliendam, non „ adhibuit ſcientiam mediam; ergo. Ita Gonetus.

Reſp.

Reſp. Tranſeat maj. *diſt. min.* D. Aug. non adhibuit ſcientiam mediam ad conciliandam gratiam efficacem cum noſtra libertate, quia per eam nihil cum Semi-Pelagianis profeciſset, *conc.* quia ſcientia conditionatorum ad illam concordiam erat inutilis, *nego min.* Fruſtra namque D. Aug. confugiſset ad ſcientiam conditionatam, ut libertatem cum gratia conciliaret, eo quod ſcientia illa ſupponat gratiæ prævenientis neceſſitatem, quam idcirco illi hæretici negabant, quod non ſatis intelligerent eam conciliari poſse cum hominis libertate, qui error totus perſeverat, etiam ſupoſita noſtra conditionatorum ſcientia.

Dixi: *tranſeat maj.* Quia D. Aug. totus occupatus in probanda neceſſitate gratiæ ad quodlibet pietatis opus contra Pelagianos, vel ad initium fidei & finalem perſeverantiam contra Semi-Pelagianos, non fuit ſollicitus de modo, quo conciliari poſſet libertas cum gratia & prædeſtinatione.

Inſt. 1. Ut myſterium gratiæ & libertatis conciliaret D. Aug. recurrit ad omnipotentiſſimam Dei voluntatem; ergo ad hoc inutilis eſt ſcientia media.

Reſp. diſt. ant. Recurrit ad omnipotentiſſimam Dei voluntatem, ſine excluſione ſcientiæ conditionatorum, *conc.* cum tali excluſione, *nego ant.* Itaque juxta S. Doctorem (g) *Deus habet humanorum cordium, quo placet, inclinandorum omnipotentiſſimam poteſtatem*. Quatenus habet in theſauris ſuæ potentiæ plura & plura in infinitum auxilia gratiæ, de ſe repudiabilia, ſed quæ per ſcientiam conditionatorum certo & infallibiliter novit habitura effectum, ſi dentur,

(g) L. de corrept. & gratia, cap. 14.

quibuſcum proinde efficaciſſime & infallibiliter poteſt nos ad bonum libere agendum movere; atque ita recte conciliatur, tum certitudo præſcientiæ & prædeſtinationis, tum libertas humanæ voluntatis.

Inſt. 2. Modus quo Fauſtus Semi-Pelagianorum Princeps conciliabat libertatem cum gratia & prædeſtinatione, eſt rejiciendus; atqui Fauſtus conciliabat libertatem cum gratia & prædeſtinatione per ſcientiam futuri conſenſus, *niſi præſcientia exploraverit*, inquit, *prædeſtinatio nihil decernit*. Ergo.

Reſp. diſt. min. Conciliabat libertatem cum gratia & prædeſtinatione per præſcientiam abſolutam conſenſus abſolute futuri moventis voluntatem divinam ad decernendum, *conc.* per præſcientiam conditionatam, quæ Deum, non quidem moveat, ſed dirigat in decernendo, *nego ant.* Itaque Fauſtus contendebat prædeſtinationem nihil decernere, niſi præceſſerit abſoluta meritorum naturalium præſcientia, qua Deus certo & infallibiliter moveretur ad gratiam fidei concedendam, qui certe error longe alienus eſt a ſyſtemate ſcientiæ mediæ.

Inſt. 3. Omnis novitas in materia religionis merito eſt ſuſpecta: atqui ſcientia media eſt nova; ergo, &c.

Reſp. 1. *diſt. maj.* Omnis novitas, ubi agitur de dogmate, eſt ſuſpecta, *conc.* ubi agitur de modo exponendi dogma, *nego maj.* Etiamſi eſſet nova ſcientia media, non ideo eſſet rejicienda, quia non attingit dogma, ſed modum dogmatis exponendi, qui modus, cum bene ſuccedat, merito eſt amplectendus.

Reſp. 2. *diſt. min.* Eſt nova quoad nomen & ſui clariorem explanationem, *conc.* quoad rem ſignificatam tali nomine, *nego min.* Quippe ſic conſiderata, nihil eſt aliud quam ſcientia con-

ditio-

ditionatorum a decreto Dei abſoluto independens, eoque anterior, quæ tam antiqua eſt quam ipſe Deus, cui ineſt ab æterno & pro æterno, ut probavimus ex Scriptura & Patribus, & fateri debent adverſarii, qui ejus antiquitatem in Semi-Pelagianis agnoſcunt.

Nota: Cæteræ objectiones pertinent ad tractatum de Gratia, in quo ſolventur.

ARTICULUS V.

De cauſalitate ſcientiæ Dei.

Nota: CAuſa rerum duplex eſt, *directiva* nimirum, quæ dirigit operantem ad opus; ſic artifex, per habitum cognoſcitivum artis, dirigit ſe ad operandum; & *efficiens*, quæ per veram cauſalitatem influit in ipſum opus, ſic idem artifex, per facultatem executricem, exequitur quod ejus voluntas, juxta regulas artis, præcipit.

Certum eſt, 1. Scientiam Dei practicam, eſſe cauſam rerum ab eo productarum, Sap. 8. *Quis horum magis quam illa* (Sapientia) *eſt artifex*? Unde, *Joann.* 1. de Verbo, quod eſt ſapientia increata, dicitur: *Omnia per ipſum facta ſunt.*

Certum eſt 2. Scientiam Dei eſſe cauſam rerum directricem, quia ſe habet ad res creatas, ſicut ſcientia artificis ad arteficiata; atque ſcientia artificis eſt cauſa arteficiatorum directrix, quatenus per ideam, quam in mente habet, dirigit opus quod exequitur; ergo. Unde, *Pſ.* 103. dicitur: *Omnia in ſapientia feciſti.*

Certum eſt, 3. Scientiam Dei, ut ſit cauſa rerum, non ſolum directiva, ſed efficiens, debet adjunctas habere voluntatem & omnipotentiam, quia illa tria attributa ad rerum pro-

ductionem concurrunt; nam ſcientia dirigit opus, voluntas illud imperat, & omnipotentia illud exequitur. His poſitis:

Quæritur, quænam ſcientia Dei ſit cauſa rerum, an ſcientia ſimplicis intelligentiæ, vel ſcientia viſionis; ſi ſit ſcientia ſimplicis intelligentiæ, verum erit dicere. *Non ideo res futuræ ſunt, quia cognoſcuntur a Deo, ſed ideo potius cognoſcuntur quia futuræ ſunt*. Si ſit ſcientia viſionis, verum erit dicere: *Res ideo futuræ ſunt, quia prævidentur a Deo;* particula, *quia*, veram cauſalitatem inferente.

CONCLUSIO.

Scientia ſimplicis intelligentiæ, quatenus habet adjunctam voluntatem, non vero ſcientia viſionis, eſt cauſa rerum. Eſt contra Thomiſtas.

Prob. prima pars. Ea ſcientia eſt cauſa rerum, quæ Deum, tanquam ſupremum artificem, dirigit ad operandum; atqui talis eſt ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quæ, Deo eſſentias & proprietates rerum omnium poſſibilium repræſentando, proponit modum quo fieri poſſunt; ergo.

Prob. ſecunda pars, 1. Ex SS. Patribus, docentibus, non ideo res eſſe futuras, quia Deus novit eas eſſe futuras; ſed econtra ideo Deum res futuras præſcire, quia futuræ ſunt: *non propterea aliquid erit, quia id ſcit Deus futurum*, inquit Origenes (*h*) *ſed quia futurum eſt, ideo ſcitur a Deo antequam fiat*. Et D. Damaſcenus (*i*) *eſt quidem præſcientia Dei vera & inviolabilis; verum ipſa nequaquam eſt cauſa* cur

(h) In cap. 8. Epiſt. ad Rom.
(i) L. contra Manichæos.

cur omnino fiat, quod futurum eſt: quinpotius, quia hoc vel illud facturi ſumus, ideo prænoſcit. Ita etiam loquuntur omnes alii Patres, quotieſcumque de ſcientia Dei, quæ *viſionis* dicitur, loquuntur.

Prob. 2. ratione. Scientia, quæ eſt cauſa rerum, eſt ea quæ dirigit potentiam executricem ad res producendas; *atqui* ſcientia viſionis, non eſt hujuſmodi; nam ſcientia quæ verſatur circa res jam productas pro aliqua temporis differentia, non poteſt dirigere potentiam executricem, ad illas producendas; atqui ſcientia viſionis verſatur circa res jam pro aliqua temporis differentia productas; ergo, &c.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. D. Auguſt. (*k*) ait: *Nos iſta quæ feciſti videmus, quia ſunt; tu autem quia vides ea, ſunt.* Ergo ſcientia viſionis eſt cauſa rerum.

Reſp. nego conſeq. D. enim Aug. non intelligendus eſt de ſcientia viſionis, ſed de ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quæ præcedit decretum voluntatis, quod dirigit; alias ſibi contradiceret D. Auguſt. qui loquens de ſcientia viſionis, *l. 4. de lib. arbitr. c. 4.* ait: *Sicut tu memoria tua non cogis facta eſſe, quæ præterierunt: ſic Deus præſcientia ſua non cogit facienda, quæ futura ſunt.*

Objicies 2. Scientia, quæ eſt cauſa rerum, debet eſſe libera; atqui ſcientia ſimplicis intelligentiæ non eſt libera; ergo.

Reſp. diſt. min. Non eſt libera, quatenus eſt ſpeculativa, *conc.* quatenus eſt practica, *nego min.* Porro ſcientia ſimplicis intelligentiæ, ut eſt practica, eſt libera, quia non cauſat res, niſi

(k) L. 13. confeſſ. cap. ult.

niſi adjunctum habeat liberum divinæ voluntatis decretum, quod dirigit, & quo potentia applicatur ad operandum.

Inſt. 1. Scientia, quæ jungitur decreto, non eſt ſcientia ſimplicis intelligentiæ, ſed viſionis; ergo.

Reſp. diſt. ant. Si jungatur decreto, ita ut illud ſubſequatur, *conc.* ſi jungatur, ita ut præſit decreto, tanquam cauſa dirigens, *nego*.

Inſt. 2. Scientia, quæ terminatur ad eſſe rerum actuale, non eſt ſcientia ſimplicis intelligentiæ, ſed viſionis; atqui ſcientia, quæ eſt cauſa rerum, terminatur ad eſſe rerum actuale; ergo.

Reſp. diſt. maj. Scientia, quæ terminatur ad eſſe rerum actuale, tanquam repræſentatio ad objectum repræſentatum, eſt ſcientia viſionis, *conc.* tanquam cauſa ad effectum, *nego maj.* Atqui ſcientia, quæ eſt cauſa rerum, terminatur ad illarum eſſe actuale, tanquam cauſa ad effectum per ejus directionem productum, *conc.* tanquam repræſentatio ad objectum repræſentatum, *nego min.* Itaque ſcientia practica terminatur ad eſſe rerum actuale, ut cauſa directiva ad effectum directione ſua productum.

Objicies 3. D. Thom. (*1*) ait: *Scientia Dei, ſecundum quod eſt cauſa rerum, conſuevit nominari ſcientia approbationis*. Sed ſcientia illa approbationis, eſt ſcientia viſionis; ergo.

Reſp. nego min. Quia D. Thom. per ſcientiam approbationis, intelligit ſcientiam, *quæ ſit cauſa rerum, ſecundum quod habet voluntatem conjunctam*, id eſt, decernentem, & quaſi approbantem quid velit decernere; *atqui*, ſcientia Dei, prout habet adjunctam voluntatem, non

(1) q. 14. art. 8. in corp.

non eſt viſionis, cum hæc jam ſupponat decretum voluntatis, ſolumque reſpectum dicat ad res jam pro aliqua temporis differentia exiſtentes; *ergo* eſt ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quod ut plene intelligatur.

Nota: Hic ordo rationis diſtingui poteſt inter varias Dei ſcientias. 1. Per ſcientiam ſimplicem ſpeculativam videt omnes res quas poteſt producere 2. Per ſcientiam ſimplicem practicam ſeu approbationis, quæ & ars dici poteſt, videt hæc præ aliis eſſe producenda per decretum voluntatis, cui, tanquam cauſa dirigens, prælucet. 3. Poſito illo decreto, res jam in aliqua temporis differentia exiſtentes, videt per ſcientiam viſionis; ex quo patet, quod ſcientia viſionis ſupponit res factas, non vero facit.

ARTICULUS VI.

De ideis divinis.

QUæres 1. *Quotuplex, & quid ſit idea?*

Reſp. Duplex, objectiva ſcilicet & formalis.

Idea objectiva, eſt forma quædam, ſeu exemplar, in mente artificis exiſtens, ad cujus imitationem extra ſe operatur. Hæc ſimpliciter eſt idea.

Idea formalis, eſt cognitio formæ, ſeu exemplaris, quod artifex ſibi in ſuo opere exprimendum proponit. Quare *idea formalis* in Deo, nihil aliud eſt quam ſcientia ſimplicis intelligentiæ, ſpectata quatenus dirigit Deum in rerum productione.

Quæres 2. *An ſint in Deo ideæ?*

Reſp. affirm. Nam, *Joann. 1.* dicitur: *Quod factum eſt, in ipſo vita erat*. Quatenus ſcili-

cet in mente divina exiſtebat ſecundum eſſe ideale & objectivum, quod habent ab æterno in Verbo Dei, omnia quæ fiunt in tempore; *ratio eſt*, quia Deus, tanquam ſummus rerum omnium artifex, operatur ſciens & volens; ſed, qui operatur ſciens & volens, habet ideas rerum omnium, quas producit conformes illis ideis; ergo, &c.

Dices, Idea non requiritur, niſi ad dirigendum artificem; ſed Deus non eget directione, cum non poſſit deficere; ergo.

Reſp. diſt. min. Non eget directione per aliquid extra ſe, *conc.* per regulam quæ ſit ipſemet Deus, *nego min.* Deus enim per ſuam ſapientiam, eſt ſibi ipſi directio & regula.

Quæres 3. *Quid ſit idea Dei objectiva?*

Reſp. Eſt eſsentia Dei, prout eſt conceptus objectivus & imitabilis, ſeu participabilis a creaturis. Ita D. Thom. (*m*) *in quantum*, inquit, *Deus cognoſcit ſuam eſſentiam ut ſic imitabilem a tali creatura, cognoſcit eam ut propriam rationem & ideam hujus creaturæ.*

Quæres 4. *An plures ſint in Deo ideæ?*

Reſpond. 1. In Deo eſt unica idea formalis; quia in Deo unica eſt rerum omnium cognitio.

Reſp. 2. In Deo ſunt plures ideæ objectivæ; quia idea objectiva, eſt forma in mente divina exiſtens, ad quam reſpiciens Deus omnia entia producit, vel producere poteſt; ſed illa entia ſunt plura; ergo & illorum ideæ.

QUÆ-

(*m*) quæſt. 15. art. 2.

QUÆSTIO VI.

De voluntate Dei.

Nota. UT cum methodo procedamus, hanc quæſtionem in quatuor articulos partiemur, quorum, *Primus*, erit de exiſtentia & quidditate; *Secundus*, de diviſione; *Tertius*, de proprietatibus; *Quartus*, de objecto divinæ voluntatis.

ARTICULUS I.

De exiſtentia & quidditate divinæ voluntatis.

CONCLUSIO I.

IN *Deo eſt voluntas proprie dicta.*

Prob. 1. Ex Scriptura, Matth. 6. *Fiat voluntas tua.* Unde Synodus VI. adverſus Monothelitas definiit duplicem eſſe in Chriſto voluntatem, divinam nimirum & humanam.

Prob. 2. Omnis perfectio ſimpliciter ſimplex, eſt in Deo; atqui talis eſt voluntas; ergo.

CONCLUSIO II.

Voluntas Dei eſt ipſamet eſſentia divina, concepta per modum facultatis appetitivæ rationalis.

Prob. prima pars: Quia quæcumque in Deo ſunt, non diſtinguuntur ab eſſentia realiter, ſed tantum virtualiter; ergo voluntas divina, eſt ipſamet eſſentia divina.

Prob. ſecunda pars: Conceptum de divina voluntate formamus, ſecundum conceptum quem formare ſolemus de voluntate creata, removendo tamen ab illa imperfectiones quæ in volun-

tate creata deprehenduntur; atqui voluntas creata eſt facultas appetitiva rationalis; ergo.

Objicies contra ſecundam partem: In Deo nihil poteſt concipi per modum facultatis, ſeu potentiæ; ergo.

Prob. ant. Deus eſt actus puriſſimus; ergo nihil in eo poteſt concipi per modum potentiæ.

Reſp. diſt. conſeq. Nihil in Deo poteſt concipi per modum potentiæ, diſtinctæ ab ipſa Dei eſſentia, *conc.* indiſtinctæ ab eſſentia, *nego conſeq.* Licet ergo voluntas divina concipiatur per modum potentiæ, nihilominus eſt actu ſemper volens, utpote indiſtincta ab eſſentia.

Inſt. De ratione potentiæ eſt, quod ſit principium per ſe influens in operationem; atqui voluntas in Deo non poteſt eſſe, nec concipi cum fundamento in re, ut principium influens in volitionem divinam; ergo.

Reſp. diſt. maj. De ratione potentiæ creatæ, *conc.* de ratione potentiæ divinæ, *nego maj.* Reſponſio eſt D. Thom. (*n*) dicentis: *Potentia in rebus creatis non ſolum eſt principium actionis, ſed etiam effectus: ſic igitur in Deo ſalvatur ratio potentiæ, quantum ad hoc quod eſt principium effectus, non autem quantum ad hoc quod eſt principium actionis, quæ eſt divina eſſentia.*

ARTICULUS II.

De diviſione divinæ voluntatis.

Nota. Licet voluntas Dei a parte rei ſit unica & ſimpliciſſima, qua Deus unico actu, a natura indiſtincto, vult quæcumque vult; tamen propter varia objecta ad quæ fertur, & multiplices ad illa objecta reſpectus, ſe-

(n) q. 24. art. 1. ad 3.

ſecundum noſtrum concipiendi modum, multipliciter dividitur. Unde:

CONCLUSIO I.

Voluntas Dei dividitur in voluntatem beneplaciti, & voluntatem ſigni.

Voluntas beneplaciti, eſt ipſa volitio Dei qua aliquid vult, vel non vult: de qua Apoſt. (o) ait: *ut probetis qua ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta*. Talis eſt voluntas dandi gloriam.

Voluntas ſigni, eſt ſignum quoddam externum declarans Dei volitionem, de qua Chriſtus, *Matth.* 12. ait: *Qui facit voluntatem Patris mei*, id eſt, mandata, prohibitiones, &c. ſervat: *ipſe intrabit in regnum cælorum*. Ubi mandata Dei dicuntur voluntas Dei, quia iis ſignificatur Deum velle fieri, quod lege ſua ſanxit.

Porro voluntas ſigni ſemper ſignificat aliquam voluntatem beneplaciti, ſed non ſemper eam quæ prima fronte intellectui humano occurrit; ſic quando Deus præcepit Abrahamo, ut immolaret filium ſuum: volebat quidem ejus obedientiam probare, ſed non volebat revera Iſaac immolari. Sic quando permittit peccatum, vult quidem ut homo non agat coacte, ſed non vult ut peccatum perpetret, quod alio ſigno prohibet, &c.

Quæres 1. *Quodnam eſt diſcrimen inter voluntatem ſigni, & voluntatem beneplaciti?*

Reſp. Eſt hoc diſcrimen, quod voluntas beneplaciti ſit proprie dicta voluntas Deo intrinſeca; voluntas vero ſigni ſit metaphorica, Deoque extrinſeca, eo fere modo quo teſtamentum, quod eſt ſignum ultimæ hominis voluntatis, vocatur ultima hominis voluntas.

Quæ-

(o) Rom. 12. v. 2.

Quæres 2. *Quotuplex numeratur voluntas ſigni?*

Reſp. Quintuplex, quæ hoc verſu comprehendi ſolet.

Præcipit, & prohibet, permittit, conſulit, implet.

Hæc enim omnia a nobis, ut totidem ſigna voluntatis, ſpectantur. Nam volumus fieri quod præcipimus, non fieri vero quod vetamus; indirecte velle cenſemur quod permittimus, cum poſſumus impedire; volumus & optamus ea quæ conſulimus; & tandem id vere volumus quod facimus, ſponte ſcilicet, & non inviti.

CONCLUSIO II.

Voluntas beneplaciti dividitur multipliciter;

1. Enim dividitur in antecedentem, & conſequentem.

Voluntas antecedens, eſt ea, qua Deus aliquid vult ſecundum ſe ſpectatum, abſtraendo a circumſtantiis quæ illi adjungi poſſunt. Hac voluntate Deus vult omnes homines ſalvos fieri, quia hoc in ſe bonum eſt.

Voluntas conſequens, eſt ea, qua Deus aliquid vult ſimpliciter & abſolute, ſpectatis omnibus circumſtantiis particularibus. Hac voluntate Deus vult hominem in impœnitentia finali morientem damnari. Hanc diviſionem tradit S. Damaſc. (*p*). *Hoc itidem noſſe oportet*, inquit, *Deum primaria & antecedente voluntate, velle omnes ſalvos fieri.... quia bonus eſt.... peccantes vero puniri vult, quia juſtus eſt. Itaque prima illa voluntas, antecedens dicitur, & beneplacitum cujus ipſe cauſa ſit. Secunda au-*

(p) L. 2. de fide orthod. cap. 29.

autem conſequens voluntas & permiſſio, ex noſtra cauſa ortum habens.

2. Dividitur in abſolutam & conditionatam. *Voluntas abſoluta*, eſt illa, quæ a nulla conditione pendet, & eſt ſemper efficax, talis eſt voluntas de mundo condendo.

Voluntas conditionata, eſt ea, quæ ex aliqua conditione pendet; unde non eſt ſemper efficax, quia non ſemper ponitur conditio requiſita, qualis eſt voluntas qua Deus ſtatuerat Ninivem infra 40. dies ſubvertere, niſi reſipiſceret. *Jona* 3.

ARTICULUS VI.

De proprietatibus divinæ voluntatis.

Nota. QUatuor ſunt divinæ voluntatis proprietates, nimirum, *cauſalitas*, *efficacia*, *libertas*, & *omnipotentia*, de quibus ſequentibus Paragraphis.

§. I. *De cauſalitate divinæ voluntatis.*

CONCLUSIO.

Voluntas Dei, eſt cauſa rerum imperans.

Prob. 1. Ex Scriptura Pſalm. 113. *Omnia quæcumque voluit fecit.* Et Epheſ. 1. *Operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ.*

Prob. 2. Duplex tantum eſt modus agendi, ſcilicet per naturam & per voluntatem; atqui Deus non agit per naturam; ergo, &c. *Prob. min.* Agens per naturam ad certum ac determinatum finem, certoſque effectus, eſt determinatum; atqui Deus non eſt ſic determinatus, nam *omnia quæcumque voluit fecit*; ergo non eſt agens naturale; ergo per liberam voluntatem eſt cauſa rerum.

Dices 1. D. Thom. (*q*) docet Deum operari per naturam; ergo non agit per voluntatem.

Reſp. diſt. ant. Docet Deum operari per naturam identice, *conc.* formaliter, *nego*. Id itaque docet D. Thom. ex eo quod intelligere & velle Dei, identificentur eſſentiæ. Porro, *ibid.* dicit, *Deum agere per voluntatem, non per neceſſitatem naturæ.*

Dices 2. Ex dictis ſupra, Deus eſt cauſæ rerum per ſcientiam; ergo non per voluntatem.

Reſp. nego conſeq. Deus enim agit per intellectum & voluntatem, quatenus *intellectus eſt cauſa dirigens, qua concipitur forma operis; & voluntas eſt cauſa imperans, quia forma ut eſt in intellectu tantum, non determinatur ad hoc quod ſit, vel non ſit in effectu*, ait D. Thom. hic.

Dices 3. Si Deus eſt cauſa rerum, rebus volitis neceſſitatem imponit; falſum conſeq. ergo.

Reſp. diſt. ſeq. maj. Imponit neceſſitatem rebus volitis quibus aptavit cauſas neceſſarias, *conc.* quibus aptavit cauſas contingentes defectibiles, id eſt, quæ non habeant eodem modo ſemper operari, *nego ſeq. maj.* Porro Deus quibuſdam effectibus aptavit cauſas contingentes defectibiles; tales ſunt actiones humanæ, quæ pendent ab hominum voluntatibus, quæ ſunt contingentes, ac defectibus, ad quas licet concurrat Deus, tamen illis non imponit neceſſitatem, quia concurſus Dei ſequitur liberam voluntatis creatæ determinationem.

Inſt. D. Thom. (*r*) docet neceſſitatem & contingentiam volitorum repetendam non eſſe a cauſis mediis; ergo eſt repetenda a cauſa prima.

Reſp. nego conſeq. Non enim hoc docuit D. Thom.

(q) q. 19. art. 4. ad 2.
(r) quæſt. 19. art. 8.

Thom. quod cauſæ ſecundæ non ſint neceſſitatis & contingentiæ cauſæ proximæ, ſed quia voluntas divina eſt prima radix & cauſa neceſſitatis & contingentiæ: *Non propterea*, inquit, *effectus voliti a Deo eveniunt contingenter, quia cauſa proxima ſunt contingentes; ſed propterea, quia Deus voluit eos contingenter evenire, contingentes cauſas ad eos præparavit.*

§. II. *De efficacia divinæ voluntatis.*

Nota. Quæritur hic utrum voluntas Dei ſemper impleatur, ita ut effectum ſemper obtineat, quem intendit.

CONCLUSIO I.

Voluntas ſigni non ſemper impletur.

Prob. Quia conſilia & præcepta Dei, ſunt ſigna divinæ voluntatis; atqui non tantum conſilia, ſed & præcepta Dei non ſemper implentur, cum multi contemnant ejus conſilia, & mandatis non obediant, Prov. 1. *Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis.*

CONCLUSIO II.

Voluntas Dei antecedens, & conditionata, cujus nempe conditio non a ſolo Deo, ſed a libera etiam creatæ voluntatis cooperatione, pendet, non ſemper impletur.

Prob. 1. Deus voluntate antecedente vult omnes ſalvos fieri, & damnari neminem, *omnes homines vult ſalvos fieri* (f) & *nolo mortem pec-*

(f) 1. ad Tim. 2. v. 4.

peccatoris (*t*); atqui non omnes homines ſalvantur, quia conditionem, quæ a Deo ſimul & a libera humanæ voluntatis cooperatione pendet, homines ex ſua parte non implent; ergo.

Prob. 2. Ex infinitis Scripturæ teſtimoniis, quibus declaratur Deum aliquid velle, quod tamen, defectu hominis Deo reluctantis non fit. Ezech. 24. *Mundare te volui, & non es mundata a ſordibus tuis.* Matt. 23. *Jeruſalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Unde D. Aug. (*u*) ait: *Deus vult homines liberare, ſi ſibi ipſi non ſint inimici, & non reſiſtant miſericordiæ creatoris ſui.* Ergo, &c.

CONCLUSIO III.

Voluntas Dei conſequens & abſoluta, tum circa objectum a ſolo Deo pendens, tum circa liberas hominis actiones, ſemper impletur, nec illi unquam reſiſtitur.

Prob. prima pars. Ex Script. Pſ. 113. *Omnia quæcumque voluit, fecit.* Eſther 13. *Domine Deus rex omnipotens . . . . . non eſt qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, ſi decreveris ſalvare Iſrael.* Atqui in his locis, agitur de externis operibus omnipotentiæ divinæ; ergo circa illa, Dei voluntas ſemper impletur.

Prob. ſecunda pars: Ex Script. Iſaiæ 46. *Conſilium meum ſtabit: & omnis voluntas mea fiet.* Rom. 9. *Voluntati ejus quis reſiſtit?* Atqui in his locis agitur de liberis hominis actionibus; ergo circa illas conſequens & abſoluta voluntas Dei ſemper impletur.

Hinc D. Aug. Enchiridii 96. dicit: *Neque veraciter ob aliud vocatur omnipotens, niſi quoniam*

(t) Ezech. 18. v. 32.
(u) L. de Catechiſ. rudibus, cap. 26.

niam quidquid vult, poteſt, nec voluntate cujuſpiam creaturæ, voluntatis omnipotentis impeditur effectibus.

Dices: Non poteſt conciliari humana libertas cum abſoluta Dei voluntate circa liberas noſtras actiones; ergo, &c.

Reſp. nego ant. Quia voluntas Dei abſoluta circa liberas hominis actiones, ſupponit liberam hominis determinationem a Deo conditionate prævifam; qua præſuppoſita, Deus, pro ſuo beneplacito, abſolute decernit hanc actionem, quare vocatur, *voluntas conſequens*.

Inſt. Neceſſe eſt, ut homo faciat, quod Deus abſolute vult ut faciat; ergo cum abſoluta Dei voluntate non poteſt conciliari humana libertas.

Reſp. diſt. ant. Neceſſe eſt, neceſſitate conſequente liberam hominis determinationem a Deo ab æterno prævifam, *conc.* neceſſitate antecedente, *nego ant.* Porro cum neceſſitas conſequens ſupponat liberi arbitrii exercitium, non nocet libertati.

§. III. *De libertate divina voluntatis.*

Nota. Hic non eſt quæſtio de libertate actuum Dei ad intra, quales ſunt amor ſui, generatio Verbi, &c. Certum eſt enim iſta omnia eſſe neceſſaria. *Tota ergo difficultas eſt*, an Deus ſit liber, quando agit circa creaturas, & in quo conſiſtat talis libertas; itaque, ſit.

CONCLUSIO I.

Deus vere & proprie liber eſt circa creaturas. Prop. eſt de fide.

Prob. 1. Ex Script. Is enim eſt vere & proprie liber, qui quod vult, quando vult, & prout vult, facit; atqui Deus ita ſe habet circa res a ſe diſtinctas. Pſal. 113. *Omnia quæcumque.*

que voluit fecit. Et Pſalm. 93. *Deus ultionum libere egit*. Ergo, &c.

Prob. 2. *ratione Theologica*. Libertas in ſe ſpectata, eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, omnis expers defectus & imperfectionis; at omne genus perfectionum eſt in Deo, qui eſt perfectiſſimus; ergo.

Objicies 1. Ille non eſt liber, qui non poteſt peccare; atqui Deus peccare non poteſt; ergo.

Reſp. nego maj. Peccandi enim facultas ad libertatis naturam non pertinet, ſed eſt ejus defectus, ex imperfectione creaturæ proveniens.

Objicies 2. Ille non eſt liber, qui non habet indifferentiam ad agendum vel non agendum; atqui Deus non habet indifferentiam, &c.

Prob. min. Qui ſemper fuit determinatus ad agendum, vel non agendum, non eſt indifferens ad agendum, vel non agendum; atqui Deus fuit determinatus ad agendum, vel non agendum; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Qui ſemper fuit determinatus, non eſt indifferens, indifferentia paſſiva & ſuſpenſionis, *conced.* indifferentia activa, *nego maj.* & ſimiliter ad conſequens.

Itaque indifferentia activa, eſt vis ad agendum, vel non agendum, quæ competit ei qui ad certum quid agendum non alligatur, hæc Deo competit. *Indifferentia paſſiva*, reperitur in eo, qui, aliquid libere decernens, novum actum immanentem producit ac in ſe recipit. *Indifferentia ſuſpenſionis*, reperitur in eo, qui, anceps conſilii, quid agat nondum decrevit: neutra harum Deo competit, in quo nulla eſt indeliberatio, & inquiſitio eorum quæ agenda ſunt, & qui, cum ſit ſuus actus & ſua volitio, nullum actum novum producit aut in ſe recipit, cum

eum aliquid libere decernit: ac proinde nulla ſit in eo mutatio, ſed in creaturis duntaxat, quas de novo producit, vel ſanctificat.

Objicies 3. Deus non poteſt non ponere ſuam volitionem; ergo vult neceſſario quæcumque vult.

Reſp. diſt. ant. Si ille actus ſumatur entitative, *conc.* ſi ſumatur ſecundum ſuam terminationem ad creaturas, *nego ant.* Hæc ſolutio manifeſta fiet in concluſione ſequenti, ad quam remittimus cæteras objectiones.

CONCLUSIO II.

Libertas divina voluntatis poſita eſt in entitate divina voluntatis, quatenus pro nutu intrinſece connotat objecta extra ſe poſita.

Prob. In eo reponenda eſt Dei libertas, quod melius ac facilius explicat actum ejus liberum; atqui talis eſſe videtur modus in noſtra concluſione expreſſus; ergo.

Prob. min. Ad libertatem Dei duo requiruntur, 1. Ut ſit perfectio quædam Deo intrinſeca. 2. Ut dicat indifferentiam activam; atqui in noſtra ſententia hæc duo facile intelliguntur convenire libertati Dei; *Primum*, quidem, nam actus liber eſt ipſa divina voluntas, quæ eſt perfectio Deo intrinſeca. *Secundum* quoque, nam ille actus voluntatis divinæ ita connotat creaturas, ad quas terminatur, ut potuerit illas non connotare, proindeque dicit indifferentiam; ergo, &c.

Objicies 1. Deus non poteſt libere tendere in objectum per actum entitative neceſſarium; ergo actus Dei liber, non eſt idem cum actu Dei neceſſario.

Reſp. nego ant. Nam cum actus divinæ voluntatis, ſit infinite perfectus, poteſt *neceſſario*

ten-

tendere in quædam objecta, & *libere* in alia.

Inſtabis 1. Idem non poteſt eſſe neceſſarium ſimul & liberum; atqui actus divinæ voluntatis eſt neceſſarius; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Sub eodem reſpectu, *conc.* ſub diverſo, *nego maj.* Porro actus divinæ voluntatis eſt neceſſarius quoad entitatem, liber vero quoad terminationem ad creaturas.

Inſt. 2. Terminatio divinæ voluntatis partim eſt intrinſeca, partim extrinſeca; ergo Dei libertas coaleſcit ex intrinſeco & extrinſeco.

Reſp. nego conſeq. Solum enim reſpectus intrinſecus illius terminationis libertatem Dei formaliter conſtituit, quatenus nempe ſe tenet ex parte voluntatis divinæ, non quatenus ſe tenet ex parte creaturarum; ille enim extrinſecus reſpectus libertatem Dei ſequitur; ergo non eam conſtituit. Quod ut concipiatur:

Nota: Terminatio, ſeu connotatio, ad duo pertinet, nempe ad id quod terminat, & ad id quod terminatur: qua parte pertinet ad id quod terminat, eſt intrinſeca; qua parte pertinet ad id quod terminatur, eſt intrinſeca: porro libertas Dei collocata eſt in ipſa actus entitativi connotatione.

Objicies 2. Si Deus hoc, vel illud connotare poſſit, non eſt immutabilis, falſum conſequens; ergo, &c.

Reſp. diſt. ſeq. maj. Non eſt immutabilis terminative, *conc.* entitative, *nego*. Porro mutatio terminativa immutabilitati non nocet, res enim ipſa, eadem ſemper manet.

§. IV. *De omnipotentia divinæ voluntatis.*

Nota. Per omnipotentiam intelligitur *vis*, ſeu *poteſtas infinita producendi omnia poſſibilia*, id eſt, omnia quæ non repugnant, aut

in

in ſe, aut reſpectu Dei: ſic Deus non poteſt facere, ut quod factum eſt, non ſit factum, quia hoc repugnat in ſe; item non poteſt mentiri, quia hoc repugnat reſpectu Dei.

CONCLUSIO.

Deus eſt omnipotens. Eſt de fide.

Prob. Ex Scriptur. Job 42. *Scio quia omnia potes*. Eccli. 1. *Deus eſt altiſſimus creator omnipotens*. Matth. 14. Chriſtus dicit: *Pater, omnia tibi poſſibilia ſunt*. Ratio eſt, quia Deus eſt infinitus; ergo habet infinitam virtutem; atqui infinita virtus, idem eſt ac omnipotentia; ergo.

Objicies 1. Deus ex quolibet non poteſt facere quodlibet; nam non poteſt facere ut lapis videat; ergo, &c.

Reſpond. nego ant. Nam Matth. 3. *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abraham*. Ad prob. *diſt.* Non poteſt facere ut lapis videat, in ſenſu compoſito naturæ lapideæ, *conced.* quia ſic eſſet animal & non eſſet, quod repugnat. In ſenſu diviſo, *nego*. Poteſt enim Deus mutare lapidem in animal vivens, & tunc erit capax actionis vitalis immanentis, qualis eſt viſio.

Objicies 2. Deus non poteſt facere alia ab iis quæ vult facere, & actu facit; ergo.

Reſp. diſt. ant. De potentia ordinata, *conced.* de potentia abſoluta, *nego ant.* potentia ordinata ſpectatur cum decreto, vi cujus non poteſt facere quæ non facit, cum nihil poſſit fieri ſine decreto. Potentia abſoluta ſpectatur ſeorſim a decreto, per quam poteſt alia facere, quam quæ fecit.

Inſt. 1. Potentia & voluntas non diſtinguuntur

tur in Deo; ergo Deus non poteſt plura facere, quam quæ vult.

Reſp. diſt. ant. Non diſtinguuntur realiter, *conc.* virtualiter, *nego ant.* fundant enim diverſos conceptus; nam voluntas concipitur ad inſtar facultatis decernentis & præcipientis; omnipotentia vero ad inſtar facultatis exequentis, unde vocatur in Scriptura, *manus*, *brachium*, &c.

Inſt. 2. Deus, *Geneſ.* 19. ſic alloquitur Loth: *Non potero facere quicquam, donec ingrediaris illuc;* ergo non poteſt omnia facere.

Reſp. diſt. conſeq. Non poteſt potentia ordinata, *conc.* potentia abſoluta, *nego*. Deus potentia abſoluta poteſt quidquid non implicat contradictionem, ſed potentia ordinata, non poteſt, niſi quæ ſtatuit; porro Deus ſtatuerat non opitulari Loth, niſi poſt illius egreſſum e Sodomis.

ARTICULUS IV.

De objecto divinæ voluntatis.

Nota. Hic inveſtigandum habemus; 1. Quodnam ſit objectum divinæ voluntatis; 2. Quomodo Deus velit & amet ſe ipſum & creaturas; 3. An Deus velit mala; 4. An velit omnium ſalutem.

§. I. *Quodnam ſit objectum divinæ voluntatis.*

Nota. Objectum divinæ voluntatis, eſt id omne quod habet rationem boni; illud autem objectum, aliud eſt *primarium* & *motivum*, ad quod divina voluntas principaliter fertur, & propter quod fertur ad cætera. Aliud eſt *ſecundarium* & *terminativum*, ad quod ſecundario fertur, & in ordine ad aliud.

CON-

CONCLUSIO.

Objectum primarium & motivum divinæ voluntatis, eſt ipſemet Deus; objectum vero ſecundarium & terminativum ſunt omnes creaturæ, tum in aliqua temporis differentia exiſtentes, tum mere poſſibiles.

Prob. prima pars. Illud eſt objectum primarium & motivum divinæ voluntatis, quod eſt ſummum bonum, & ratio volendi & amandi cætera; atqui Deus eſt ſummum & infinitum bonum, eſtque una & tota ratio amandi cætera bona, juxta illud Prov. 16. *Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*; ergo, &c.

Prob. ſecunda pars. Quia voluntas Dei, cum ſit infinita, fertur in illud omne quod habet bonitatem; atqui omnes creaturæ in aliqua temporis differentia exiſtentes, habent aliquam bonitatem actualem, & poſſibiles bonitatem poſſibilem; ergo ſunt objectum divinæ voluntatis, & divini amoris; atqui non ſunt objectum primarium & motivum; nam Deus illas amat propter ſemetipſum; ergo ſunt ſecundarium & terminativum; hinc Div. Thom. (x) ait: *Deus vult .... ea quæ ſunt, vel poſſunt eſſe bona.*

§. II. *Quomodo Deus amet ſeipſum & creaturas.*

Nota. Duplex diſtinguitur amor, nimirum amor *complacentiæ*, qui eſt inefficax & neceſſarius; & amor *benevolentiæ*, qui eſt efficax & liber.

CON-

(x) Lib. 3. contra gentes, cap. 84.

CONCLUSIO I.

Deus ſeipſum amat neceſſario amore complacentiæ.

Prob. Summum bonum clare & intuitive viſum, neceſſario amatur; ſed Deus ſuam ſummam bonitatem videt clare & intuitive, imo comprehenſive; ergo ſeipſum amat neceſſario; non quidem *amore benevolentiæ*, quia nihil ſuæ perfectioni addit per ſuum amorem; ergo *amore complacentiæ*, quo ſibi complacet in propria ſua bonitate, ſeu perfectione infinita.

CONCLUSIO II.

Deus amat creaturas poſſibiles amore complacentiæ & inefficaci; creaturas vero, in aliqua temporis differentia exiſtentes, amat amore benevolentiæ & efficaci.

Prob. prima pars. Illas creaturas Deus amat amore ſimplicis complacentiæ, qui ſibi complacendo in earum poſſibilitate, nihil ſtatuit circa earum exiſtentiam; atqui ſic ſe habet Deus circa creaturas mere poſſibiles; ergo illas amat amore ſimplicis complacentiæ, & quidem eadem neceſſitate, qua amat ſuam omnipotentiam, in qua tanquam in cauſa continentur.

Prob. ſecunda pars. Illas creaturas Deus amat amore benevolentiæ, quibus libere vult & confert aliquod bonum; atqui Deus, &c. cum velit eas eſſe & conſervari, quod potuiſſet non prædefinire; ergo.

Objicies contra primam partem. Poſſibilia ſunt pure nihil; atqui Deus non poteſt amare pure nihil; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Poſſibilia ſunt pure nihil, in ſe; *conc.* in potentia Dei, in qua continentur, &

& a qua non diſtinguuntur, *nego maj.* Ideo quando Deus amat poſſibilia, amat ſuam potentiam, in qua ſibi complacere concipitur.

Inſt. 1. Amare, eſt velle & conferre bonum amato; ſed Deus nullum vult, nec confert bonum poſſibilibus; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Amare amore benevolentiæ, *conc.* amore ſimplicis complacentiæ, *nego maj.* ad hunc enim amorem ſufficit approbatio quædam & complacentia in objecti amati bonitate, qualiſcumque ſit.

Inſt. 2. Illa ſimplex complacentia non eſt actus voluntatis, ſed intellectus approbantis naturas rerum; ergo non eſt verus amor.

Reſp. nego ant. Nam illa complacentia eſt verus voluntatis actus, ſequens ad judicium intellectus.

Inſt. 3. Omnis actus voluntatis Dei eſt efficax, juxta illud Pſalmiſtæ, *Omnia, quæcumque voluit, fecit.* Atqui ſimplex complacentia, eſt actus inefficax; ergo, &c.

Reſp. nego maj. Textus enim ille intelligitur de voluntate Dei efficaci, & libere ſe determinante, actus vero ſimplicis complacentiæ, eſt inefficax & neceſſarius.

Inſt. 4. Deus non amat neceſſario creaturas poſſibiles; ergo.

Reſp. nego ant. Nam ſi Deus vellet contingenter res poſſibiles, poſſet facere ut non eſſent poſſibiles, eodem modo, quo potuiſſet facere, ut res futuræ non eſſent futuræ, eo quod contingenter illas vult futuras; atqui falſum & impoſſibile conſequens; ergo, &c.

Prob. ant. Deus non amat neceſſario, niſi ſummum bonum; ſed poſſibilia non ſunt ſummum bonum; ergo, &c.

Reſp. diſt. min. Non ſunt ſummum bonum,

ut conſiderantur in ſe, *conc.* ut conſiderantur in potentia divina, a qua non diſtinguuntur, *nego*. Sic enim conſiderantur entitative, non terminative ſolummodo.

§. III. *An Deus velit mala?*

Nota 1. Triplex eſt mali genus; nimirum naturæ, pœnæ, & culpæ.

Nota 2. Aliquis duplici modo poteſt aliquid velle; nempe, 1. *directe & per ſe*, quando illud vult ratione ipſius, 2. *indirecte & per accidens*, quando illud vult ratione alterius, in quod directe fertur.

CONCLUSIO III.

Neque mala naturæ, neque mala pœnæ Deus vult per ſe & directe, bene vero per accidens & indirecte.

Prob. prima pars. Deus non vult directe & per ſe, niſi quod habet rationem boni; atqui mala naturæ & pœnæ, qua talia, nullam habent rationem boni; cum mala naturæ ſint defectus naturæ, & mala pœnæ ex peccato originem trahant; ergo.

Prob. ſecunda pars. Ut Deus dicatur indirecte, & per accidens, velle mala naturæ & pœnæ, ſatis eſt quod per ſe & directe velit aliquid poſitivum, cum quo iſta mala conjuncta ſunt, atqui Deus vult directe & per ſe aliquid poſitivum cum quo mala naturæ & pœnæ ſunt conjuncta: ſic v. gr. vult ſervari naturæ ordinem, quocum aliqui naturæ defectus conjunguntur; item vult juſtitiam ſuam ſervari, quod ſine irrogatione pœnæ non poteſt fieri; ergo, &c. Hinc Scriptura dicit: *Si erit malum in civitate, quod non fecerit Dominus*

minus (y) &, *bona & mala, vita & mors, paupertas & honeſtas a Deo ſunt* (z). Qui textus non poſſunt intelligi, niſi de malis naturæ & pœnæ.

CONCLUSIO II.

Deus nulla ratione vult mala culpæ, licet illa permittat.

Propoſitio eſt fide definita a Conc. Trid. (a) his verbis: *Si quis dixerit, non eſſe in poteſtate hominis, vias ſuas malas facere, ſed mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permiſſive ſolum .... anathema ſit.*

Prob. 1. Ex Script. Pſalm. 5. *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* Et Jac. 1. *Nemo, cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator malorum eſt.*

Prob. 2. Deus neque directe & per ſe, neque indirecte & per accidens vult peccatum; ergo nullo modo, &c.

Prob. prima pars ant. Si Deus vellet peccatum directe & per ſe, vel appeteret malum, quatenus malum; vel appeteret malum ſub ratione boni; atqui neutrum dici poteſt, &c. *non primum*, quia ſic non eſt appetibile; *non ſecundum*, quia Deo res apparent tales, quales ſunt; ergo.

Prob. ſecunda pars ant. Vellet aliquid indirecte & per accidens, eſt illud velle per aliquid poſitivum cui neceſſario conjunctum eſt; atqui Deus non ſic vult peccatum; nam non poſſet velle malum culpæ per aliquid poſitivum, v. gr. per entitatem peccati, cum qua

(y) Amos 3. verſ. 6.
(z) Eccl. 11. verſ. 14.
(a) Seſſ. 6. can. 6.

neceſſario conjunctum eſſet, quin vellet malitiam peccati, nos enim ita ſolummodo eam volumus; atqui Deus non poteſt velle malitiam peccati; ergo, ut concludit Div. Thom. (*b*) *malum culpæ, quod privat ordinem ad bonum divinum, Deus nullo modo vult.*

Dixi in Prop. *Licet ea permittat:* quia, ut ait D. Aug. (*c*) *non fit aliquid, niſi omnipotens velit, vel ſinendo ut fiat, vel ipſe faciendo.*

Nec dicas, Deum male agere permittendo peccatum quod poteſt impedire.

Reſp. enim cum D. Auguſt. (*d*) *Deum facere bene, etiam ſinendo fieri quæcumque fiunt male: non enim hoc, niſi juſto judicio ſinit: & profecto bonum eſt, quod juſtum eſt.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Deus vult & amat potentiam peccandi; ergo vult ſaltem indirecte peccatum.

Reſp. diſt. ant. Amat potentiam peccandi, ſecundum ſubſtantiam, *conc.* ſecundum ejus defectum, *nego ant.* neque enim peccandi facultas ad libertatis naturam pertinet, ſed eſt defectus proveniens ex ejus limitatione.

Inſt. 1. Deus amat quidquid connexum eſt cum ſua omnipotentia; atqui entitas peccati connexa eſt cum Dei omnipotentia; ergo.

Reſp. 1. *retorq. arg.* Deus amat quidquid connexum eſt cum ſua ſcientia; atqui peccatum formaliter connexum eſt cum Dei ſcientia: ergo. Ideo:

Reſp. 2. *nego maj.* Neque enim Deus amat, quidquid connexum eſt cum ſua omnipotentia, qua-

(b) quæſt. 19. art. 9. in corp.
(c) In Enchiridio, cap. 95.
(d) Ibidem, cap. 96.

qualis eſt entitas peccati, nam licet velit permiſſionem peccati, peccatum tamen, quod ex ea ſequitur, & quod deteſtatur, non vult, nequidem interpretative ſi non teneatur impedire, uti non tenetur.

Inſt. 2. Deus amat quidquid vult facere; atqui vult facere peccati entitatem; ergo.

Reſp. diſt. maj. Deus amat quidquid vult facere, ſuo nomine, aut ad quod impellit, aut cujus agendi vim imprimit, *conc.* quod facit tantum ex conditione cauſæ univerſalis, *nego maj.* Itaque Deus non concurrit ad entitatem peccati tanquam cauſa particularis quæ ſe determinet per ſe ad talem actum, ſed ad illam concurrit tantum ut cauſa univerſalis, quæ per accidens tantum ſe determinat ad talem actum, quatenus ſcilicet conſtituit dare concurſum omnibus cauſis ſecundis; porro quidquid Deus vult ex munere cauſæ univerſalis, illud non tam vult, quam non vult impedire ne fiat.

Inſt. 3. Atqui Deus impellit ad entitatem peccati. Nam, *Act.* 4. dicitur quod Herodes, Pilatus, & populus Iſrael, *Convenerunt adverſus puerum tuum Jeſum, facere quæ manus tua, & conſilium tuum decreverunt fieri;* ergo.

Reſp. nego ant. Ex textu ſequitur equidem, quod Deus voluerit redemptionem hominum per mortem Chriſti; ſed non ſequitur, quod voluerit peccatum, quod Judæi interficiendo Chriſtum patrarunt, quorum propenſam ad malum voluntatem, potius ad Deicidium ferri permiſit, ob finem & rationes quas divina providentia ſibi præſcripſit.

Inſt. 4. Qui vult abſolute effectum, cenſetur velle illius cauſam; atqui Deus voluit abſolute redemptionem hominum per mortem Chriſti; ergo cenſetur voluiſſe Deicidium.

Reſp. diſt. maj. Cenſetur velle illius cauſam, quando illius cauſa unica poteſt eſſe, *conc.* quando illius cauſa poteſt eſſe multiplex, *nego maj.* Porro redemptio hominum poterat per alias cauſas evenire, nempe per mortem Chriſti vi amoris cauſatam, vel alio quocumque modo.

Objicies 2. Roman. 9. Deus Pharaoni dicit: *In hoc ipſum excitavi te, ut oſtendam in te virtutem meam.* Ergo, inquit Calvin. Deus excitavit Pharaonem ad peccandum, ad hoc ut illum puniret.

Nota. Apoſtolus citat Scripturam, *Exod.* 9. ubi loco iſtius vocis, *excitavi te*, legitur, *poſui te*, nempe ſuper thronum, in Hebræo legitur, *ſtare feci te*, in 70. *& propter hoc conſervatus es.* Hoc notato.

Reſp. nego conſeq. Senſus enim hujus textus eſt, quod Deus exaltaverit Pharaonem prævidens futurum eum impium & puniendum: unde textus non eſt intelligendus de mandato, ſed de permiſſione peccatorum.

Inſt. Atqui Scriptura intelligenda eſt de mandato peccatorum; dicitur enim, Exod. 9. *Induravitque Dominus cor Pharaonis*; atqui indurare cor hominis, eſt velle ut homo peccet; ergo, &c.

Reſp. nego ſubſumpt. Ad argumentum, *diſt. min.* indurare poſitive, *conced.* negative, *nego min.* nam, ut ait Auguſt. (*e*) *non obdurat Deus impertiendo malitiam, ſed non impertiendo miſericordiam*, ſubtrahendo nempe gratiam ſpecialem & uberiorem ob peccata præterita, qua ſubtracta, homo frequentius cadit, nec reſurgit.

Objicies 3. Pſalm. 104. dicitur, Deum convertiſſe Ægyptios ad odium Iſraelitarum: *Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus.* Ergo.

Reſp.

(*e*) Epiſtol. 105.

Reſp. *diſt. ant.* Deus convertit Ægyptios in odium Iſraelitarum occaſionaliter, *conc.* poſitive, *nego ant.* Ex eo enim quod Deus Iſraelitas multiplicaverit in Ægypto, inde Ægyptii ſumpſerunt occaſionem illos odio habendi.

§. IV. *An Deus velit omnium ſalutem; & an Chriſtus mortuus ſit pro ſalute omnium?*

Nota 1. Has duas quæſtiones conjungimus, quia inter ſe ita connexæ ſunt, ut ſeparari a ſe invicem nullatenus poſſint; de fide enim eſt Patrem æternum voluiſſe, ut Chriſtus moreretur pro ſalute eorum omnium, quos ipſe Pater vult ſalvari; & Chriſtum, omnem Patris voluntatem impleviſſe: *Deſcendi de Cælo*, inquit Joann. 6. *non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me.*

Nota 2. Et recole ex dictis, voluntatem aliam eſſe *ſigni*, aliam *beneplaciti*, quæ vel eſt *antecedens* & conditionata, nec ſemper habet ſuum effectum; vel *conſequens*, quæ abſoluta eſt, ſemperque efficax.

Nota 3. Cum quæritur, utrum Deus velit omnes ſalvos fieri, non eſt quæſtio, 1. utrum in ſtatu naturæ innocentis, Deus, voluntate beneplaciti antecedente, voluerit omnium ſalutem: neque, 2. utrum etiam in ſtatu naturæ lapſæ Deus id velit voluntate ſigni, aut voluntate ſimplicis complacentiæ, otioſæ, & ſterilis: id enim fatentur omnes hæretici; ſed:

Quæſtio eſt, utrum Deus antequàm, ſecundum noſtrum concipiendi modum, præviderit merita aut peccata hominum, omnes ſalvos fieri velit voluntate ſincera & activa, conditionata tamen, ſcilicet, modo in gratia moriantur.... negarunt olim prædeſtinatiani dicentes

ex hominibus, alios ad gloriam, alios vero ad ſempiternum exitium, ſola Dei voluntate, ab æterno deſtinatos fuiſſe; quem errorem renovarunt Calvinus (*f*) & Janſenius, (g) affirmant vero omnes Catholici.

Nota 4. Cum quæritur, utrum Chriſtus ſit mortuus pro omnibus, quæſtio non eſt, utrum Chriſtus moriendo ſufficiens pretium pro omnibus obtulerit, id enim fatentur omnes; ſed quæſtio eſt, utrum Chriſtus voluntate, non quidem abſoluta & conſequente, ſed conditionata & antecedente, voluerit omnibus & ſingulis hominibus ad ſalutem prodeſſe ſanguinem ſuum, illumque in hunc finem Deo Patri obtulerit . . . . . negant Calvinus (*h*) & Janſenius (*i*) cum hac differentia, quod Calvinus doceat nullis reprobis ullam gratiam ex meritis Chriſti concedi; econtra Janſenius, licet doceat Chriſtum non magis pro reproborum ſalute ſanguinem ſuum fudiſſe, quam pro ſalute diaboli, fatetur tamen multis reprobis, propter merita mortis Chriſti, conferri fidem & juſtificationem, in qua non poſſunt perſeverare. Contra quos ſit:

CONCLUSIO I.

De fide eſt Deum vera & ſincera voluntate beneplaciti, velle alios ſalvos fieri quam prædeſtinatos.

Prob. 1. Ex iſto celebri teſtimonio, Joann. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non*

(f) L. 1. inſtit. cap. 24.
(g) L. 3. de gratia Chriſti, cap. 20.
(h) In Epiſt. 1. Joann. cap. 2.
(i) L. 3. de gratia Chriſti, cap. 21.

non pereat, ſed habeat vitam æternam. Ex quo ſic argumentor: De fide eſt, Deum vere & ſincere velle, ut omnes, qui credunt in Chriſtum, habeant vitam æternam; atqui non omnes, qui credunt in Chriſtum, ſunt prædeſtinati; ergo.

Prob. 2. Fuit in Deo vera & ſincera voluntas ſalvandi Apoſtolos, juxta illud (*k*): *Hæc eſt autem voluntas ejus, qui miſit me, Patris, ut omne quod dedit mihi non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die.* Atqui tamen Judas, qui erat unus ex eis, non erat prædeſtinatus: *Quos dediſti mihi*, inquit Chriſtus (*l*), *cuſtodivi; & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis.* Ergo de fide eſt Deum velle ſincere ſalvare alios, quam prædeſtinatos. Decretorium eſt illud teſtimonium, nec illius vim eludere poſſunt Janſeniani.

Dicunt equidem, Judam non fuiſſe unum ex eis, quos Deus Chriſto dederat, ut vitam æternam haberent; ſed.

Contra eſt interpretatio omnium Patrum, D. Auguſt. (*m*) qui in hæc verba: *Manifeſtavi nomen tuum hominibus quos dediſti mihi de mundo*, ait: *Quanquam & hæc omnia de futuris omnibus fidelibus dici potuerunt ..... ſed ut de his ſolis, quos tunc habebat, diſcipulis, hæc loqui intelligatur, illud magis urget quod paulo poſt ait*: Cum eſſem cum eis, ſervabam eos in nomine tuo: quos dediſti mihi, cuſtodivi, & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis, ut Scriptura impleatur, *Judam ſignificans, qui tradidit eum: ex iſto quippe duodenario numero Apoſtolorum, ſolus periit.*

Et

(k) Joann. 16. v. 39.
(l) Joann. 17. v. 22.
(m) Tract. 105. in Joann. cap. 17.

Et D. Cyrill. Alex. (*n*) hæc ait: *Suos diſcipulos ita ſervaſſe ait ..... ut nemo, præter unum, perierit*. Et in hæc verba: *Pater, quos dediſti mihi, volo, ut ubi ſum ego, illic ſint*, ait: *Volo igitur, o Pater, ut qui ad te per fidem accedunt, & qui, per tuam illuminationem, mei facti ſunt* (id eſt, fideles) *mecum ſint, & meam claritatem videant*. Ergo omnes fideles Deus dedit Chriſto; ergo ſincere vult ut omnes ſalventur.

CONCLUSIO II.

Deum velle ſincere ſalutem omnium omnino hominum, nullo excepto, ſi non eſt expreſſe de fide, certe eſt fidei proximum & catholicum, cui nihil deeſt, ut ſit expreſſe de fide, præter expreſſam & publicam Eccleſiæ definitionem.

Prob. Illa propoſitio eſt catholica & ſaltem fidei proxima, cui tum Scriptura, tum SS. Patrum & Conciliorum traditio, tum univerſæ Scholæ conſenſus ſuffragatur; atqui talis eſt noſtra propoſitio; ergo, &c.

Prob. min. 1. Ex Script. 1. ad Timoth. 2. *Deus vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Atqui hanc Dei voluntatem extendi ad omnes & ſingulos homines, probant, tum votum Apoſtoli, monentis, ut fiant *orationes pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt*, licet fuerint pagani, & in paganiſmo obierint, quia, *bonum eſt & acceptum coram Salvatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri*; tum ratio, quam illius Dei voluntatis reddit, quia nimirum, *unus eſt Deus, unus mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dedit redem-*

(n) L. 11. Commentarii in Joann.

demptionem ſemetipſum pro omnibus. Ergo ſicut Apoſtolus monet *fieri orationes pro omnibus hominibus*; Sicut Deus, omnium omnino hominum, nullo excepto, Deus eſt; ita & omnium ſalvator & redemptor; ita vult omnes omnino & ſingulos homines ſalvos fieri.

Ezech. 36. *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem impii, ſed ut convertatur a via ſua, & vivat*. Atqui ſi vel unum Deus nollet ſalvari, vellet ejus mortem, id eſt, æternam damnationem: ergo. Sunt infiniti textus hujuſmodi, quos, brevitatis cauſa, omittimus.

Prob. 2. Ex Concil. Cariſiaco (*o*) *Deus omnipotens omnes homines, ſine exceptione, vult ſalvos fieri, licet non omnes ſalventur. Quod autem quidam ſalvantur, ſalvantis eſt donum: quod autem quidam pereunt, pereuntium eſt meritum*.

Prob. 3. Ex Patribus, inter quos ſufficiat unus Auguſt. quem ad ſuas partes trahere nituntur Janſeniani: *lib. de Spiritu & litter. c*. 33. quærit ſi bona voluntas, qua creditur, ſit donum Dei, quare non detur omnibus, cum *omnes homines velit ſalvos fieri, &c*. Reſpondet: *Vult autem Deus omnes homines ſalvos fieri, & in agnitionem veritatis venire: non ſic tamen, ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene vel male utentes, juſtiſſime judicentur; quod cum ſit, infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt, cum ejus Evangelio non credunt: nec ideo tamen eam vincunt, verum ſeipſos fraudant magno & ſummo bono, maliſque pœnalibus implicant, experturi in ſuppliciis poteſtatem ejus, cujus in donis miſericordiam contempſerunt*. Ibi loquitur de iis, qui, non credentes, faciunt contra voluntatem Dei,

(o) Gallice, *Crecy*, in Picardia.

Dei, cui per liberum arbitrium & reſiſtunt, & juſtam ſibi damnationem acquirunt.

Prob. 4. De conſenſu Scholaſticorum, inter quos duos refero: magiſtrum nempe Sententiarum, qui in collectaneis in Epiſt. Pauli, quærit: *ſi Deus, qui omnipotens dicitur, omnes homines vult ſalvos fieri, cur non impletur hac ejus voluntas?* Reſpondet: *in hac locutione ſenſus & conditio latet; unde Petrus ait: omnis Scriptura indiget interpretatione. Vult ergo Deus omnes ſalvos fieri, ſi accedant ad eum: non enim ſic vult, ut nolentes ſalventur, ſed vult eos ſalvari, ſi & ipſi velint.* En voluntas Dei conditionata clare & nitide expreſſa, conditione ſe tenente ex parte creaturæ; ergo Deus, quantum eſt ex ſe, vult omnes & ſingulos ſalvos fieri . . . . & D. Thom. *qu.* 13. *art.* 9. *ad* 1. dicit textum Apoſtoli, *Deus vult omnes ſalvos fieri*, intelligi *de voluntate antecedente, non de conſequente*. Et in cap. 12. Epiſt. ad Hebræos, ait: *Vult omnes ſalvos fieri; & ideo gratia Dei nulli deeſt; ſed omnibus, quantum in ſe eſt, ſe communicat.* En voluntas beneplaciti antecedens, actuoſa, clariſſime expreſſa, pro omnibus, nullo excepto.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Hæc Apoſt. verba, *Deus vult omnes ſalvos fieri*, ſignificant tantum voluntatem ſigni; ergo Deus non vult ſincere, & voluntate beneplaciti, omnes ſalvos fieri.

Reſp. nego ant. Tum quia illa verba in ſenſu proprio ſignificant voluntatem beneplaciti, qua Deus vere & ſincere vult, & deſiderat ſalutem omnium & ſingulorum; tum quia illa voluntas eſt beneplaciti, vi cujus deſtinavit omnibus redemptorem, eiſque præparavit media,

qui-

quibus ſalvari poſſent, ita ut ſola ſua culpa non ſalventur; atqui Deus, vi voluntatis ſalvandi omnes, *proprio Filio ſuo non perpecit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Omnibuſque & ſingulis præparavit media ſalutis æternæ conſequendæ ſufficientia; gratias nempe vere ſufficientes, quibus ſaluti ſuæ conſulere poſſent, ut fuſe probabimus Tomo 3. de Gratia, cap. 3. Unde Oecumenius (*p*) ait: *Si ergo Deus vult, quare non fit quod vult? non fit, quia illi nolunt.*

Objicies 2. D. Aug. generalem Dei voluntatem omnes & ſingulos homines ſalvandi, damnat in Pelagianis & Semi-pelagianis; ergo.

Resp. diſt. ant. Voluntatem Dei generalem damnat, in ſenſu perverſo Pelagianorum, *conc.* abſolute & in ſe, *nego*. Eſt enim propoſitio vera & catholica.

Itaque Pelagiani & Semi-pelagiani docebant. 1. Deum velle omnes homines ſalvos fieri, ſi ipſi velint, ſolis nempe liberi arbitrii viribus; quod tanquam falſum reprobat Div. Auguſt. ſed nuſquam negavit Deum velle omnes homines ſalvos fieri, ſi ipſi velint per gratiam ſuam: *Verum eſt omnino*, ait, lib. 1. retract. cap. 10. *omnes homines hoc poſſe, ſi velint, ſed præparatur voluntas a Domino.*

2. Docebant Deum velle indifferenter, ſeu æqualiter omniumhominum ſalutem, ita ut nulla ſit Dei ſpecialis voluntas erga electos. Quod recte damnavit D. Aug. ex hoc Apoſtoli 1. ad Tim. 4. *Speramus in Deum vivum, qui eſt ſalvator omnium hominum, maxime fidelium.*

Inſt. 1. Atqui D. Auguſt. generalem Dei voluntatem ſalvandi omnes & ſingulos damnavit abſolute, & in ſe; ergo.

Prob.

(p) In cap. 2. Epiſt. 1. ad Timoth.

Reſp. diſt. maj. Cenſetur velle illius cauſam, quando illius cauſa unica poteſt eſſe, *conc.* quando illius cauſa poteſt eſſe multiplex, *nego maj.* Porro redemptio hominum poterat per alias cauſas evenire, nempe per mortem Chriſti vi amoris cauſatam, vel alio quocumque modo.

Objicies 2. Roman. 9. Deus Pharaoni dicit: *In hoc ipſum excitavi te, ut oſtendam in te virtutem meam.* Ergo, inquit Calvin. Deus excitavit Pharaonem ad peccandum, ad hoc ut illum puniret.

Nota. Apoſtolus citat Scripturam, *Exod.* 9. ubi loco iſtius vocis, *excitavi te*, legitur, *poſui te*, nempe ſuper thronum, in Hebræo legitur, *ſtare feci te*, in 70. *&* *propter hoc conſervatus es*. Hoc notato.

Reſp. nego conſeq. Senſus enim hujus textus eſt, quod Deus exaltaverit Pharaonem prævidens futurum eum impium & puniendum: unde textus non eſt intelligendus de mandato, ſed de permiſſione peccatorum.

Inſt. Atqui Scriptura intelligenda eſt de mandato peccatorum; dicitur enim, Exod. 9. *Induravitque Dominus cor Pharaonis*; atqui indurare cor hominis, eſt velle ut homo peccet; ergo, &c.

Reſp. nego ſubſumpt. Ad argumentum, *diſt. min.* indurare poſitive, *conced.* negative, *nego min.* nam, ut ait Auguſt. (e) *non obdurat Deus impertiendo malitiam, ſed non impertiendo miſericordiam*, ſubtrahendo nempe gratiam ſpecialem & uberiorem ob peccata præterita, qua ſubtracta, homo frequentius cadit, nec reſurgit.

Objicies 3. Pſalm. 104. dicitur, Deum convertiſſe Ægyptios ad odium Iſraelitarum: *Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus.* Ergo. *Reſp.*

(e) Epiſtol. 105.

Reſp. diſt. ant. Deus convertit Ægyptios in odium Iſraelitarum occaſionaliter, *conc.* poſitive, *nego ant.* Ex eo enim quod Deus Iſraelitas multiplicaverit in Ægypto, inde Ægyptii ſumpſerunt occaſionem illos odio habendi.

§. IV. *An Deus velit omnium ſalutem; & an Chriſtus mortuus ſit pro ſalute omnium?*

Nota 1. Has duas quæſtiones conjungimus, quia inter ſe ita connexæ ſunt, ut ſeparari a ſe invicem nullatenus poſſint; de fide enim eſt Patrem æternum voluiſſe, ut Chriſtus moreretur pro ſalute eorum omnium, quos ipſe Pater vult ſalvari; & Chriſtum, omnem Patris voluntatem impleviſſe: *Deſcendi de Cælo*, inquit Joann. 6. *non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me.*

Nota 2. Et recole ex dictis, voluntatem aliam eſſe *ſigni*, aliam *beneplaciti*, quæ vel eſt *antecedens* & conditionata, nec ſemper habet ſuum effectum; vel *conſequens*, quæ abſoluta eſt, ſemperque efficax.

Nota 3. Cum quæritur, utrum Deus velit omnes ſalvos fieri, non eſt quæſtio, 1. utrum in ſtatu naturæ innocentis, Deus, voluntate beneplaciti antecedente, voluerit omnium ſalutem: neque, 2. utrum etiam in ſtatu naturæ lapſæ Deus id velit voluntate ſigni, aut voluntate ſimplicis complacentiæ, otioſæ, & ſterilis: id enim fatentur omnes hæretici; ſed:

Quæſtio eſt, utrum Deus antequàm, ſecundum noſtrum concipiendi modum, præviderit merita aut peccata hominum, omnes ſalvos fieri velit voluntate ſincera & activa, conditionata tamen, ſcilicet, modo in gratia moriantur.... negarunt olim prædeſtinatiani dicentes

ex hominibus, alios ad gloriam, alios vero ad ſempiternum exitium, ſola Dei voluntate, ab æterno deſtinatos fuiſſe; quem errorem renovarunt Calvinus (*f*) & Janſenius, (*g*) affirmant vero omnes Catholici.

Nota 4. Cum quæritur, utrum Chriſtus ſit mortuus pro omnibus, quæſtio non eſt, utrum Chriſtus moriendo ſufficiens pretium pro omnibus obtulerit, id enim fatentur omnes; ſed quæſtio eſt, utrum Chriſtus voluntate, non quidem abſoluta & conſequente, ſed conditionata & antecedente, voluerit omnibus & ſingulis hominibus ad ſalutem prodeſſe ſanguinem ſuum, illumque in hunc. finem Deo Patri obtulerit . . . . . negant Calvinus (*h*) & Janſenius (*i*) cum hac differentia, quod Calvinus doceat nullis reprobis ullam gratiam ex meritis Chriſti concedi; econtra Janſenius, licet doceat Chriſtum non magis pro reproborum ſalute ſanguinem ſuum fudiſſe, quam pro ſalute diaboli, fatetur tamen multis reprobis, propter merita mortis Chriſti, conferri fidem & juſtificationem, in qua non poſſunt perſeverare. Contra quos ſit:

CONCLUSIO I.

De fide eſt Deum vera & ſincera voluntate beneplaciti, velle alios ſalvos fieri quam prædeſtinatos.

Prob. 1. Ex iſto celebri teſtimonio, Joann. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non*

(f) L. 1. inſtit. cap. 24.
(g) L. 3. de gratia Chriſti, cap. 20.
(h) In Epiſt. 1. Joann. cap. 2.
(i) L. 3. de gratia Chriſti, cap. 21.

non pereat, ſed habeat vitam æternam. Ex quo ſic argumentor: De fide eſt, Deum vere & ſincere velle, ut omnes, qui credunt in Chriſtum, habeant vitam æternam; atqui non omnes, qui credunt in Chriſtum, ſunt prædeſtinati; ergo.

Prob. 2. Fuit in Deo vera & ſincera voluntas ſalvandi Apoſtolos, juxta illud (*k*): *Hæc eſt autem voluntas ejus, qui miſit me, Patris, ut omne quod dedit mihi non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die.* Atqui tamen Judas, qui erat unus ex eis, non erat prædeſtinatus: *Quos dediſti mihi*, inquit Chriſtus (*l*), *cuſtodivi; & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis.* Ergo de fide eſt Deum velle ſincere ſalvare alios, quam prædeſtinatos. Decretorium eſt illud teſtimonium, nec illius vim eludere poſſunt Janſeniani.

Dicunt equidem, Judam non fuiſſe unum ex eis, quos Deus Chriſto dederat, ut vitam æternam haberent; ſed.

Contra eſt interpretatio omnium Patrum, D. Auguſt. (*m*) qui in hæc verba: *Manifeſtavi nomen tuum hominibus quos dediſti mihi de mundo*, ait: *Quanquam & hæc omnia de futuris omnibus fidelibus dici potuerunt ..... ſed ut de his ſolis, quos tunc habebat, diſcipulis, hæc loqui intelligatur, illud magis urget quod paulo poſt ait*: Cum eſſem cum eis, ſervabam eos in nomine tuo: quos dediſti mihi, cuſtodivi, & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis, ut Scriptura impleatur, *Judam ſignificans, qui tradidit eum: ex iſto quippe duodenario numero Apoſtolorum, ſolus periit.*

Et

(k) Joann. 16. v. 39.
(l) Joann. 17. v. 22.
(m) Tract. 105. in Joann. cap. 17.

Et D. Cyrill. Alex. (*n*) hæc ait: *Suos diſcipulos ita ſervaſſe ait ..... ut nemo, præter unum, perierit*. Et in hæc verba: *Pater, quos dediſti mihi, volo, ut ubi ſum ego, illic ſint*, ait: *Volo igitur, o Pater, ut qui ad te per fidem accedunt, & qui, per tuam illuminationem, mei facti ſunt* (id eſt, fideles) *mecum ſint, & meam claritatem videant*. Ergo omnes fideles Deus dedit Chriſto; ergo ſincere vult ut omnes ſalventur.

CONCLUSIO II.

Deum velle ſincere ſalutem omnium omnino hominum, nullo excepto, ſi non eſt expreſſe de fide, certe eſt fidei proximum & catholicum, cui nihil deeſt, ut ſit expreſſe de fide, præter expreſſam & publicam Eccleſiæ definitionem.

Prob. Illa propoſitio eſt catholica & ſaltem fidei proxima, cui tum Scriptura, tum SS. Patrum & Conciliorum traditio, tum univerſæ Scholæ conſenſus ſuffragatur; atqui talis eſt noſtra propoſitio; ergo, &c.

Prob. min. 1. Ex Script. 1. ad Timoth. 2. *Deus vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Atqui hanc Dei voluntatem extendi ad omnes & ſingulos homines, probant, tum votum Apoſtoli, monentis, ut fiant *orationes pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt*, licet fuerint pagani, & in paganiſmo obierint, quia, *bonum eſt & acceptum coram Salvatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri*: tum ratio, quam illius Dei voluntatis reddit, quia nimirum, *unus eſt Deus, unus mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dedit redem-*

(n) L. 11. Commentarii in Joann.

demptionem ſemetipſum pro omnibus. Ergo ſicut Apoſtolus monet *fieri orationes pro omnibus hominibus*; Sicut Deus, omnium omnino hominum, nullo excepto, Deus eſt; ita & omnium ſalvator & redemptor; ita vult omnes omnino & ſingulos homines ſalvos fieri.

Ezech. 36. *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem impii, ſed ut convertatur a via ſua, & vivat*. Atqui ſi vel unum Deus nollet ſalvari, vellet ejus mortem, id eſt, æternam damnationem; ergo. Sunt infiniti textus hujuſmodi, quos, brevitatis cauſa, omittimus.

Prob. 2. Ex Concil. Cariſiaco (*o*) *Deus omnipotens omnes homines, ſine exceptione, vult ſalvos fieri, licet non omnes ſalventur. Quod autem quidam ſalvantur, ſalvantis eſt donum: quod autem quidam pereunt, pereuntium eſt meritum.*

Prob. 3. Ex Patribus, inter quos ſufficiat unus Auguſt. quem ad ſuas partes trahere nituntur Janſeniani: *lib. de Spiritu & litter. c.* 33. quærit ſi bona voluntas, qua creditur, ſit donum Dei, quare non detur omnibus, cum *omnes homines velit ſalvos fieri, &c.* Reſpondet: *Vult autem Deus omnes homines ſalvos fieri, & in agnitionem veritatis venire: non ſic tamen, ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene vel male utentes, juſtiſſime judicentur; quod cum ſit, infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt, cum ejus Evangelio non credunt: nec ideo tamen eam vincunt, verum ſeipſos fraudant magno & ſummo bono, maliſque pœnalibus implicant, experturi in ſuppliciis poteſtatem ejus, cujus in donis miſericordiam contempſerunt*. Ibi loquitur de iis, qui, non credentes, faciunt contra voluntatem Dei,

(o) Gallice, *Crecy*, in Picardia.

quibus ſalvari poſſent, ita ut ſola ſua culpa non ſalventur; atqui Deus, vi voluntatis ſalvandi omnes, *proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Omnibuſque & ſingulis præparavit media ſalutis æternæ conſequendæ ſufficientia; gratias nempe vere ſufficientes, quibus ſaluti ſuæ conſulere poſſent, ut fuſe probabimus Tomo 3. de Gratia, cap. 3. Unde Oecumenius (*p*) ait: *Si ergo Deus vult, quare non fit quod vult? non fit, quia illi nolunt.*

Objicies 2. D. Aug. generalem Dei voluntatem omnes & ſingulos homines ſalvandi, damnat in Pelagianis & Semi-pelagianis; ergo.

Reſp. diſt. ant. Voluntatem Dei generalem damnat, in ſenſu perverſo Pelagianorum, *conc.* abſolute & in ſe, *nego*. Eſt enim propoſitio vera & catholica.

Itaque Pelagiani & Semi-pelagiani docebant. 1. Deum velle omnes homines ſalvos fieri, ſi ipſi velint, ſolis nempe liberi arbitrii viribus; quod tanquam falſum reprobat Div. Auguſt. ſed nuſquam negavit Deum velle omnes homines ſalvos fieri, ſi ipſi velint per gratiam ſuam: *Verum eſt omnino*, ait, lib. 1. retract. cap. 10. *omnes homines hoc poſſe, ſi velint, ſed præparatur voluntas a Domino.*

2. Docebant Deum velle indifferenter, ſeu æqualiter omniumhominum ſalutem, ita ut nulla ſit Dei ſpecialis voluntas erga electos. Quod recte damnavit D. Aug. ex hoc Apoſtoli 1. ad Tim. 4. *Speramus in Deum vivum, qui eſt ſalvator omnium hominum, maxime fidelium.*

Inſt. 1. Atqui D. Auguſt. generalem Dei voluntatem ſalvandi omnes & ſingulos damnavit abſolute, & in ſe; ergo.

Prob.

(p) In cap. 2. Epiſt. 1. ad Timoth.

Prob. ſubſ. D. Auguſt. Enchiridii, cap. 103. iſta verba Apoſt. *Vult omnes ſalvos fieri ;* exponit. 1. Per diſtributionem accommodam negativam, hoc ſenſu, *quod nullus ſalvus fiat, niſi quem* (Deus ſalvum fieri) *velit*. 2. Per diſtributionem accommodam affirmantem, de generibus ſingulorum, non de ſingulis generum, hoc ſenſu, quod Deus quoſdam homines ex omnibus notionibus & conditionibus, ſalvari velit. 3. Exponit de voluntate cauſali, ita ut dicatur, *quod omnes homines Deus vult ſalvos fieri, quoniam nos facit velle*, &, quantum poſſumus, procurare. Atqui omnes illæ expoſitiones omnino ſunt alienæ ab illa voluntate generali, quæ omnes & ſingulos complectatur; ergo illam voluntatem in Deo non agnoſcit D. Doctor.

Reſp. diſt. min. Sunt alienæ a generali Dei voluntate ſalvandi omnes, quam non excludunt, *conc.* quam excludunt, *nego min.* & conſeq.

Itaque Div. Auguſt. agens hic contra Pelagianos, qui docebant voluntatem Dei abſolutam fruſtrari poſſe ab hominibus; appoſite ad eorum mentem, iſtam ſententiam, *Deus vult omnes ſalvos fieri* (ex ſuppoſitione quod intelligatur de voluntate abſoluta & efficaci ex parte Dei) exponit non de ſingulis generum, ſed de generibus ſingulorum, ita ut Deus quoſdam homines ex omnibus regionibus & conditionibus, abſolute velit ſalvari, quæ voluntas efficax ſalvandi electos, non excludit voluntatem ſinceram, licet inæqualem, ſalvandi omnes omnino homines, nullo excepto; tum quia eam aliis in locis admittit; tum quia hic de illa Apoſt. ſententia, ait: *Quocumque alio modo intelligi poteſt, dum tamen credere non cogamur aliquid omnipotentem Deum voluiſſe*

luiſſe fieri, voluntate ſcilicet efficaci, *factumque non eſſe*.

Inſt. 2. Ex Div. Auguſt. ibidem, cap. 102. *Omnipotentis voluntas Dei ſemper invicta eſt*. Atqui tamen omnes non ſalvantur; ergo Deus non vult omnes ſalvari.

Reſp. diſt. ant. Voluntas Dei abſoluta & conſequens, *conc.* conditionata & antecedens, *ſubdiſt.* Invicta eſt, hoc ſenſu, quod qui antecedenti voluntati Dei omnes ſalvandi reſiſtunt, incidant in ordinem voluntatis conſequentis eos damnandi qui ſalutem æternam, omnibus oblatam, reſpuunt, *conc.* hoc ſenſu, quod voluntas antecedens ſemper impleatur ratione ſalutis, quam proxime intendit, *nego ant.* ita D. Auguſt. (*q*) *Infideles*, inquit, *contra voluntatem Dei faciunt, cum ejus Evangelio non credunt: nec ideo tamen eam vincunt . . . . experturi in ſuppliciis poteſtatem ejus, cujus in donis miſericordiam contempſerunt, ita voluntas Dei ſemper invicta eſt*.

Inſt. 3. Deus non poteſt ſimul velle, & non velle ſalutem hominis; atqui, ſi admittatur illa duplex voluntas antecedens & conſequens in Deo, Deus vult, & ſimul non vult ſalutem ejuſdem hominis; ergo.

Reſp. diſt. maj. Sub eodem reſpectu, *conced.* ſub diverſo, *nego*. Voluntas itaque antecedens ſpectat ſalutem hominis in ſe præciſe conſiderati, præciſione facta omnium circumſtantiarum conſenſus, vel diſſenſus, meriti vel demeriti, &c. voluntas vero conſequens ſpectat ſalutem ejuſdem hominis, ſpectatis circumſtantiis meriti, vel demeriti, ita ut Deus velit abſolute ſalvare hominem in gratia morientem, & damnare eum qui in peccato mortali moritur.

Inſt.

(q) L. de Spiritu & littera, cap. 33.

Inſt. 4. Ergo voluntas antecedens verſatur circa ſalutem hominis, præciſis omnibus circumſtantiis; atqui peccatum originale eſt circumſtantia hominis; ergo voluntas illa abſtrahit a peccati originalis præviſione.

Reſp. diſt. ant. Præciſis omnibus circumſtantiis, perſonalibus, *conc.* naturæ communibus, *nego maj.* atqui peccatum originale eſt circumſtantia hominis, toti naturæ communis, *conc.* eſt circumſtantia hominis, perſonalis, *nego min.* Porro Deus hominem ſalvandum conſiderat quatenus eſt obnoxius peccato toti naturæ humanę communi, quo ſuppoſito, vult eum ſalvum fieri voluntate antecedente præviſionem ejus meritorum vel demeritorum.

Objicies 2. S. Fulgentius (*r*) arguit Pelagianos & Semi-pelagianos, quod hanc ſententiam, *omnes homines vult ſalvos fieri*, intelligerent de voluntate generali ſalvandi omnes homines; ergo.

Reſp. diſt. ant. Quod hanc ſententiam intelligerent de voluntate generali, æqualiter efficaci erga reprobos & prædeſtinatos, *conc.* inæquali & inefficaci, *nego ant.* admittebant itaque Pelagiani & Semi-pelagiani voluntatem in Deo ſalvandi omnes omnino homines æqualem & efficacem ex parte Dei, ex quo ſequebatur voluntatem Dei efficacem ſuo effectu fruſtrari in omnibus qui non ſalvantur, quod falſum & abſurdum eſt, ut demonſtat D. Fulgentius.

Inſt. 1. Illa voluntas Dei, ſi non ſit efficax, eſt ſimplex velleitas; atqui velleitas eſt Deo indigna; ergo, &c.

Reſp. nego maj. Nam illa voluntas, licet non ſit efficax, eſt tamen ſincera, ex qua in homines defluunt media ſufficientia ut ſalutem æternam

(r) L. 2. de Incarnat. & gratia, cap. 29.

nam poſſint conſequi, ita ut per Deum non ſtet, ut effectus, dependens ab hominis arbitrio, non ponatur.

Inſt. 2. D. Thom. (ſ) aſſerit quod voluntas illa antecedens, *magis poteſt dici velleitas, quam abſoluta voluntas*. Ergo.

Reſp. diſt. ant. Poteſt dici velleitas, comparate ad voluntatem abſolutam & conſequentem quæ ſemper impletur, *conc.* abſolute & in ſe, quaſi eſſet in Deo mera circa ſalutem reproborum complacentia, *nego ant.* Seſe explicat D. Thom. hic, & lib. contra Gentes, cap. 159. *Deus, quantum eſt in ſe,* inquit, *paratus eſt omnibus gratiam dare; vult enim omnes homines ſalvos fieri*. Ergo ex D. Th. illa voluntas non eſt otioſa & ſterilis; ergo non eſt ſimplex velleitas; ſed eſt ſincera voluntas, licet inefficax.

Inſt. 3. Voluntas inefficax derogat omnipotentiæ divinæ; ergo repugnat Deo. *Reſp. nego ant.*

Prob. ant. Voluntati Dei inefficaci reſiſtit homo pro ſuo libero arbitrio; ergo voluntas inefficax derogat omnipotentiæ divinæ, *ita Janſeniani*.

Reſp. nego conſeq. Quæ poteſt retorqueri in adverſarios; illi quippe admittunt pro ſtatu innocentiæ veram & ſinceram in Deo voluntatem ſalvandi omnes: *Habuit igitur*, ait Janſenius (t), *Deus generalem voluntatem benevolentiæ erga omnes, ex qua, quantum in ſe eſt, omnium beatitudinem æternam voluit, omnibuſque propterea beatitudinis conſequendæ media ſufficientiſſima largitus eſt*. Atqui tamen inefficax fuit, illi etenim reſtitere mali Angeli, cæteris in accepta juſtitia perſeverantibus; ergo, ſi velint conſequenter loqui, debent dicere, in illo priori ſtatu fuiſſe derogatum omnipo-

(ſ) 1. p. q. 19. art. 6. ad 1.
(t) L. 10. de gratia Chriſti, cap. 1.

nipotentiæ divinæ, vel fateri voluntatem inefficacem, quæ non impletur defectu alicujus conditionis ex parte creaturæ, nihil derogare omnipotentiæ divinæ.

Objicies 3. Saltem Deus non vult vere & ſincere ſalvos fieri infantes, qui prius in utero materno extinguuntur, quam poſſit ipſis applicari baptiſmus; ergo, &c.

Reſp. nego ant. Cum D. Aug. (*u*) qui exponens ſententiam Apoſtoli, *omnes homines vult ſalvos fieri*, dicit: *numquid parvuli, homines non ſunt, ut non pertineant ad id quod dictum eſt, omnes homines?* Porro, ut hæc generalis voluntas Dei erga illos infantes admittatur, ſufficit, quod pro illis remedium ſalutis inſtituerit, & paratus ſit, quantum eſt ex ſe, illud ipſis procurare, niſi obſtaret naturalis cauſarum ſecundarum ordo, qui mortem infantis poſtulat: unde non penes Deum ſtat, quominus ſalventur dicti infantes, ſed penes cauſas ſecundas, quarum ordinem interturbare, tanquam generalis proviſor, nec vult, nec tenetur, ut docet D. Thom. (*x*) ſed de hoc argumento fuſius in Tractatu de Gratia.

CONCLUSIO III.

Chriſtus non eſt mortuus pro ſalute duntaxat prædeſtinatorum; ſed mortuus eſt etiam pro aliquibus reprobis, nempe pro omnibus ſaltem fidelibus.

Prob. Concluſio 1. Ex ſummis Pontificibus Innoc. X. & Alex. VII. qui, conſtitutione ab univerſa Eccleſia recepta, hanc prop. Janſenii, *Semi-pelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus*

(u) L. 4. contra Jul. cap. 8.
(x) In 4. diſt. 6. art. 1. ad 1.

bus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe, damnarunt tanquam *falſam, temerariam, ſcandaloſam, & intellectam eo ſenſu, ut Chriſtus pro ſalute duntaxat prædeſtinatorum mortuus ſit*; damnarunt tanquam *impiam, blaſphemam, contumelioſam, divinæ pietati derogantem, & hæreticam*; ergo hæc ejus contradictoria, *Chriſtus non eſt mortuus pro ſolorum prædeſtinatorum ſalute*, eſt dogma fidei.

Prob. 2. Ex Symbolo Nicæno, ubi de Chriſto dicitur: *qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem, deſcendit de Cœlis, homo factus eſt, paſſus eſt*, &c. ex quo ſic argumentor: de fide eſt Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus qui exprimuntur his vocibus: *Propter nos*; *Propter noſtram ſalutem*. Atqui his vocibus ſaltem omnes omnino fideles exprimuntur; ergo de fide eſt Chriſtum mortuum eſſe pro omnium ſaltem fidelium æterna ſalute. *Prob. min.* Quia omnes omnino fideles tenentur credere fide divina omnia in iſto Symbolo contenta; ergo eadem fide tenentur credere Chriſtum pro æterna ſua ſalute mortuum eſſe.

CONCLUSIO IV.

Chriſtus pro omnibus omnino hominibus, nullo excepto, mortuus eſt.

Prob. Concluſio, quæ, ſi non eſt expreſſe de fide, certe eſt fidei proxima & catholica, cui nihil deeſt, ut ſit expreſſe de fide, præter expreſſam & publicam Eccleſiæ definitionem.

Prob. inquam, 1. Ex Scipt. 2. *Cor.* 5. Apoſtolus ait: *Caritas Chriſti urget nos: æſtimantes hoc quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt: & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus.* Decretorium eſt illud teſtimonium, juxta quod, pro omnibus illis mor-

tuus

tuus eſt Chriſtus, qui mortui ſunt in Adamo; atqui omnes & ſinguli (excepta ſola B. M. V.) mortui ſunt in Adamo; ergo, &c. Peſſime concluderet Apoſtolus omnes mortuos eſſe in Adam, ex hoc quod unus mortuus ſit pro omnibus, ſi vel unus eſſet, pro quo Chriſtus mortuus non eſſet. Unde Sanctus Auguſt. Julianum negantem peccatum originale, ſic, *lib. 6. cap.* 4. inſectatur: *Probavit Apoſtolus omnes mortuos eſſe, quia pro omnibus mortuus eſt unus; impingo, inculco, infercio recuſanti: accipe, ſalubre eſt; nolo moriaris, unus pro omnibus mortuus eſt.*

Prob. 2. Ex Concil. Cariſiaco, cap. 4. *Nullus eſt, fuit, vel erit homo, pro quo paſſus non fuerit* Chriſtus, *licet non omnes paſſionis ejus myſterio redimantur.* Et Concil. Trident. (*y*) ait: *Hunc* (Chriſtum) *propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius pro peccatis noſtris; non ſolum autem pro noſtris, ſed etiam pro totius mundi. Verum; etſi ille pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, ſed ii duntaxat, quibus meritum paſſionis ejus communicatur.* Ergo non ſolum pro electis, ſed & pro omnibus reprobis mortuus eſt.

Prob. 3. Ex Div. Auguſtin. enarratione in Pſalm. 95. hæc verba referens: *Judicabit orbem terrarum in æquitate*, ait: *non partem, quia non partem emit. Totum judicare habet, quia pro toto pretium dedit.* Ergo pro iis omnibus mortuus eſt, quos judicaturus eſt; atqui omnes & ſingulos, nullo excepto, judicaturus eſt; ergo.

L. 20. de Civit. Dei, cap. 6. ait: *Omnes itaque mortui ſunt in peccatis, nullo prorſus exce-*

(*y*) Seſſ. 6. cap. 2. & 3. de juſtif.

excepto .... & pro omnibus mortuis, vivus mortuus eſt unus, id eſt, nullum habens omnino peccatum. Ergo mortuus eſt pro omnibus mortuis; atqui omnes mortui ſunt, nullo excepto. Ergo.

L. 2. operis imperfecti, contra Julian. qui cum dixerit: *omnes, pro multis ſumi*, reſpondet Auguſt. *Ad hoc jam reſponſum eſt, non repugnare omnibus multos, quia ipſi omnes, non pauci, ſed multi ſunt ..... hinc te exue ſi potes, quod unus pro omnibus mortuus eſt, & aude dicere non omnes eſſe mortuos pro quibus mortuus eſt Chriſtus, cum ſtatim tibi Apoſtolus fauces premat, & opprimat audaciſſimam vocem quid ſequeretur oſtendens & dicens, ergo omnes mortui ſunt .... ibi ſunt & parvuli, quia pro ipſis Chriſtus mortuus eſt, qui propterea pro omnibus mortuus eſt, quia omnes mortui ſunt, &c.*

Prob. 4. Ex Scholæ Theologis, Magiſter (z) docet: *Unus eſt mediator Dei & hominum .... qui dedit redemptionem ſemetipſum, in hoc indicatur omnes velle ſalvare: dedit dico pro omnibus, nullum excipit, qui velit omnes.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Chriſtus, Matth. 20. dicit ſe veniſſe *dare animam ſuam redemptionem pro multis*. Ergo non pro omnibus.

Reſp. nego conſeq. Nam, ut vidimus ex Div. Aug. iſta vox, *multis*, ſupponit pro, *omnibus*, *quia*, inquit, *ipſi omnes, non pauci, ſed multi ſunt*. Unde Apoſt. Rom. 5. voces illas, *multi*, & *omnes*, promiſcue uſurpat ad unum & idem ſignificandum, *Sicut per unius delictum*, inquit, *in omnes homines in condemnationem*; *ſic*

(z) In collectaneis in Epiſt. S. Pauli.

ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi; ita & per unius obeditionem juſti conſtituuntur multi. Hic *multi*, & *omnes* idem evidenter ſignificant.

Inſt. 1. Chriſtus, *Joann.* 10. teſtatur ſe mortuum eſſe pro ſolis electis, *animam meam pono pro ovibus meis*; ergo.

Reſp. diſt. ant. Teſtatur ſe mortuum eſſe pro ſolis electis, quoad efficacem meritorum Chriſti applicationem, & aſſecutionem vitæ æternæ, *conced.* quantum ad ſufficientem mortis Chiſti oblationem pro omnium ſalute, *nego antecedens.* Dicit enim Chriſtus ſe animam ponere pro ovibus ſuis, ſed ſine excluſione aliorum, quos ſufficienter redemit per ſuam mortem, quam omnibus prodeſſe Chriſtus intendit, *qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus*. 1. Tim. 2.

Inſt. 2. Pro illis ſolis Chriſtus mortuus eſt, pro quibus oravit; atqui oravit pro ſolis prædeſtinatis (*a*) *non pro mundo rogo*, inquit, *ſed pro iis quos dediſti mihi*.

Reſp. diſt. min. Oravit pro ſolis prædeſtinatis, illa vice, *conc.* alias, *nego*, nam ibidem addit Chriſtus, *non pro eis autem rogo tantum, ſed & pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me*. Dubitari autem nemo poteſt, quin inter eos multi reprobi forent.

Inſt. 3. Oratio Chriſti ſemper effectum obtinuit: Joann. 11. *Ego autem ſciebam, quia ſemper me audis*: atqui non omnes ſalvantur; ergo Chriſtus non oravit pro ſalute reproborum.

Reſp. diſt. maj. Oratio Chriſti abſoluta, *conc.* conditionata, *nego maj.* Itaque oratio, qua Chri-

(a) Joann. 17. v. 9.

Chriſtus abſolute rogavit Patrem, ut electis vitam æternam, & media efficacia ad eam obtinendam, concederet, ſuum obtinuit effectum; ea vero, qua rogavit Patrem, ut ipſis etiam reprobis vitam æternam daret, ſi velint recte uti mediis ſaluti vere ſufficientibus, quæ in ipſos, virtute paſſionis ſuæ, defluxerunt, non habuit ſuum effectum defectu conditionis, culpa eorum, non impletæ.

Inſt. 4. D. Thom. (*b*) docet *Dominum non oraſſe pro omnibus crucifixoribus, neque etiam pro omnibus qui erant credituri in eum, ſed pro his ſolum qui erant prædeſtinati: ut per ipſum vitam conſequerentur æternam.* Ergo nullo modo oravit pro reprobis, nequidem oratione conditionata & inefficaci.

Reſp. nego conſeq. Ibi enim D. Thom. loquitur de oratione efficaci & abſoluta; ait enim: *Abſoluta Chriſti voluntas, etiam humana, fuit impleta, quia Deo conformis, & per conſequens omnis ejus oratio fuit exaudita*, ea nimirum quæ ex voluntate efficaci prodiit.

Objicies 2. Conc. Valentinum III. Canon. 4. damnat Capitulum Concil. Cariſiaci, in quo dicitur, Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe; ergo; &c.

Reſpond. diſt. ant. Damnat Capitulum Concil. Cariſiaci, in ſenſu ipſi falſo attributo, *conc.* in ſenſu ab illo Concilio intento, *nego ant.* Itaque Concil. Valentinum damnavit Capitulum Cariſiacum, quia falſo credidit Patres Cariſiacos definiiſſe, *Chriſtum mortuum eſſe pro liberandis impiis illis qui a mundi exordio uſque ad Paſſionem Domini, in ſua impietate mortui, æterna damnatione puniti erant.* Ita teſtantur PP. Valentini, qui cum poſtea, per Librum ab *Hinc-*

(b) 3. p. q. 21. art. 4. ad 2.

Hincmaro conſcriptum, cognoviſſent veram Concilii Cariſiaci doctrinam, cenſuram illius Concilii ſuſtulerunt in Synodo Lingonienſi.

Objicies 3. D. Aug. (*c*) ait: *Non perit unus ex iis, pro quibus mortuus eſt Chriſtus.* Ergo mortuus eſt pro ſolis prædeſtinatis.

Reſp. diſt. ant. Non perit unus ex iis, pro quibus Chriſtus mortuus eſt, voluntate abſoluta & efficaci, *conc.* voluntate conditionata, antecedente & generali, *nego ant.* Ibi porro D. Aug. loquitur de voluntate Chriſti efficaci.

Objicies 4. D. Anſelmus, *in elucidario*, ait: *Chriſtus pro ſolis electis mortuus eſt.* Ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Pro ſolis electis mortuus eſt, efficaciter, *conc.* ſufficienter, *nego*. Suam mentem declarat D. Doctor (*d*) dicens: *Mediator Deus, quem Deus inter ſe & homines poſuit, mortem pro omnibus ſuſtinuit, ut omnes a morte redimeret.* Sic intelligendi ſunt omnes alii Patres, qui nobis objiciuntur.

Objicies 5. Chriſtus certus erat de decreto Dei immutabili damnandi omnes reprobos; ergo non potuit ſincere mortem ſuam offerre pro illorum ſalute.

Reſp. diſt. conſeq. Non potuit offerre mortem ſuam pro illorum ſalute, poſt præviſionem demeritorum, *conc.* ante illam præviſionem, *nego conſeq.* in illo enim inſtanti priori rationis, Deus habuit voluntatem ſinceram omnes ſalvandi, & in hunc finem Chriſtus ſuam Patri obtulit mortem.

Inſt. Ergo ſincera Dei voluntas vincitur a creatura; abſurdum conſequens; ergo.

Reſp.

(c) Epiſt. 169. alias 102. ad Evodium.
(d) In cap. 2. Epiſt. 1. ad Tim.

Reſp. nego illatum. Nam per illam voluntatem conditionatam & inefficacem ſalutis reproborum, Deus vult abſolute obſervationem ſuorum mandatorum, & ſi non obſerventur, vult ut peccatores puniantur, unde ejus ſincera voluntas nunquam vincitur, ut docet D. Auguſt. *l. de Spiritu & litt. c.* 33. ſupra citato.

CAPUT III.

De attributis poſitivis, quæ Deo in ordine ad creaturas ſpectato tribuuntur.

Nota. HIc agemus. 1. De juſtitia & miſericordia Dei. 2. De ejus providentia. 3. De prædeſtinatione. 4. De reprobatione, ſequentibus quæſtionibus.

QUÆSTIO I.

De juſtitia & miſericordia Dei.

Nota. SOciniani, ut dogma catholicum circa Chriſti ſatisfactionem facilius evertant, negant *ullam in Deo eſſe juſtitiam quæ peccata omnino punire jubeat, cui ipſe renuntiare non poſſit*. Ita Socin. *prælect. cap. 16.*

Nota 2. Non eſſe in Deo juſtitiam *commutativam* ſtricte, quæ conſiſtit in æqualitate dati & accepti; quia, ut ait D. Thom. (*e*) *cum omnia noſtra ex Deo ſint, nec quiſquam quidpiam dederit, pro quo ſibi a Deo retribuatur, jure in ipſo juſtitia commutativa non eſt*. Ideo ſit:

CON-

(*e*) 1. p. q. 21. art. 1.

CONCLUSIO I.

Eſt in Deo formaliter juſtitia diſtributiva in præmium bonorum & malorum vindictam. Prop. eſt de fide.

Prob. 1. Pſalm. 10. *Juſtus Dominus, & juſtitias dilexit*.

Prob. 2. Juſtitia diſtributiva, eſt virtus, qua bonis præmium, & malis ſupplicium, pro ratione eorum meriti, vel demeriti, redduntur; atqui Deus bonis quidem præmium, juxta illud Apoſtol. (*f*) *repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus judex*. Malis vero ſupplicium decernit, juxta illud Pſalm. 5. *perdes omnes qui loquuntum mendacium*. Ergo.

Prob. 3. Deus neceſſario odit peccatum; ergo neceſſario debet illud punire. Peccati enim odium nihil aliud eſt, quam conſtans voluntas illud puniendi.

Dices 1. Deus poteſt peccatum omnino impunitum dimittere; ergo juſtitia vindicativa non eſt in Deo formaliter.

Reſp. nego ant. Sanctitas enim & juſtitia Dei exigunt, ne injuria illi per peccatum illata, impunita remaneat.

Inſt. Deus pœnas peccatoribus debitas relaxat, gratiſque remittit; ergo peccatum impunitum dimittit.

Reſp. diſt. ant. Gratis relaxat & dimittit per applicationem ſatisfactionum Jeſu Chriſti, *conc.* ſine tali applicatione, *nego ant.* Equidem Deus nobis, pro beneplacito ſuo, pœnas pro peccatis debitas remittit; ſed eas a Chriſto ſponſore noſtro ad ſtrictos juſtitiæ apices repetit, ut videbimus in Tractat. de Incarnatione. Hinc cum Apo-

(f) 2. ad Tim. 4. v. 7.

Apoſtol. *Rom.* 3. dicit: *juſtificati gratis per gratiam ipſius*, addit: *per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu*, &c.

Dices 2. Juſtitia Dei vindicativa non fuit ab æterno in Deo; ergo non eſt in ipſo formaliter.

Reſp. 1. *Retorqueo argumentum*: Potentia creatrix non fuit ab æterno in Deo; ergo.

Reſp. 2. *nego ant.* Vel etiam *diſt.* non fuit in Deo ab æterno, terminative, *conc.* entitative, *nego ant.* Deus enim ab æterno eſt ſecundum eſſentiam juſtus & omnipotens, licet ab æterno neminem judicaverit, nec creaverit; porro denominationes vindicis, creatoris, &c. quæ deſumuntur ab objectis circa quæ terminatur potentia creatrix & vindex, non tribuuntur Deo ab æterno, ſed ipſi adveniunt in tempore.

CONCLUSIO II.

Eſt in Deo miſericordia; eſt de fide.

Prob. Ex Script. Pſal. 144. *Miſerator & miſericors Dominus, patiens & multum miſericors . . . . miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus*. Ratio eſt, quia miſericordia eſt perfectio ſimplex; ergo non eſt Deo deneganda.

Dices: Miſericordia eſt ſpecies triſtitiæ, ex S. Damaſceno *lib.* 2. *cap.* 14. atqui triſtitia non poteſt eſſe in Deo: eſt enim maxima imperfectio; ergo.

Reſp. diſt. maj. Miſericordia, ut eſt in nobis, eſt ſpecies triſtitiæ, *conc.* ut eſt in ſe, ſeu ſecundum ſuam propriam rationem, *nego maj.* Nam miſericordia ex ſua ratione exigit ſolum voluntatem ſubveniendi alienæ miſeriæ, quæ voluntas eſt perfectio ſine imperfectione. Hinc D. Thom. (g) docet miſericordiam eſſe in Deo ſen-

(g) quæſt. 21. art. 3.

ſecundum effectum, non ſecundum paſſionis affectum . . . . . triſtari ergo de miſeria alterius non competit Deo, ſed repellere miſeriam alterius, hoc maxime ei competit.

QUÆSTIO II.

De providentia Dei.

Nota 1. PRovidentia definitur : *ratio ordinis rerum in finem.*

Dicitur 1. *ratio ordinis*: id eſt, notitia practica, per quam Deus ab æterno novit media quibus creatura poſſit ordinari in ſuum finem, cum voluntate conferendi ea media in tempore. Unde non verſatur circa finem ultimum, ſed tantum circa media quæ ad eum tendunt.

Dicitur 2. *In finem*, non tantum in eum qui cuilibet rei particularis eſt, verum etiam in eum qui omnibus rebus generalis eſt, quique in gloriæ Dei manifeſtatione conſiſtit.

Nota 2. Hic agemus. 1. De exiſtentia providentiæ. 2. De ejuſdem efficacia; duplici articulo.

ARTICULUS I.

De exiſtentia providentiæ divinæ.

CONCLUSIO.

E*St in Deo providentia rerum omnium, etiam minutiſſimarum* .... eſt de fide contra Atheos, Marcionitas, & quoſdam antiquos Philoſophos, qui omnia caſui fortuito & aſtris adſcribebant.

Prob. 1. Ex Script. Sap. 6. *æqualiter cura eſt illi de omnibus*. Et cap. 8. *attingit a fine*

ad,

ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter. Et cap. 4. *tua autem, Pater, providentia gubernat.* Matt. 29. *unus paſſer non cadet ſuper terram ſine Patre veſtro: veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt*: atqui illi textus generaliter loquuntur, nihil excipiunt, imo res viliſſimas comprehendunt; ergo omnes res, etiam viliſſimæ, ſubjiciuntur divinæ providentiæ.

Prob. 2. Ex PP. D. Damaſceno, lib. 2. de fide orthod. *Neceſſe eſt*, inquit, *eundem eſſe eorum quæ ſunt, & factorem & proviſorem.* Nam, *quis operator negligit operis ſui curam?* ait D. Ambroſ. (*h*) & Lactant. de Epicuro dicit (*i*): *cum providentiam ſuſtulit, etiam Deum negavit eſſe ..... alterum enim ſine altero, nec eſſe prorſus, nec intelligi poteſt.*

Prob. 3. *ratione*. Si nulla ſit providentia, nulla quoque erit religio, *ſi non præſidet divina providentia rebus humanis, nihil eſt de religione ſatagendum*; ait D. Auguſt. (*k*) atqui tamen religio omnium animis a natura inſita eſt. Ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Si eſſet in Deo providentia omnium rerum, nihil caſu & fortuito fieret; atqui multa caſu & fortuito fiunt; ergo.

Reſp. diſt. min. Multa caſu fiunt, reſpectu noſtri, qui ignoramus cauſas multorum effectuum, & finem ad quem ex intentione Dei diriguntur, *conc.* reſpectu Dei, *nego min.* nihil

(h) L. 1. de officiis, cap. 13.
(i) L. de ira Dei, cap. 9.
(k) L. de utilitate credendi, cap. 16.

hil fit omnino, niſi Deus illud, vel voluerit, vel permiſerit, & ad bonum finem dirigat.

Inſt. Multa fiunt fruſtra in rerum natura, ergo illa non ſubjacent divinę providentię.

Reſp. diſt. ant. Multa fiunt fruſtra, reſpective ad cauſas particulares quę non raro deficiunt, *conc.* reſpective ad proviſorem generalem, *nego ant.* Illa enim, quę fruſtra fieri videntur, ad decorem univerſi ordinantur, ſicut *umbra in picturis*, ait D. Aug. (*l*) *qua non ſpecie, ſed ordine placent*.

Objicies 2. Sapiens proviſor removet malum ab eis quorum curam gerit; atqui Deus a rebus ſingulis malum non excludit, ut ſunt mala naturę, & mala pœnę; ergo.

Reſp. nego maj. Bonus proviſor particularis, *conc.* generalis, *nego maj.* Proviſoris enim generalis ratio non poſtulat, ut removeat omnia mala, imo par eſt, ut permittat, tum mala naturę, quę indirecte conducunt ad pulchritudinem univerſi; tum mala culpę, ne deſtruat libertatem ſine qua non eluceret meritum bonorum.

Inſtit. Bonus proviſor generalis non permittit juſtos opprimi, & impios proſperare, atqui tamen hoc permittit Deus; ergo.

Reſp. nego maj. Nam in hoc & malis providet Deus & bonis; malis quidem, ut eos adducat ad pœnitentiam, & ut virtutes morales, ſi quæ ſint in eis, compenſet: bonis vero, ut expientur in hac vita peccata eorum; ut virtus eorum probetur, exerceatur, & perficiatur; ut, præſentem vitam contemnentes, Deum ardentius quærant; ut eorum merces augeatur, &c.

Objicies 3. Job 22. dicitur: *Et dicis.... nubes latibulum ejus, nec noſtra conſiderat*. Ergo.

Reſp.

(l) L. de Geneſ. ad litter. ca

Reſp. nego conſeq. Hæc enim verba calumnioſe ab Elipha Themanite imponuntur Jobo, quaſi negaret Dei providentiam, dicens, c. 21. *Quare impii vivunt?* quod certe, non ex dubitatione, ſed magis ex zelo juſtitiæ divinæ, ut dixit Job, qui de illis impiis, quibus hac in vita omnia ſuccedunt, ait: *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.*

Objicies 4. Apoſt. 1. *Corith.* 9. ait: *Nunquid de bobus cura eſt Deo?* Ergo Deus non habet curam brutorum.

Reſp. diſt. conſeq. Non habet curam de brutis tam ſpecialem, quam de hominibus, *conc.* nullam prorſus de illis curam habet, *nego*. Nam, *Matth.* 6. legitur: *Reſpice volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & Pater veſter cæleſtis paſcit illa.* Vult ergo Apoſtolus ſolummodo Deum non providere bobus propter ipſos, ſed in hominum gratiam & commodum.

Inſt. 1. D. Hieron. (m) ait: *Abſurdum eſt ad hoc Dei deducere majeſtatem, ut ſciat per momenta ſingula quot naſcantur culices, quotque moriantur.* Ergo ſi non novit illa viliſſima, nec etiam eorum curam habet.

Reſp. diſt. conſeq. Si non novit nullo modo, *conc.* ſi non novit ſucceſſive, *nego*. Hic itaque D. Hier. excludit duntaxat a Deo cognitionem, quæ cum ſucceſſione habetur, quæ cum ſit imperfecta, merito tanquam indigna removetur a Deo. Eſt hic verus D. Hieron. ſenſus, qui, in vita D. Pauli Eremitæ, docet, *ſine Dei nutu, nec folium arboris defluere.*

Inſtit. 2. D. Thom. (n) ait: *Licet Deus ſciat* [illegible] *nu-*

(m) In cap. 1. Habacuc.
(n) q. 23. art. 7. in corp.

numerum omnium individuorum, non tamen numerus vel boum, vel culicum, eſt, &c. eſt per ſe præordinatus à Deo. Ergo.

Reſp. nego conſeq. Nec enim D. Thom. dicit numerum boum non præordinari, ſed non præordinari *per ſe*, ſeu propter ſe, quod veriſſimum eſt, providentur enim propter utilitatem hominis.

Objicies 5. Si Deus omnibus provideat, actus creaturæ etiam liberæ, a Deo proviſi, erunt neceſſarii; ergo divina providentia non poteſt ſtare cum hominis libertate.

Reſp. nego ant. Cum enim divina providentia *diſponat omnia ſuaviter*, res neceſſarias neceſſario, res vero liberas libero modo regit & gubernat.

Inſt. Quę ſunt a Deo proviſa & ordinata, fient neceſſario; ergo actus a Deo proviſi erunt neceſſarii.

Reſp. diſt. ant. Fient neceſſario neceſſitate hypothetica, *conc.* neceſſitate abſoluta, *nego ant.* Cum itaque divina providentia non poſſit falli, neceſſe eſt, conſequenter & hypothetice, ea evenire, quę Deus prę́ſcivit & providit. Illa autem neceſſitas hypothetica non officit libertati.

ARTICULUS II.

De efficacia divinæ Providentiæ.

Nota 1. QUęritur hic, utrumque Providentia divina finem ſuum ſemper aſſequatur; circa quod:

Nota 2. Duplex diſtingui poteſt finis, nempe *ſpecialis*, qui eſt rei cujuſcumque proprius, ut reſpectu hominis ęterna beatitudo; & *communis*, ſeu generalis, qui eſt Dei attributorum manifeſtatio.

CON-

CONCLUSIO.

Providentia Dei non ſemper aſſequitur finem ſpecialem rerum quæ ei ſubſunt; bene vero ſemper aſſequitur finem ſuum generalem.

Prob. prima pars. Omnes homines ad æternam beatitudinem, tanquam ad finem ſibi proprium, a divina Providentia ordinantur; atqui omnes homines ad eum finem non perveniunt, multi enim ſunt reprobi; ergo.

Prob. ſecunda pars. Finis providentiæ communis, ad quem Providentia divina res omnes ordinat, eſt manifeſtatio divinæ bonitatis, aliorumque attributorum; atqui Providentia divina hunc finem ſemper aſſequitur; ergo, &c.

Prob. min. Tria ſunt divinæ Providentiæ munera. 1. Præfinire unicuique creaturæ certum finem, v. gr. homini beatitudinem æternam. 2. Præparare certa media ad finem illum aſſequendum. 3. Sinere creaturam illis mediis pro arbitrio uti, quibus ſi utatur, æterna gloria donatur, & ſic Providentia aſſequitur, tum finem particularem, tum finem communem, qui eſt manifeſtatio divinæ bonitatis in æterna beatorum gloria; ſi vero illis non utatur, æternum perit, & ſic Providentia, licet excidat a fine particulari, aſſequitur tamen finem communem, qui eſt manifeſtatio juſtitiæ divinæ, in æterna ejus damnatione; ergo Providentia divina ſemper aſſequitur finem generalem.

QUÆSTIO III.

De prædeſtinatione.

Nota 1. PRædeſtinatio, eſt vox compoſita ex particula, *præ*, quæ anteceſſionem,

non quidem meritorum, ſed exiſtentiæ illius, qui in aliquem finem ſupernaturalem deſtinatur; & ex nomine *deſtinatio*, quod ordinationem, ſeu decretum ſignificat. Unde prædeſtinatio nihil aliud eſt, quam deſtinatio hominum in aliquem finem; antequam ipſi exiſtant: illa porro prævia deſtinatio quandoque ſumitur late pro qualibet Dei ordinatione ab æterno facta, ſive ea in bonum ſit, ſive in malum; quo ſenſu Conc. Valentinum III. *Can.* 3. ait: *Fidenter fatemur prædeſtinationem electorum ad vitam, & prædeſtinationem impiorum ad mortem.* Communiter tamen ſumitur pro ordinatione ad gloriam, & gratiam, qua, tanquam medio, gloria obtinetur. Unde.

Nota 2. Prædeſtinatio ſumitur dupliciter; 1. *incomplete*, pro prædeſtinatione, vel ad gratiam nude & ſolitarie ſumptam, vel ad gloriam nude item & ſolitarie ſumptam; 2. *complete*, pro prædeſtinatione ad gratiam ſimul & gloriam, ſeu quatenus non tantum reſpicit gloriam æternam, ſed etiam omnia gratiæ dona, quibus creatura rationalis ad gloriam perducitur: hæc ergo gratiam ſpecialem, perſeverantiam ſimul & gloriam complectitur.

Prædeſtinatio ad gratiam ſolitarie ſpectatam, eſt voluntas divina, abſoluta, & efficax, dandi gratiam.

Prædeſtinatio ad gloriam ſolitarie ſpectata, eſt voluntas divina, abſoluta, & efficax, dandi gloriam.

Prædeſtinatio complete ſumpta definitur a D. Auguſt. (o) *Præſcientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſime liberantur, quicumque liberantur.*

Di-

(o) L. 2. de dono perſever. cap. 14.

Dicitur 1. *praſcientia*, quo nomine non intelligitur ſcientia ſimplicis intelligentiæ, cum hæc verſetur circa mere poſſibilia, ſed intelligitur ſcientiæ viſionis, præſuponens ſcientiam conditionatorum, tum quia D. Auguſt. illam ſcientiam præponit decreto abſoluto præparationis beneficiorum gratiæ & gloriæ; tum quia, *cap.* 17. ejuſdem libri de Deo, ait D. Doctor: *Namque in ſua, qua falli, mutarique non poteſt, praſcientia, opera ſua futura diſponere, id omnino, nec aliud quidquam, eſt pradeſtinare.* Ergo illa præſcientia, de qua D. Auguſt. loquitur, antecedit decretum Dei abſolutum, cujus directiva eſt, & quam ſubſequitur ſcientia abſoluta & viſionis, quæ, noſtro concipiendi modo, Dei decreto poſterior eſt.

Dicitur 2. *praparatio*, id eſt præordinatio in Deo exiſtens ab æterno, antequam effectum ſuum conſequatur in tempore.

Dicitur 3. *beneficiorum Dei*, per quod alii gratiæ ſolius, alii gloriæ ſolius, alii tum gratiæ, tum gloriæ dona intelligunt, quod nobis veriſimilius videtur.

Dicitur 4. *quibus certiſſime liberantur*, nempe a peccato per gratiam efficacem, & a miſeria per gloriam æternam.

Dicitur 5. *quicumque liberantur*, quia prædeſtinatio, non ad omnes homines, ſed ad aliquos tantum extenditur, per quod differt a providentia, tum naturali, tum ſupernaturali, quæ eſt voluntas dandi gloriam antecedens & conditionata.

Nota 3. Quæ prædeſtinationis materiam ſpectant, quatuor articulis concludemus. *Primus* erit de illius exiſtentia. *Secundus*, de illius cauſa meritoria. *Tertius*, de illius effectibus. *Quartus*, de illius proprietatibus.

ARTICULUS I.

De exiſtentia prædeſtinationis.

Nota: PRædeſtinationem in Deo negaverunt. 1. Valentiniani, Baſilidiani & Marcionitæ, docentes unumquemque hominem natura ſua bonum vel malum, ſalvandum vel reprobandum naſci. 2. Pelagiani & Semi-pelagiani, eo quod arbitrarentur prædeſtinationem eſſe fatalem quandam neceſſitatem, quæ creatam libertatem extingueret, & ad omne meritum viam præcluderet, ut docet D. Auguſt. *lib. de dono perſeverantiæ*, *cap.* 14. contra quos ſit:

CONCLUSIO.

Exiſtit vera ex parte Dei prædeſtinatio. Prop. eſt de fide.

Prob. 1. Ex Script. Matth. 25. *Venite, benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi*. Et ad Rom. 8. *quos prædeſtinavit, hos & vocavit*, &c. quam Eccleſiæ fidem ſine errore negari non poſſe affirmat D. Aug. l. de dono perſever. cap. 19. *Hoc ſcio*, inquit, *neminem contra iſtam prædeſtinationem, quam ſecundum Scripturas ſanctas defendimus, niſi errando, diſputare poſſe*. Cui conſentit D. Proſper (p) dicens: *Prædeſtinationem Dei nullus Catholicus negat*.

Prob. 2. *ratione*: Quia quidquid Deus facit in tempore, illud ab æterno facere præordinavit ac decrevit; atqui nonnullis hominibus dat gloriam in tempore; ergo illam dare ab æterno decrevit, atque illud decretum, eſt præordinatio ad gloriam; ergo, &c.

Di-

(p) In reſponſ. 1. ad objectiones Gallorum.

Dices: Doctrina prædeſtinationis omnem ſolvit de procuranda ſalute vigilantiam & curam, hominesque conjicit, vel in temerariam præſumptionem, vel in deſperationem; ergo illa non eſt admittenda.

Prob. ant. Si detur prædeſtinatio, valebit iſtud dilemma: *Vel ſum prædeſtinatus, vel non: ſi ſum prædeſtinatus, certiſſime ſalvabor, nec proinde ulla mihi debet eſſe de procuranda ſalute ſollicitudo, ſi vero non ſum prædeſtinatus, quidquid boni egero, æternum peribo*; ſolus quippe prædeſtinatus ſalvari poteſt: Ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Illud enim dilemma, eſt putidum Sophiſma, quod dialectici vocant *a falſo ſupponente*, ſupponit enim Deum electos ad gloriam prædeſtinare abſque operibus; cum tamen nemo ad gloriam prædeſtinetur, niſi quia prævidetur facturus bona opera quæ ad eam comparandam ſunt neceſſaria, ut tradit Div. Gregor. (*q*) quemadmodum enim Deus non ſtatuit finem concedere, niſi per idonea media, v. gr. ſanitatem per medicinam, uberes meſſis fructus per agriculturam; ſic & prævidit & conſtituit ſalutem æternam conſequendam per opera bona, *quapropter fratres*, monet D. Petrus 2. cap. 1. *magis ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis . . . . ſit enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini noſtri & Salvatoris J. C.*

ARTICULUS II.

De cauſa Prædeſtinationis morali & meritoria.

Nota 1. NON eſt hic quæſtio de prædeſtinatione ad gratiam, quia ie illa a ſtu-

(q) L. 3. Dialog. cap. 13.

acturi ſumus *in Tractatu de Gratia*, ubi, contra Pelagianos & Semipelagianos, dicemus, cum omnibus orthodoxis, prædeſtinationem ad gratiam eſſe omnino gratuitam, juxta illud Epheſ. 1. *elegit nos in ipſo*, (id eſt, per ipſum) *ante mundi conſtitutionem ut eſſemus ſancti*.

Nota 2. Nec eſt quæſtio de prædeſtinatione independenter a prævisione meritorum Chriſti, conſtat enim electos, in hoc ſtatu naturæ lapſæ, a Deo non prædeſtinari independenter a meritis Chriſti, ſed agitur de prævisione meritorum ab ipſis adultis cum gratia Chriſti conſummandorum.

Nota 3. Non eſt quæſtio de prædeſtinatione parvulorum poſt baptiſmum ante uſum rationis morientium, conſtat enim eos ex ſolis Chriſti meritis prædeſtinari ad gloriam, non vero ex ſuis propriis, quorum ſunt incapaces.

Nota 4. Nec eſt quæſtio de prædeſtinatione ad gloriam ſimul & gratiam, certum eſt enim, quod illa conglobata prædeſtinatio, ſit ante prævisa merita, ideo non eſt univerſaliter verum, quod prædeſtinatio illa completa, ſit poſt prævisa merita, cum in ea contineatur illa, quæ eſt ante prævisa merita; & ideo loquimur ſolum de prædeſtinatione ad gloriam nude & ſolitarie ſpectatam, & prout condiſtinctam a prædeſtinatione ad gratiam.

Nota 5. Prædeſtinatio ad gloriam nude & ſolitarie ſumptam, ſpectari poteſt vel ſecundum ordinem intentionis, vel ſecundum ordinem executionis. *Primo modo* ſpectata, eſt actus divinæ voluntatis ab æterno decernentis alicui dare gloriam. *Secundo modo* ſpectata, eſt ipſa actualis gloriæ retributio. Hic quæſtio non eſt de prædeſtinatione ſecundum ordinem executionis; certum eſt enim prædeſtinationem ſic ſumptam habere rationem mercedis,

dis, quæ non niſi legitime certantibus titulo juſtitiæ debita rep[illegible]enditur. De ſola ergo prædeſtinatione ſecundum ordinem intentionis hic controvertitur, utrum ſcilicet Deus efficaciter & abſolute decreverit prædeſtinatis dare gloriam ex mero ſuo beneplacito & independenter a meritis eorum ſupernaturalibus, aut non niſi propter merita ſupernaturalia prædeſtinati præviſa, circa quod duæ ſunt ſententiæ, quarum quælibet ſuos habet non infimæ notæ patronos.

Prima ſententia, docet prædeſtinationem ad gloriam eſſe mere gratuitam, & independenter a quovis prædeſtinati merito factam, ita ut Deus aliquos in primo inſtanti ad gloriam efficaciter præelegerit: & in ſecundo eoſdem ad gratiam efficacem & ad merita ſupernaturalia, quibus gloria eſt obtinenda. Ita *Thomiſtæ*, *Scotus*, *Suarez*, &c.

Secunda ſententia, docet efficacem prædeſtinationem ex præſuppoſita meritorum gratiæ præviſione fieri, ita ut Deus nemini prius gloriam efficaciter decernat, quam præviderit eum gratiæ certo conſenſurum. Ita *D. Bonaventura*, *Alexander Halenſis*, *Albertus Magnus*, *Joannes Major*, *Grandin*, *Dumetz*, *Tournely*, &c. quam ſententiam ut probabiliorem amplectimur; itaque ſit:

CONCLUSIO.

Prædeſtinatio ad gloriam fit ex præviſis gratiæ meritis.

Prob. Quia noſtra ſententia conformior eſt ſcripturis, SS. Patribus & rationi; ergo, &c. *ant.* probandum eſt per omnes ſuas partes.

I. Pro-

I. Probatio ex Scripturis.

Primus textus. *Matth.* 25. Ubi Chriſtus prędeſtinatos alloquens, ait: *venite, benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi; eſurivi enim & dediſtis mihi manducare*, &c. ubi manifeſte Chriſtus docet, regnum cęlorum non tantum dari, ſed etiam parari propter bona opera; nam particula cauſalis, *enim*, quę illa duo verba *poſſidete*, &, *paratum*, ſubſequitur, utrumque afficit.

Reſpondent adverſarii, particulam cauſalem, *enim*, non referri ad, *tò*, *paratum*, ſed ad, *tò*, *poſſidete*, ut ſenſus ſit: poſſidete ex meritis regnum vobis gratuito pręparatum. Sed:

Contra eſt 1. Quia Chriſtus declarat eodem modo pręparatum eſſe regnum cęlorum prędeſtinatis, quo pręparatur pœna ęterna reprobis, ſtatim enim Chriſtus adjungit: *diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & Angelis ejus, eſurivi enim & non dediſtis mihi manducare*, &c. Atqui de fide eſt, contra Lutheranos & Calviniſtas, Deum non tantum dare, ſed etiam pręparaſſe pœnam ęternam reprobis ob pręviſa eorum demerita; ergo certum videri debet Deum, non tantum dare, ſed etiam pręparaſſe gloriam ęternam prędeſtinatis ob pręviſa eorum merita gratię.

Contra eſt 2. Quia Chriſtus per particulam cauſalem, *enim*, non tantum affert cauſam collationis, ſed etiam pręparationis glorię, ut exponit D. Chryſoſt. (r) *quia*, inquit, *ſciebam vos, antequam nati eſſetis, hujuſmodi futuros, hæc vobis a me præparata ſunt*. Certe ſine ma-

(r) Hom. 80. in Matth.

manifeſta violentia hęc non poſſunt detorqueri ad alium ſenſum, quam ad prędeſtinationem ex prævifis meritis, non ſolum ſecundum executionem, ſed maxime ſecundum intentionem. Et D. Hieronymus verba Matthęi objecta interpretans, ait: *hoc juxta præſcientiam Dei accipiendum eſt, apud quem futura, jam facta ſunt*. At pręſcientia non reſpicit executionem, ſeu collationem glorię actualem, ſed ſolum illius pręparationem ob futura merita, quę reſpicit pręſcientia; ergo.

Contra eſt 3. Quia vix intelligi poteſt, quod Deus ab ęterno decreverit dare gratis gloriam, & tamen in tempore illam tribuat propter merita & tanquam mercedem: cum enim, v. g. dux exercitus aliqui militi tribuit pręmium ob illius pręclare geſta, ſignum eſt eum, nonniſi poſt notitiam victorię, abſolute decreviſſe illi dare premium.

Secundus textus, Jacobi 2. v. 5. *Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni, quod promiſit Deus diligentibus ſe.* Quo in loco dilectio Dei affertur tanquam ratio & cauſa prędeſtinationis, non tantum ſecundum ordinem executionis, ſed etiam ſecundum ordinem intentionis, prout ſonat verbum, *elegit*.

Tertius textus, Rom. 8. v. 29. *quos præſcivit*, inquit Apoſt. *& prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui*. Preſcientia hic permittitur prædeſtinationi, ut ſignificetur pręſcientiam meritorum, eſſe cauſam directivam prędeſtinationis, ut interpretantur SS. Patres.

D. Ambroſ. (s) *quos præſcivit*, inquit, *hos & prædeſtinavit, quia non ante prædeſtinavit, quam præſcivit: ſed quorum merita præſcivit, eorum præmia prædeſtinavit*.

Se-

(s) L. 5. de fide, cap. 15.

Sedulius Scotus Hibernienſis, in Epiſt. ad Roman. *hos, quos præſcivit futuros devotos ſibi*, inquit, *ipſos elegit ad promiſſa præmia capeſſenda*. Et paulo poſt, *aliud eſt præſcire, aliud prædeſtinare: præſcientia itaque gerenda prænoſcit, poſtmodum prædeſtinatio retribuenda deſcribit; illa prævidet merita, hæc prædeſtinat præmia*. Ergo quod primum eſt in tota prædeſtinatione, eſt præſcientia, quam ſequitur prædeſtinatio, ſicut prædeſtinationem ſequitur vocatio, vocationem juſtificatio, juſtificationem glorificatio: quam ſeriem deſcribit Apoſtolus, *quos præſcivit*, inquit, *& prædeſtinavit*, (id eſt, conſequenter;) *quos prædeſtinavit, hos & vocavit; & quos vocavit, eos & juſtificavit; quos autem juſtificavit, illos & glorificavit*.

Hæc porro explicatio, quæ præſcientiam meritorum præmittit prædeſtinationi ad gloriam, optime convenit cum intentione Apoſtoli, nam *in illo, cap*. 8. fideles hortatur ad patientiam, a qua vult pendere, ut ſimus cohæredes Chriſti in gloria, *Si autem filii & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti; ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur*. Deinde oſtendit tribulationes leves eſſe, ſi comparentur cum gloria; *Exiſtimo enim quod non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Et tandem exponit ſeriem prædeſtinationis, dicens: *Quos præſcivit & prædeſtinavit*, &c. ut illa ſerie cogitandum nobis relinquat, quam ſint utiles tribulationes, utpote quæ prævisæ ſint cauſa prædeſtinationis ad gloriam, ex qua vocatio, juſtificatio & glorificatio conſequuntur; & ideo concludit, verſ. 31. *Quid ergo dicemus ad hæc? ſi Deus pro nobis, quis contra nos?*

Quartus textus. Secundæ Petri 1. *Satagite*,

te, ut, per bona opera, certam veſtram vocationem & electionem faciatis. Ergo ante opera non eſt certa vocatio & electio, imo eſt velut in ſuſpenſo, alias nihil eſſet ſatagendum; nam ſuppoſito quod certa ſit vocatio & electio ante præviſa opera, poterit ſic quis ratiocinari, *Si me Deus prædeſtinavit, & opera neceſſaria ſint ad obtinendam gloriam, faciet, ut bona opera eliciam; ſi ſollicitudo neceſſaria eſt, faciet quoque, ut ſim ſollicitus, &c. nihil ergo ex me cura eſſe debet, quam, ut non curem; neque enim Deus magis tenere ſe poteſt, quominus me bene operantem, ſollicitum & perſeverantem faciat, quam ſibi ipſe mentiri queat.*

II. Probatio ex SS. Patribus.

Cum adverſarii ſemper provocent ad Div. Auguſt. quem cæteris Patribus, in materia prædeſtinationis, & gratiæ, longe prẹferunt; ideo illorum Patrum, quorum doctrinam laudat & probat Divus Auguſtinus, item ipſius Auguſtini, & diſcipulorum ejus teſtimonia proferam.

S. Epiphanius (*t*) explicans illa Matth. verba, *Non eſt meum dare vobis*, ait, *Hoc vult oſtendere, quod non juxta perſonarum acceptionem res iſta fiat, ſed pro dignitate*, &c. ex quo infert, *non eſt meum dare vobis, ſed ſi laboraveritis, erit vobis paratum a Patre meo*. Ex quo ſic argumentor: S. Epiphanius per illam gloriẹ prẹparationem, intelligit prẹdeſtinationem in mente Dei, non vero executionem in tempore; atqui illa præparatio fit propter prẹviſa merita; ergo.

S.Chry-

(t) L. adverſus hæreſes, hæreſi, *69.* n. 58.

S. Chryſoſtom. Hom. 66. in Matth. explicans hęc Chriſti verba, *Sedere ad dexteram non eſt meum dare*, &c. ait; *Non eſt meum dare, ſed quibus labore atque ſudore præparatum eſt*; ergo gloria prępáratur propter pręviſa merita, ut immediate declarat dicens: *Num igitur quaſi non potentem illud id facere condemnabimus? nequaquam, ſed juſtitiam ejus admirabimur: quoniam non perſonam, ſed rem, id eſt, merita, reſpicit*. Quid clarius?

S. Hieron. in cap. 1. Iſaię, *Deus liberum ſervat arbitrium*, inquit, *ut in utramque partem, non ex præjudicio Dei*, (id eſt, non ex ſententia antecedente cognitionem cauſę) *ſed ex meritis ſingulorum, vel pœna, vel præmium ſit*.

Idem, *Epiſt.* 150. ad Hedibiam, *quaſt.* 10. loquens de reprobis, & prędeſtinatis ad gloriam, ait: *Vaſa miſericordiæ quæ præparavit*, Deus, *in gloriam, quæ vocavit*, &c. *non ſalvat irrationabiliter*, & *abſque judicii veritate, ſed cauſis præcedentibus*, id eſt, meritis, *quia alii ſuſceperunt Filium Dei, alii autem recipere ſua ſponte noluerunt: ex quo oſtenditur, non gentes eligi, ſed hominum voluntates*. Ex quibus clare apparet D. Hieron. loqui, non de executione ſola, ſed de electione ad gloriam.

III. Probatio ex D. Auguſtino.

Primus Textus, l. 2. de peccatorum meritis, ait: *Dominus noſter hanc ſuam medelam nullis generis humani temporibus, ante ultimum futurum judicium denegavit, quos per certiſſimam præſcientiam, & juſtiſſimam miſericordiam ſecum regnaturos in vitam prædeſtinavit æternam*. Hoc teſtimonium, eſt decre-

to-

torium; nam prædeſtinari per certiſſimam præſcientiam, & per juſtiſſimam miſericordiam, eſt certe prædeſtinari propter præviſa merita; atqui, &c. Hinc D. Doctor præmittit ſemper præſcientiam prædeſtinationi: *Diffundit*, inquit (u) *caritatem in cordibus eorum quos præſcivit ut prædeſtinaret, prædeſtinavit ut vocaret, vocavit ut juſtificaret, juſtificavit ut glorificaret.*

Secundus Textus, Serm. 7. de verbis Domini: ait: *Quos voluit Dominus elegit: elegit autem, ut dicit Apoſtolus, & ſecundum ſuam gratiam, & ſecundum illorum juſtitiam.* Et poſtea, præmiſſis his Apoſtoli verbis, *Reliqui mihi ſeptem millia, qui non curvaverunt genu ante Baal.* Deum ſic loquentem inducit: *Ego illos elegi, quia vidi mentes illorum de me præſumentes, non de ſe, nec de Baal;* hoc eſt, in me ſperantes. Atqui electio quæ fit ſecundum Dei gratiam, & noſtram juſtitiam, fit propter bona gratiæ opera præviſa; ergo.

Tertius Textus, lib. 1. ad Simplicianum; q. 2. explicans illud Apoſtol. Roman. 9. *Cum nondum nati eſſent*, &c. ait, *non quia invenit Deus opera bona in hominibus quæ eligat, ideo manet propoſitum juſtificationis ipſius: ſed quia illud*, (propoſitum) *manet ut juſtificet credentes, ideo invenit opera quæ jam eligat ad regnum cælorum.* Hic manifeſte S. Doctor diſtinguit prædeſtinationem ad gratiam a prædeſtinatione ad gloriam; in hoc quod prima ſit ex liberalitate donorum gratiæ; altera vero ex electione meritorum, quæ homo, poſt ſui juſtificationem a gratia factam, acquirit. Quod utrumque clarius adhuc explicans, addit: *non tamen electio* (ad gloriam) *præcedit juſtificationem*

(u) L. de Spiritu & litt. cap. 50.

nem, ſed electionem juſtificatio: nemo enim eligitur, niſi jam diſtans, (per opera bona præviſa) *ab illo qui rejicitur. Unde quod dictum eſt:* elegit nos ante mundi conſtitutionem, *non video quomodo ſit dictum niſi præſcientia* (operum ſcilicet cum gratia Dei elicitorum) deinde a prædeſtinatione ad gloriam, ad prædeſtinationem ad gratiam ſermonem transferens, addit: *hoc autem quod ait Apoſt.* non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia major ſerviet minori; *non electione meritorum, quæ poſt juſtificationem gratiæ proveniunt, ſed liberalitate donorum Dei voluit intelligi, ne quis de operibus extollatur:* Licet hic locus ſit evidens, tamen

Reſpondent adverſarii 1. Hanc authoritatem non eſt magnifaciendam. 1. Quia hunc librum ſcripſit Auguſt. dum adhuc junior eſſet, & ante exortam hæreſim Pelagianam, ideoque non ita accurate quæſtiones de prædeſtinatione eo in libro enodavit 2. Quia Div. Doctor, *lib. 2. retract. cap.* 1. retractavit quod in illo libro ſcripſerat ad Simplicianum. Sed

Contra eſt 1. Nam S. Doctor. *in lib. de præd. Sanctorum*, aſſerit jam ſe Epiſcopum ordinatum fuiſſe quando ſcripſit ad Simplicianum; at ex Baronio, S. Auguſtin. ordinatus fuit Epiſcopus anno ætatis quadrageſimo primo.

Contra eſt 2. Quia tantum abeſt, ut D. Doctor retractaverit quod in ſecunda illa quæſtione ſcripſerat, quin potius illud approbet & confirmet *in lib. 2. retractat.* Imo *in lib. de prædeſt. Sanctorum, cap.* 4. declarat, ſecundam quæſtionem ad Simplicianum fuiſſe *ſecundum veritatem divinarum Scripturarum ſolutam*, Deumque ſibi revelaſſe quod in illo libro ſcripſit, unde Semi-pelagianos ad illum librum remittit, ſi veram de prædeſtinatione doctrinam ha-

habere voluerint, *eodem cap.* 4. *de prædeſtin. Sanctorum*.

Reſpondent 2. Hoc Div. Auguſtini teſtimonium intelligendum eſſe de prædeſtinatione quoad executionem, non vero quoad intentionem. Sed:

Contra eſt 1. Quia ibi D. Auguſt. manifeſte loquitur de decreto *intentionis*, non de ſolo decreto *executionis*, cum utatur nomine *electionis*, quod ſumitur proprie pro decreto intentionis, nec poteſt recte ſumi pro decreto executionis, quod ſupponit electionem jam factam, cum illius exequendæ modum decernat; ergo electionem non facit.

Contra eſt 2. Quia D. Auguſt. in eadem electione nunquam admiſit decretum executionis diſtinctum adverſative a decreto intentionis, nam ſemper credidit rem eodem modo executioni mandari, ac electa fuit in mente, ſeu intentione eligentis; cum non aliter probet aliquid gratis prædeſtinari, quam quia illud gratis datur? ſic, *lib. de dono perſev. cap.* 10. poſtquam multis argumentatus eſſet, ut evinceret initium fidei & perſeverantiam prædeſtinari gratis, ita concludit: *Conficitur itaque gratiam Dei non ſecundum merita accipientium dari, ſed ſecundum placitum voluntatis ejus. . . . . . dando enim quibuſdam quod non merentur, profecto gratuitam, & per hoc veram ſuam gratiam eſſe voluit*. Ubi vides eum concludere de ſola collatione, & non de prædeſtinatione, quia nempe eodem modo ſciebat rem dari, ac prædeſtinari a Deo.

Probatio ex D. Auguſtini diſcipulis.

D. Fulgent. lib. 1. ad Monimum, cap. 24. it.: *Prædeſtinavit ad regnum, quos præſcivit ad*

ad ſe miſericordiæ prævenientis auxilio redituros, & in ſe, miſericordia ſubſequentis auxilio, manſuros. Quod manifeſte indicat prædeſtinationem ad gloriam eſſe poſt præviſa merita. Et, *eod. lib. cap. 26.* ait: *Poſſet enim Apoſtolus, quos dixit vaſa miſericordiæ*, (ſic vocans prædeſtinatos ad gloriam) *vaſa juſtitiæ nuncupare: ſed ſi vaſa juſtitiæ vocarentur, forſitan ex ſeipſis habere juſtitiam, putarentur.* Hic manifeſtum eſt D. Fulgentium velle prædeſtinatos ad gloriam, tam recte eſſe vaſa juſtitiæ, quam vaſa miſericordiæ, ſed non ita vocari propter inconveniens aſſignatum; ergo vere ſunt prædeſtinati propter eorum juſtitiam præviſam, non quidem ut a ſeipſis, ſed ut a Deo excitante & adjuvante acquiſitam.

Div. Proſper in reſponſ. 15. ad objectiones Gallorum, capit. 16. præſcientiam præmittit prædeſtinationi, dicens: *Qui dicit quod non omnes homines velit Deus ſalvos fieri, atque in agnitionem veritatis venire, ſed certum numerum prædeſtinatorum*, (ſcilicet quoad perſonas determinatum,) *durius loquitur, quam loquendum eſt de altitudine inſcrutabilis gratiæ Dei, qui & omnes vult ſalvos fieri, atque in agnitionem veritatis venire, & voluntatis ſuæ propoſitum in eis implet, quos præſcitos prædeſtinavit, prædeſtinatos vocavit, vocatos juſtificavit, juſtificatos glorificavit.* Hic textus valde eſt notandus, in eo namque reprehendit adverſarios, qui volunt certum numerum, etiam quoad perſonas determinatum, a Deo eligi & prædeſtinari ante merita; ipſe vero dicit e contra, Deum eſſe ex ſe paratum ad omnes prædeſtinandos, qui meruerint, ſine determinatione unius præ alio.

Primaſius Div. Auguſtini diſcipulus & acerrimus gratiæ defenſor, *in Epiſt. ad Rom.* in hæc ver-

verba: *Nam quos præſcivit & prædeſtinavit*, &c. ait: *Prædeſtinavit, ut qui, dono ejus conformis eſſet*, Chriſto, *in vita, eſſet conformis in gloria*. Ecce clariſſime gloria prædeſtinata ob conformitatem in vita Chriſti, & per conſequens ob prævisa merita, cum ibi conformitas in vita, præcedat prædeſtinationem conformitatis in gloria.

Div. Thom. *Comment. in Epiſtol. ad Roman. cap.* 8. *lect.* 6. aperte ſuam declarat de prædeſtinatione ſententiam, dicens: *Circa ordinem præſcientiæ & prædeſtinationis, dicunt quidam quod præſcientia meritorum bonorum & malorum, eſt ratio prædeſtinationis & reprobationis, ut ſcilicet intelligatur quod Deus prædeſtinet aliquos, quia præſcivit eos bene operaturos, & in Chriſtum credituros: & ſecundum hoc, littera ſic legitur*: Quos præſcivit conformes fieri imagini Filii ejus, hos prædeſtinavit: *Et hoc quidem rationabiliter diceretur, ſi prædeſtinatio reſpiceret tantum gloriam quæ datur meritis: ſed ſub prædeſtinatione cadit omne beneficium ſalutare, quod eſt homini ab æterno præparatum: unde ponere quod aliquod meritum ex parte noſtra præſupponatur, cujus præſcientia ſit ratio prædeſtinationis, nihil eſt aliud quam ponere gratiam dari ex meritis noſtris*. Hic maniſeſte Div. Doctor diſtinguit prædeſtinationem adæquatam, ab ea quæ eſt ad gloriam tantum, & hanc ex præviſis meritis fieri, ait rationabiliter & vere dici poſſe; declarat nihilominus ſe, per nomen prædeſtinationis, non intelligere prædeſtinationem ad gloriam tantum, ſed ſolam prædeſtinationem adæquatam, quæ reſpicit gratiam ſimul & gloriam; unde quotieſcumque D. Doctor loquitur de prædeſtinatione, niſi expreſſe dicat ſe loqui de prædeſtinatione ad gloriam ſolitarie ſpectatam, maniſe-

ſtum eſt, quod ſemper debeat intelligi de prædeſtinatione completa, etiamſi diceret ſe loqui de prædeſtinatione ad gloriam, quia hæc verba non excludunt gratiam, & per conſequens poſſunt intelligi de utraque, quæ ſic eſt ante præviſa merita ratione gratiæ, quam includit conglobata illa prædeſtinatio.

IV. Probatio ex rationibus Theologicis.

Prima ratio. Deus ab æterno decrevit facere quod facit in tempore, & quidem eodem modo, quo illud in tempore facit, ut docet D. Thom. (x) *Eadem ratione Deus*, inquit, *beneficia, quæ nobis confert in tempore, præparavit ab æterno;* atqui Deus in tempore dat gloriam propter merita, cum det illam per modum mercedis & coronæ, quæ ex Apoſt. (y) non datur niſi ob partam victoriam, *non*, enim, *coronabitur, niſi qui legitime certaverit*. Ergo, &c. Minor eſt de fide.

Prob. maj. 1. Quia Theologi concludunt reprobationem ab æterno fieri ob præviſa peccata, quia fit in tempore propter peccata; ergo a pari concludere debent prædeſtinationem ab æterno fieri ex meritis, quia gloria in tempore datur propter merita.

Prob. maj. 2. Quia SS. Patres inferunt executionem gratuitam ex electione, ſeu intentione gratuita: *Deus nato gratis gratiam ſuam tribuit*, inquit Div. Fulgent. (z) *quia gratis eam præparaverat* naſcituro; ergo idem eſt modus eligendi ſeu intendendi finem, cum modo illum executioni mandandi. Et certe ſi quis me-

(x) Comment. in cap. 8. Epiſt. ad Rom. lect. 6.
(y) 2. ad Tim. 2.
(z) L. 1. de prædeſt. & gratia.

mereretur primam gratiam, Deus non decerneret ab æterno illam dare niſi propter merita; ergo a pari, ſi datur homini gloria propter merita, Deus ab æterno non decernit illam dare, niſi propter merita.

Secunda ratio. Quilibet prædeſtinatus libere gloriam aſſequitur; nam Eccl. 15. *Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei dabitur illi.* Atqui liberæ aſſecutioni gloriæ opponitur antecedens & abſoluta, quam admittunt adverſarii, Dei voluntas aliquibus dandi gloriam independenter a prævifis meritis; ergo.

Prob. min. Quia neceſſitas antecedens opponitur libertati, atqui decretum illud abſolutum dandi gloriam ante prævifa merita, infert neceſſitatem antecedentem reſpectu aſſecutionis gloriæ; ergo, &c.

Prob. min. Illud antecedentem infert neceſſitatem reſpectu aſſecutionis gloriæ, quo antecedenter poſito, non poteſt non poni gloriæ aſſecutio; atqui ita voluntas Dei abſoluta & efficax, eſt antecedens, eaque poſita, non poteſt non poni gloriæ aſſecutio; ergo, &c.

Tertia ratio eſt: Quia, poſita ſententia noſtræ contraria, poni quoque debet excluſio, ſaltem negativa, reproborum a gloria ante prævifa quæcumque demerita; atqui excluſio illa compati non poteſt cum vera ac ſincera Dei voluntate ſalvandi omnes homines; ergo, &c. namque ex illa voluntate Deus auxilia gratiæ ad ſalutem ſufficientia largitur, ſed ad quid quæſo illa auxilia gratiæ pro aſſequenda gloria, a qua jam ſunt excluſi, & ad quam nunquam pervenient?

Solvuntur Objectiones, ex Scriptura.

Objicies 1. Lucæ 12. Chriſtus dixit diſcipulis

ſuis: *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dari vobis regnum.* Atqui vox iſta, *complacuit*, ſignificat voluntatem puri beneplaciti, quæ excludit omne meritum prævi-ſum; ergo electio, ſeu prædeſtinatio ad gloriam, eſt ante prævisa merita.

Reſp. diſt. ant. Vox iſta, *complacuit*, ſignificat voluntatem puri beneplaciti antecedentem, conditionatam, & inefficacem dandi gloriam ſub conditione meritorum, *conc.* ſignificat voluntatem abſolutam & efficacem, *nego min.* certe vox iſta, *complacuit*, non poteſt intelligi de voluntate antecedente, abſoluta, & efficaci, alias Judas, qui de illo puſillo grege erat, fuiſſet efficaciter electus ad gloriam, nec eſſet reprobatus; ergo debet intelligi de voluntate conditionata, inefficaci, & meræ complacentiæ promittentis gloriam ſub conditione meritorum, quandoquidem monet illos de hac conditione neceſſaria ad conſequendam illam gloriam: *Vendite quæ poſſidetis*, inquit, *& date eleemoſynam, facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, theſaurum non deficientem in cælis*, &c.

Objicies 2. Joann. 13. Chriſtus ait: *Si hæc ſcitis, beati eritis, ſi feceritis ea: non de omnibus vobis dico; ego ſcio quos elegerim.* Atqui ibi agitur de electione antecedente ad gloriam, eaque efficaci; ergo ideo erunt beati, quia electi ſunt, & conſequenter electio ad gloriam eſt ante prævisa merita.

Reſp. nego min. Ille enim textus ad litteram non eſt de electione ad gloriam, ſed ſolum de perfectione ſcientiæ Chriſti, per quam intime noverat eos quos elegerat ad Apoſtolatum, ita ut noſſet quid facturi eſſent, antequam eos Apoſtolos eligeret; unde ſenſus eſt, ego cognoſco quales ſint interius, quos ad Apoſtolatum ele-

gi,

gi, cum inter eos unus proditor exiſtat.

Inſt. D. Aug. illum textum exponit de electione ad gloriam; ergo intelligi debet de illa.

Reſp. 2. *diſt. ant.* D. Auguſt. exponit illum textum de electione ad gloriam, quam Chriſtus fecit conſequenter, & ex prævisione meritorum, *conc.* antecedenter ad prævisa merita, *nego ant.* nam cum Div. Auguſt. retulit illa verba, *ego ſcio quos elegerim*, ſtatim dicit, *quos? niſi eos qui beati erunt, faciendo ea quæ præcepit, & facienda monſtravit, qui efficere beatos poteſt.* Quod ſupponit ea bona opera, eſſe objectum illius electionis.

Objicies 3. Joann. 15. dicit Chriſtus diſcipulis ſuis: *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos;* ergo Chriſtus elegit ſuos ad gloriam ex mera miſericordia, non vero ex prævisis meritis.

Reſp. nego conſeq. Hic enim locus non poteſt intelligi de electione ad gloriam, tum quia Judas, qui erat unus ex diſcipulis quos alloquebatur, non erat prædeſtinatus, tum quia paulo infra Chriſtus dicit illam electionem eſſe cauſam cur mundus Apoſtolos odio habeat; at mundus non poterat eos odiſſe ob electionem ad gloriam, cum eam non cognoſceret; ergo neceſſe eſt quod loqueretur de alia electione, quam mundus cognoſcebat, ſcilicet vel de electione ad Apoſtolatum, ut ad litteram explicat hunc textum Eſtius, quare Chriſtus ait: *Elegi vos, ut eatis, & fructum afferatis.* Vel de electione ad fidem, aut primam gratiam, quam per externam profeſſionem mundus cognoſcebat, ut exponunt contra Semi-pelagianos DD. Auguſtinus & Thomas.

Objicies 4. Act. 13. dicitur, *Crediderunt, quotquot erant præordinati in vitam æternam.* Ergo prædeſtinatio eſt cauſa fidei & bonorum

O 3 ope-

operum, adeoque illa non ſit ex prævisis meritis.

Reſp. 1. *nego conſeq.* Nam illius textus ſenſus eſt: illi crediderunt in tempore, quos Deus, ab æterno prævidens credituros, præordinavit ad vitam æternam; ergo tantum abeſt ut prædeſtinatio ſit cauſa bonorum operum, quin potius bona opera ſint cauſa prædeſtinationis; nihil ergo eſt in illo textu quod faveat prædeſtinationi ante præviſa merita, aut quod ſit contrarium prædeſtinationi poſt præviſa merita.

Objicies 5. Rom. 6. *Stipendium peccati mors, gratia autem Dei vita æterna.* Ergo ſicut mors æterna, eſt propter ſolum peccatum; ita gloria eſt propter ſolam Dei gratiam.

Reſp. diſt. conſeq. Gloria eſt propter ſolam Dei gratiam, quatenus gratia ſumitur pro operibus quæ ſunt a gratia, *conc.* quatenus gratia ſumitur pro ſeipſa formaliter, *nego conſeq.* Si enim vita æterna eſſet gratia formaliter, daretur gratis in tempore, ſicut datur gratia, quod eſt hæreticum. Sic explicat hunc textum Div. Auguſt. (*a*) *Verumtamen*, inquit, *quia & ipſa vita æterna, quam certum eſt bonis operibus debitam reddi, a tanto Apoſtolo gratia Dei dicitur, cum gratia non operibus reddatur, ſed gratis detur, ſine ulla dubitatione confitendum eſt, ideo gratiam vitam æternam vocari, quia his meritis redditur, quæ gratia contulit homini.*

Objicies 6. Epheſ. 1. Apoſt. ait: *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti.* Ex quo ſic argumentor: Apoſtolus aſſerit nos electos eſſe ad gloriam, non quia præviſi ſumus futuri ſancti, ſed ut ſimus ſancti; ergo illa electio non eſt ex præviſis meritis.

Reſp.

(a) L. de corrept. & gratia, c. 13.

Reſp. nego ant. Ibi enim Apoſtolus non agit de prædeſtinatione ad gloriam, ſed de prædeſtinatione ad gratiam vocationis & juſtificationis, ut patet ex conſequentibus, *Prædeſtinavit nos*, inquit, *in adoptionem filiorum per J. C. .... in quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus remiſſionem peccatorum*. Quæ omnia denotant gratiam, & non gloriam, ſiquidem adoptio, redemptio, & remiſſio peccatorum pertinent ad gratiam juſtificationis.

Objicies 7. Rom. 9. de Jacob & Eſau dicitur: *Cum enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent aut mali, (ut ſecundum electionem propoſitum Dei maneret,) non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei*, (Rebeccæ) *quia major ſerviet minori, ſicut ſcriptum eſt: Jacob dilexi, Eſau autem odio habui*. Et poſtea, *Non eſt volentis, neque currentis; ſed miſerentis eſt Dei*. Unde ſic argumentor: Ante omne prævisum meritum Jacob diligitur; atqui per illam dilectionem Jacob, illius prædeſtinatio intelligitur; ergo prædeſtinatio eſt ante prævisum omne meritum.

Reſp. 1. *nego maj.* Nam ex loco citato colligitur quidem Deum dilexiſſe Jacob antequam actu mereretur, non vero ante prævisum illius meritum, unde excludit quidem opera jam facta, ſed non opera prævisa.

Reſp. 2. *diſt. min.* Per dilectionem Jacob, intelligitur illius prædeſtinatio ad gratiam, *conc.* ad gloriam, *nego min.* hæc ſolutio manifeſta eſt ex ipſo textu, in quo Apoſtolus dicit Eſau perinde gratis fuiſſe odio habitum, ac Jacob dilectum; ergo ſi ſermo eſſet de prædeſtinatione ad gloriam, ſequeretur reprobationem fieri etiam ante prævisa demerita & ex ſolo Dei beneplacito, quod nemo, niſi Calvinus aut Calvini ſectator, dicet.

Inſt. 1. Per reprobationem Eſau, figuratur reprobatio negativa, quæ eſt ſola excluſio a gloria, & eſt ſine prævisis demeritis: non vero poſitiva, quæ conſiſtit in inflictione pœnæ, & eſt ex prævisis demeritis; ergo non repugnat quod textus intelligatur de prædeſtinatione ad gloriam.

Reſp. nego ant. Nam decretum illud Dei, *major ſerviet minori*, non eſt quid mere negativum, ſed eſt quid poſitivum, cum ſit vera pœnæ inflictio, duræ ſcilicet ſervitutis; unde ſi hic textus figuret reprobationem a gloria, non figurat reprobationem mere negativam, ſed etiam poſitivam, quæ cum ſecundum fidem ſit ex demeritis peccatorum, ita & electio ad gloriam, debet eſſe ex bonorum operum meritis, cum hic eodem modo conſiderentur.

Inſtit. 2. Saltem ex his verbis ſequentibus: *vaſa miſericordiæ quæ præparavit Deus in gloriam*, colligitur Apoſtolum loqui de prædeſtinatione ad gloriam; ergo.

Reſp. diſt. ant. Quia ibi gloria non ſumitur pro gloria celeſti, ſed pro gloria Dei extrinſeca; ſeu clarificatione, propter quam Deus præparavit electos ad gratiam, nimirum ut Deus in eorum operibus laudetur, & glorificetur, ut interpretatur Haymo.

Inſt. 3. Ibi opponit Apoſtolus eos quos Deus præparavit in gloriam, iis quos dixerat aptatos in interitum, *quod ſi Deus*, inquit, *volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ, apta in interitum, ut oſtenderet divitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparavit in gloriam*. Atqui hic, *interitus*, ſumitur pro morte æterna; ergo, *gloria*, ſumitur pro gloria æterna.

Reſp. nego ant. Nam oppoſitio non eſt inter

ter hæc verba, *interitus*, & *gloria*, ſed inter iſta, *ſuſtinuit* & *præparavit*, ita ut ſenſus ſit, quod malos de ſe aptos ad damnationem, *ſuſtinuit* mala facere, ut, eos poſtea puniendo, oſtenderet potentiam & juſtitiam ſuam in gloriam ſuam: bonos vero de ſe ineptos ad bonum, *præparavit*, per gratiam ad bene agendum in gloriam nominis ſui. Itaque utroſque ordinavit in gloriam ſuam, ſed malos indirecte, ſuſtinendo, ſcilicet, eos in peccatis, ut oſtenderet in eis ſuam potentiam, eos puniendo: bonos vero directe (in quo eſt oppoſitio) præparando eos per gratiam ad bona opera, ut clarificaretur in eis.

Objectiones ex D. Auguſtino.

Objicies 1. S. Auguſt. pluribus in locis, docet prædeſtinationem fieri ante omnia merita; ergo.

Reſp. diſt. ant. Docet prædeſtinationem ad gratiam fieri ante omnia merita, *conc.* prædeſtinationem ad gloriam fieri ante omnia merita, *ſubdiſt.* ante omnia merita naturalia, & gratiam præcedentia, *conc.* ante omnia merita quæ ſunt ex gratia, *nego ant.*

Itaque D. Aug. in locis, quæ objiciuntur, impugnat Pelagianos & Semi-pelagianos, quorum *primi* docebant gratiam Dei ſecundum merita noſtra naturalia dari; *ſecundi* vero docebant gratiam dari propter merita, quorum ſaltem initium eſſet a natura & libero arbitrio; ſicque tota quæſtio, inter S. Auguſtinum & ejuſmodi hæreticos, non erat de meritis antecedentibus prædeſtinationem ad gloriam, ſed de meritis antecedentibus prædeſtinationem ad gratiam. Inde eſt, quod D. Doctor loquens obiter de prædeſtinatione ad gloriam, docuit eam non

eſſe factam ex operibus naturalibus ad ſenſum illorum hæreticorum, qui non poterant dicere, eam eſſe factam ex prævisis meritis a gratia præveniente adæquate profectis, cum ſaltem tenerent initium fidei eſſe a nobis, ut ſolis, & non a prædicta Dei gratia adjutis.

Inſt. 1. Gratuita prædeſtinatio ad gloriam, nihil aliud eſt, quam Dei propoſitum antecedens & efficax, quo certus numerus ſalvandorum, reliquis pereuntibus, a maſſa perditionis diſcernitur; atqui talem ad gloriam prædeſtinationem admiſit D. Auguſtin. ergo, &c. *Reſp.* *nego min.*

Prob. min. D. Auguſt. Epiſt. 206. ait: *Certus eſt ergo praſcientia definitus numerus, & multitudo Sanctorum, quibus diligentibus Deum, quod eis donavit per diffuſum in cordibus eorum Spiritum Sanctum, omnia cooperantur in bonum*; ergo.

Reſp. nego conſeq. Quia Div. Aug. per hanc vocem, *Sanctorum*, non intelligit prædeſtinatio ad gloriam ſolitarie ſumptam, ſed intelligit prædeſtinatos ad primam gratiam ſanctificantem, per quam illi ſancti ſunt pro eo tempore, quo illam habent, quod patet ex titulo illius Epiſtolæ, quæ eſt contra Pelagianos, cum quibus D. Aug. non diſputabat de prædeſtinatione ad gloriam ſolitarie ſumpta, ſed de ſola prædeſtinatione ad gratiam.

Reſp. 2. nego iterum conſeq. Quia, dato quod ille terminus, *Sanctorum*, exponeretur de prædeſtinatione ad gloriam ſolitarie ſumptam, nihil tamen inde inferretur contra prædeſtinationem poſt prævisa merita, quia D. Doctor docet equidem, quod definitus ſit numerus Sanctorum, ſed abſtrahit a modo quo eſt definitus; an ante, an poſt prævisa merita? non declarat; imo ſi quis vellet rimari mentem Augu-

ſti-

ſtini, potius concluderet illam eſſe poſt præviſa, quam ante præviſa merita, quoniam numerus ille Sanctorum, vocatur *præſcientiæ definitus numerus*, quaſi diceret, quod ex præſcientia meritorum, definitus eſt quoad perſonas: & paulo infra ait: *quos ante præſcivit*; ergo prius præſcitus erat ille numerus quoad perſonas, quam quoad illas definiretur.

Inſt. 2. Ille admiſit in Deo intentionem efficacem conferendi aliquibus gloriam ante præviſa merita, qui docuit eam intentionem eſſe cauſam cur efficacia eis dona concedantur, quibus ad ſalutem perveniunt; atqui id docuit Auguſtinus; ergo, &c. *Reſp. nego min.*

Prob. min. S. Aug. *lib. de corrept. & gratia cap.* 7. ſic habet: *quicumque ab illa originali damnatione, iſta divina gratiæ largitate, diſcreti ſunt, non eſt dubium quod & procuretur eis audiendum Evangelium: & cum audiunt, credunt, & in fide, quæ per dilectionem operatur, uſque in finem perſeverant: & ſi quando exorbitant, correpti emendantur.* Ergo, juxta D. Auguſtinum, intentio efficax aliquibus conferendi gloriam ante præviſa merita, eſt cauſa cur eis dona efficacia concedantur, quibus ad ſalutem perveniunt.

Reſp. diſt. conſeq. Nam D. Auguſt. hic non agit de prædeſtinatione ad gloriam ſolam, ſed de prædeſtinatione adæquata & totali; nam per diſcretionem a maſſa perditionis comprehendit omnes effectus prædeſtinationis, inter quos ſunt gloria & omnia gratiæ dona; hoc patet ex ipſomet textu, qui, paulo ante verba in objectione laudata, habet, *Diſcernuntur, non meritis ſuis, ſed per gratiam mediatoris, hoc eſt in ſanguine ſecundi Adam juſtificati gratis*, &c. non autem mirum eſt, ſi illa diſcretio, quæ complectitur gratiam, ſit gratuita.

Inſt. 3. D. Aug. ibid. declarat ſe loqui de prædeſtinatione ad gloriam ſolam, *illos ergo elegit*, inquit, *ad obtinendum regnum ſuum*. Atqui aſſerit illam prædeſtinationem eſſe factam ante præviſa merita, *profectò electi ſunt*, inquit, *per electionem gratiæ, non præcedentium meritorum ſuorum, quia gratia illis eſt omne meritum*. Ergo prædeſtinatio ad gloriam ſolam, eſt ante præviſa merita.

Reſp. tranſeat maj. diſt. maj. Prædeſtinatio ad gloriam ſolam, eſt facta ante præviſa merita naturæ, *conc.* ante præviſa merita gratiæ, *nego min.* Non enim D. Doctor excludit prædeſtinationem factam poſt præviſa merita gratiæ, imo potius eam admittit; tum quia præſcientiam præmittit prædeſtinationi; loquens enim de iis qui aliquando juſtificati, non perſeverant, ſed in peccato moriuntur; ait: *Non ſunt a maſſa illa perditionis, præſcientia Dei & prædeſtinatione, diſcreti, & ideo nec ſecundum propoſitum vocati, ac per hoc nec electi*. Ergo cum vocatio prædeſtinationem, & prædeſtinatio præſcientiam operum ſupponat, evidenter ſequitur S. Auguſt. ibi ſolum agere de prædeſtinatione poſt præviſa merita. Tum quia *lib. de gratia & lib. arb. c. 6.* aperte declarat ſe, in materia prædeſtinationis, admittere merita gratiæ, *cum dicunt Pelagiani*: inquit .... *æternam vitam meritis noſtris præcedentibus reddi: reſpondendum eſt eis, ſi enim merita noſtra ſic intelligerent, ut etiam ipſa dona Dei eſſe cognoſcerent, non eſſet reprobanda illa ſententia. Quoniam vero merita humana ſic prædicant, ut ea a ſemetipſo habere hominem dicant: prorſus rectiſſime reſpondet Apoſtolus*, quis te diſcernit?

Dixi: *tranſeat maj.* Quia manifeſtum eſt D. Auguſtinum in toto illo cap. loqui de ſola prædeſtinatione ad perſeverantiam, ut eſt mere

gra-

gratuita, & non meritis arbitrii debita: nam licet infra loquatur de gloria, non tamen de ea loquitur; ut de objecto iſtius prædeſtinationis, etiam inadæquato: ſed tantum loquitur de ea occaſionaliter, & ratione arctiſſimæ conjunctionis, quam habet cum perſeverantia, de qua loquebatur: nemo enim electus eſt ad perſeverantiam, qui non conſequenter eligatur ad gloriam.

Objicies 2. L. de corrept. & gratia, cap. 14. ait: *Deus cui, volenti ſalvum facere, nullum hominis reſiſtit arbitrium*. Ergo Deus eligit ad gloriam ante præviſam humanæ voluntatis cooperationem.

Reſp. nego conſeq. Nam D. Auguſt. ibi non loquitur de ſalute conſummata, ſeu de gloria, ſed de ſalute inchoata, ſeu de gratia & juſtificatione, ut patet ex verbis immediate præcedentibus: *Cum autem*, inquit, *homines per correptionem in viam juſtitiæ, ſeu veniunt, ſeu revertuntur, quis operatur in cordibus eorum ſalutem, niſi ille, qui, quolibet plantante & irrigante, dat incrementum Deus, cui volenti ſalvum facere, nullum hominis reſiſtit arbitrium*. Ergo textus non eſt ad rem præſentem.

Objicies 3. D. Aug. (*b*) expendens hæc verba Apoſtoli: *Gratia Dei vita æterna*, ait: *Cum poſſet dicere Apoſtolus & recte dicere, ſtipendium juſtitiæ vita æterna, maluit dicere, gratia autem Dei vita æterna; ut hinc intelligeremus non pro meritis noſtris Deum nos ad æternam vitam, ſed pro ſua miſeratione, perducere*. Ergo aperte ſignificat Deum noſtra non attendere merita in decernenda prædeſtinatione.

Reſp. diſt. ant. D. Aug. ſignificat Deum, in de-

(b) L. de gratia & lib. arbit. cap. 9.

decernenda prædeſtinatione, non attendere merita, naturæ viribus elicita; *conc.* merita, gratiæ beneficio elicita, *nego conſeq.* quod ſit genuina S. Aug. ſententia conſtat. 1. Quia aſſerit Apoſtolum potuiſſe recte dicere, *ſtipendium juſtitiæ vita æterna.* 2. Quia immediate ſuper illud Pſalmiſtæ. *Qui coronat te in miſeratione & miſericordia*, ait: *Nunquid non corona bonis operibus redditur? ſed quia ipſa bona opera ille in bonis operatur ..... ideo dixit Pſalmus*, coronat te in miſeratione, *&c. quia illius miſeratione bona operamur, quibus corona redditur.*

Objicies 4. D. Aug. lib. de dono perſeverantiæ, c. 9. ait: *ex duobus piis, cur huic donetur perſeverantia uſque in finem, illi autem non detur, inſcrutabiliora ſunt judicia Dei. Illud tamen fidelibus debet eſſe certiſſimum, hunc eſſe ex prædeſtinatis, illum non eſſe. Nam ſi fuiſſent ex nobis, inquit unus prædeſtinatorum, qui de pectore Domini biberat hoc ſecretum, manſiſſent utique nobiſcum.* Ex quo ſic argumentor: Juxta D. Auguſt. prædeſtinatio ad gloriam eſt cauſa vocationis efficacis & perſeverantiæ & omnium meritorum; ergo eſt ante omnia merita prævisa.

Reſp. nego ant. Nam D. Auguſt. non agit hic de prædeſt. ad gloriam, ſed tantum de prædeſtinatione ad gratiam vocationis efficacis ad fidem & ad perſeverantiam, nihilque vult aliud demonſtrare, niſi quod vocatio efficax ad fidem & ad perſeverantiam, ſit donum Dei, mere gratuito conceſſum, & non hominum meritis redditum.

Inſtit. Div. Auguſt. dans rationem cur illi juſtificati non perſeverent, ait: *Quia non erant prædeſtinati ſecundum propoſitum ejus, qui univerſa operatur.* Atqui per hæc verba, *prædeſtinati ſecundum propoſitum*, intelligit præ-

deſti-

deſtinationem efficacem ad gloriam; ergo Div. Aug. vult illam eſſe cauſam perſeverantiæ & omnium meritorum gratiæ.

Reſp. nego min. Nam D. Aug. per illa verba, intelligit prædeſtinationem ad perſeverantiam, quæ a Deo gratis datur, nec hominum meritis redditur. Ita ſe explicat D. Aug. *c.* 7. dicens: *Poſt caſum autem hominis, non niſi ad gratiam ſuam Deus voluit pertinere, ut homo accedat ad eum*, id eſt, credat, *neque niſi adgratiam ſuam voluit pertinere, ut homo non recedat ab eo*, id eſt, perſeveret. *Hanc gratiam poſuit in illo, quo ſortem conſecuti ſumus, prædeſtinati ſecundum propoſitum ejus qui univerſa operatur; ac per hoc ſicut operatur ut accedamus, ſic operatur ne diſcedamus.* Hic textus de mente D. Doctoris nullum relinquit dubium.

Objectiones ex Diſcipulis D. Auguſtini, & ex D. Thoma.

Objicies 1. D. Fulgentius, *lib.* 1. *ad Monimum*, *cap.* 13. ait: *Quos, Deus prædeſtinavit ad gloriam, prædeſtinavit ad juſtitiam: quos autem prædeſtinavit ad pœnam, non prædeſtinavit ad culpam.* Ex quo argumentantur ſic: ex D. Fulgentio prædeſtinatio ad gloriam, eſt cauſa prædeſtinationis ad juſtitiam; ergo non eſt ex prævisis meritis.

Reſp. nego ant. Non enim dicit, quod prius prædeſtinet ad gloriam, quam ad juſtitiam, cum nullum ſit ibi comparativum ex quo deducatur illa prioritas, ſed præciſe dicit, quod nullum Deus prædeſtinet ad gloriam, quin eum prædeſtinet etiam ad juſtitiam, quod tantum indicat individuam ſocietatem, quæ eſt inter utramque illam prædeſtinationem.

Inſt.

Inſt. D. Fulg. (*c*) ait: *Illi cum Chriſto regnabunt, quos Deus gratuita ſua bonitate prædeſtinavit ad regnum*; ergo gratuita bonitate; non ex prævifis meritis.

Reſp. diſt. conſeq. Non ex prævifis meritis naturæ, *conc.* non ex meritis gratiæ, *nego conſeq.* Hoc declarat S. Doctor, cum addit *ad quod regnum diverſis temporibus per Sacramenta, quæ ad fidem incarnationis ſuæ Chriſtus inſtituit, illi pervenerunt, quos Deus gratis, nullo bonæ voluntatis, vel boni operis merito præcedente, ſalvavit*. Ubi excludit ſolum meritum naturæ. Deinde D. Fulgentius loquitur de prædeſtinatione ſecundum executionem, ſeu de collatione gloriæ, atqui de fide eſt quod non detur ſine meritis; ergo.

Objicies 2. D. Proſper ad excerpta Genuenſium c. 6. ait: *Abſit talis impietas, ut quemquam putemus meritis ſuis erui de poteſtate tenebrarum, & in regnum Filii Dei debita, non gratuita adoptione transferri*. Ergo prædeſtinatio ad vitam æternam eſt gratuita.

Reſp. diſt. conſeq. Eſt gratuita, eo quod gratia ſit ejus radix & origo, *conc.* eo quod non retribuatur, nec deſtinetur meritis gratiæ, *nego conſeq.* Excludit ergo S. Doctor ſola opera viribus naturæ elicita.

Objicies 3. Div. Thomas (*d*) ait: *Quare, Deus, hos elegit ad gloriam, & illos reprobavit, non habet rationem, niſi divinam voluntatem*. Ergo in mente D. Thomæ, prædeſtinatio ad gloriam non ſupponit merita, ſed fit ex ſola Dei voluntate.

Reſp.

(*c*) L. de fide ad Petrum, cap. 3.
(*d*) 1. q. 23. art. 5. ad 3.

Resp. diſt conſeq. Prædeſtinatio unius præ alio fit ex ſola Dei voluntate ; *conc.* prædeſtinatio abſolute ſumpta, *nego conſeq.* Alias ſequeretur Deum ex ſola ſua voluntate aliquem abſque ullis demeritis reprobare poſitive, quod eſt hæreticum; porro quod Div. Doctor loquatur de prædeſtinatione & reprobatione comparate unius præ alio, oſtendit textus D. Auguſtini, quem in confirmationem ſuæ ſententię adducit: *quare hunc trahat, & hunc non trahat, noli velle dijudicare, ſi non vis errare.*

Inſtit. 1. D. Thom. in arg. *ſed contra eſt*, ait ex Apoſt. *non ex operibus juſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit, ſicut autem ſalvos nos fecit, ita & prædeſtinavit nos ſalvos fieri; non ergo praſcientia meritorum eſt cauſa, vel ratio prædeſtinationis.*

Reſpond. 1. Argumentum eſt ab adverſariis ſolvendum, nam ibi D. Doctor eundem agnoſcit ordinem intentionis gloriæ, quem executionis; atqui prędeſtinatio ſecundum ordinem executionis fit ex pręviſis meritis, ut fides docet; ergo.

Reſp. 2. *diſt. conſeq.* Pręſcienția meritorum, non eſt cauſa prędeſtinationis adęquatę, *conc.* inadęquatę, ad gloriam ſolitarie ſumptam, *nego* D. enim Thomas diſtinguit prędeſtinationem inadęquatam ad gloriam, a prędeſtinatione adęquata, quod nulla hujus detur cauſa meritoria, bene vero illius, *effectum prædeſtinationis poſſumus conſiderare dupliciter*, inquit, *uno modo in particulari, & ſic nihil prohibet aliquem effectum prædeſtinationis eſſe cauſam & rationem alterius . . . . . ſicut ſi dicamus quod Deus præordinavit ſe daturum alicui gloriam ex meritis, & quod præordinavit ſe daturum alicui gratiam ut mereretur glo-*

gloriam. Alio modo poteſt conſiderari effectus prædeſtinationis in communi, & ſic impoſſibile eſt, quod totus prædeſtinationis effectus in communi habeat aliquam cauſam ex parte noſtra: quia quidquid eſt in homine ordinans ipſum ad ſalutem, comprehendit totum ſub effectu prædeſtinationis, etiam ipſa præparatio ad gratiam, neque enim hoc fit niſi per auxilium divinum.

Textum hunc integrum, etſi prolixiorem, referre neceſſe fuit, quod ex illo genuina D.Thomæ ſententia perfecte aperitur, & poſſunt ſolvi omnia, quæ objiciuntur ex ipſo contra nos.

Solvuntur Objectiones ex rationibus Theologicis:

Objicies 1. Deus prius vult dare gloriam, quam velit dare gratiam; ergo vult dare gloriam ante præviſa merita quæ ſunt a gratia.

Prob. ant. Qui ordinate & ſapienter vult, prius intendit finem quam media: ſiquidem movetur ad electionem mediorum ex voluntate finis; atqui Deus ordinate & ſapienter vult; ergo prius intendit dare gloriam, quam intendat dare gratiam.

Reſp. diſt. maj. Prius intendit finem quam media, ſi velit finem ſub unica ratione finis, *conc.* ſi velit finem ſub ratione mercedis & præmii, *ſubdiſt.* prius vult finem conditionate, *conc.* abſolute, *nego maj.* & ſic ad conſequens. *Itaque*, gloria non ſolum decernitur ut finis, ſed etiam ut præmium; atqui quod ſic decernitur, non decernitur abſolute, ſed conditionate, nempe, ſi is, cui finis intenditur, laborare velit ad eum obtinendum; ergo.

Inſt. 1. Gloria non tantum habet rationem mercedis, ſed etiam hæreditatis, atqui hæreditas efficaciter intenditur ante præviſa merita; ergo.

Reſp.

Reſp. diſt. maj. Habet rationem hæreditatis jure adoptionis, *conc.* jure nativitatis, *nego*. Porro ad hæreditatem jure adoptionis capeſcendam, requiritur, ut Filius Dei adoptivus per bona opera acquirat aditum ad hæreditatem: ſumus *hæredes quidem Dei*, ait Apoſt. (*e*) *cohæredes autem Chriſti, ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur*.

Inſt. 2. Atqui revera Deus prius intendit efficaciter finem quam media; ergo.

Prob. ſubſumpt. Deus prius eligit ad finem, quam eligat media ad finem, ut docet D. Auguſt. (*f*) de Tyriis & Sydoniis, qui credidiſſent, ſi vidiſſent opera Chriſti, *ſed quoniam ut crederent non erat eis datum*, inquit, *etiam unde crederent eſt negatum*. Ergo voluntas finis efficax, eſt ſemper prior voluntate mediorum.

Reſp. nego conſeq. Quia ubi unum colligitur ex alio comparato, neceſſe eſt, ut inter utrumque intercedat aliqua paritas, in eo, in quo ipſa comparantur; atqui nulla eſt paritas inter prædeſtinationem ad fidem, ſeu gratiam, de qua ſolum loquitur D. Aug. in objectione, & prædeſtinationem ad gloriam ſolam, de qua nobis controverſia eſt; idque in iis in quibus comparantur, ſcilicet in finibus & in mediis eorum; ergo.

1. *Non eſt paritas in finibus*: finis enim prædeſtinationis ad fidem, eſt abſolutus, nec enim fides pendet a meritis, cum præcedat omne meritum. *E contra*, finis prædeſtinationis ad gloriam ſolam, eſt conditionatus & limitatus ad merita, in quo eſt magna diſparitas, cum non repugnet rem abſolutam decerni abſolute, rem au-

(e) Ad Tit. 3. v. 7.
(f) L. de dono perſever. cap. 14.

autem conditionatam repugnet decerni ante prævisionem conditionis futuræ.

2. *Non eſt paritas in mediis*: nam media actus fidei, quæ ſunt actualia gratiæ auxilia, ſunt tantummodo media reſpectu Dei intendentis actum fidei ut finem, & ſic debent eſſe poſteriora fine in mente Dei, quia media ut media, ſunt poſteriora fine. At vero, media reſpectu glorificationis noſtræ, quæ ſunt merita noſtra, non ſunt media reſpectu Dei, ſed tantum reſpectu noſtri, & ſic non poſtulant eſſe poſteriora in mente Dei: imo poſtulant eſſe priora, cum reſpectu Dei ſint motiva; motiva autem ut motiva, ſemper debent eſſe priora in mente decernentis, quam id quod decernitur vi illorum.

Inſt. 3. Effectus eſt poſterior ſua cauſa, ſaltem in aliquo ſigno rationis; ſed opera meritoria a Deo volita, ſunt effectus prædeſtinationis ad gloriam; ergo illa ſunt a Deo volita in priori ſigno rationis, adeoque prædeſtinatio fit ante præviſa merita.

Reſp. nego min. Unicus eſt enim & proprius effectus prædeſtinationis ad gloriam ſolitarie ſumptam, nempe ipſa gloria, quæ ſola nobis confertur vi prædeſtinationis ad illam, ſicut ex D. Auguſt. (g) unicus eſt effectus prædeſtinationis ad gratiam ſolam, nempe gratia, quam ſolam reſpicit: *Prædeſtinatio, quæ in bono eſt*, inquit, *gratiæ eſt, ut dixi, præparatio; gratia vero eſt ipſius prædeſtinationis effectus*.

Objicies 2. Efficax volitio mediorum ad finem efficacium, ſupponit efficacem intentionem finis; atqui Deus prædeſtinatis confert media efficacia ad gloriam, quæ non confert reprobis; er-

(g) L. de prædeſt. Sanctor. cap. 10.

ergo Deus efficacem habet intentionem dandi gloriam prædeſtinatis ante prævisa merita.

Reſp. 1. *nego maj.* Judas enim erat reprobus, tamen longe plures & efficaciores gratias recepit, quam ruſticus, qui, in ſtatu gratiæ ſanctificantis vitam finiens, eſt electus; ergo volitio mediorum efficacium, non ſupponit intentionem efficacem finis.

Reſp. 2. *diſt. maj.* Volitio mediorum efficacium abſolute & independenter a libera voluntatis per gratiam motæ & excitatæ cooperatione, *conc.* efficacium conditionate & dependenter a cooperatione voluntatis a gratia excitatæ, *nego maj.* Atqui Deus prædeſtinatis dat media efficacia ad gloriam, conditionate & dependenter ab eorum libera cooperatione, *conc.* ſecus, *nego*. Itaque, quæcumque ſupponatur gratiæ efficacia, de fide eſt voluntatem ipſi ſemper poſſe diſſentire ſi velit, & ideo non eſt efficax *in actu ſecundo*, niſi voluntas, a gratia mota & excitata, ipſi conſentiat.

Inſt. 1. Ideo ergo Deus prædeſtinatis confert gratiæ auxilia, quia prævidit ipſis profutura; atqui hoc fieri non poteſt, niſi ipſis velit efficaciter gloriam ante merita; ergo.

Reſp. nego maj. Deus equidem decernit prædeſtinatis auxilia gratiæ, quæ prævidit habitura effectum, ſed non ea decernit, quia prævidit ea habitura effectum, quaſi illa auxilia non seligeret, niſi eſſent habitura effectum; decernit ergo illa ex mero beneplacito, quoniam alia media, quæ efficacia non forent, licet ſufficientia ad effectum conſequendum, poſſet decernere. Similiter non decernit Deus reprobis media inefficacia, quia prævidit ea fore inefficacia, ſed decernit media ad effectum conſequendum ſufficientia, quæ prævidit, ex prava hominis voluntate, fore inefficacia.

Inſt.

Inſt. 2. Eſt ſpecialis Dei affectus erga electos; atqui ille affectus in eo elucet, quod Deus illis decernat media, quæ non modo prævidet profutura, ſed quia ſunt profutura; ergo.

Reſp. nego min. Sufficienter enim talis affectus in eo elucet, quod Deus, inter multa gratiæ auxilia, ea ſeligat ac ipſis conferat, quibus prævidet eos conſenſuros; ideoque ſalutem æternam conſecuturos: illa autem confert ex mero ſuo beneplacito.

Inſt. 3. Deus debet velle alio modo gloriam prædeſtinatis, quam reprobis; atqui non alio modo vellet, niſi volitio mediorum efficacium ſupponeret antecedentem efficacem volitionem gloriæ reſpectu prædeſtinatorum; ergo.

Reſp. nego maj. Nam, in illo priori, vult tantum affectu ſimplici gloriam comparandam per merita, quæ non ponuntur niſi poſt illam primam intentionem, qua ſcilicet *vult omnes homines ſalvos fieri*. Itaque, prima diſcretio prædeſtinatorum a reprobis, ponenda eſt in decreto conferendæ gratiæ efficacis, non ad ſolum primum actum, ſed ad illum & conſequentes, per quos perſeveretur.

Objicies 3. Ex D. Aug. (h) *Nullum eſt illuſtrius prædeſtinationis exemplar, quam ipſemet Salvator*; atqui prædeſtinatio Chriſti fuit ante prævisa merita; ergo.

Reſp. diſt. maj. Chriſtus eſt exemplar noſtræ prædeſtinationis ad gratiam, *conc.* ad gloriam, *nego maj.* Alias ſequeretur quod ſicut Chriſtus fuit actu beatus ante merita, ita etiam & nos deberemus eſſe beati ante merita, quod eſt abſurdum. Nec aliud intendit D. Auguſt. qui, *ibidem*, explicat illam ſimilitudinem prædeſtinationis noſtræ, cum prædeſtinatione Chriſti

quo.

(h) L. de dono perſeverantiæ, c. 24.

quoad gratiam ſanctificantem, quæ nos facit eſſe filios Dei adoptivos *ſine ullo merito præcedentis voluntatis noſtræ*, ſicut ipſe fuit Filius Dei naturalis *ſine ullo merito præcedentis voluntatis ejus.*

Objicies 4. Eodem modo prædeſtinamur ad gloriam, quo prædeſtinamur ad perſeverantiam, quæ immediate conjungitur cum gloria; atqui prædeſtinamur ad perſeverantiam actualem ante prævisa merita; ergo.

Reſp. diſt. min. Prædeſtinamur ad perſeverantiam ante prævisa merita de condigno, *conc.* de congruo, *nego min.* Nam electi per preces & bona opera de congruo merentur, & impetrant gratiam perſeverantiæ. *Hoc ergo donum Dei*, inquit D. Auguſt. (*i*) *ſuppliciter emereri poteſt, licet cum datum fuerit, amitti contumaciter non poſſit.* Imo *cap.* 16. dicit, Deum illud donum, *non niſi conantibus præparaſſe.*

Inſt. 1. Quod eſt ex mera miſericordia, non eſt ex meritis; atqui perſeverantia eſt ex mera miſericordia, cum ab Auguſtino vocetur *donum Dei*; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Non eſt ex meritis juſtitiæ, *conc.* ex meritis congruis & impetrationis, *nego maj.* Porro merita congrua & impetrationis, non impediunt meram Dei miſericordiam, cum non adſtringant Deum ex juſtitia, ſed tantum ex quadam decentia bonitatis & clementiæ.

Inſt. 2. Perſeverantia, ex C. Tr. (*k*) non poteſt haberi, niſi ex ſpeciali Dei auxilio; ergo datur ſine ordine ad meritum congruum, quod importat ſemper aliquod debitum.

Reſp. nego conſeq. Quia ſolum meritum juſtitiæ, importat debitum.

(i) L. de dono perſeverantiæ, c. 6.
(k) Seſſ. 6. can. 22. de Juſtif.

Obji-

Objicies 5. Si electio ad gloriam facta eſſet ex prævifis meritis, myſterium prædeſtinationis non eſſet incomprehenſibile: quærenti enim cur unus prædeſtinetur, alter reprobetur, facilis eſt reſponſio, quia nimirum Deus prævidit, unum habiturum merita, & alterum demerita; atqui hoc eſt contra Apoſt. *Rom.* 11. exclamantem: *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei! quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus!* &c. Ergo.

Reſp. nego maj. Licet enim in noſtra ſententia nonnullæ difficultates, ad quietem animarum, emolliantur, multæ tamen ſuperſunt, quas nullus mortalium poterit unquam ſolvere, ait Tournely; *Quare ex multis efficacibus gratiæ auxiliis quæ tali homini Deus conferre poſſet, cum quibus ſalvus fieret, ea tamen duntaxat conferat, quibus non conſentiet; alteri vero ea, quibus non conſentiet; alteri vero ea, quibus prævidetur conſenſurus? quare illum efficaciter trahat, non iſtum?* O altitudo! *quare e duobus juſtis, unum ex hac vita rapiat dum juſtus eſt, alterum vero tentationum periculis obnoxium relinquat, quibus futurum eſt, ut aliquando ſuccumbat?* O altitudo! *quare uni, etiam non oranti, perſeverantiam det, alteri vero non det?* O altitudo! *quare e duobus hominibus, unum, qui longe majoribus implicitum eſt ſceleribus, efficaciter convertat, alterum vero non ita ſceleſtum derelinquat?* O altitudo! *quare e duobus infantibus originali peccato æqualiter infectis, permittat unum baptizari, antequam moriatur, alterum vero non baptizari?* O altitudo!

A R-

ARTICULUS III.

De effectibus prædeſtinationis adæquatæ.

Nota 1. Effectus prædeſtinationis, eſt id omne, quod, virtute prædeſtinationis factæ; Deus ex ſpeciali affectu confert electo ut eum ad gloriam perducat. Unde:

Nota 2. Ad effectum prædeſtinationis tres requiruntur conditiones;

Prima, ut talis effectus ſit a Deo, quemadmodum ipſa prædeſtinatio formaliter ſumpta, eſt a Deo. Quare peccatum non poteſt dici effectus proprie dictus prædeſtinationis; licet enim cadat ſub præſcientiam Dei, non tamen cadit ſub prædeſtinationem, ut docet D. Aug. *lib. de prædeſt. Sanctorum cap.* 10.

Secunda, ut detur ex meritis Chriſti, *Deus* enim, *prædeſtinavit nos per Chriſtum*. Quare creatio non eſt effectus prædeſtinationis.

Tertia, ut certiſſime ad ipſius gloriæ conſecutionem conducat, ſive formaliter, ſive diſpoſitive, ſive etiam occaſionaliter.

Quæres 1. *Quot ſunt effectus prædeſtinationis adæquatæ, id eſt, tum ad gratiam, tum ad gloriam?*

Reſp. Sunt tres ad quos omnia, quæ ad gloriam aſſequendam conferunt, reducuntur, nempe, gratia vocationis, gratia juſtificationis, & glorificatio, juxta illud Apoſtoli Rom. 8. *quos autem prædeſtinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & juſtificavit, quos autem juſtificavit, illos & glorificavit.*

Ratio eſt, quia id omne quod oritur ex prædeſtinatione tanquam ex cauſa, reducitur ad perfectam & integram hominis prædeſtinati liberationem; atqui integra & perfecta prædeſtinati liberatio fit adæquate per gratiam, tum actua-

lem, tum juſtificantem, per quam liberatur a ſervitute peccati; & per gloriam, per quam liberatur ab omnibus miſeriis, tum animæ, tum corporis; ergo.

Dices 1. Effectus prædeſtinationis nequeunt eſſe communes prædeſtinatis & reprobis; atqui vocatio & juſtificatio ſunt communes prædeſtinatis & reprobis; ergo.

Reſp. diſt. min. Vocatio & juſtificatio ſunt communes, &c. ſi ſpectentur in ſe, *conc.* ſi ſpectentur ex parte Dei, *nego min.* Porro non quælibet vocatio & juſtificatio ſunt prædeſtinationis effectus; ſed eæ duntaxat quæ a Deo dantur ex abſoluta & efficaci intentione perducendi ad gloriam, ſic ſolis electis dantur; reprobis vero conceduntur tantum ex voluntate Dei generali ſalvandi omnes homines, ideo in illis ſunt tantum communes providentiæ generalis effectus.

Inſt. Omnes prædeſtinati non habent gratiam vocationis, ut patet exemplo parvulorum poſt ſuſceptum baptiſma decedentium, qui gratiam vocationis non poſſunt recipere defectu rationis & libertatis; ergo.

Reſp. diſt. ant. Omnes prædeſtinati non habent gratiam vocationis, immediate, *conc.* mediate ſaltem, *nego*. Licet enim parvuli per ſe & immediate non vocentur ad baptiſmum, vocantur tamen mediantibus iis qui eorum curam gerunt.

Dices 2. Quandoque contingit electos, a gratia juſtificationis per peccatum mortale excidere; ergo, eo ſaltem in caſu, juſtificatio non eſt in electis effectus prædeſtinationis.

Reſp. nego conſeq. Etſi enim illa juſtificatio, per peccatum mortificetur, nihilominus per ſubſequentem pœnitentiam reviviſcit, ac proinde ad gloriam conſequendam ordinatur.

Dixi

Dixi in reſp. *Tres eſſe prædeſtinationis effectus, ad quos omnia, quæ ad gloriam conſequendam conferunt, reducantur.* Quia:

1. *Ad gratiam vocationis*, reducuntur omnia auxilia externa, quæ, ſimul cum internis, ad juſtificationem concurrunt; talia ſunt Evangelii prædicatio, miracula, bona aliorum exempla, a parentibus chriſtianis ortus & educatio, occaſionum peccandi remotio, fraterna correctio, morbi calamitates, &c.

2. *Ad gratiam juſtificationis* reducuntur, habitus fidei, ſpei & charitatis & aliarum virtutum ſupernaturalium, item dona Spiritus ſancti, gratiæ ſacramentales, & donum finalis perſeverantiæ.

3. *Ad glorificationem* revocantur omnia dona gloriæ accidentalis, quæ vel animam, vel corpus reſpiciunt. Illa enim proveniunt ab illa benevolentia, qua Deus electos dilexit ob merita, & per quam tot & tanta ſuæ largitatis dona ipſis præparavit.

Dices: Plura ex illis donis ſunt naturalia; ergo non ſunt effectus prædeſtinationis.

Reſp. diſt. conſeq. Non ſunt effectus prædeſtinationis, per ſe & ratione ſui, *conc.* per accidens & ratione ordinationis divinæ, *nego*. Licet ergo illa dona non ſint entitative ſupernaturalia, pertinent tamen ad ordinem ſupernaturalem ratione ordinationis Dei, qui illa concedit ex meritis Chriſti, quatenus juvant prædeſtinatos ad gloriam conſequendam; ſic bona fortunæ dici poſſunt aliquando prædeſtinationis effectus, quando ſcilicet inſerviunt ad eleemoſynas erogandas, & ad obtinendam ſalutem.

Quæres 2. *An peccati permiſſio prædeſtinationis ſit effectus?*

Reſp. Probabilius eſt quod ſit prædeſtinationis effectus occaſionalis. Quia illud eſt effectu

prædeſtinationis, quod prædeſtinato præbet anſam illa ſectandi & exequendi quæ conducunt ad gloriam; atqui talis eſt peccati permiſſio, dicente D. Auguſt. ſerm. 33. de verbis Domini, *Audeo dicere: ſuperbis continentibus expedit cadere, ut in eo ipſo, in quo ſe extollunt, humilientur, & cum timore & tremore ſalutem ſuam operentur.*

Objicies 1. Effectus prædeſtinationis, eſt Dei beneficium; atqui permiſſio peccati non eſt Dei beneficium, imo eſt beneficii Dei ſubſtractio, gratiæ nempe efficacis; ergo.

Reſp. diſt. min. Non eſt Dei beneficium, ſecundum ſe, *conc.* quatenus a Deo intenditur & ordinatur ad prædeſtinati ſalutem, *nego*. Permiſſio enim peccati, hoc ultimo modo coſiderata, eſt Dei beneficium, cum per eam electus fiat magis humilis, ac impoſterum magis cautus, ut tradit D. Aug. *l. de corrept. & gratia c. 9.*

Objicies 2. Effectus prædeſtinationis confertur ex meritis Chriſti; atqui permiſſio peccati non confertur ex meritis Chriſti; neque enim Chriſtus Patrem rogavit ut ab eo electis gratiam removeret; ergo.

Reſp. diſt. min. Permiſſio peccati in ſe conſiderata, *conc.* ſic enim eſt effectus providentiæ communis: conſiderata quatenus ordinatur in prædeſtinati ſalutem, *nego*. Permiſſionem peccati ſic conſideratam Chriſtus poſtulavit a Patre.

Subſumes: Ergo licebit a Deo petere permiſſionem proprii peccati; atqui hoc eſt abſurdum; ergo.

Reſp. nego ſequelam, Cum enim peccatum non poſſit eſſe in homine, quin fiat propria ipſius voluntate, idcirco homo non poteſt petere permiſſionem peccati, quin pariter petat voluntatem peccandi, quod eſt vere malum & peccatum.

Prob.

Prob. ſeq. Licet petere id omnes, quod Chriſtus nobis meruit; ergo.

Reſp. diſt. ant. Licet petere quod Chriſtus meruit per ſe, *conc.* quod meruit tantum ex conſequenti, *nego*. Permiſſionem autem illam peccati meruit tantum ex conſequenti, quatenus nempe ſua merita obtulit Patri, ut ex illa permiſſione eliceret gratias prædeſtinato conferendas, ut cautior & ferventior per pœnitentiam reſurgat.

ARTICULUS IV.

De Proprietatibus prædeſtinationis.

Nota. PRoprietates prædeſtinationis ſunt ejus certitudo, immutabilitas, & concordia cum libertate, de quibus breviter ſit:

CONCLUSIO I.

Prædeſtinatio ſecundum ſe eſt certiſſima. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex Script. *Joann.* 10. Chriſtus, de ſuis electis loquens, ait: *Oves meæ vocem meam audiunt: & ego cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea.* Et c. 13. *ſcit Chriſtus quos elegerit.* Ergo Deus certo cognoſcit numerum electorum in communi, & perſonas electas in particulari.

Prob. 2. *ratione:* Quod Deus futurum præſcivit, quodque decrevit efficaciter, illud eſt certiſſimum, cum ejus præſcientia non poſſit falli, eo quod ſit perfectiſſima, nec decretum ejus impediri, eo quod Deus ſit omnipotens; atqui decrevit ut prædeſtinati eſſent beati, & hoc futurum eſſe præſcivit; ergo prædeſtina-